

blannda

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE BLANES

PREU: 10€

Pescadors propietaris de terres • Recvll 1920
L'Institut Sa Palomera • Agustí Vilaret
Fernando Rivière • Maria Aladern
Can Borràs • Victor Pinto

Notícies de l'Arxiu. Bibliografia blanenca

blanda

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE BLANES

NÚMERO 23
BLANES - ANY 2020

Reflexió

[...] els quatre grans reptes pels propers temps: la provisió d'accés permanent a una informació autèntica i de qualitat; la construcció d'una memòria plural i diversa de la qual els arxius en siguin centres de referència; la participació en la continuïtat operativa dels sistemes d'informació de les organitzacions; i la posada en valor del patrimoni documental com a font de coneixement de context per a les societats presents i futures.

Fragment de l'editorial 158 del diari digital de l'Associació d'Arxivers i Gestors de Documents de Catalunya, la DaDa. Maig de 2020.

Crèdits

Portada:

Jardí Tropical Pinya de Rosa

Fotografia:

Aitor Roger

2013

Edita: Ajuntament de Blanes – Arxiu Municipal de Blanes (AMBL)

Regidora responsable: Olga López Colomer

Coordinació i textos: Toni Reyes i Aitor Roger

Equip de treball: Antoni Reyes Valent i Aitor Roger Delgado (AMBL)

Maquetació i impressió: Impremta Pagès - Anglès (Girona)

Dipòsit Legal: Gi-1126-98

Assessorament lingüístic: Oficina de Català de Blanes (Elisa Sola)

Blanda es pot adquirir a l'Arxiu i a les llibreries següents: Llibresca, Espigulé, Katy, Laia, Enric, RB3, Sant Jordi, Eventia Press i Ça Trencada.

Preu: 10 euros

*Els articles signats són responsabilitat de les persones que els signen. Les opinions que s'hi expresen no reflecteixen necessàriament el punt de vista dels editors de la publicació.

PRESENTACIÓ

Presentació de l'alcalde	7
--------------------------	---

RECERQUES

01 Toni Ginot	
Pescadors blanencs propietaris de terres al segle XV (1400-1509)	9
02 Aitor Roger	
Recvll 1920. Cròniques del Blanes de fa 100 anys	27
03 Maria Àngela Sagrera	
L'Institut "Sa Palomera", 50 anys	47
04 Pep Vila	
L'oda a la Mare de Déu del Vilar (1889) d'Agustí Vilaret i Cendrich	87
05 Sara Vila Gomà	
Fernando Rivière de Caralt (1904-1992)	95

BIOGRAFIES

01 Maria Aladern	
Les meves arrels	111
02 Pau Pallarès	
Can Borràs, una botiga centenària	125
03 Víctor Pinto	
Mis recuerdos	143

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Donacions	164
Notícies	169
Breus	174

BIBLIOGRAFIA

Publicacions blanenques	180
-------------------------	-----

Benvolguts i benvolgudes blanencs i blanenques,

Una de les *tradicions* que hem anat consolidant amb el temps és que, tot just tombar un nou any, l'Ajuntament de Blanes presenta la nova edició de *Blanda*, la revista anual de l'Arxiu Municipal. En un context com l'actual, en què la pandèmia ens ha obligat a suprimir, ajornar o reinventar tants esdeveniments, resulta reconfortant que almenys aquesta cita anual amb la nostra història la puguem repetir de manera inalterable.

Si el 2020 us saludava des d'aquesta publicació per primera vegada com a alcalde de Blanes, un any més tard torna a ser per a mi un plaer adreçar-me a tots vosaltres en aquesta nostrada i estimada revista. Enguany es tracta de l'edició 23, un número que demostra la veterania d'aquesta iniciativa, fruit de l'esforç dels tècnics de l'Arxiu Municipal de Blanes i del gran equip de col·laboradors i col·laboradores amb què comptem.

Un dels temes d'aquesta nova edició en l'apartat de recerques enllaça amb les nostres arrels marineres a través de l'article del jove historiador Toni Ginot, que fa una detallada anàlisi dels pescadors blanencs del segle XV. Dues altres recerques que hi podreu trobar són, d'una banda, la de l'estudiós i filòleg Pep Vila, que presenta un estudi sobre l'americano Agustí Vilaret i el seu poema dedicat a la Verge del Vilar, i, de l'altra, la de la documentalista Sara Vila, que dona a conèixer la passió per la cultura de Fernando Rivière de Caralt, gran

col·leccionista d'art, i a qui li agradava la filatèlia, el cinema i la fotografia.

També hi trobareu dues recerques dedicades a aniversaris. En primer lloc, el tècnic de l'Arxiu Aitor Roger es fa ressò del centenari de la revista *Recvll, complert el 2020*, centrant-se en les cròniques dels primers anys de vida de la publicació i el seu impacte social. En segon lloc, la professora Maria Àngela Sagrera parla de l'Institut Sa Palomera coincidint amb els 50 anys de vida d'aquest centre educatiu.

Cada any la revista *Blanda* recull biografies, i en aquesta ocasió hi ha tres treballs. L'escriptora Maria Aladern recorda les seves arrels i la seva pròpia història en primera persona, Pau Pallarès parla d'una de les botigues centenàries de Blanes, Can Borràs o Ca l'Adela de Plaça, i, finalment, Víctor Pinto parla del seu periple des d'un petit poble rural de Lleó fins a Blanes.

Per últim, la feina que es fa des de l'Arxiu Municipal queda recollida en l'apartat de notícies i breus. La tasca tant administrativa com de difusió històrica d'aquest servei s'ha hagut d'adaptar al context actual marcat per la pandèmia, i per això s'han potenciat els continguts en línia i l'atenció per mitjans telemàtics.

Només em resta, com és el meu costum, desitjar-vos que gaudiu de Blanes a través de la lectura de la revista que teniu a les mans.

Àngel Canosa Fernández
Alcalde de Blanes

◀ La subhasta del peix. Anys noranta. Fons d'imatges municipal (AMBL)

◀ La plaça de fruites i verdures. Anys noranta. Fons d'imatges municipal (AMBL)

01 Pescadors blanencs propietaris de terres al segle XV (1400-1509)

per Toni Ginot

Donant un cop d'ull als dos capbreus del segle XV conservats, es pot constatar que el tipus de conreu més recurrent entre la gent de les viles és l'hort, seguit de les terres –dedicades molt probablement al cereal i/o lleguminoses– per seguir amb el bosc i la vinya).*

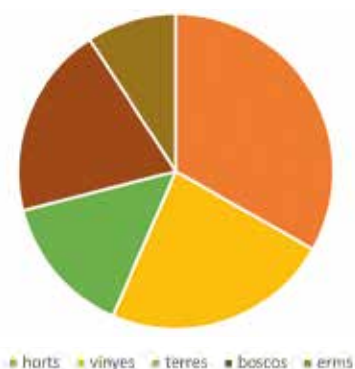
	hort	vinya	terra	bosc i erms
1443 (incomplet) (44 vilatans)	31	26	16	9
1478-1482 (incomplet?) (110 vilatans)	50	28	40	31

Si això mostra la tendència general dels vilatans, què tenien, doncs, els pescadors del quatre-cents?

Total de possessions en mans de pescadors blanencs entre 1400 i 1512

hort	vinya	terra	bosc	erms
47	33	26,5	28	13

Terres en mans de pescadors a Blanes (amb Palafolls) 1400-1512

El total mostra una importància cabdal de l'hort enfront de les altres propietats, seguit de la vinya i el bosc i, com és evident, una menor presència dels erms, ja que aquest molts cops és el resultat de l'abandonament d'una propietat abans dedicada a conreu.¹

Tant l'hort com la vinya i el bosc són cultius que poden ser gestionats per gent de la vila que ha de dedicar el seu temps a altres activitats, com la pesca o les activitats artesanals. La preponderància de l'hort és comprensible perquè ha estat tradicionalment la font bàsica de recursos vegetals per a l'autoconsum. Val a dir, però, que els sectors vilatans també començaran a trobar un interès creixent en la possessió de terres de conreu, enfocades ja cap a una producció no tant de subsistència. Si bé aquest fet serà recurrent especialment en l'edat moderna, aquí possiblement ja podem començar a entreveure aquest fenomen.²

* AHG, notariais, Blanes 13, f. 46r i ss. (1443); AHG, notariais, Blanes 418 (1478-1482).

¹ Com bé demostra el següent cas: el 1400, Joan Talleda, xaveguer de Blanes, declara que té per a l'abat de Sant Salvador de Breda una "fexie terre vinea plantata". Tot i així, sembla ser que els seus descendents no pararen gaire atenció o interès a aquesta vinya, i el 1447, Margarida, la seva filla i hereva universal, la ven, ara descrita com a "vineam nostram heremam et boschosam et infructiferam"; AHG, notariais, Blanes 6, f. 53v-54r (1400 febrer 25); Blanes 446, f. 2v-4r (1447 desembre 28).

² Gifre, Pere (1999), «Mercat de la terra i formació de patrimonis agraris (1486-1720). Una primera aproximació», a: Congost, Rosa; To, Lluís. *Homes, masos història. La Catalunya del Nord-Est (segles XI-XX)*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pg. 211-212. Pere Gifre apunta que l'interès per la terra portarà molts vilatans a abandonar la seva feina artesanal per esdevenir només propietaris agrícoles.

Les localitzacions

Ja d'entrada hem de dir que pel fet que fossin pescadors no necessàriament vol dir que triessin els llocs on tenir-hi propietats d'una manera especial, això és cosa sabuda. Ara bé, fer una aproximació geogràfica ens permet també entendre on tenien propietats en general la gent de la vila de Blanes. A partir d'aquí podrem establir relacions amb les característiques pròpies dels pescadors, que els requereixen viure, especialment, a la vila, prop de la seva zona de treball.

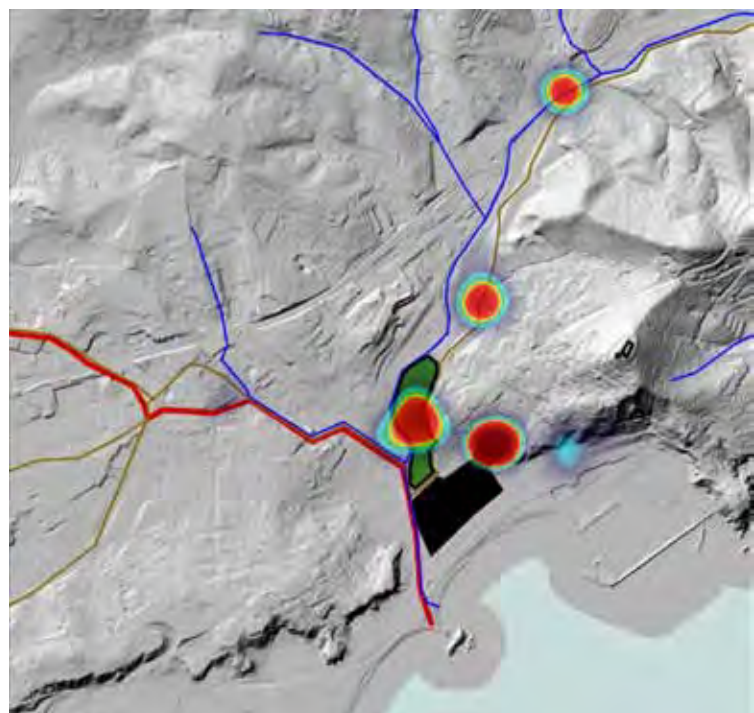
Distribució (aproximada) de les possessions dels pescadors a Blanes, Lloret i Traslaigua segons tipus de conreu (només d'aquelles que s'han pogut situar en un mapa) (Instamaps. Antoni Ginot, 2020)

Un cop d'ull a totes les possessions en un mapa ens permet veure 3 grans zones de concentració de propietats: una zona d'horts a la Riera i darrere la vila, la zona de Moixí i l'espai de Vallarnau i la Serra de Gironella. Aquests dos últims d'especial concentració de vinya i bosc.

³ AMBL, *Capbreu del Benefici de Sant Joan* (1556) [encara per inventariar].

Les zones d'horts properes a la vila

Tenim principalment dues zones al costat de la vila on s'hi concentrava gran quantitat d'horts: Les feixes de Sant Joan, la zona de la Jueria/Darrere l'església i mas Roig.

Concentració d'horts al terme de Blanes. Noti's la major presència en punts propers a la riera, especialment a les feixes de Sant Joan (en verd) i a la part posterior de la vila (la Jueria-Darrere l'església) (Instamaps. Antoni Ginot, 2020)

Les feixes de Sant Joan són un alou pràcticament indiscutible del Benefici de la Capella de Sant Joan del Castell de Blanes. Estaven situades entre la Riera i el camí de Lloret, pujant cap al nord. Aquest benefici comportava el domini directe, d'acord amb el capbreu de 1556, de 30 horts i algunes altres possessions, que suposen el 37,5% d'horts de la vila, una porció gens menyspreable.³ Pel que fa als pescadors, hi ha 6 horts documentats en aquest espai i uns altres 5 en zones circumdants a aquesta.

L'altra gran zona d'horts estava situada darrere l'església i el palau vescomtal. Normalment els documents s'hi refereixen simplement com a "Darrere l'església" o com a "la Jueria".⁴ La gran majoria dels 50 horts documentats al capbreu es troben aquí. Es tracta d'una zona propera als habitatges dels blanencs, cosa que requeriria pocs esforços de moviment per anar a treballar a unes terres que demanen més atenció. A més a més, no es troba gaire lluny dels cursos d'aigua principals, i molt probablement hi devia haver alguna canalització d'aigua per abastir aquesta zona. Aquesta és, doncs, la zona on els pescadors hi tenen més horts.

També trobem horts, ja més allunyats de la vila, pels volts del mas Roig i a la zona de Moixí, de la qual parlarem a continuació. Mas Roig és documentat normalment com a referència geogràfica, se sap que al segle XVI tenia ja totes les terres venudes i el capmàs derruït. La concentració d'horts allà s'explicaria per la proximitat a la Riera.

Moixí

La zona de Moixí rep el nom del mas homònim que hi havia allà. L'indret on es trobava ja és documentat com un espai de força bosc però també de vinya i conreus. La primera referència apareix el 1353 en un capbreu de les propietats a Blanes de Gispert de Lloret.⁵

Proper a la zona de Moixí també hi ha una zona anomenada Mas Ferrer. A causa de la seva proximitat prenem conjuntament les posses-

sions que s'hi documenten. En la geografia catalana són comuns aquest tipus de topònims provinents de masos rònecs o desapareguts. També podríem suposar que aquella terra formava part del mas però se'n va desprendre tot i que en mantingué el topònim.

Vallarnau

La zona de Vallarnau comprèn part dels termes de Blanes i Lloret. Aquest lloc és especialment conegut per ser l'enclavament on es troba l'ermita de Santa Cristina, d'especial devoció per als lloretencs, que presideix Vallarnau almenys des del segle X. La seva situació ben a prop del límit del terme amb el de Blanes devia generar també una reverència especial per als blanencs, com bé es pot veure en algunes deixes testamentàries d'habitants de la vila.⁶ Aquesta devoció compartida per les dues viles veïnes és paral·lela a la presència de blanencs com a propietaris de terres en aquest indret dins el terme de Lloret. L'interès que ambdues poblacions tenien per aquest lloc d'especial contacte devot i econòmic ha generat algunes disputes, tant reals, com la de 1470, sorgida per exigir als blanencs amb terres a Lloret que paguessin les impositcions corresponents de la universitat lloretenca;⁷ com d'altres de més mitificades: "Els blanencs es van vendre Santa Cristina per un fart de caragols". Així doncs, podem veure com Vallarnau és un lloc concorregut pels blanencs, tant en la seva vessant com en la del terme veí, cosa que denota una certa importància d'aquest lloc.

⁴ El que resulta també destacable d'aquesta segona zona és l'origen del topònim, segurament vinculat a una antiga presència de jueus a la vila; Baltrons; Reyes (2016), pg. 55.

⁵ AHFF, pergamins, n. 462 (1353 setembre 19 – 1353 desembre 19); Baltrons; Reyes (2016), pg. 32.

⁶ Sembla ser que era una pràctica comuna entre els blanencs donar en el testament uns quants diners a les capelles de Santa Maria de la Riera, Santa Maria del Vilar, Sant Joan del Castell —les tres a Blanes— i a Santa Cristina de Lloret. A tall d'exemple, Sança, esposa de Salvador Tió, patró de barca de la vila de Blanes, en el seu testament de 1415 hi deixa 6 diners a repartir amb les capelles de Santa Maria de la Riera, Santa Maria del Vilar i Sant Joan del Castell; AHG, notarians, Blanes 441, f. 7v-8v (1415 desembre 21). També dona 6 diners repartits de la mateixa manera Guillem Vilallonga, major de dies, pescador de la vila de Blanes, el 1417; AHG, notarians, Blanes 441, f. 27r-27v (1417 juliol 19). El 1435 és Antoni Artigues, pescador de la vila de Blanes, qui deixa la mateixa quantitat de la mateixa manera, incoent-hi Santa Cristina de Lloret; AHG, notarians, Blanes 401, f. 8r-8v.

⁷ SAMLM, Fons de la Universitat de Lloret, pergami n. 52. Transcripció i edició a: Pons Espó (2002), pg. 136-143. 4 dels 13 terratinents blanencs del plet son pescadors, i de tots aquests, 6 tenen terres a Vallarnau.

Una de les primeres descripcions que tenim de la zona de Vallarnau és la del bisbe Bertran de Montrodon, que diu que la capella es troba “*in loco erroris et vaste solitudinis*”.⁸ És a dir, no devia haver-hi cap mas ni edificació a la zona, que quedava limitada al bosc i els conreus. Pel que fa als pescadors, ja hem vist que les parcel·les que hi tenen bàsicament són boscos, terres per a cereals o altres cultius i, especialment, vinya.

Possessions capbrevades a Vallarnau-S'Agulla per l'abat de Breda i el Vestuari (1369-1400)*

Propietats de l'abat de Sant Salvador de Breda i de l'Almoïna del Vestuari**

vinyes	terres	boscos	erms	TOTAL
6	1	3	2	12

És interessant constatar que l'abat de Sant Salvador de Breda i l'Almoïna del Vestuari de la seu de Girona es presenten com els principals senyors de les terres d'aquest espai.

Palafolls: el veïnat de Traslaigua

Alguns pescadors també tenen algunes terres al veïnat de Traslaigua, que va passar de Palafolls al terme de Blanes el 1603. Allà s'hi tenen especialment terres de conreu, situades a la zona del terme més propera a Blanes, zona de bons cultius degut a la proximitat de la Tordera. És destacable que a la majoria de referències els pescadors apareixen venent les terres que tenen allà. És plausible, doncs, pensar que aquests pescadors es desprenien de les seves terres més allunyades, com feien també els propietaris de masos quan havien de vendre patrimoni en moment de necessitat.

Tipologies

Vistes les zones on es tenien aquestes terres centrem-nos ara a veure les tipologies que es tenien.

Horts

Com hem vist, els horts tenen una importància cabdal, principalment com a complement important per a la família medieval. Ja hem constatat abans que aquestes se situaven en zones properes normalment a l'espai d'habitatge. Generalment els hem vist concentrats en uns indrets específics d'horta, la Jueria-Darrere l'església i les Feixes de Sant Joan, que es van dedicar al conreu intensiu i que van comptar amb sistemes de regadiu. Aquestes zones permetien l'aprofitament conjunt dels recursos hidràulics, normalment escassos al litoral mediterrani, lligat als capricis del temps per a omplir els irregulars cabals de les rieres. Aquestes hortes són documentades també en altres localitats gironines com Cassà de la Selva (“les Hortes”), o Fontanilles (“Horta de Fontanilles”), així com a Barcelona, amb un important espai d'horta al Raval, prop de Sant Pau del Camp.⁹

Les referències a les dimensions dels horts blanencs són, en general, escasses i dispers. Complementant les dades amb el capbreu del Benefici de Sant Joan de 1556, podem deduir que un hort acostumava a rondar el jornal o el ½ jornal. És a dir, aquella superfície que no forci a qui el conrea haver de dedicar-hi molt de temps –tenint en compte, però, que també n'hi ha documentats de més grans–.

El que es conreava als horts no ens ha arribat a través de cap de les fonts estudiades aquí.

⁸ADG, T-25 Liber litterarum quistarum 1368 ad 1387, f. 74v-75r; transcripció i traducció a: Pons Guri (1977), pg. 13-15.

⁹ Mallorquí, Elvis (2009), «Les celleres medievals de les terres de Girona», *Quaderns de la Selva*, n. 21, pg. 136; Soldevila, Xavier (1995), «Els capbreus de Fontanilles (1323-1334). Hipòtesis sobre la pagesia catalana medieval», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol. XXXV, pg. 129; Vinyoles, Teresa (2003), «Els espais i la seva funció: la vida a la ciutat», *Barcelona Quaderns d'història*, n. 8, pg. 136.

* Capbreuacions no només de pescadors. AHFF, notarial, Lloret 1549 (1400 febrer 22 – 1400 febrer 25); AHG, notarial, Blanes 6 (1400 febrer 25), f. f. 53r-56r; ADG, Pergamins de la Pia Almoïna, pergami n. 213 (1369 gener 2 – 1369 maig 5); ACG, Almoïna del Vestuari, Comptes Generals 135.08.01.00 (1404-1419).

** La gran majoria de terres de Vallarnau són indivises entre aquestes dos senyors, alguna també partida amb la Pabordia de Novembre.

◀ *Monestir de Sant Salvador de Breda. Aquest era un dels principals senyors present a la zona de Vallarnau, així com a altres de Blanes (Antoni Ginot, 2020)*

Ara bé, en altres estudis es diu que aquests productes eren bàsicament verdures i llegums per al consum domèstic. Aquests podien ser cols, alls tendres, cebes, carbasses, cogombres, pastanagues, llenties, faves, cigrons, etc. així com lli i cànem, algun arbre fruiter i, fins i tot, safrà.

Terres de conreu cerealístic

El conreu de cereals tingué una especial preponderància en el context de l'Europa medieval, per això no és estrany documentar terres dedicades al cereal entre els pescadors blanencs.

Aquestes terres de conreu representen un estadi més elevat que l'hort en la producció agrícola a petita escala ja que, si bé no requereixen una atenció continuada com aquests, sí que demanen unes èpoques de feina intensa. A més a més, com s'ha dit, acostumen a estar més repartides pel territori. Ja hem vist com les terres de pescadors estan sobretot a les zones de Vallarnau i Moixí i algunes esparses pels volts de la Riera i a Palafolls.

Les nomenclatures i tipus de parcel·les són molt diverses, i és difícil poder catalogar-les adequadament. A vegades un tros de terra pot ser anomenat després "camp de terra", cosa que mostra una manca de tipologies fixes. La gran

majoria de propietats posseïdes per pescadors són feixes i trossos, seguits, de lluny, per peces, camps, trociols i altres. Desgraciadament no tenim referències en la documentació estudiada a mesures de feixes, tot i que, en general, tendeixen a ser bastant disperss. Amb tot, resulta interessant constatar, doncs, com els tipus de terra més presents entre els pescadors acostumen a ser aquestes feixes i trossos i, per exemple, no pas camps, possiblement més grans en dimensions. Això m'indueix a pensar en una propietat de terra més propera a l'autoconsum o a buscar solucions complementàries a la feina que no tant a una inversió agrària o una dedicació completa a l'agricultura.

Per saber què conreaven en aquestes terres podem recórrer a alguns pagaments a senyories i a altres cobradors, tant blanencs com de termes del voltant, Així es veu com els cereals conreats en aquestes termes eren, com a mínim, el forment –molt apreciat a l'època–, el blat i l'ordi així com el mestall, que era una barreja de cereals. A més a més, també hi ha presència de llegums. Així doncs, podem considerar que molt probablement els pescadors devien conrear principalment aquests cereals. L'abundant presència de reduccions de tasques a Blanes al llarg de la cronologia estudiada –que suposen la substitució del pagament proporcional de collita per un pagament fix en moneda– pot indicar també una voluntat de preservar la major part del producte agrari per a un autoconsum o venda.

1.2 Vinyes

El conreu de la vinya resulta especialment paradigmàtic i, més enllà dels beneficis alimentaris que pugui oferir, també se li ha d'unir tota una cultura darrere. Ja ho deia

Yvette Barbaza tot elevant la vinya a paradigma del viure i el gaudi mediterrani: “el mal temps i els ocis forçats de l’hivern, la insuficiència dels recursos, el plaer ben mediterrani de veure vi de la pròpia vinya, tot incitava el pescador a comprar un racó de terra i artigar-lo per plantar-hi alguns ceps”.¹⁰ Tot i així – sense menysprear aquest romanticisme al voltant dels fruits del cep– és més plausible que aquest conreu de la vinya respongués especialment a una necessitat d’obtenció d’un producte essencial per a l’alimentació medieval i garantir uns ingressos extres que no tant al gaudi que suposa tenir una vinya pròpia. A més a més, és necessari també recordar els efectes pràctics del vi davant una aigua poc fiable higiènicament, cosa que augmenta la transcendència d’aquest producte. Més enllà de l’autoconsum, cal recalcar, a més a més, la importància de la vinya en el comerç, ja des del segle XI. La facilitat d’accés als circuits comercials d’aquest producte i la facilitat d’accés de les parcel·les d’aquesta al mercat de la terra van afavorir la seva expansió ja al segle XII. Tot això són factors que feren que, per exemple, el conreu del Cap de Creus sigui una part indissociable de la tradició maritimopesquera.

Ja hem vist que en el cas de Blanes la majoria de vinyes tingudes per pescadors se situen a la zona de Santa Anna-Calabona i a Vallarnau-S’Agulla, que inclou també vinyes lloretenques, així com a Moixí. Pel que fa a les dimensions d’aquestes vinyes, les esparses mostres no ens en permeten deduir la tendència general, però podem entendre que entre ½ i 2 jornals de bou seria una mesura prou raonable.

Un cop obtinguts els fruits, tenim algunes mostres que proven l’elaboració del vi a casa, un fet gens estrany en els segles medievals.

La premsa del vi es podia fer en cups d’obra, presents en algunes masies i cases o en cubells de fusta transportables. Aquests darrers es podien llogar, i s’estalviava així als petits viticultors la inversió i l’espai que suposava fer-se un cup fix a casa. Les despeses que devia suposar aquesta producció de vi amb material especialitzat molts cops se suplïa amb la venda de part del vi.

El fet de fer i fermentar el vi requereix molts cops d’un espai físic específic, el celler, que algunes cases tenien, tot i que també s’utilitzaven les botigues d’arran de mar o que es tenien per la vila, tal com indica un pescador que diu tenir una “botiga o celler”.¹¹ La fermentació del vi es feia en botes diverses, i s’havia de tenir, al final del procés, un catàleg de diversos estris per a guardar-hi el beuratge. En aquest sentit, és especialment significatiu el testament d’Antoni Artigues, pescador blanenc, que deixa al seu germà, el calafat Joan Artigues, a banda d’una vinya i un hort, els seus estris per a fer vi: una bota, sis *caretellers*, una corterola plena de most i un cup nou gran de fusta.¹² Aquesta llista és, doncs, un exemple de la participació activa en la producció de vi dels pescadors blanencs.

Propietats boscoses

El bosc és un espai de gran importància en els segles medievals, i ho seguirà sent fins al set-cents, ja que la gran majoria d’activitats necessitaven la fusta com a material i/o la llenya com a combustible. Tot i així el bosc tenia moltíssims altres usos a banda de l’obtenció de fusta. Del bosc se n’aprofitava pràcticament tot: des de materials fins a aliments.

Ara bé, en el cas dels pescadors és important l’ús de tres productes del bosc principalment,

¹⁰ Barbaza (1988), pg. 286.

¹¹ AHG, notarians, Blanes 418, f. 8r-8v (1478 [gener ...]). Al capbreu de Blanes de 1478-1482, 5 pescadors declaren tenir botigues.

¹² AHG, notarians, Blanes 401, f. 8r-8v (1435 novembre 1). Noti’s que és novembre i, per tant, en els cups que Antoni –que està malalt– deixa hi ha most que està fermentant i que de cap manera es pot malbaratar.

més enllà d'aquells que poguessin servir per a l'alimentació. D'una banda tenim la fusta per a la construcció d'embarcacions, normalment alzines i pins. Les alzines servien per a l'estructura i els pins per a recobrir-la. També es podia utilitzar el roure, especialment a les parts que requerien més robustesa. D'altra banda, s'obtenia quitrà vegetal destil·lant diversos tipus de llenya i s'utilitzava per a fer pega i calafatar embarcacions.

Els pescadors també feien ús de l'alzina surera. Aquest arbre proveïa glans, taní, llenya, carbó i, especialment, suro, una de les principals fonts d'ingressos de la zona. El suro estava dedicat sobretot a l'exportació, però també se n'utilitzava per a fer les boies de les xarxes, els palangres i altres ormeigs. Amb tot, doncs, deduïm que els pescadors devien utilitzar sobretot la llenya dels seus propis boscos per al combustible i, possiblement, el suro per als ormeigs. L'ús de la fusta per a embarcacions provinents de petites propietats de bosc no està, però, gaire clara.

Pel que fa als tipus de propietat, documentem especialment trossos i peces. És destacable que moltes parcel·les comprades i venudes són escindides de propietats majors de bosc.

Erms i canvis de cultiu

En la documentació apareixen diversos erms, terres que no estan conreades i que abans foren, o no, vinyes o terres de conreu, o bé que són posades a cultiu després. Hi ha 9 propietats que en la documentació i cronologia estudiades canvien de conreu. 8 d'aquestes tenen vinya en algun moment i tant són deixades i convertides en erms com es rompen per a plantar-hi ceps,

tot mostrant aquest interès de la població medieval per aquesta beguda.¹³

En dos d'aquests casos es tracta de vinyes que són capbrevades el 1400 i que molts anys després els hereus dels capbrevants, dones vídues, les venen.¹⁴ Bé és possible que aquestes terres s'haguessin pogut deixar ermes per raons de renovació de la terra. Ara bé, el fet que siguin vídues qui les venen pot denotar una necessitat de desprendre's del patrimoni per tal de pal·liar una situació de dificultat que molts cops aquestes vivien.

MASOS

D'entre totes les propietats que hem pogut documentar en mans de pescadors o xaveguers, sens dubte els masos són la que més destaquen. En aquest sentit, cal fer notar també la relació amb el mas d'alguns pescadors que no en són propietaris, però que provenen de la família que en té el domini útil.

Pescadors amb orígens a masos

No són pocs els pescadors que provenien de masos, generalment per ser fills fadristerns que no podien optar-ne a l'herència. Aquests cabalers formaven famílies a les viles costaneres i es dedicaven a oficis de mar, i contribuïen així al creixement d'aquestes. A vegades, aquests pescadors seguien mantenint els lligams de servitud amb el senyor del seu mas d'origen, de la qual es redimien potser anys després de marxar-ne o, inclús, ho feien els seus descendents. Aquest seria el cas de Ponç, Pere i Lluç Caselles, fills de Joan Caselles, pescador de la vila de Blanes, persones pròpies de la Pabordia de Tordera de l'Església de Sant Feliu

¹³ AHG, notarians, Blanes 13, f. 48v (1443 juny 15) i AHG, notarians, Blanes 418, f. 18r-18v (1478 març 3).

¹⁴ AHG, notarians, Blanes 6, f. 53v-54r (1400 febrer 25) i AHG, notarians, Blanes 419, f. 1v-2r (manual); Blanes 446, f. 2v-4r (llibre) (1447 desembre 28); AHG, notarians, Blanes 6, f. 55v-56r (1400 febrer 25) i AHG, notarians, Blanes 17, f. 49v (manual); f. 101v-103r (llibre) (1463 juny 15).

de Girona i, possiblement, originaris d'un mas de Tordera o Palafolls, redimits el 1400.¹⁵

En un altre cas, Marc Feliu, pescador de la vila de Blanes, ven a un sastre blanenc, una feixa de terra al terme de Palafolls que abans fou del mas Feliu.¹⁶ Podem suposar, doncs, que aquest pescador és propietari d'algunes terres que podrien haver passat al seu pare per part de l'hereu del mas Feliu, d'on ell possiblement prové.¹⁷ Cal destacar que en aquests casos no només hi ha documentada gent de la vessant Marítima de la Selva, sinó també de l'interior. El 1403, Joan Reixach, pescador blanenc, fill i hereu del difunt pescador Pere Reixach, renuncia als seus drets sobre el mas Reixach de Sant Dalmai, que fou dels seus avis, en favor d'una tal Nicolaua.¹⁸

Un altre cas de vinculació de masos de la Plana amb gent de la Marina el trobem en Caterina, esposa del pescador blanenc Antoni Bonet, que també renuncia als seus drets sobre el Mas Font de Maçanet, d'on ella devia marxar per casar-se, en favor d'un nou hereu instituït per sa mare.¹⁹ És possible que Caterina renunciés també als drets perquè no veiés necessari o plausible ocupar-se d'un mas que ja li quedava lluny, sense comptar que ja tenia un marit amb un altre ofici.

PESCADORS I PROPIETARIS ÚTILS DE MAS

A banda de fadrísters que esdevenen pescadors, també hi ha documentats alguns pescadors propietaris útils de masos i bordes. És interessant constatar que cap d'ells té el mas dins el terme de Blanes, sinó a Palafolls, ben propers a la vila de Blanes, però.

Mas Carener (Palafolls)

Aquest mas no el trobem documentat com a tal, sinó com una *domus* amb un quintà contigu.²⁰ Es trobava sobre el puig d'en Carener, dins el terme de Palafolls, però proper a la vila de Blanes. El seu domini directe depenia del senyor del castell de Palafolls, és a dir, els vescomtes de Cabrera.

La casa és venuda el 1420 per Bernat Carener, pescador de la vila de Blanes, a Jaume Pagès, bracer de la mateixa vila, per 20 lliures.²¹ És per això que al segle XVI es documenta com a Mas Pagès.²² És interessant veure com, un cop feta la compravenda, Jaume Pagès ven a Bernat Carener un censal mort de 20 sous de pensió anuals pel preu de, precisament, 20 lliures.²³ Molts cops la compravenda de

¹⁵ AHG, notarians, Blanes 6, f. 119r (1400 juny 9). Tots tres es redimeixen pel pagament total de 38 sous i 6 diners. A un capbreu de Tordera de 1501 de l'abat de Sant Salvador de Breda hi apareix un veïnat anomenat "de Caselles"; AHFE, notarians, Montpalau 12, f. 14r, 15v (1501).

¹⁶ AHG, notarians, Blanes 11, f. 118v-119r (1424 setembre 2).

¹⁷ Conservem el testament de Bartomeu Feliu, pare de Marc Feliu, en el que el deixa d'hereu universal, però no s'hi diu res del mas en qüestió; AHG, notarians, Blanes 441 testaments, f. 31r-31v (1417 gener 10). Resulta interessant, però, veure les relacions dels Feliu amb la família Ballús, propietaris del mas Ballús, molt proper al mas Feliu (Marc Feliu és cunyat de Bartomeu Ballús (l'hereu del mas Ballús?); AHG, notarians, Blanes 16, f. 22r (1452 agost 30). El document que podria aportar dades definitives sobre aquest aspecte és el capbreu de Palafolls de 1435-1436 que, malauradament, es troba traspaperat entre els lligalls de l'ADM. Prim Bertran va poder fer un buidatge de noms, en ell no es menciona a Marc Feliu, però sí a "Luch de Caselles, tudor del hereuet del mas Feliu" de la parròquia de Blanes; Marc Feliu, però, era encara viu el 1435; Bertran (1990), pg. 48.

¹⁸ AHG, notarians, Blanes 387, f. 20r-20v (1403 gener 25).

¹⁹ AHG, notarians, Blanes 6, f. 146r-146v (1400 desembre 14).

²⁰ El considerem un mas d'acord amb la consideració com a tal que fan Reyes i Baltrons, i tenint en compte que després és anomenat mas Pagès; Baltrons, Reyes (2016), pg. 40.

²¹ AHG, notarians, Blanes 394, f. 9r-10v (1420 febrer 28).

²² Reyes, Baltrons (2016), pg. 40.

²³ AHG, notarians, Blanes 394, f. 11r-13r (1420 febrer 28).

Vista de Blanes des del castell. En primer pla la vila, més al fons, passada la roca de sa Palomera i emboirats per la calitja, la platja de S'abanell i el veïnat de Traslaiqua, abans terme de Palafolls (Antoni Ginot, 2019)

masos va lligada al crèdit, molt recurrent entre la pagesia medieval i moderna. A més a més, l'alienació de patrimoni sovint es vincula a una manca de diners per al pagament de censals. De la mateixa manera podem veure com la venda de censals també pot ser deguda a la voluntat d'adquisició de nou patrimoni, com podria ser el cas.

Borda d'en Massanet (Palafolls)

La borda d'en Massanet és un cas interessant ja que la documentem, no en mans d'un sol pescador, sinó de 8 persones de Blanes: un ferrer, un sastre, dos sabaters, tres pescadors i la dona d'un carnisser.²⁴ En el mateix moment en què apareix documentat, aquests venen el domini útil al seu senyor directe, Bernat Joan de Cabrera, comte de Mòdica i vescomte de Cabrera i Bas, per un total de 96 lliures, 3 sous i 9 diners. Tot i així no se'ns especifica de quina manera es reparteixen els diners els venedors ni si la posseïen en proporcions iguals.

Només hem localitzat referències a aquesta borda en el mateix document en què es ven. En aquest es diu que la borda havia estat d'en Pere Massanet, pagès difunt, i que els propietaris se l'havien dividit de consens amb els seus marmessors.²⁵ La borda tenia quintà, una muntanya, arbres i altres possessions i es trobava al costat de la Riera de Blanes, al Camp d'en Massanet, proper a la vila de Blanes.²⁶ La zona, anomenada sa Massaneda, era un espai dedicat sobretot a l'horta, potser per això despertà l'interès d'aquests vilatans.

Hem dit que la borda va ser comprada als marmessors d'en Pere Massanet. Aquests eren Joan Tió, mariner i, precisament, Bernat Carener, pescador, que també comprà part de la borda. Els documentem en la venda d'altres propietats d'en Massanet en el mateix volum notarial com una casa i una casa amb corral dins la vila de Blanes.²⁷ El testament, tal i com s'indica en aquests documents, porta data de 16 d'agost de 1424. Tot i així, en la compravenda de la borda no es diu en quin moment va ser comprada als dits marmessors, ja que resta aquest espai en blanc.

D'altra banda, tampoc sabem l'interès que hi podia tenir el Cabrera per tal de comprar-ne el domini útil. En el document és interessant constatar com la borda es ven atenent als precés de Bernat Joan de Cabrera d'obtenir-la per via de venda. És possible que el comte no hagués pogut exercir el dret de fadiga i, de bona voluntat, els propietaris li vengueren.²⁸ Amb tot, és prou clar veure com Bernat Joan vol recuperar el control d'aquesta borda, ara en mans de diverses persones, potser per evitar aquesta possessió col·lectiva d'una de les seves unitats d'explotació i per a poder recuperar tot el domini i fer-ne el que volgués.

Si bé no podem extreure molta informació

²⁴ Aquests són Antoni Oliu, ferrer; Francesc Torrelles, sastre; Martí Rodon, àlies Tusco [sabater]; Francesc Domènech, sabater; Eulàlia, esposa d'Hipòlit Anglada, àlies Perdó, Carnisser; Bernat Carener (que ja hem vist venent la seva casa amb quintana), Raimon Andreu i Antoni Tixador, pescadors.

²⁵ AHG, notarians, Blanes 13, f. 152r (1443 agost 6).

²⁶ Avui el lloc s'anomena Penya dels Padrets; Baltrons, Reyes (2016), pg. 59.

²⁷ AHG, notarians, Blanes 13, f. 65r (1443 [...]); AHG, notarians, Blanes 13, f. 82r (1443 febrer 5).

²⁸ El dret de fadiga suposava l'obtenció d'un bé per part del senyor directe en cas que aquest es volgués vendre a un altre senyor útil, tenint el senyor –segons és costum a Catalunya– un espai de 30 dies per tal d'exercir-lo; «fadiga», *Enciclopèdia.cat* [en línia], Enciclopèdia de Catalunya (disponible a: <www.enciclopedia.cat>).

relativa a la presència dels pescadors en la propietat d'aquest mas, sí que els situa de ple en transaccions amb altres persones de la vila i en una propietat col·lectiva d'una borda.

1.3 Un pescador senyor directe: el cas del Mas Guimerà de Tordera

Diversos testimonis, tant a Blanes com a les viles veïnes, mostren com uns pocs pescadors també tenien interessos econòmics en l'adquisició de béns agrícoles, tot diversificant la seva economia i compaginant activitat pesquera amb patrimoni agrari. El cas blanenc més significatiu és el d'Antoni Andreu, xaveguer, que comprà la senyoria directa del mas Guimerà, situat a la Vilanova de Tordera. L'interès per conèixer més aquest cas m'ha portat a anar estirant el fil –partint d'una compravenda posterior a Antoni Andreu– fins a poder extreure'n la història següent. Tot seguit es presenta de forma cronològica.

La primera referència als propietaris d'aquest mas data de 1185, i està en unes afrontacions del mas del Vilar. Dos-cents anys més tard, el seu propietari és Pere Guimerà, que n'esdevindrà senyor directe per compra, tal com veurem tot seguit. Avui dia a la zona de la Vilanova hi ha una urbanització que ha pres el nom de l'ermita allà bastida al segle XVI: Sant Daniel. Sembla ser que aquesta ermita, que donà nom al lloc, fou posada sota l'advocació del sant titular del monestir de Sant Daniel de Girona que tenia el domini d'aquelles terres.

Per trobar més informació significativa cal

remetre's al capbreu de Tordera d'aquest monestir, de 1320. Primerament apareix en Pere Guimerà en diverses afrontacions de terres a la Vilanova.²⁹ Però el més interessant ho trobem en una anotació a *posteriori* al final del pergami, on se'ns informa que l'abadessa Elisenda vengué a en Pere, el 1355, tots els drets i censos sobre les terres que ell tenia per al monestir per 25.000 sous. Tot i que no es diu quines eren les propietats que Guimerà adquireix com a senyor directe, podem deduir que ell era possiblement el propietari del mas amb el qual comparteix nom. A més, Guimerà deixarà el domini útil del mas –si no és que ja no estava treballant-hi– als Ros, i el nom del mas canviarà també, com ja sol passar, a mas Ros. Al segle XVII encara es farà referència al fet que el mas Ros abans es deia Guimerà.³⁰

La referència següent a un Guimerà es troba en un pergami interessant que ens el podria vincular amb l'Andreu. En aquest, Bernat Guimerà, fill de Pere Guimerà, ja difunt, dona gratuïtament a Berenguer Andreu, de Blanes, la tasca i el domini directe d'una propietat que té a la Vilanova de Tordera. Ho fa atenent que el seu pare havia adquirit els drets al monestir de Sant Daniel.³¹ Cal constatar que ja al capbreu de Sant Daniel hi constava un Guillem Andreu, també de Blanes, declarant una feixa de terra.³² No coneixem exactament la relació entre tots dos, tot i que podríem pensar que aquesta definició de drets pot respondre a un gest amistós, o bé potser a algun deute encobert.

El que ens interessa més, però, ocorre el 1436. El 21 d'abril, un tal Guillem Cortils, de Palafolls, net del difunt Pere Guimerà, ven al

²⁹ AMSD, pergami n. 553; DUGi, Fons Especials, Pergamins del Monestir de Sant Daniel, pergami n. 553 (Capbreu de Tordera. 1320 setembre 18) [en línia] (disponible a: <<https://dugifonsespecials.udg.edu/>>).

³⁰ Romaguera, Jordi, et. al. (2008), *Estudi dels cognoms torderencs (s. XI al XVIII) i evolució de la població de Tordera*, Tordera: Ajuntament de Tordera, pg. 189 i 218. Al capbreu de Sant Salvador de Breda de Tordera de 1501-1502 es menciona en unes afrontacions honore de-n Ros qui ffruit den Guimarà; AHFF, notarials, Montpalau 12, f. 27r.

³¹ AHFF, pergami n. 449 (1351 abril 28).

³² AMSD, pergami n. 553 (1320 setembre 18); DUGi, Fons Especials, Pergamins del Monestir de Sant Daniel, pergami n. 553 (Capbreu de Tordera. 1320 setembre 18) [en línia] (disponible a: <<https://dugifonsespecials.udg.edu/>>).

xaveguer Antoni Andreu el domini directe del mas Guimerà per 40 lliures. Aquest el tenen Antoni Ros i Pere Ros, fill seu, en domini útil.³³

No tenim més notícies del domini directe d'Antoni Andreu sobre aquest mas. La referència següent és la venda que fan Antoni i Pere Mollet, mercaders de Blanes, nets i hereus d'Antoni Andreu, del domini del mas als blanencs Jaume Marull, apotecari, i Bartomeu Marcó, mariner, tutors testamentaris de Joan Grau, fill i hereu de Raimon Marcó, difunt mercader de la dita vila, i d'Eulàlia, la seva esposa. El preu és de 15 lliures.³⁴

Aquest mas, a mitjan segle XV, proporcionava una renda anual de 2 gallines de cens per Nadal i 2 vuitans de forment mesura d'Hostalric, pagadors per la festa de Sant Pere i Sant Feliu del mes d'agost (1 d'agost), a més de les tasques. Es tracta d'una manera d'obtenir un benefici econòmic un mica diferent de la d'aquells pescadors que compraven dominis útils, i que havien de desprendre's de part de la collita per al senyor. En aquest sentit podríem suposar que l'enfocament econòmic d'aquest xaveguer responia a uns objectius diferents dels que era la tendència general.

Antoni Andreu, doncs, l'hem de situar entre els patrons de pesca. Molt possiblement el terme xaveguer ja devia respondre a la figura de patró de xàvega. Aquests patrons, propietaris d'arts i embarcacions,³⁵ se situaven a l'estadi més alt de la jerarquització del col·lectiu pesquer. Per sota

d'aquests hi havia els remitgers, o tripulants, seguits dels terramaners, que estiraven les xarxes. Els autors que han estudiat la història de la pesca ja han tendit a relacionar aquests patrons, propietaris d'arts, amb uns propietaris de terres més enllà de l'hort de subsistència.³⁶ De la mateixa manera que passava amb la pagesia, també devien ser persones molt presents en la vida pública de la vila. Així doncs, tenim a gent amb poder econòmic, una situació elevada dins l'escalafó de l'ofici i un suposat prestigi social.

Antoni Andreu: xaveguer, negociant i "senyor".³⁷

Podem centrar-nos en tres àmbits per definir la figura d'Antoni Andreu com a patró pesquer influent: poder econòmic, pes social i dins les institucions de govern local i importància dins l'ofici. Pel que fa al primer, ja hem vist que té capacitat per comprar un domini directe d'un mas. Al capbreu de 1443 és la segona persona que més propietats capbreva després del pescador Guillem Mas: 5 cases en diferents llocs de la vila i 2 horts.³⁸ A més a més, entre 1403 i 1443 se'l documenta involucrat en un circuit de crèdit important comprant i venent censals. D'altra banda, també apareix comprant i posseint, com a mínim, tres esclaus i una esclava. De manera molt interessant, es diu que dos dels esclaus són utilitzats per treballar en la seva xàvega.³⁹ El documentem també combinant l'àmbit pesquer i el mercantil: el

³³ AHFF, notarians, Palafolls 583, f. 62r-62v (1436 abril 21).

³⁴ És sorprenent com ha disminuït el preu del domini del mas; AHG, notarians, Blanes 422, f. 158r-160r (1473 juny 12).

³⁵ A les ordinacions de pesca de Palafolls es requereix "que tot peschador qui voldrà peschar de axàvega, que hage haver càreu, axàvega, companya e tota altra exàrcia que a la axàvega se pertany", AHFF, notarians, Llibre de la Cort de Palafolls, vol. 551 (1402 maig 8), transcripció i edició a: Pons Guri, Josep M. (1989), «Ordinacions sobre pesca i venda de peix del 1401 al 1414» a: Pons, pg. 96.

³⁶ Pujol (2018); Garrido, et al. (2010), pg. 37.

³⁷ Vegi's la seva activitat a la primera meitat del XV a la taula 5.

³⁸ AHG, notarians, Blanes 13, f. 59v. En una nota escrita a *posteriori* es diu que les seves propietats capbrevades son la meitat per a Bernat Mollet i l'altra per a Jaume Mollet. Antoni Andreu tenia una filla anomenada Antònia que s'havia casat amb Bernat Mollet, patró de nau, que ja és difunt el 1435 (AHG, notarians, Blanes 400, f. 84r (1435 maig 7)). Aquests tingueren, com a mínim, tres fills: Antoni, Pere Grau i Bernat. De Jaume no en coneixem la relació de parentiu, però potser era també net d'Antoni Andreu. Antoni i Pere Mollet, que esdevindran mercaders, són documentats venent el domini del mas Guimerà el 1473.

³⁹ AHG, notarians, Blanes 395, f. 60r-60v (1422 novembre 3); Blanes 443, f. 29r (1430 desembre 24); Blanes 444, f. 134v-135r (1440 agost 29); Blanes 444, f. 150v (1440 setembre 22).

1429 fa una comanda de 39 barrils d'anxova amb Joan Andreu, mariner de la vila.⁴⁰ Així mateix, el 1403 ven una xàvega i un càreu a uns pescadors de Torroella.⁴¹

Antoni Andreu era un personatge, doncs, amb incidència social a Blanes. Al llarg dels seus anys d'activitat es relaciona amb diverses persones, ja sigui per negocis com per altres assumptes. Així doncs té contactes amb gent de Barcelona, Berga o, fins i tot, Ragusa (Dubrovnik), d'on venen dos individus que durant un any aprendran l'ofici d'Antoni Andreu a canvi de manutenció.⁴² Així mateix és tutor dels fills de tres persones diferents –entre ells els seus nets– i d'una vídua.⁴³ Ara bé, és important veure el seu paper en la universitat, ja que és documentat actuant com a síndic el 1401 i entre 1432 i 1435.⁴⁴ I, encara més, és documentat el 1408 i el 1430 com a síndic ecònom, o clavari, de la universitat, cosa que indica posició jeràrquica i econòmica a la universitat.⁴⁵

En conclusió, tenim a un prolífic xaveguer que presenta més aviat el perfil d'home de negocis. Com a tal, no deixa passar l'oportunitat que ofereix el mercat de la terra, com qualsevol altra possibilitat econòmica, tot i que des de la senyoria directa i no la útil, més recurrent entre els no privilegiats. Sense saber ben bé per què s'interessà per aquest domini, sí que podem observar que tampoc és propietari de moltes possessions de terra en domini útil. Entrant, doncs, en el camp de les hipòtesis, podem unir diversos factors per extreure una conclusió de la seva percepció de la propietat. Primerament la seva suposada riquesa i capa-

citat comercial que l'emmarquen també en el món mercantil –els seus descendents esdevindran mercaders–. També la propietat d'esclaus dedicats a manipular les seves arts de pesca, així com la incorporació d'aprenents a la seva companyia. Així mateix, la propietat d'un mas en domini directe, deixant-ne la gestió més immediata als senyors útils: els Ros, que li oferirien la renda del domini sense haver-s'hi d'implicar directament. Si fos així, potser el seu enfocament de la propietat de terra parteix d'una òptica més orientada bàsicament a l'obtenció de rèdits que a la gestió “sobre el terreny” d'una propietat.

Organització de les tasques

La propietat de totes aquestes parcel·les citades en els apartats anteriors, així com els masos, havia de compaginar-se d'alguna manera amb les feines pesqueres, la tasca principals dels seus propietaris. La compaginació en l'espai temporal d'aquestes dues tasques podria partir, tal com veurem a continuació, d'un calendari feiner que les combinés per èpoques.

En el desenvolupament de la seva activitat, els pescadors seguien el seu propi calendari per tal d'obtenir captures en els moments de major presència de peix. Normalment se sol identificar el període de màxima productivitat, d'acord amb fonts tan medievals com modernes, en l'estiu. En aquest moment coincideixen el bon temps i els cicles biològics de major abundància del peix blau. L'inici d'aquest període, en el cas gironí, se sol situar

⁴⁰ AHG, notariais, Blanes 398, f. 70v (1429 juny 11).

⁴¹ AHG, notariais, Blanes 387, f. 60r (1403 juliol 2).

⁴² AHG, notariais, Blanes 394, f. 47r (1420 juliol 26); Blanes 391, s. f. (1412 agost 16); Blanes 396, f. 69r (1425 febrer 12).

⁴³ AHG, notariais, Blanes 9, f. 39v (1410 [...]); Blanes 391, s. f. (1413 agost 3 i 1414 febrer 9); Blanes 400, f. 84r (1435 maig 7).

⁴⁴ AHG, notariais, Blanes 400, f. 72r, quadern separat (1435 abril 26). La segona vegada juntament amb Guillem Mas, l'altre pescador propietari important del capbreu de 1443.

⁴⁵ AHG, notariais, Blanes 8, f. 25v-26v (1408 juny 8); Blanes 398, quadern separat (1430 novembre 25). El càrrec de clavari era arrendable i a més a més generava prou beneficis i moneda com per oferir possibilitats per a l'especulació i el crèdit; Verdés, Pere (1999), «Les finances del clavari. Abast, límits i funcionament (Cervera, 1442)», *Anuario de Estudios Medievales*, 29, pg. 1163. Els comptes en principi eren portats pel mateix clavari, cosa que podria fer suposar que Antoni Andreu potser sabia escriure; pg. 1135.

a la segona Pasqua (normalment entre l'11 de maig i el 14 de juny).⁴⁶ La finalització se situa o per Sant Miquel de setembre (dia 29) o per Tots Sants, tot i que depenia també dels beneficis de la pesquera. Per contra, sabem que el moment entre Sant Miquel i Pasqua era el de menys activitat, tal com demostren algunes ordinacions i contractes de companyies que pretenien garantir la continuïtat de l'activitat pesquera malgrat la poca productivitat d'aquestes èpoques. Amb tot, els pescadors no deixaven de pescar en tot l'any, amb més o menys intensitat i, inclús, canviant els arts depenent del moment.⁴⁷

De totes maneres, aquesta pesquera continuada també devia tenir els seus punts menys actius. És possible que a l'hivern el pescador es dedicés més a la terra, tot i que, paradoxalment, les principals activitats agrícoles se situen, precisament, als mesos de més bon temps. Ara bé, cada tipus de terra requereix unes atencions en un moment concret. Passem a mirar-ho segons cada tipus de conreu.

Primerament, referim-nos als horts com a propietat més documentada. Els horts requereixen un treball més continu i intensiu però, a la vegada, no tenen unes grans èpoques de collita, degut també a les seves reduïdes dimensions i el tipus de producte obtingut, diferent de les grans quantitats del cereal. Així doncs, els pescadors podrien compaginar jornades de pesca amb petites tasques a l'hort pràcticament diàries.

Ara bé, a banda del propi treball del pescador, cal tenir en compte que aquest pertany a un nucli familiar que no resta inactiu. Les dones dels pescadors sovint s'han volgut considerar,

en la pesca tradicional, com uns mers elements passius que esperen amb angoixa el retorn del marit. Nogensmenys, les dones dels pescadors han estat, fins a la irrupció del capitalisme en la pesca, una baula imprescindible en les tasques pesqueres. Les feines de les dones no eren en cap cas complementàries de les de l'home, sinó iguals en importància. Aquesta divisió sexual del treball es plasma també en una divisió en l'espai físic. Mentre que la mar era l'espai de treball de l'home, la terra ho era de la dona: arreglant ormeigs, preparant el peix, venent-lo, estibant-lo, etc. En aquest sentit, també podríem incloure la dona en les feines agrícoles complementàries dels pescadors, tal com es documenta en algunes viles marineres.

Pel que fa a la vinya, el conreu d'aquesta també devia ser fàcilment compaginable amb la pesca, ja que requereix unes feines concretes en uns certs moments de l'any i la verema es fa el setembre. Ja hem vist que la gran majoria de pescadors no posseïa una gran quantitat de vinyes, la qual cosa permetia una dedicació exclusiva a la verema en el moment que pertocqués, que coincideix amb la fi de la temporada de peix blau. Aquesta situació es dona, per exemple, en el cas de Cadaqués, on, després de Sant Miquel, els pescadors del poble es dedicaven quasi exclusivament a la verema.⁴⁸ De totes maneres, malgrat que a Blanes les ordinacions marquen la temporada de pesca entre Pasqua i Tots Sants, no hem de descartar que els pescadors ja es comencessin a mobilitzar a l'octubre per a fer la verema.⁴⁹ Amb tot, una proporció de vinya no gaire gran i un calendari pesquer amb èpoques de poca activitat a la tardor són una equació favorable per compaginar la pesca amb aquest conreu.

⁴⁶ Existeix una dita popular, però, que indica l'inici de la temporada del peix blau tot dient "per l'abril, l'anxova al barril", ja que és a l'abril quan aquets peix ja té prou greix per a salar-lo.

⁴⁷ Garrido (2011), pg. 349.

⁴⁸ Garrido (2011), pg. 205.

⁴⁹ AHFF, notarial, Llibre de la Cort de Palafolls, vol. 551 (1402 maig 8), transcripció i edició a: Pons Guri, (1989), vol. III, pg. 96. Un d'ells és el que compra el mas Carener

Per últim, les terres de conreu cerealístic són les més difícils d'encaixar amb el calendari pesquer. Normalment s'ha parlat de l'hort i la vinya com a complements agrícoles del pescador, però no tant del cereal, potser degut a la feina major que suposa i que sembla que costi enquadrar amb un ofici intens com la pesca. Ara bé, les xifres aquí mostren com els pescadors posseïen indistintament parcel·les per a cereals i per a vi. Si els pescadors conreaven cereals en les seves peces i feixes de terra, havien de dedicar, doncs, temps al juny i juliol per a la collita i totes les tasques que portava associades. Ara bé, justament aquests mesos d'estiu eren els de més feina per als pescadors, especialment de xàvega. Malauradament, no localitzem cap notícia que ens indiqui directament com es devia fer. Tot i així, si tenim en compte la poca quantitat de terres que tenien en comparació amb els masos, m'inclino a pensar que tampoc hi havien de dedicar molt temps i ambdues tasques es devien compaginar sense gaire problema, perdent, potser alguns dies de pesca, però no excessius. A més a més, cal tenir en compte que si es comptava amb prou membres, una família podia explotar tota sola el seu patrimoni agrari. Ara bé, una altra solució podria haver estat la contractació de mà d'obra, com veurem tot seguit.

1.4 Mà d'obra: treball assalariat i esclau

El solapament de tasques pesqueres i agrícoles, així com la presència d'alguns pescadors amb una proporció de terres superior a la mitjana, porta a considerar la contractació de mà d'obra com a una opció per a aquests pescadors i xaveguers.

La mà d'obra agrícola fou llargament utilitzada a la Catalunya medieval. A Blanes documentem la presència de bracers durant el segle XV,⁵⁰ tot i que no hem localitzat cap contracte que relacioni treballadors agraris amb tasques en terres de pescadors. De totes maneres, sí que podem pensar que seria plausible l'ús d'aquesta mà d'obra assalariada en la collita, possiblement en les terres d'aquells pescadors amb més propietats. Tal cosa suposaria una solució al problema del solapament d'activitats.

Horts de pescadors a Blanes (1400-1496)

Camadasa	2
Carbonera (aprox.)	1
La jueria - pont de la jueria Sobre /prop/darrere l'església	12
La Riera	3
Les feixes de San Joan	6
Les Tunes	1
Mas Coll	1
Mas Mestre (no esp.)	1
Mas Morell	2
Mas Roig	6
Moixí - Mas Ferrer	5
Pou d'amunt-tiradors	1
Sobre el mas Garriga	1
Sobre el pont/pont d'amunt (no local.)	2
No especificat	3

⁵⁰ Un d'ells és el que compra el mas Carener; AHG, notarial, Blanes 394, f. 9r-10v (1420 febrer 28).

⁵¹ Salicrú, Roser (2017), «De quan els esclaus no eren (només) negres africans: a l'entorn de l'esclavitud i del tràfic d'esclaus a la Mediterrània tardomedieval des de l'observatori barceloní», Drassana, n. 25, pg. 56; Armenteros, Iván (2012), *La esclavitud en Barcelona a fines de la Edad Media (1479-1516). El impacto de la primera trata atlántica en un mercado tradicional de esclavos*, Tesi doctoral [en línia], Universitat de Barcelona (disponible a: <www.tdx.cat>), pg. 538; aquest autor destaca els esclaus africans com a predilectes per als treballs agraris. Duby també constata aquesta davallada dels jornalers després de la pesta; Duby (1968), pg. 401.

Així doncs, podem pensar que si hi havia patrons pescadors amb capacitat per contractar remitgers, també tindrien la mateixa capacitat per a contractar aquests treballadors del camp. En aquesta línia, els inversors agraris catalans medievals, especialment els provinents de l'àmbit urbà, no desdenyaren l'ús d'aquesta mà d'obra assalariada per a la gestió directa de les seves propietats. Els pescadors que, com hem vist, posseïen masos també podien recórrer a la contractació de masovers que s'encarreguessin directament del mas.

Per últim, existia un altre tipus de mà d'obra que també documentem vinculada amb els pescadors: els esclaus. Alguns autors han afirmat que després de la pesta els salaris de la mà d'obra, que per la davallada econòmica i demogràfica era menor en nombre, havien augmentat considerablement. Per tal cosa era més rendible posseir un esclau que contractar jornalers, inclús entre les classes menestrals, cosa que demostren algunes ordinacions barcelonines.⁵¹ Això ho hem pogut constatar en els esclaus que Antoni Andreu fa treballar a la seva xàvega. De la mateixa manera documentem uns altres cinc pescadors amb esclaus també a Blanes. Aquests pescadors, igual que els menestrals, podien obtenir dels esclaus l'ajut d'un treballador que no cobrava salari, o en cobrava molt poc, i que amb el temps suposava un suport important, ja fos aprenent de l'ofici o ajudant-lo en altres tasques. Alguns d'aquests esclaus, potser més avesats en unes tasques que en altres, podrien haver estat arrendats per altres pescadors per a fer-les als seus terrenys.

Amb tot, és possible veure com els pescadors comptaven amb un ampli ventall de vies per a la gestió de les seves terres, prou comunes en el seu temps. Per això, en aquest punt de la recerca, crec plausible pensar que tant l'ús de bracers com d'esclaus com de contractes de masoveria varen ésser comuns entre pescadors i xaveguers d'aquestes localitats.

CONCLUSIÓ

Amb tot, aquest estudi ha permès reafirmar la idea que la pesca tradicionalment no ha estat una feina de dedicació exclusiva. Els pescadors ja des de temps medievals l'han compaginat amb altres activitats com l'agricultura. D'acord amb els resultats, es pot apreciar com aquesta agricultura complementària tant pot anar orientada a l'obtenció d'aliments –com en el cas dels horts o petites parcel·les– com a la inversió agrària a més o menys escala. El cas més acusat és el d'Antoni Andreu, que exerceix la senyoria directa –la mateixa que els senyors feudals– sobre un mas de Tordera.

La història dels pescadors blanencs és molt rica i encara té moltes cares per descobrir. Només en època medieval, l'estudi d'aquest col·lectiu mostra una vila molt dinàmica i activa, amb un enfocament no només comercial, sinó també pesquer, amb patrons de pesca actius i amb pes, que participen dels engranatges que fan moure la vila. Amb tot, Blanes s'erigeix molt possiblement com una de les principals viles pesqueres del vescomtat de Cabrera.

Antoni Ginot Julià

Historiador medievalista. Doctorand a la UdG

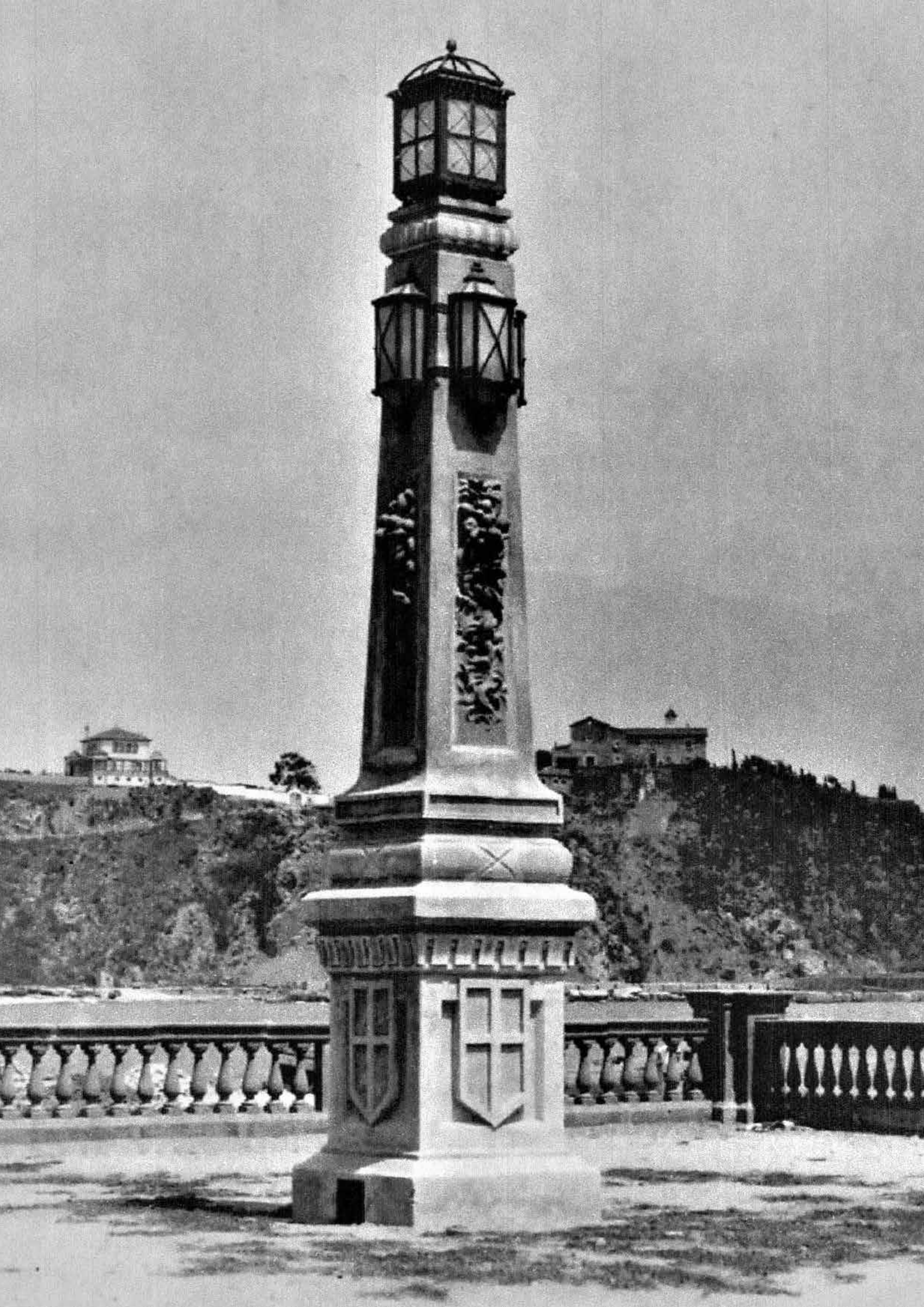
▲ *Blanes des del racó de Sant Antoni. Al fons, acabada la vila, el puig Massaneda, on s'hi devia trobar la borda d'en Massanet (Fons Josep Alemany i Borràs (AMBL), c. 1905)*

Activitat d'Antoni Andreu entre 1403 i 1443

DOCUMENT	DATA	QUÈ FA?
AHG, notarians, Blanes 387 f. 60r	1403 juliol 2	Nomena procurador per cobrar el preu d'una xàvega i un càreu venut a uns pescadors de Torroella
AHG, notarians, Blanes 7, f. 98v-100r	1406 octubre 11	Compra un censal de 16 sous i 1 òbol anuals per 11 lliures
AHG, notarians, Blanes 8, f. 25v-26v	1408 juny 8	Procurador i síndic ecònom i actor de la universitat de la vila de Blanes.
AHG, notarians, Blanes 9, f. 7r	1409 desembre 29	Dona el vistiplau a una donació de legítima de la vídua d'un xaveguer a la seva filla
AHG, notarians, Blanes 9, f. 39v	1410 [...]	És tutor, juntament amb Pere Jalpí, sabater, dels fills del difunt Pere Pagès
AHG, notarians, Blanes 9, f.117r-118v	1411 juliol 23	Llueix un censal de 22 sous i 6 diners anuals per 15 lliures
AHG, notarians, Blanes 9, f. 118v-120r	1411 setembre 15	Ven un censal de 15 sous de pensió anuals per 15 lliures
AHG, notarians, Blanes 9, f. 124v-125r	1411 setembre 24	Paga a Antoni Mates, sastre oriünd de Badalona, habitant a Barcelona diners de la dot d'Eulàlia, la seva esposa, filla de Beneta i Antoni Grina, difunt xaveguer de Blanes
AHG, notarians, Blanes 391, f. 25v?	1412 abril 16	És procurador de Beneta, esposa del difunt Antoni Grina, de Blanes. Lloga una casa a un tercer en el seu nom
AHG, notarians, Blanes 391	1412 agost 16	Pere Saurí, mercader i ciutadà de Barcelona, procurador seu, li ha pagat 33 florins d'or, 3 sous i 8 diners que ell rebé d'Antoni Grina, oriünd de Blanes, mariner i ciutadà de Barcelona, que aquest li devia
AHG, notarians, Blanes 391	1413 març 1	Marmessor del difunt Pere Artús, major de dies, mariner de la vila de Blanes
AHG, notarians, Blanes 391	1413 agost 3	Cotutor testamentari d'Antonia, esposa de Nicolau de Roure
AHG, notarians, Blanes 391	1414 febrer 9	Cotutor testamentari dels fills d'Antoni Grina, difunt, i Beneta. Venen un hospici del difunt
AHG, notarians, Sant Feliu de Guíxols 962	1411 abril 8	Compra un esclau negre de Cirenaica anomenat Alacre
AHG, notarians, Blanes 441 testaments, f. separat	1411 juny 9	Ven un hort de terra en nom de la seva principal Francesca, esposa de Bartomeu Amar, barquer i ciutadà de BCN, de qui és procurador, a Jaume Borrell, boter de la dita vila
AHG, notarians, Blanes 11 venda d'un censal mort	1424 maig 31	Es diu que el 1412 ell i Guillem Mas feren de fidejussors de la
AHG, notarians, Blanes 11 / AHG, notarians, Blanes 395, f. 60r-60v	1422 novembre 3	Compra una esclava de nació de rossos anomenada Caterina
AHG, notarians, Blanes 394, f. 47r	1420 juliol 26	Nomena un procurador per anar a contactar amb Joan de Santa Maria, mercader de Berga
AHG, notarians, Blanes 396, f. 25r	1423 agost 28	Deixa 8 lliures a un teixidor perquè pugui pagar el dot de la seva filla
AHG, notarians, Blanes 396, f. 69r	1425 febrer 12	Admet dos ragusans per aprendre el seu ofici a canvi de manutenció i roba
AHG, notarians, Blanes 396, f. 101v	1425 novembre 10	Compra un censal mort de 15 sous i 9 diners anuals per 11 lliures

AHG, notarians, Blanes 396, f. 104v-105r	1425 desembre 6	Compra un censal mort de de 17 sous i 3 diners anuals per 12 lliures
AHG, notarians, Blanes 398, f. 70v	1429 juny 11	Comanda a mitges amb Joan Andreu, mariner de Blanes, de 39 barrils d'anxova valedors 23 lliures i 8 sous, tocant a cada meitat 11 lliures i 14 sous
AHG, notarians, Blanes 398, f. 1r (quadern separat)	1430 setembre 1	Confessa haver lluit un censal el 1415, per 16 lliures, venut a ell i a Pere Jalpi, sabater de la dita vila, de 21 sous i 4 diners anuals
AHG, notarians, Blanes 398, quadern separat	1430 novembre 25	Actuant com a clavari, i juntament amb Joan Vallori, i Pere Oliva, mestre d'aixa, síndics de la vila de Blanes, Antoni Sabater i Jaume Venànies, pescadors de la dita vila, rectors i procuradors de l'hospital dels pobres de la dita vila, confessen i reconeixen rebre, per mans de Francesca, esposa de Miquel Gamell, difunt calafat, Ponç Caselles, sastre, i Joan Birba, ferrer de la dita vila, marmessors i executors de la darrera voluntat de Miquel Gamell, diversos béns donats a l'hospital
AHG, notarians, Blanes 443, f. 29r	1430 desembre 24	Compra un esclau turc
AHG, notarians, Blanes 443, f. 64v	1431 agost 4	Negocis amb l'arrendament dels molins de farina
AHG, notarians, Blanes 443, f. 67r	1431 agost 10	Mencionat com a fidejussor de la venda d'un censal
AHG, notarians, Blanes 443, f. 89v	1432 febrer 25	Llueix un censal d'11 lliures, de 14 sous i 4 diners anuals
AHG, notarians, Blanes 400, f. 72r	1435 abril 26	Síndic de la vila juntament amb Guillem Mas (des de 1432), llisten els censals de la universitat, entre ells es diu que Antoni Andreu ja fou síndic el 1401
AHG, notarians, Blanes 400, f. 84r	1435 maig 7	Raimon de Mallorca, procurador dels senyors de Cabrera, li ratifica una casa en tant que curador de Bernat i Antoni Mollet, adults, i tutor de Pere Grau, pupil i fill i hereu de Bernat Mollet
AHG, notarians, Blanes 402, f. 43r	1438 maig 13	Compra unes cases en encant públic amb Joan Salavert, calafat de la vila
AHG, notarians, Blanes 402, f. 87v	1438 juliol 26	Ell i Bernat Mollet [el seu net] reten comptes amb la universitat, ja que se'ls donà 300 lliures per a comprar forment
AHG, notarians, Blanes 404, f. 31r	1439 febrer 16	[Jaume Roure] Mercader de la vila de Blanes llueix un censal que Antoni Andreu comprà a Nicolau Ferrarí, mestre d'aixa, i Antònia, la seva esposa, de 17 sous i 3 diners, pel preu de 12 lliures, i que Antoni Andreu traspasà a [Jaume Roure] mercader de la vila de Blanes
AHG, notarians, Blanes 444, f. 134v-135r	1440 agost 29	Confirma al seu esclau Joan Català de nació turca de 27 anys que li servirà durant 11 anys. Entre altres coses, haurà de fer anar la seva xàvega
AHG, notarians, Blanes 444, f. 150v	1440 setembre 22	Confirma al seu esclau Antoni, esclau tàrtar seu, de 26 anys, anys que li servirà durant 6 anys. Entre altres coses, haurà de fer anar la seva xàvega
AHG, notarians, Blanes 444, f. 161r	1440 octubre 18	Nomena procurador a Antoni Mollet, mercader de la dita vila, net seu, perquè gestioni els seus béns
AHG, notarians, Blanes 401, f. 113r	1443 abril 6	Fa testament. Marmessors: Antònia, filla seva; Antoni Mollet i Pere Grau Mollet, nets seus. Antònia, hereva universal

02 Recvll 1920.

Cròniques del Blanes de fa 100 anys

per Aitor Roger

Resulta impossible resumir en aquest article els fets més rellevants que podem llegir a les pàgines dels primers anys de vida de la revista *Recvll*. Per això, aquí només intentarem apuntar com era el Blanes de fa 100 anys amb algunes de les notícies que ens semblen més rellevants o curioses, i que han de permetre al lector fer-se una idea d'alguns dels continguts que poden trobar en el periòdic aquells investigadors o les persones que vulguin saber més coses de com era la vila fa un segle. Ens centrarem en els primers 50 números de la revista, que ens situen cronològicament fins al mes de desembre de 1922. Qui vulgui saber-ne més té la possibilitat de consultar en línia tots els números de *Recvll* del període 1920-1975, que estan penjats en pdf a l'apartat de l'Arxiu Municipal, dins la web de l'Ajuntament de Blanes.

El naixement d'una revista

El 1920 a Blanes hi conviuen moltes petites indústries. És el poble de les espadenyas, conegudes arreu per la seva qualitat i bons acabats, la fama de les quals sembla no tenir aturador, però també és un Blanes ple de petits tallers de terrissa. Les barques de mitjana, la Joaquina i la Maria Encarnació, carreguen a la platja de sa Palomera "aquella enorme quantitat de plats i cassoles que el sol de migdia transformava en fantàstics rubís". Sí, els anys vint encara queden terrissers a Blanes,

però estan amagats en el barri de pescadors de s'Auguer o a l'Esperança: gerres harmòniques i càntirs verds "que no poden ésser més hel·lènics". També és el Blanes de les salaons d'anxoves, o el de la xocolata a la pedra, que es ven en "una botigueta de rajoles policromades que és més vuitcentista que la plaça" i que es troba sota les voltes de la plaça del Portal. I, "quin gust més deliciós no tenia l'aigua del pou dels Padres, després d'aquell five o'clock cocoa amb una llesca de pa blanc".

El 12 de juny de 1920 apareix el primer número de *Recvll*, escrit a mà, impulsat per un grup de joves blanencs i sota la capçalera de *Recvll d'Or*. Com tota empresa, per petita que sigui, no està exempta de problemes i algunes crítiques. Però per a aquells joves el sol fet de fer sortir a la llum pública aquella publicació, per humil que fos, representa un esforç i treball gegantí i és fer realitat una gran il·lusió. Com explica el 20 de novembre de 1921 el redactor Francesc Balliu, tot just un any després de l'aparició del primer número imprès, "el dia aquell quedarà gravat dins el cor nostre; i el recordarem sempre fins nostre dia ultim d'existència per a beneir aquells que'ns allargaren la ma i perdonar aquells que'ns ofengueren, que encar que ans que ofesos devem estar-lis agràits voldríem recordarlis que les burles son semblantes a la pedra, i podríem dir-lis així. "La burla quant es fora de la boca no sap on toca."

Els joves recvllistes troben de seguida l'escalf de

▲ La impremta "Bandònia", als baixos de can Creus. Col·lecció Mañach Moreno (AMBL)

l'escriptor Joaquim Ruyra, que aviat és batejat amb el pseudònim de l'Avi de *Recvll*. Als baixos de la casa pairal del carrer Ample, on Salvador Cornellà obre una llibreria – després també impremta –, s'hi fan les primeres reunions dels redactors i es converteix en punt de venda i recepció de materials per a la revista. L'equip de redacció – coneguts com els nois del *Recvll* - són joves, "amb neguits de fer grans coses, propi de l'edat estudiantil (...) uns nois, que sortits de l'escola ja portaven quelcom a dintre, habituats la majoria a llegir a casa seva diaris i publicacions en català, com *La Veu de Catalunya*, *En Patufet*, o les *Publicacions del Foment de Pietat Catalana*".

La Veu de Catalunya és el gran diari cultural del catalanisme. És el diari en català de més llarga durada de la Barcelona de principi de segle XX, concretament des de l'1 de gener de 1899 fins al 8 de gener de 1937. Des de l'any 1894 i fins al 1922 també arriba a Blanes el periòdic *La Costa de Llevant*, promogut per Marià Serra i els també catalanistes Bonaventura Gombau,

de Sant Pol, i Josep Cortils Vieta, de Blanes. Ideològicament s'adscriu al regionalisme català, el conservadorisme i el catolicisme. Però, aquest no és l'únic periòdic que té un corresponsal blanenc en aquella època. Per exemple, a *La Vanguardia* també hi escriu l'escriptor i dinamitzador cultural Josep Alemany i Borràs, que el 1906 funda el periòdic *La Selva* i fa d'administrador d'*Il·lustració Catalana*. *La Publicitat* és un altre dels diaris en català de referència, publicat a Barcelona de l'1 d'octubre de 1922 al 23 de gener de 1939, i és el principal òrgan del catalanisme intel·lectual.

Un altre dels setmanaris que influeix als redactors de *Recvll* és *Catalunya Social*. El publiquen a Barcelona les joventuts socials de l'organització conservadora Acció Popular de Catalunya entre els anys 1922 i 1936. Aquest setmanari és explícitament confessional i manté una actitud clarament moralitzadora i de corporativisme social. Es desenvolupa dins del context del catolicisme social d'entreguerres

i el dirigeix Josep Maria Gich. *Catalunya Social* destaca pels seus polèmics articles i per defensar la doctrina de l'Església, tot i que no són partidaris de la uniformitat dels catòlics en política. Entre els seus col·laboradors hi ha noms com Jaume Raventós, Manuel de Montoliu, Ferran Valls i Taberner o Antoni Griera. Des de Recvll se'n recomana la lectura i es donen a conèixer aquells números d'especial interès pels seus continguts.

A partir de 1929 també apareix el setmanari catòlic en català *El Matí*, dirigit per Capdevila i Junoy, el qual, compromès amb un catolicisme d'acció social, és un mirall per als redactors de Recvll. Així, el març de 1929 es programa un acte de propaganda d'*El Matí*, en el local del Centre Catòlic, i es recomana als lectors que hi assisteixin. La conferència va a càrrec d'Enric Ferran, Narcís de Carreras i Joaquim Civera, que expliquen als blanencs com seria el nou diari, "un diari viu, que respondrà a les aspiracions de

tots els catòlics." Les mateixes recomanacions que es fan per a *Catalunya Social* es repeteixen ara i trobem anuncis al Recvll que diuen: "Ja sou subscriptor del periòdic catòlic *El Matí*?"

Un dels objectius principals de la novella revista és fer un seguiment dels fets més rellevants que passen a la vila. I així s'explicita a finals de la dècada dels anys vint, en què per animar als blanencs a subscriure-s'hi publiquen un anunci on es pot llegir: "Recull es amatent a copsar totes les activitats blanenques. Subscrivint-vos-hi contribuiríeu a l'engrandiment de la vila."

Entre els primers promotors de Recvll hi ha Salvador Cornellà, Francesc Balliu, Fèlix Andreu, Joan Abril, Joaquim Sagrera, Emili Bitlloch, Salvador Roig, Joaquim Alemany i Francesc Cruz. Des del començament fan una defensa sense fissures de la cultura i el foment de la lectura. En una de les primeres editorials hi llegim: "seria nostre gust que tots els blanencs ajudessin amb llurs forces possibles, aquesta

▲ Membres fundadors i altres col·laboradors de la revista Recvll. Anys vint. Fons Mn. Emili Cornellà (AMBL)

petita tonteria si tal nom voleu donar-li, però que no serà altra cosa que el de deixar anotats tots els casos que es creguin convenients a fi de poder repassar-los quan ens sigui agradable, en la Biblioteca Popular, instal·lada a can Cornellà, que en quedarà dipositària.”

Políticament, als inicis de la revista, *Recvll* es defineix com un grup d'amics de les coses de Blanes, i sense una filiació concreta a cap partit, però amb tendència cristianosocial i amb el temps veiem com s'ofereix a la coalició que es presenta a les eleccions municipals amb el nom d'Acció Catalanista. Fins i tot alguns dels seus redactors, com Pere Puig Llena i Fèlix Andreu, entren com a regidors a l'Ajuntament.

Des de l'inici de la revista, *Recvll* és un baluard en la defensa de la llengua catalana. Com a mostra, l'editorial que apareix en portada del número 14, del 10 d'abril de 1921:

“La llengua és l'ànima d'un poble, perquè tots pensem com parlem i parlem com pensem; perquè el voler fer morir una llengua com fer canviar una llei es treballa en vana i qui atenta contra la llengua d'un poble atenta contra la seva ànima. Catalunya té una llengua o idioma i aquesta es la seva ànima, perquè pensem en català i aquests pensaments els transmetem en la mateixa llengua.”

De negacions res se'n vesteix ni s'edifica

Veiem com la Joventut Nacionalista de Blanes s'organitza. La seva Junta neix a principi de 1920 i la presideix Joan Bosch Nualart amb Josep Ametller Martí com a vicepresident. Narcís Brillas Bitlloch fa les funcions de secretari, Joaquim Rocafort Rocafort de tresorer, i com a vocals, Joan Valentí Feliu, Francesc Andreu Massó i Jaume Ametller Muntaner. El mes de maig són els amfitrions de la visita a Blanes del

Casal Nacionalista de la Barceloneta. El dinar de germanor té lloc al paratge lloretenc de Santa Cristina, però una vegada finalitza l'àpat són rebuts per l'alcalde accidental Ramon Solanas a la mateixa entrada de la vila, concretament al carrer de Jaume Ferrer de Blanes. Els presidents d'ambdues entitats, Joan Bosch i Josep Alomar, manifesten que treballen junts en les reivindicacions per Catalunya i, acompanyant les respectives banderes, es desplacen fins a l'Ajuntament, on es ballen sardanes amb la Cobla Catalonia i s'ofereixen unes danses per part de l'esbart dansaire del Casal. Les activitats es traslladen després al Centre Catòlic, on Joan Valentí Feliu els dedica unes paraules, i acaben al Primer Casino, amb una estona per fer un refresc i el ball.

Pocs mesos després, a mitjans de novembre de 1920, la Joventut Nacionalista hissa a mig pal la bandera del local en senyal de dol per la mort de l'alcalde de Cork Terence MacSwiney, presoner d'Anglaterra, mort després d'un llarg dejuni voluntari “per amor a la llibertat de la seva pàtria, Irlanda.” Aquest tràgic desenllaç desferma una onada de solidaritat a Catalunya respecte MacSwiney i l'anhel de llibertat d'Irlanda

Una altra societat, la dels Amics de Blanes, l'oposició als republicans, també constitueix una nova junta. La presideix Joan Carbó Xifra i compta amb Jaume Cabruja Colomer, vicepresident; Josep Ferrer Ferrer, secretari; Francesc Girbau Grané, tresorer; i Joan Valentí Feliu, Francesc Andreu Massó i Jaume Ametller Muntaner, de vocals.

Després de sis anys d'ajuntament republicà, l'abril de 1920 pren possessió com a alcalde el regionalista Jaume Alemany Sastre, de la “causa del nacionalisme català”. Els Amics de Blanes han empatat a 6 regidors amb els republicans “radicals”. El nou ajuntament pren possessió el Dijous Sant i es renoven les relacions amb

L'OBRA DE RECULL

Inauguració del local Redacció de RECULL, el dia 29
de maig, diada de l'Ascensió

PROGRAMA

Matí, a dos quarts de dotze, benedicció del local.

A les nou del vespre: Representació del selecte drama

INCAPACITAT!

per la secció de RECULL, i de la xamosa sarsuela

EL SANT DE L'AMO

per varis cantors de la "Capella de Santa Cecília.

S'entrarà per rigorosa invitació, que es repartiran entre els subscriptors de RECULL, els socis de la casa i els que han contribuït al seu parament.

▲ Any 1924. Fons Recvll (AMBL)

l'Església. Així, l'Ajuntament torna a assistir a les processons de la nit de Dijous Sant, acompanyats dels armats, i també a la del dia de Pasqua.

En el número 18 de la revista (03/07/1921) els joves redactors deixen clares quines són les seves prioritats i la tasca que tenen per davant. La crida a l'acció l'encapçalen les frases següents:

- Intel·ligència per conèixer.
- Voluntat per poder.
- Caràcter per perseverar.

El redactat on s'explica què fan aquells joves amants del periodisme segueix així:

"No es peçar d'immodest afirmar que'l jovent de Blanes posseeix aquestes qualitats. El jovent de Blanes farà lo que voldrà, perquè pot. Si no s'ha fet tasca anteriorment es que la unió no era suficient. Actualment units, anirem molt més enllà de lo que's pensen els pobres de seny. Tot lo que fa el jovent d'altres païssos i d'altres ciutats ho podem

fer nosaltres; allà on arriba un home també n'hi arriba un altre.

Volem un Blanes gran! Volem Blanes progressiu! Blanes desbordant d'activitat, dintre una Catalunya menys esclava! El dia que'l poble de Blanes estigui convensut de la nostra força tindrem molt camí fet. La tasca que fem no es sols tasca teòrica i acadèmica, volem que'ls nostres fets i gestos, i els dels nostres amics estiguin d'acort amb les doctrines que hem comprés les millors. Els punts capitals que seran seny i guia de la nostra actuació son: Deu, Patria, Amor. Els qui compreguin el valor moral i positiu d'aquest ideal han de venir amb nosaltres. A vosaltres blanencs tots, homes i dones, joves i damisel·les, nois i noies, vos adresem aquesta crida. Blanencs de bona voluntat, avant i fora. Visca Catalunya! Visca Blanes!"

Pàtria, Amor, però també Fe, són objectius clars des del naixement de la revista. Així, la religió i la defensa del catolicisme social – com a eina per combatre la nova moral que intenta imposar-se – és ben present en els seus continguts. L'educació dels infants ha d'anar acompanyada de l'ensenyança de la religió. I "si a les escoles s'hi ensenyés una cultura sense Déu, que tot i essent lliberal és el més gran

dels esclavatges perquè treu del cor del home tota responsabilitat moral i el posa a mercè de totes les passions i de totes les concupiscències (...) nosaltres abominem d'aquesta Cultura i combatrem les escoles on s'ensenyi”.

I com a mostra del que acabem de llegir, aquesta altra crònica que ens parla de la presència a la vila d'una colònia laica que hi passa les vacances el 1928. Diu així: “Ha estat a Blanes uns quants dies, una colònia escolar laica de nois i noies, els hem vist córrer i passejar diferents vegades per nostres platges i carrers, cantant cançons enigmàtiques i fosques, i acompanyats de mestres i mestresses més enigmàtics i foscos encar. No podem donar més detalls, perquè no sabem d'on venen ni on van. Sols sabem que estaven allotjats en diferents cases dels nostres anarquistes, que se'ls miraven i contemplaven embadalits, pensant que eren educats sense Déu, que és el mateix que dir sense amor. Pobres infants!”.

Pep (pseudònim que utilitza el metge i escriptor Josep Roig Raventós) ens explica que volen llogar una botiga per redacció. I, ben aviat, el local de reunió es fa realitat, així com la galeria de blanencs il·lustres que proposa que omple les seves parets. Ell mateix fa donació del primer retrat, el del prosista Joaquim Ruyra. La redacció de Recvll aviat es transforma en “la cala dels intel·lectuals”. Així s'explica en un article publicat al darrer número de l'any 1923. S'ubica als baixos de la casa pairal de Ruyra i la redacció de la revista és punt de trobada de les tertúlies d'escriptors, artistes i amants de la cultura. “El gran Ruyra dissertarà un temps d'estètica! Cada dia hi ha aquí una fontana de cultura plena d'encís. Miri's, ahir el poeta Joan Valentí va llegir-nos un poema de Blanes inèdit. No fa gaire, En Cases Carbó ens parlà de gramàtica catalana. L'Alemanys i Borràs de feminisme. En Junceda d'Art. En Pasqual Boada de la responsabilitat dels pobles que

▲ Col·lecció Borràs Cornellà (AMBL)

no honoren els seus homes. En Coma i Soley d'uns estudis que ha fet per la seva darrera novel·la.” El 1923 Recvll “ja no és petit; ja no li cal l'escalforeta del niu on va venir a la vida. Ha anat creixent, creixent i ja no en té prou amb l'estatge que galanament i caritativament se l'hi havia donat fins avui. S'ha anat fent gran i ara vol ja parar casa i funda família (...).”

L'editorial del 2 de febrer de 1924 es titula “El bell esclat” i s'hi deixa palès que volen ser “un Recvll o aplegament de valors, aptituds i energies per tal d'aconseguir-les després totes juntes a la construcció del gran edifici de la nostra espiritualitat.” A la plaça de davant del Casino, al costat de la Creu Roja, en una casa que era tota ruïna i que es comença a restaurar, s'obre el nou local destinat a la redacció de Recvll i a la biblioteca. La casa s'enrajola de nou, s'hi col·loquen portes i vidrieres, armaris per als llibres, taules... que a poc a poc fan realitat el somni d'en Pep. Es demana la cooperació dels subscriptors i es reparteix un full per anotar donatius per afrontar les obres del local, que s'ha de retornar omplert al cobrador que passa per les cases periòdicament. La “Casa

de Recvll” s’inaugura el 29 de maig, dia de l’Ascensió, de 1924. Recvll es consolida com a revista i el projecte creix amb la creació de la Biblioteca i d’una secció teatral. S’afirma que l’obra de Recvll “no serà obra d’atac, de destrucció ni de malícia; l’obra de Recvll serà obra d’amor, de germanor i de construcció (...) no serà de negociació, de negociacions res se’n vesteix ni s’edifica.”

Recvll i la Casa del Poble

A partir de l’any 1905 i fins al 1936 la societat Casa del Poble té un paper molt actiu en la vida política, social, cultural i recreativa blanenca. El 1925, amb la construcció d’una nova seu i la inauguració de les noves instal·lacions al passeig de Dintre, l’entitat viu els seus moments de màxima activitat: ofereix obres de teatre i balls al primer pis, el servei de cafè a la planta baixa o el de Cooperativa.

El Centre Catòlic neix un any després, el 1906. La primera seu social està ubicada a les antigues dependències del Palau dels Vescomtes de Cabrera, al costat de la parròquia Santa Maria, però el 1914 s’instal·la a l’actual emplaçament del carrer Roig i Jalpí, llavors el carrer del Mar. El Centre vol encaminar als obrers blanencs cap a una opció de vida cristiana. D’aquesta manera, la prompta creació als baixos de la societat de dues entitats amb un fort contingut social, com són el Sindicat Agrícola de Blanes (1907) i la Caixa Rural (1910), impliquen una alternativa catòlica per a l’associacionisme obrer de les primeries del segle XX.

Podríem dir que la gent de Recvll són els mateixos que participen activament en la vida social del Centre Catòlic, els que estan presents a les seves juntes, formen part de les vetllades literàries, participen de les conferències i els cursets... I que socis de la Casa del Poble formen part de les candidatures d’esquerres, omplen el teatre i els balls de l’entitat o col·laboren i

s’integren en la direcció del periòdic *Aurora* a partir de l’any 1930.

El Centre i la Casa del Poble, *Recvll* i *Aurora*, dues maneres d’entendre el món, que massa vegades ocasionen friccions i enfrontaments periodístics, però que, de moment, en aquests anys finals de la dècada dels vint i començament dels trenta no anaven més enllà de les paraules.

A tall d’exemple, a principi del mes de juny de 1928 trobem una clara mostra d’aquesta pugna entre aquests dos mons diferents adaptats a escala blanenca i que es posen de manifest a les pàgines del *Recvll*. Així comprovem com en el diari *El Progreso*, diari republicà autonomista, sota les inicials B.M.A. i parlant en nom de la Casa del Poble, es proclamen tot un seguit d’acusacions contra la gent del *Recvll*. L’autor de l’escrit, entre altres coses, els acusa de ser “sembradors d’odis i de calúmnies, insensats i poc seriosos”, que es dediquen a “combatre i censurar institucions i actes de caràcter democràtic i liberal, insincers, escriptors de mala fe, grollers, il·lusos...”. I en un altre moment, també acusa als redactors de *Recvll* de “catalanistes”. Tota aquesta polèmica s’origina en dos escrits publicats feia dues setmanes a la revista. En el primer, s’afirma que republicanisme i anarquisme “són ideals antitètics per essència; en canvi, diguem de pas que no són antitètics els mots catòlic i republicà”. L’altre article parla de la negativa expressada des de *Recvll* davant de la proposta del canvi de nom del carrer Raval per posar-li el d’Anselm Clavé. B.M.A. Els pregunta si pensarien el mateix si el proposat per homenatjar tingués “en su haver el amor al catalanismo, o un gran celo por la religión?”. Francesc Puig Llena argumenta que sent tot el respecte i admiració per Clavé i l’obra dels coristes, dels quals *Recvll* ha parlat a bastament, però que aconsella “no supeditar els interessos de tradició blanenca, als entusiasmes tal vegada momentanis que l’obra d’En Clavé entre

▲ Fons Transports Brillas (AMBL)

nosaltres inspira actualment.” En tota aquesta polèmica veurem com finalment es dona el nom d’Anselm Clavé al carrer conegut fins aquell moment com dels Massans.

La construcció de les noves Escoles Nacionals també són un motiu de controvèrsia ja des de l’inici del debat sobre l’estat de la qüestió de l’ensenyament públic a Blanes. Des de les pàgines d’*El Autonomista* de Girona s’acusa a *Recvll* de desprestigiar-les i en aquest i altres periòdics com *El Progreso*, se’n vol atribuir la paternitat a la gent de “la Casa del Pueblo”. *Recvll* contesta en portada que les Escoles són obra de tots i que “els elements de la dreta foren els qui en més grossa part hi contribuïren” i que “per lo mateix que són nacionals són cristianes i doncs com podem ésser nosaltres enemics de les escoles tal com insidiosament s’ens imputa?”.

I aquell mateix 1928, els ja no tan joves redactors tornen a repetir que *Recvll* no pertany a cap partit de dreta, i que tenen “enemistats d’esquerra i, evidentment, enemistats de dreta. Si fem una cosa ben feta per un cantó, l’altre crida. Si anem a favor dels rics sentim, que

diuen: - Sempre sereu uns gossets dels amos. Si parlem o defensem als pobres i treballadors sentim: Que us tornareu socialistes, que ens els revolucionareu! En ambdós casos ve l’amenaça: - Ens donarem de baixa! Senyor, Senyor, doneu-nos paciència! El camí de la veritat i la justícia és el nostre camí. Pesi a qui pesi no tenim altre remei que seguir avant. Fins que la ploma es trenqui.”

Com ja hem apuntat, el 1930, poc abans de proclamar-se la Segona República, ens trobem l’aparició del periòdic *Aurora*, amb seu a Blanes, com un òrgan del Partit Republicà Radical Autonomista de la província i portaveu de la Casa del Poble. Es trenca amb l’exclusivitat de *Recvll* com a única revista local. Malauradament, d’aquesta publicació setmanal –que va tenir una durada fins almenys el juny de 1934 i 192 números- només se’n conserven una desena d’exemplars, la qual cosa fa que sigui difícil contrastar opinions o contrarestar afirmacions del que es deia en un o altre periòdic.

Sabem que les polèmiques es fan presents a les pàgines d’*Aurora* durant tota la primera meitat de la dècada dels trenta. Per exemple, denunciant

la campanya de les dretes locals de *Recvll* i Acció Catalanista, desacreditant la candidatura que presenta a les eleccions municipals la Casa del Poble o les polèmiques entre els militants de la CNT i Esquerra Republicana de Catalunya que formen part de la mateixa entitat: la Casa del Poble. Maneres de pensar contraposades, acusacions per la “passivitat de les esquerres” i de retrets als “catòlics intolerants” per entrar a una convulsa dècada.

El 10 de desembre de 1922 es publica el número 50 de *Recvll*, on es llegeix que tenen a Déu i Pàtria com “a única bandera i a ella havem consagrat la nostra labor periodística.” Pasqual Boada, a l’escrit que dirigeix “als industrials, als obrers i als joves de Blanes”, que es publica al número 51, ens parla de l’aparició del grup d’Acció Catalana en el camp polític i del fet que el “reviscolament de l’ofensiva anti-catalana s’hagi operat en tots els fronts d’atac,

des de l’extrema esquerra del lerrouxisme decadent i esfumadiç, fins al més extremat conservadorisme, culminant i fent-se més paradoxal en certes enlairades esferes.” Boada defensa dur a terme una “tasca de catalanització en tots els ordres”, i anima especialment a la “florida joventut” recvllista i fer-ho en totes les manifestacions del seu viure social i particular, preludi venturós de la llibertat de la nostra terra que indefectiblement, més tard o més dejorn, com tots els plets nacionalistes, he de triomfar esplendorosa.”

Notícies de la colònia

Ben aviat, la colònia d’estiuejants esdevé una de les protagonistes de les primeres cròniques de *Recvll* al voltant dels fets més rellevants que succeeixen a la vila, on s’informa de les

▲ Passeig Prat de la Riba. Anys 20. Foto L. Roisin (AMBL)

Obligació C.D. Blanes. 1922. ►
Fons Transports Brillas (AMBL)

famílies que ens visiten, les activitats que hi desenvolupen.... Alguns d'aquests estiuejants es converteixen també en col·laboradors de la revista i enviaran els seus articles assíduament.

Des de finals del s. XIX Blanes acull uns visitants atrets per una nova visió del litoral, que amb el temps modificaran els usos que fins aquell moment tenia la platja. Aquests primers estiuejants segueixen les recomanacions mèdiques de fer banys de mar i sol. Són famílies burgeses i de classe alta, algunes amb un pes rellevant dins la política, les quals a poc a poc van canviant la fesomia del poble i els seus costums.

El 1884 ja tenim una Reial ordre autoritzant el senyor Joan Pau Puig per a la instal·lació a la platja de "una casa de baños con carácter permanente." Les cròniques estiuenques dels diaris parlen dels beneficis d'aquests banys i de la diversitat de tractaments.

El naixement de la revista coincideix amb la dècada daurada de la colònia a Blanes i la transformació de l'espai de la platja en un lloc per a l'oci i el passeig. D'acord amb els plànols de l'arquitecte Puig Boada de 1923, es volen urbanitzar els terrenys públics afrontats amb la platja, per destinar-los a passeig marítim, jardins i camps d'esport.

Si resseguim les notícies que apareixen a la revista, veiem com la colònia estiuenca organitza regularment espectacles a benefici de l'Hospital i els pobres de la vila, i com un altre grup de senyores també s'encarrega del cobrament pel lloguer de les cadires que hi ha instal·lades al passeig de Mar. L'import per asseure-s'hi serveix com a donatiu benèfic a la

institució hospitalària, que des de 1913 disposa d'un nou i modern edifici a Blanes.

El 1920 s'organitza una de les festes benèfiques més recordades de la Colònia, per la quantitat recaptada i per l'espectacle artístic que ofereixen els estiuejants que participen en aquest acte celebrat al Cine Fortuny. Més enllà de les cançons interpretades per noiets, dirigides per la senyora Aurora Massó de Casas Carbó i les lectures poètiques – fins i tot el Mestre Ruyra en recita una de pròpia: *La mar de Blanes* –, el que desperta més la curiositat del públic és la projecció d'una pel·lícula rodada per Josep Pons Girbau sobre l'arribada de la colònia a l'estació del tren i el viatge en autos fins al poble.

L'estiu de 1922, entre les famílies d'estiuejants trobem les de Josep Rosal; la família del diputat de la Mancomunitat per Olot-Puigcerdà, Sr. Masramón; Vicenç Coma, Joan Junceda, Pere Milà i Camps, Santiago Andreu, Casas Carbó, Bartomeu Gelpí, Joan Gamper, Lamote de Grignon, Eduard Condeminas, Codina, Puig Mora, Fabregat, Elies de Molins, Benet Ferrer, Iglesias, Fabregat, Rafel Vilar, Casimira Catalá, Ignasi Verdós, Oliveras, Banús, Bretón, Marsans, Dotras... Recvll es fa ressò de la presència de la colònia i crea una secció titulada "Columna estiuenca", no sense alguna polèmica pel to que utilitzen en alguna d'aquelles notes.

Un tast de les cròniques

En el primer número de Recvll, el del 12 de juny de 1920, entre altres notícies, es parla del Corpus o de la celebració de la festa de fi de

curs del Col·legi Santa Maria, que se celebra al Teatre Fortuny amb la presència del diputat blanenc Francesc Carbó i Mn. Joan Batlle i Emili Mestres, de la Capella de Santa Cecília. Al Centre Catòlic aquells dies s’hi representa *El Ferrer de tall*, de Pitarra, amb Pere Maurici i Fèlix Andreu en el repartiment i *Agència d’informes comercials*, amb la senyoreta Oliu, Jaume Sicra o Maximià Albertí.

Entre els primers articles que s’hi publiquen, molt curts, Salvador Cornellà ens parla dels principals monuments del poble, i en destaca els construïts en temps dels vescomtes de Cabrera, o de la importància de l’agricultura i la indústria. Així, ens explica com a Blanes hi ha “poca fabricació [i] les fabriques més importants son: la de curtits que és molt gran, la de teixits, algunes de socs que la major part son enviats a la Corunya i algunes de gènere de punt. També hi

ha molta indústria d’espardenyes. Antigament hi havia una gran mestrança en la que es feien uns vaixells molt grossos, s’havia perdut tant que sols se feien barques per anar a la pesca. Ara gràcies a Déu tornem a veure noves mestrances que fan velers de moltes centes tonelades.”

A finals de l’any 1920 s’agreuja el problema del preu del pa a Blanes, que és més car que a Tordera o Malgrat, municipis veïns però pertanyents a la província de Barcelona. En general, el preu de la farina és més car a Girona. Així, si a Blanes el quilo de pa costa 1 pesseta, als pobles veïns el preu és de 70 cèntims. Això provoca que molts blanencs es proveeixin de pa fora de la vila, un fet que causa greus problemes als forners locals, que es declaren en vaga, així com un augment dels viatges en ferrocarril. Un altre gremi descontent és el dels “obriers

▲ El nou camp de futbol. Anys vint. Fons Josep Pons Girbau (AMBL)

2.^{on} — Els qui seguint el gran escriptor Ruyra estan segurs de que Blanes és d'origen grec, hi veuen una nálade serenament adormida a la vora de l'aigua

4.^{rt} — Finalment i per desgràcia, encara són molts els qui la prenen per un senzill chalet de necessite.

1.er — Les gents vulgars hi veuen solament una miranda

3.er — Els de l'U. M. N. no saben mirar-la sense veure-hi — un xic atrotinat sens dubte — el lleó espanyol

paletes", que també es declaren en vaga per no veure atesa la proposta d'augment de sou el setembre de 1923.

Una altra de les notícies que preocupa a molts blanencs aquell 1920 és el tancament, sense precisar cap motiu ni per quant de temps, de la fàbrica de teixits Pastells i Petit, ubicada als Massans. Segons informa *La Costa de Llevant*, el tancament dura tot el mes de maig i a principi de juny – coincidint en el temps amb l'aparició del primer número de Recvll - torna a obrir les portes, després que són admeses algunes dones obreres i altres són substituïdes i modificat l'horari de treball.

En canvi, el mes de maig es dona una bona notícia, la de l'obertura d'una nova indústria al poble que s'havia d'inaugurar de manera imminent. Es tracta de la fàbrica de teixits de lona per a les espartenyas propietat de Ramon Solanas i Joan Castañer, que s'ubica al carrer de Raval. Es nomena encarregat el també redactor de *Recvll* Joaquim Sagrera. Malauradament, el 27 de desembre de 1922 es produeix la mort de Ramon Solanas, víctima d'un accident en descendir del tren a l'estació de Blanes. Solanas és un dels industrials més importants del poble i havia consagrat la seva vida al treball i a col·laborar amb la comunitat. Per dues vegades és escollit regidor de l'Ajuntament i feia poc que havia ocupat la primera Tinència d'Alcalde, a més d'actuar en diferents ocasions com a alcalde accidental.

La diada del Reis

Normalment, entre les primeres notícies de l'any trobem la crònica de la festivitat dels Reis d'Orient. Sovint, aquesta festa es transforma en una celebració solemne gràcies a l'esplèndida generositat del patrici Vicenç Coma Ferrer, que el 1921 obsequia els infants amb més de 100 joguines i una gran caixa de "turrans fins". També es reben els obsequis del diputat del districte, el senyor Ventosa, i es compta, una vegada més, amb la col·laboració de la colònia estiuenca, a través de la comissió que encapçalen les senyores Elies de Molins, Cases Carbó i Ferran. Seguint un antic costum, la comitiva amb els tres Reis acostuma a entrar al poble muntant a cavall, amb llancers, alguna carrossa i acompanyada per la música d'una orquestra. Al costat se situen els patges i el recorregut finalitza a l'església Santa Maria, on la tradició marca que ha de tenir lloc l'Adoració al Nen Jesús. Ses majestats d'Orient se situen en tres sumptuosos setials, que s'ubiquen al presbiteri. El lliurament de regals es fa en el pati de l'Esbarjo parroquial, davant la presència

de les autoritats municipals, que presideixen l'acte des d'unes grans tribunes. Entre els regals repartits a les famílies més necessitades, els Reis sobretot els porten peces de roba i alguna llaminadura.

En els anys vinents també contribueixen activament a fer més lluída la festa dels Reis el patrici Amat Carreras, així com la senyora Francesca Ferrer d'Oliveras i la seva filla Mercè Oliveras, una de les famílies més antigues que passen l'estiu i els períodes de vacances a la vila. La mateixa senyora Ferrer és qui a la tardor de 1922 també comença una subscripció popular encaminada a recollir donatius per reparar els desperfectes de l'ermita de Santa Bàrbara. La seva filla Mercè Oliveras es casa amb Ignasi Pons Ferrer, vicegerent de la Comercial Anònima Vicente Ferrer.

Per la festa dels Reis de 1922 la quantitat recaptada en la subscripció popular feta entre la colònia d'estiuejants residents a Barcelona puja considerablement i s'incorporen en les tasques organitzatives les senyores Valentín, Montells i Dotras.

▲ Excursions marítimes. "Viatges Blanes". 1929c. Col·lecció Ramon Pagès (AMBL)

Santa Anna i altres notícies d'estiu

Coincidint amb l'arribada de la Festa Major, *Recvll* també es vesteix de festa i la revista edita un número extraordinari. El mateix fa amb el número de Nadal. Aquest és un costum que es manté encara avui dia. L'Ajuntament i les entitats locals també aprofiten aquestes festes assenyalades per realitzar actes d'especial significació. Així, el dia 25 de juliol de 1921, a les 5 de la tarda, s'inaugura del camp de futbol amb un partit que enfronta el C.D. Blanes i el Calella F.C., amb un resultat de 2-1 a favor de l'equip local. L'endemà, festa de Santa Anna, patrona de Blanes, i també a les 5 de la tarda, es descobreix la placa amb el nou nom del passeig de Dintre, que passa a anomenar-se d'Enric Prat de la Riba. Entre els arguments favorables que explica el redactor de la notícia Antoni Mañach, hi llegim: "Ell [Prat de la Riba] ens ha ensenyat a tots l'amor a la nostra terra. Ell ens diu: Sou fills de Catalunya i per tant catalans, Catalunya es nació i les nacions tenen dret a regir-se per la seva pròpia voluntat."

Cada 26 de juliol, Santa Anna, els focs artificials són els protagonistes dels actes programats per l'Ajuntament. L'espectacle és vist per una gran gentada i a vegades finalitza amb l'encesa d'un escut de Catalunya o la frase "Visca Blanes!" en lletres de foc. A l'Aplec de l'Amor celebrat a la platja de Sant Francisco - també coneguda com Cala Bona - les sardanes solen anar a càrrec de la cobla La Principal de la Bisbal. I a petició d'alguns catalanistes allí presents a vegades s'acaba la ballada amb la interpretació d'Els Segadors.

L'estiu de 1921 també s'anuncia la festa d'homenatge a Mn. Joan Batlle, amb motiu de les noces d'argent de la seva primera missa i per complir 25 anys com a organista de la Parròquia. Una persona que de manera "tan

noble i enlairada ha endolcit durant tants anys, la vida social del nostre poble amb tantes i tan belles manifestacions d'art que a la vegada ha sigut de goig, pau i benestar pels esperits." L'homenatjat celebrar l'ofici solemne, amb prèdiques de Francesc Mataró i mossèn Aulet, i amb la intervenció d'alguns solistes de l'Orfeó. La Capella Sant Felip Neri de Barcelona, dirigida pel Mestre Lluís Millet, hi canta la missa solemne del papa Marcel de Giovanni da Palestrina. I a la Fonda Vila del carrer Ample se celebra el banquet, on Mn. Batlle "amb llàgrimes als ulls llegí les cartes de felicitació qu'havia rebut."

Coincidint amb les festes de Sant Bonosi i Maximia de 1921, es realitza un Aplec de la dansa, on hi participen l'Esbart de Dansaires de la Barceloneta i l'Orfeó Llevant, que en comitiva i lluint "unes grans banderes catalanes totes enflocades" es dirigeix fins a l'Ajuntament, on tenen lloc els parlaments del regidor de l'Ajuntament de Barcelona, el senyor Matons, així com del president de la Joventut Nacionalista de Blanes, en Joan Bosch, i de l'alcalde. La pluja fa traslladar la festa al local del Centre Catòlic, on l'Orfeó Llevant canta, entre altres cançons *Les fulles seques*, *La sardana de les monges* o *L'Hereu Riera*, per acabar amb *Els Segadors*, "que tothom en peu dret aplaudí frenèticament."

El dia de Sant Domènec, de bon matí i seguint la tradició, davant la porta de l'església es reparteix aigua beneïda i els anissos de "Sant Domingo". L'historiador Cortils i Vieta, a la seva obra *Ethologia de Blanes* (1886), explica que cada 24 d'agost els obrers de l'altar i confraria del Roser, instal·laven una taula amb aigua beneïda i anissos a l'entrada de l'església, i moltes mares, seguint un costum "bastant generalisat, hi porten á las criatures, y'ls hi compran la indispensable paperineta d'anissos, pera que began un vas d'aquella aygua."

Sembla que aquesta tradició no té continuïtat més enllà de 1921 i desapareix de les notícies que publica Recvll en els anys successius.

El 19 de juny de 1922 es beneeixen les Caves Laviret, propietat del senyor Joan J. Vieta. La inauguració s'acompanya amb un berenar on no hi falta el cava – en aquells anys anomenat xampany – batejat amb el nom d'Àguila d'Or. Entre els molts assistents hi ha l'alcalde, el senyor Jaume Alemany; l'organista de la Parròquia i director de la Capella, Mn. Joan Batlle; o altres il·lustres com els senyors Josep Ferrer Berger de cal Conde, Eusebi Andreu, Ramon Depau o el Dr. Pere Soler.

L'estiu de 1922 l'industrial Rossend Tosas es fa construir un iot a les Drassanes Baguer. El beneeixen i l'avaren a la platja de Blanes, i actua de padrina la nena Maria Cristina Mora Tosas. Les activitats nàutiques estan en ple auge i el 19 d'agost, proper al dia de la festivitat dels Copatrons, s'organitzen unes "regates de balandros" amb sortida des de Barcelona i com a recompensa una copa oferta per l'Ajuntament de Blanes. El primer en arribar és el Giralda del Reial Club Nàutic d'A. Guarro i amb Montcada de patró. Ho fa a les 8.53h del matí. El segon, que arriba dos minuts després, és el Giralda V, d'Eusebi Bertrand i amb Miller de patró. En tercera posició arriba el Guibel patronejat pel senyor Vidal, a les 9 del matí. L'endemà, 20 d'agost, en les regates patronejades per "senyoretas de la

colònia" ocupen les primeres posicions Josefina Fargas, Mercè Valentín, Maria Dotras i Maria Teresa Ferran. També fan una bona travessa Joaquina Ibern i Maria Dolors Miralbell, però són desqualificades per haver endarrerit la sortida. El dia 21 d'agost es disputa la Copa Marcos Rocamora, i guanya la primera prova l'Estel, patronejat per Isidre Puig Boada.

Aquest estiu també és recordat perquè coincidint amb la festa dels sants copatrons Bonosi i Maximià es donen els noms de Mn. Bernat Boades i de Frare Joan Gaspar Roig i Jalpí als carrers fins aquell moment coneguts com a carrer Nou i del Mar. El promotor i principal organitzador de l'acte és el mecenes i industrial del tèxtil, el blanenc Pasqual Boada. Encara es conserven les fulles que es van repartir aquells dies anunciant la festa i que inclouen unes extenses biografies dels homenatjats.

Les Escoles

Com ja hem explicat, un dels temes de màxima actualitat d'aquells anys és la necessitat de construir l'escola pública. El 1920 s'anuncia la subhasta de les obres, però no és fins a l'estiu de 1921 que es comença a actuar d'una

*Inauguració de les escoles
municipals de la vila. 1925.
Col·lecció Joaquim Malvesí
(AMBL)*

manera més decidida en un dels temes que més preocupava els blanencs, l'educació dels joves i la necessitat de construir escola pública, "que dotada de tots els nous medis d'ensenyança i condicions higièniques, poguessin aprendre els fills de nostra vida amb la deguda comoditat." *Recvll* se suma a una campanya popular, que escampa per la vila unes fulles impreses on es demanen donatius per a la subscripció popular per construir les escoles. La notícia impresa "Tindrem Escoles?" acaba dient que Blanes aprengui a vèncer les dificultats i les seves entitats a "dominar les rencúnies i abrasarse tots a l'hora dretes i esquerres." Encapçalen els donatius de la subscripció els del diputat a Corts Joan Ventosa, amb 1000 pessetes; unes altres 1000, de la Casa del Poble; i les 5000 de l'americano Vicenç Coma Ferrer.

Els Pomells de Joventut

A l'editorial del *Recvll* del 18 de setembre de 1921 s'ajuda en la difusió a Blanes de la nova institució infantil dels Pomells de Joventut, concebuda per Josep Maria Folch i Torres, per tal d'aconseguir "la formació de l'esperit en l'infància amb l'arrelament en els seus cors tendrívols de les mes nobles afeccions per tal que en temps a venir fruïtin abundantment en actes amarats de fe i de catalanitat."

A principi de l'any 1922 queden definitivament constituïts diferents grups. Així trobem el Pomell Corona de Santa Cecília, compost per les noies que formen part de la coral Capella de Santa Cecília. El seu conseller és Mn. Joan Batlle i, com a presidenta, Josefina Cruz. La resta de la Junta la formen Maria Bitlloch, secretària, i Francesca Ribas, tesorera. Té el número 521 en el registre de Pomells. Els més petits, els de l'Esbarjo Parroquial, constitueixen el Pomell

Estol de Sant Lluís. El presideix Pere Puig i Llensa, Josep Puig Ruiz com a vicepresident, Eusebi Llensa Basco, secretari i Francisco Puig Llensa, tesorera. Té el número de registre 514. Les nenes de la Catequística formen el Pomell Verge del Vilar, que té com a conseller el mateix que els Creuats, Mn. Ramon Coma.

El dia 12 de març se celebra una reunió al Tibidabo amb una representació de tots els Pomells de Catalunya i la presideix el seu fundador, l'escriptor Josep Maria Folch i Torres. En representació del Pomell Creuats de Sant Jordi hi assisteix el mossèn blanenc Emili Cornellà.

Des de les pàgines d'En Patufet s'anima a afirmar-se com a catalans i a treballar per donar exemple "en els nostres deures envers Déu i la Pàtria". Com a mínim s'havien de fer dues bones obres a la setmana: una de virtuosa i una altra de patriòtica. Una de les campanyes que duen a terme és la que pretén combatre la blasfèmia, que des de *Recvll* també ajuden a difondre. A la revista també es crea la secció "Pomellístiques", a imitació de les iniciatives sorgides en altres publicacions, on s'informa de les activitats dels diferents Pomells i el resum de les obres pietoses i patriòtiques, com les que fan les nenes del P. de J. Verge del Vilar: fer caritat a un pobre, abstenir-se d'anar al cinema, assistir a missa i a doctrina amb caputxeta, llegir i escriure en català i corregir paraules castellanitzades o animar altres nenes a fer-se del Pomell o a llegir el *Patufet*.

El dia de Sant Jordi es fa la festa de constitució dels Pomells Blanencs. A les 8 del matí se celebra missa de comunió general a la parròquia i es beneeix la bandera del Jovent Catalanista, que pren un paper protagonista en aquesta festa. A la tarda, el sermó de Mn. Lluís G. Pla, conseller dels Pomells de Girona, "glosà els ideals sagrats de Deu i Patria." I a la nit, a les 9, al teatre del

Centre Catòlic es realitza una vetllada artística molt concorreguda.

L'11 de Setembre d'aquell 1922, i com és costum tots els anys, té lloc la tradicional ofrena floral al monument de Rafel Casanova de Barcelona. *Recvll* s'adhereix a les "mostres d'amor patri, desitjant la llibertat somniada." A Blanes se celebra una missa a la parròquia, en sufragi dels qui moriren en el setge de Barcelona, amb assistència de tots els Pomells Blanencs.

Personalitats i casaments

Hem vist com el Blanes dels anys vint acull visitants il·lustres. Algunes d'aquestes famílies deixen el lloguer per uns mesos i decideixen construir-se una casa en propietat. Al passeig de Mar estrena casa el Dr. Roig i Raventós. L'arquitecte és el prestigiós Isidre Puig Boada. Un edifici d' "istil catalá (...) una fita de bellesa que marca un camí nou dins de la arquitectura que de tot cor desitjem sia imitat." També s'anuncia que aviat es podria veure el Convent "convertit en una bella estada mercès al bon gust del distingit polític i publicista senyor Cases Carbó". L'arquitecte també és Puig i Boada, molt vinculat a Blanes, entre altres vincles perquè la seva germana Maria es casa amb un fill de la família d'*americanos* de can Massó.

Un dels esdeveniments que desperta més expectació entre els veïns són els casaments. La curiositat fa sortir a moltes persones al carrer per veure passar la comitiva quan es dirigeix a la parròquia o quan en surt amb els nuvis ja casats. El ritual que envolta els casaments, com la vestimenta dels convidats o de la núvia, són un distintiu social, com una carta de presentació de l'estatus d'aquella família i qualsevol detall és analitzat minuciosament. Així, el 26 de

▲ Façana marítima de Blanes un dia de Festa Major. 1929 c. Col·lecció Güelfo Zola (AMBL)

juny de 1922 contrau matrimoni Maria Lluïsa Garriga Puig, filla del senador per Barcelona Joan Garriga Massó i de Maria Puig Boada, amb Joaquim Biosca Casas. El banquet se celebra a l'Hotel Prats de Caldes de Malavella i després es traslladen a la finca del Convent de Blanes, propietat dels seus oncles. Tot seguit inicien el viatge de noces, que els porta a Suïssa, Alemanya i Bèlgica. Les famílies d'arrel blanenca, tot i que no es casessin al poble, acostumen a reservar un dia per fer-hi una visita, ja sigui a l'inici o com a punt i final del viatge de noces. Això mateix també succeeix amb els esposos Manel Miralbell i Maria Andreu, que passen el dia de Sant Pere de 1922 a Blanes, abans d'iniciar el viatge a Londres, París i altres capitals europees.

En la portada del número 25 de *Recvll* hi apareix per primera vegada un dibuix de l'il·lustrador Joan Junceda. Sota el títol "El senyor Piulacs surt a passeig amb la seva família", els redactors aprofiten per agrair el fet de regalar-los "aquest dibuix per il·lustrar les pàgines de nostra humil publicació." També expliquen que els dibuixos de Junceda apareguts a la revista *En Patufet* els han acompanyat i fet riure al llarg de la seva infantesa. És el primer dels molts treballs que Junceda ofereix a *Recvll*. Per exemple, l'estiu de

1923 els obsequia amb unes quantes auques de Montserrat que ha dibuixat per vendre al Monestir. Un altre dels dibuixants més reconeguts del moment, que visita la redacció de la revista i els obsequia amb un treball seu, és Joan Vila (Joan d'Ivori), que passa una nit a Blanes en el seu viatge de noces, el setembre de 1923. Com no pot ser d'una altra manera, Junceda fa d'amfitrió: "Aquí li presento els joves de Recvll, amics per mi molt estimats."

La Creu Roja

El 1922 ja trobem funcionant a Blanes una delegació de la Creu Roja. La primera junta d'aquesta entitat està formada per Josep Ferrer Ferrer, president; Eusebi Llensa, vicepresident; Joan Burcet, tresorer; Feliu Andreu, secretari; Dr. Josep Brunet, inspector metge; Josep Loste, cap d'ambulància; i, com a vocals, Bonaventura Puig, Cristòfol Comas, Esteve Rocafort i Joaquim Alum.

Sabem que el 24 de setembre una comissió de la Creu Roja de Girona ja visita Blanes per fer els preparatius de la propera implantació de l'entitat al poble. La comitiva és rebuda a l'estació del tren i acompanyada fins als carrers centrals amb una banda de "cornetes i redoblants". També se celebra una missa a la parròquia, amb el capellà castrense Mn. Joan Blanch, i tot seguit es fa un simulacre de curacions a l'aire lliure. Aquells dies la parròquia ha rebut una subvenció del Govern de 750 pessetes per obres de restauració, facilitada gràcies a les gestions del diputat Joan Ventosa Calvell, que "tampoc descansa en el seu propòsit per reprendre novament les obres del port".

A finals d'any, la delegació local de la Creu Roja ja organitza una festa per recollir diners

per enviar-los als soldats blanencs que lluiten a l'Àfrica. En aquell moment hi havia 14 soldats de Blanes i a cadascun d'ells se'ls envia una quantitat de 40 pessetes. Recvll se suma a aquesta mostra de solidaritat amb els destinats al Marroc i quinzenalment els fa arribar un exemplar de la revista.

Vetllar pel patrimoni

Victor d'Amoc, pseudònim utilitzat per Vicenç Coma Soley, escriu en un article que titula "La font del carrer Ample" que és urgent dignificar i fer una actuació per restaurar la Font Gòtica, així com retirar la caseta del transformador, que l'enlletgeix, i prohibir que s'hi enganxin cartells publicitaris. La carta oberta es dirigeix al regidor Joan Bosch. En el número de Festa Major, l'escriptor Josep Alemany Borràs torna a parlar de la Font i de la necessitat de vetllar per aquest patrimoni. Acompanya l'escrit una imatge del fotògraf Thomas. En el mateix número, el poeta Joan Valentí Feliu, signa un fragment d'una poesia inèdita titulada "Cant a Blanes", on també parla de "la font de Plaça o del carrer Ample". Més endavant s'anuncia la creació d'un Patronat que ha d'estudiar la manera com es restaura i dignifica la Font. En formen part l'alcalde Jaume Alemany, el regidor Josep Costas, l'industrial Pasqual Boada, Vicenç Coma, Joan Valentí i el pediatre i escriptor Josep Roig Raventós.

Veurem com neixen altres idees per restaurar i embellir els elements patrimonials del poble. En un article que signa Pep s'explica els personatges que s'han sentit atrets per les belleses blanenques, des de Vicenç Coma Soley, "que té la proïtja d'esbrinar els tresors que els pergamins serven colgat per un munt de pols"; el pintor Roig i Soler, "que fa més de trenta

anys vingué, i tot seguit, envià a cercar als seus amics, en Lluís Graner i en Mas i Fontdevila. Els tres feren obra gloriosa i els carrers lluminosos, els homes de marina i l'interior de la Iglesia que feren respectivament han anat per els museus mundials." La llista dels artistes que arriben a Blanes admirant aquelles obres s'amplien amb noms com els de la pintora Lluïsa Vidal, Llavarias, Junceda, Matilla, Galí, Canyelles, Llimona, Ramon Casas, Mestres, Santamaria o Andreu.

Agafant l'exemple de Joaquim Casas-Carbó i la restauració del Convent, Pep reclama que els ulls del campanar siguin oberts, que "s'alliberi de la tortura elèctrica" la font de la Massaneda i s'hi torni a col·locar el "gerro" com a coronament, que es restaurin les baranes de can Mascremat i de can Matas barber, que es torni a col·locar la imatge de Sant Cristòfol a la seva capella o que les pedres de can Massachs s'alliberin de la calç que les amaga. Tot això per fer de Blanes atractiu als ulls de vilatans i visitants, i convertir-lo en el "paradís de la Belleza". Trobarem més d'un exemple en els anys següents, tot i que no sempre amb els resultats desitjats, com expliquen els redactors de *Recvll* el 1924, després que s'embelleix sense gaire èxit artístic la font de l'Esperança.

Blanes està canviant la seva fesomia i també es millora l'estat de molts dels seus carrers. El 1922 es comença per les obres del carrer Raval, primer amb la instal·lació del clavegueram i la col·locació de voreres davant de totes les cases. També es treu l'empedrat del carrer per facilitar la circulació de carruatges i vianants, i es millora el pas dels vehicles – encara pocs en aquells anys - pel passeig Prat de la Riba i s'eixampla el pont que hi ha a l'entrada del poble. També s'ha millorat la carretera que duu fins a l'antic Convent i en aquell mateix camí es comença a construir la casa el comerciant Amat Carreras.

Santa Caterina, el concurs de pessebres i la vetllada musical de Santa Cecília

L'any s'acaba amb dos actes populars, un de tradicional i centenari i l'altre que amb el pas del temps es converteix en una altra tradició blanenca més, avui dia encara vigent. Ens referim a la festa de Santa Caterina, que commemora el Vot de 1653 i que l'any 1921 a conseqüència del mal temps, "el córrer els sugais no revestí el caràcter de popular" i el II Concurs de pessebres, impulsat per la comunitat religiosa del col·legi dels Fills de la Sagrada Família, que en un primer moment està adreçat als seus alumnes.

I si seguim de manera ordenada les cròniques de *Recvll* veiem que el concert que la Capella de Santa Cecília ofereix a la seva patrona a finals de novembre o principi de desembre és un dels actes culturals més destacats i esperats de cada final d'any. Amb el pas del temps es converteix en un esdeveniment cultural referent al poble. En la festa de 1920, a part de l'organista Mn. Joan Batlle i Emili Mestres, hi intervé el Mestre Brunet, que ve des de Barcelona per dirigir l'ofici cantat compost per ell. El 18 de desembre de 1920, una nevada "cobrí de blanc nostra vila."

Conclusió

Com dèiem al començament d'aquest article és impossible resumir en aquest escrit els fets més rellevants que podem llegir a les pàgines dels primers anys de vida de la revista *Recvll*. Ens hem centrat a comentar breument algun dels continguts dels primers números i us animem a seguir descobrint altres episodis de la nostra història recent i a posar en valor la trajectòria d'una revista, feta a Blanes, i que després de 100 anys de vida continua editant-se en paper. Que sigui per molts anys més!

Aitor Roger

Historiador i tècnic de l'AMBL

A brick pillar stands in the foreground, featuring a small window with a decorative stone surround and a plaque with text. The pillar is surrounded by green plants, including agave-like leaves in the foreground and a pine branch hanging from above. In the background, a building with windows is visible through a metal gate.

institut de batxillerat
"SA PALOMERA"

03 L'institut "Sa Palomera", 50 anys

per Maria Àngela Sagrera

Presentació

L'Institut Sa Palomera celebra aquest 2020 els seus primers cinquanta anys de vida. Cinquanta anys es diuen ràpid, però quan et proposes recuperar-ne moments t'adones de la magnitud de l'objectiu. I és que la vida en un centre educatiu és tan intensa (curs rere curs, trimestre rere trimestre, dia rere dia, classe rere classe), que acaba aplegant infinitat d'històries, vivències i records de tota mena. I destriar-ne ni tan sols una petita part resulta una tasca molt difícil.

No ens hem plantejat, amb aquest treball, fer només un resum cronològic-històric d'aquest cinquantenni. Seria impossible i, a més, resultaria molt avorrit per al lector. Ens ha vingut molt de gust també de conèixer com va ser el punt de partida d'aquest gran repte educatiu tot traslladant-nos als orígens, al començament dels anys setanta, per tal de saber com era el Blanes d'aleshores i de plasmar l'esforç, visió de futur i gestions d'uns polítics locals que van apostar fort perquè Blanes tingués un dels primers instituts de la província de Girona. I, en la mateixa línia, intentar entendre millor el que va representar per al jovent blanenc d'aleshores l'oportunitat de poder continuar estudiant sense necessitat de sortir del poble i escoltar, tanmateix, les dificultats que van haver de vèncer els primers professors per posar en

marxa, amb poquíssims recursos i entrebancs de tota mena, el nou centre.

Naturalment que hem donat també una ullada a aspectes de funcionament que han marcat la història d'aquests cinquanta anys però, com és fàcil de comprendre, aquest aspecte s'ha hagut de tractar de forma breu i genèrica.

Quant a les fonts, hem treballat amb documents interns del centre, amb actes de l'Ajuntament conservades a l'Arxiu Municipal i amb un munt de testimonis, 50 com a símbol del que festegem, de persones diverses (pares, professors, alumnes, personal d'administració i serveis) que, en algun moment, han estat vinculades al Sa Palomera i que, molt amablement, han acceptat la proposta de compartir, amb les seves notes de records personals, petits però rics fragments de la vida de l'Institut en aquest mig segle. Talment com tesselles d'un extraordinari mosaic.

Situem-nos en el temps

Per començar, fem-nos una idea del Blanes d'aleshores (finals dels anys seixanta, primers dels setanta del segle passat).

L'economia del poble, prou diversa, aplegava

▲ En primer terme, el sector de mas Enlaire. Al fons els edificis del barri de Ca la Guidó i l'escola recentment construïts (1966-67).
Fons Ricard Serrat (AMBL)

un important sector primari (pesca i pagesia) en fase de modernització, un sector secundari amb un pes també molt destacable (sobretot per la presència de la fàbrica SAFA¹, però també de gran quantitat de petits tallers familiars) i un sector terciari en un moment d'autèntica eufòria en els rams de la construcció i l'hostaleria. Eren els inicis del "boom" turístic.

A Blanes, doncs, hi havia molta feina i això es reflectí ben aviat en l'augment demogràfic: en 10 anys la població blanenca va créixer un 40%, va passar dels 9.602 habitants el 1960 als 16.007 el 1970.

Centrem-nos en l'any 1970 i observem el desglossament de la població activa per sectors:

Sectors	Persones
Agricultura, boscos, caça i pesca	357
Mines i pedreres	9
Indústries fabrils	2.618
Construcció	1.166
Electricitat, gas, aigua	34
Comerç	559
Transports i comunicacions	200
Serveis	793
No classificats	9
TOTAL	5.757
	(36,42% del total)

2

Aquest creixement feia preveure una imminent necessitat i demanda de nous habitatges i serveis en general així com de futurs equipaments escolars tant per a la població autòctona com per a la nouvinguda.

Si donem un cop d'ull a l'aspecte urbanístic, trobem -ja des de finals dels anys 50- un gran desenvolupament, com podem observar en les dades següents:

- A finals dels anys 50 s'estava construint el barri de **San José de la Montaña**, al **Racó d'en Portas**.
- Igualment, el barri de **Quatre Vents** ja acollia immigrants procedents sobretot d'Ardales (Màlaga) des dels anys 50.
- Al barri de **Mas Enlaire** s'hi estava construint des de finals dels anys 50 i començament dels 60.
- El barri de **Valldolig**, que naixia a principis dels anys 50, no parà de créixer durant els 60.
- L'any 1961 es van ocupar els 227 habitatges que l'Obra Sindical del Hogar havia edificat als Pins. Era el barri de **Nostra Senyora del Vilar**.
- El 1963 es van donar els primers permisos per edificar a **Mas Carolet**.
- El 1966 es va aprovar el Pla parcial del barri de **Mas Borinot**.

- El primer bloc de pisos de **Ca la Guidó**, popularment coneguts com del Bisbat, es va ocupar també el 1966.
- El 1967, als antics terrenys agrícoles de **la Plantera**, es construïen els primers edificis.
- També el 1967 s'aprovava el Pla parcial del sector que envoltava **Mas Florit**.
- El 1972 s'aprovava el Pla parcial i el Projecte d'urbanització de **Mas Cremat** i el 1975 s'ocupaven els primers habitatges³.

Com veiem, Blanes creixia per totes bandes.

Pel que fa a equipaments escolars, el poble disposava dels següents:

- El **Grup Escolar "Joaquim Ruyra", La Vila**, que havia iniciat el seu camí l'any 1925 amb vuit aules. El 1962 es realitzà la primera ampliació amb dues aules, una per a nens i una altra per a nenes. I el 1968 se'n feu una segona consistent a dotar el centre de dotze noves aules, finançades ambdues, en part, amb el pressupost ordinari de l'Ajuntament.
- **L'Escola Graduada Mixta "Mossèn Batlle" a Ca la Guidó**, que començava a funcionar el curs 1966-67 amb vuit aules i vuit habitatges per als mestres. El 1970 hi hagué una ampliació amb vuit noves aules, menjador escolar i gimnàs.
- **L'Escola Graduada Mixta "Valldolitg"**, futur **"Carles Faust"**, al final de la Carretera de Lloret, que es posava en marxa a principis dels anys setanta amb dotze aules i 10 habitatges per a mestres⁴.
- Els **"Padres" de la Sagrada Família**: La Casa del Noviciat dels Padres de la Sagrada Família s'havia inaugurat el 1898 al carrer de Sant Bonós. El col·legi de la mateixa congregació inicià la seva història docent el 1896, en el

mateix lloc on, des del 1864, funcionava el "Colegio Blandense", al carrer de la Salut.

- **Les "Monges": les religioses del Sagrat Cor de Maria**. Arribades a Blanes el 1880, s'ubicaren provisionalment al carrer de Sant Pere i, més endavant, al carrer del Forn de la Calç, on s'edificà el convent i el col·legi. Des dels anys 70 del segle passat es troben al peu de la muntanya de Sant Joan.

Uns anys més tard va arribar:

- A la Plantera, el **Centre d'Educació Infantil de Primària "Napoleó Soliva"**, que iniciava la seva trajectòria el 1979.

En tots aquests centres s'impartia l'educació primària i, només en els dos centres religiosos, l'ensenyament secundari o mitjà regulat a partir de la Ley de Ordenación de la Enseñanza Media del 1953. Segons les noves disposicions, s'accedia al batxillerat mitjançant una prova d'ingrés. El batxillerat de Pla general constava d'un batxillerat elemental de quatre anys, una revàlida per accedir al batxillerat superior de dos cursos més i una nova revàlida, a més d'un curs de preparació per a la Universitat, anomenat Preuniversitari (PREU).

Els joves de Blanes, doncs, per seguir estudis de batxillerat en el poble, tenien l'opció dels dos centres privats i religiosos: el col·legi Cor de Maria (on les noies podien cursar només el batxillerat elemental, i havien d'anar-se a examinar trimestralment i per a la revàlida a l'Institut Jaume Vicens Vives de Girona) i el col·legi dels Padres de la Sagrada Família (on els nois podien cursar els batxillerats elemental i superior examinant-se en el mateix centre blanenc, excepte per a les dues revàlides i per als exàmens finals dels cursos del batxillerat superior, que també s'anaven a fer a l'institut gironí).

El curs preuniversitari, per tant, ja s'havia de cursar fora del poble: Girona, Mataró, Barcelona... Eren algunes de les opcions escollides per unes poques famílies blanenques per raons, naturalment, de disponibilitat econòmica.

▲ Detall de la platja de Blanes a finals dels anys seixanta, amb alguns habitatges i hotels en construcció al Passeig de la Mestrança. Fons Ricard Serrat (AMBL) Ricard Serrat (AMBL)

Les primeres gestions

A finals dels anys seixanta l'ajuntament blanenc estava presidit per l'alcalde Sr. Domènec Valls i n'eren regidors els Srs. Joaquim Puig, Josep Rocafort, Miquel Buixeda, Jordi Bacardit, Josep Camps, Xavier Oms, Josep Gual, Josep Pruna i Lluís Tremoleda.

En l'acta municipal del 20 de juny del 1967 trobem el punt de partida de la nostra història. Diu així:

*“Resultando que el problema de la enseñanza es uno de los principales que Blanes tiene planteado ya que su población crece a ritmo acelerado y los centros docentes resultan insuficientes (...), se han hecho gestiones y el Ministerio de Educación y Ciencia se compromete a construir un Instituto de Enseñanza Media sólo a condición de que el Ayuntamiento le ceda los terrenos correspondientes. Y siendo que el Ayuntamiento no dispone de terrenos al efecto, procede a adquirirlos y, para ello, se ha obtenido la colaboración de la empresa Sociedad Anónima de Fibras Artificiales (SAFA), que ofrece un donativo de 2.000.000 de pesetas para este fin.”*⁵

L'empresa SAFA, com consta en la mateixa acta, mitjançant aquesta aportació econòmica, “... obtenía Derechos por licencias de obras i ... saldaba una serie de obligaciones fiscales “ amb l'Ajuntament per un període de cinc anys prorrogables.

El *Ministerio de Educación y Ciencia*, presidit pel Sr. Manuel Lora Tamayo entre el 1962 i el 1968, exigia uns terrenys no inferiors als 6.000 m². Així que el consistori acordà, per la via d'urgència, l'adquisició d'un solar que complís aquestes característiques i va posar en marxa l'expedient per adquirir-lo immediatament. A banda de l'extensió, havia de complir altres requisits, per exemple, havia d'estar ubicat dins el nucli urbà (preferentment en algun dels seus extrems), no sobrepassar els dos milions de pessetes i disposar de bona comunicació, tant des del centre com des de la perifèria de la vila.

En les actes municipals es respira la voluntat de fer via, de no perdre temps. Calia aconseguir per a Blanes un dels tres instituts de batxillerat que el *Ministerio* tenia previst construir a la província de Girona (en aquell moment els instituts gironins en funcionament eren, ordenats per antiguitat, el Ramon Muntaner,

de Figueres -1839-; el Jaume Vicens Vives, de Girona -1846; el futur Sant Elm, de Sant Feliu de Guíxols -1965-; i el Montsacopa, d'Olot -1969-).

Hem parlat amb els dos únics regidors vius d'aquell consistori, els Srs. Jordi Bacardit i Puig (regidor de Governació) i Xavier Oms i Bassols (regidor de Cultura i Esports). El Sr. Bacardit ens ha destacat el gran esforç que una part dels membres de l'equip govern (ell en va ser un) posà en aquest projecte educatiu, però també l'oposició d'altres regidors que, amb la seva actitud, pretenien protegir els interessos dels centres privats del poble. Absolutament contundent en la valoració de l'obra, ens deia que *"... l'obertura de l'Institut va ser, a parer meu, de les obres més importants que es van fer a Blanes en molts anys..."*⁶ En el mateix sentit es manifestava el Sr. Oms, també defensor del projecte, tot recordant que *"... alguns (regidors) érem conscients de la quantitat de joves que perdien la possibilitat d'estudiar perquè, per fer-ho, calia sortir del poble i això volia dir*

*també anar interns en un centre privat, despesa que la majoria de famílies blanques no podia assumir ..."*⁷.

El Sr. Salvador Pou i Barreras i la Sra. Maria Robert Roca oferiren a l'Ajuntament dos terrenys, de 2.928 m² i de 3.606,55 m², respectivament, *"en el lugar denominado Vilar Petit"*. El 17-08-67, davant notari, era signada la venda a favor de l'Ajuntament i el 22-01-69 s'efectuà la cessió de terrenys a l'Estat amb la condició exigida, per part de l'ajuntament blanenc, que el compromís del *Ministerio* es complís en un termini màxim de cinc anys i que es mantingués per un mínim de trenta⁸.

Un any més tard (30-06-70), l'Ajuntament aprovava la compra d'un nou terreny destinat a futures ampliacions per un import de 2.048.093 pessetes i, dos anys després (18-05-71), la dels terrenys contigus a l'edifici per tal de poder atendre, en un futur immediat, la necessitat d'instal·lacions esportives⁹.

▲ *L'Institut en obres l'any 1969. Fons Juli Barber. (AMBL)*

Com ho vivia el poble i els primers passos

Blanes i, ens atrevim a dir, els pobles veïns, estaven expectants, naturalment, davant la imminent obertura del nou centre. Els mitjans locals se'n van fer ressò, com podem llegir en aquesta nota que apareixia a la revista *Villa de Blanes*:

“Un grupo de padres, con la problemática del Bachillerato, nos ha rogado informáramos desde estas páginas sobre las posibilidades de poder contar para el próximo curso con el deseado instituto que todos los blandenses habrán visto crecer día a día junto a Mas Moixa (...), por lo que vamos a señalar con todo detalle las particularidades de su funcionamiento:

EDIFICIO: Amplias aulas soleadas, con capacidad para 800 alumnos, contará con capilla, campos de deportes y calefacción central.

SECCIÓN DELEGADA: Desde el punto de vista académico dependerá, en sus comienzos, del Instituto de Gerona. En una segunda fase, dentro de 3 o 4 años, se convertirá en Instituto Nacional.

PROFESORADO: Profesores o Catedráticos con títulos superiores especialistas en Enseñanza Media y dependientes del Ministerio de Educación y Ciencia.

ALUMNOS: En régimen de co-educación chicos y chicas. Están organizándose servicios de transporte para los alumnos de Tordera y Malgrat.

CURSOS: Al abrir sus puertas, se iniciará el Bachillerato Elemental. En años sucesivos y conforme a las necesidades del alumnado, se continuará con el Bachillerato Superior.

CUOTAS: Importe de la matrícula inicial del curso, con grandes posibilidades de obtención de matrículas gratuitas. Eventualmente,

satisfacción en concepto de permanencias, de unas 200 pesetas mensuales.

PRÓXIMO CURSO: Existen fundadas esperanzas (...) de poder empezar las clases a primeros de octubre de 1969. El edificio quedará terminado el 1 de septiembre. En fecha inminente se abrirá la PRE-MATRÍCULA con el fin de inscribirse los alumnos interesados y conocer exactamente el número de demandas...¹⁰”

La posada en marxa del nou centre es va fer esperar un any.

No va ser a l'octubre del 1969, sinó a l'octubre del 1970, tot coincidint amb una riuada històrica que havia de deixar Blanes coberta de llot i amb grans pèrdues materials¹¹, quan l'Institut començava la seva història acadèmica, com també recollia la revista *Recvll*:

“En sortir aquesta edició a la llum, s'haurà començat ja el curs escolar. Aquells paratges, aquell edifici, fins ara freds i sense vida, estaran ja reviscolats, plens d'una sorollosa i esperançadora comunitat de joventut, sement del Blanes futur.

Pesi a les inseguretats que fins a última hora han presidit quant a la data d'obertura, cosa que feia témer una minsa i esquifida matriculació, són més de dos-cents els alumnes que s'hi han inscrit, superant de llarg les més optimistes previsions.¹²”

Els inicis no van ser fàcils, com explicava el Sr. Miquel Golobardes Vila¹³, que en va ser el primer director, a la revista *Villa de Blanes*:

“... Intentarem obrir el curs el seu dia oficial, el 5 d'octubre, encara que és un xic difícil puix que ens falta rebre molt de material (...). S'estan enllestint detalls de subministres d'aigua i llum, així com dels desguassos; quant a l'obra, és en la meva opinió sòlida però hi ha una sèrie de detalls que l'enginyer de l'Estat comprova

amb l'empresa constructora per deixar l'obra definitivament llesta ...¹⁴⁷

En el mateix article es feia referència al seguit de tràmits necessaris per a la matriculació que, dit sia de passada, es feia provisionalment dalt de l'Ajuntament. Coneixem-ne els detalls:

"Hi ha registrades 196 inscripcions. El preu d'un curs complet de Batxillerat elemental, inclosos els exàmens al mateix centre, és de 1.500-1.700 pessetes, com a tots els Instituts d'Ensenyament Mitjà. Aquest pagament inclou també: drets de matrícula, revisió mèdica, taxa parafiscal i llibre escolar. A part, hi ha el cost dels llibres de text i material d'estudi, que els alumnes hauran d'adquirir pel seu compte. A destacar especialment que hi ha unes reduccions molt importants per a les famílies nombroses i també la matrícula GRATUÏTA per als que ho necessiten."

El Sr. Golobardes acabava explicant als blanencs, potser desconexors del tema o que miraven

de reüll i amb un xic de desconfiança el nou centre d'estudis, quines eren les diferències bàsiques entre un col·legi i un institut:

"(...) en un Institut, el personal docent és especialitzat en cada una de les matèries que s'imparteixen, per exemple l'assignatura de Llengües Modernes la donarà un llicenciat en Literatura així com la de Matemàtiques la donarà un llicenciat en Ciències. Tots els seus professors, siguin catedràtics, agregats o interins, han de ser necessàriament llicenciats. Per altra banda, l'Institut parteix del supòsit que els alumnes tenen responsabilitat pròpia; en conseqüència, se'ls dona un tracte més adult. Aquest estil suposa que el pont d'escola primària a institut és per al nen un canvi fort, que sol acusar bastant; ell estava acostumat a un sol mestre que l'ensenyés i aquí es troba, en canvi, amb diversos professors, un per a cada assignatura (...). Sortint de l'Institut li serà més fàcil l'accés a la Universitat, ja que estarà habituat a un sistema molt similar."

▲ Any 1970. Els primers alumnes de l'Institut fent fila al pati. Ajuntament de Girona. CRDI (Narcís Sans Prats)

Finalment, s'explicitaven els requisits per poder-se matricular:

"1er. Curso:

- 10 años cumplidos dentro del curso académico 1970-71.

- Cartilla de Escolaridad con los cuatro cursos de primaria, promoción y Sello de Enseñanza Primaria.

- Partida de Nacimiento. Si es nacido fuera de Cataluña, legalizada y legitimada.

-Certificado Médico.

-2 fotografías de carnet

2º, 3º y 4º Cursos

- Presentar el Libro Escolar con el traslado de matrícula al Instituto Nacional de Enseñanza Media de Blanes.¹⁵ "

Tot afegint que "... también pueden inscribirse alumnos de poblaciones vecinas como Lloret de Mar, Tordera, Malgrat, etc. ...¹⁶ "

La primera acta que es conserva al centre i que podem considerar el punt de partida del seu funcionament data del dia 8 d'octubre del 1970 quan, citem literalment "... se reunió el claustro de profesores, bajo la presidencia del Ilm. Sr. Director, D. Miguel Golobardes Vila, y con asistencia de los profesores Sr. Barniol, Sra. Cots, Srta. Macip, Sra. Orús, Sr. Castellote y Srta. Oliveras. A título de invitado de honor, asistió D. Domingo Valls Coll, Ilmo Alcalde de Blanes, y el Reverendo Sr. Rector, D. Miguel Ayats y el Médico del Instituto, D. Luis Funalleras Castelló.

El Ilmo. Sr. Director dió la bienvenida a los asistentes, presentó los profesores del Instituto a las dignísimas autoridades que asistían al acto, seguidamente hizo una exposición de las vicisitudes que se han vivido hasta el momento actual (...) y se pidió del Mag. y Exmo. Alcalde que se activaran las obras de los accesos y urbanización del Instituto, así como también

▲ Primeres classes de gimnàstica al pati. Al fons, els primers edificis del barri de Mas Florit. Arxiu fotogràfic de l'institut Sa Palomera

la necesidad de atender los desplazamientos de los alumnos, para lo cual será necesario establecer contactos con la empresa local de autobuses y con los Ayuntamientos de los pueblos limítrofes (...) ¹⁷ "

Les obres havien costat 7.576.898,18 de pessetes i l'esperat Institut podia començar, doncs, l'activitat docent encara que, com hem vist, enmig de serioses dificultats i entrebancs, com la falta de material i el mal estat dels carrers propers, que l'Ajuntament resolgué urbanitzant "... la calle Vilar Petit y los accesos al Instituto de Enseñanza por el precio de 3.230.000 pesetas¹⁸ "

Eren significatives les veus blanenques que es manifestaven amb confiança envers el recent inaugurat centre, que obria un món de possibilitats al jovent del poble i rodalies (volem ressaltar una vegada més que era l'únic centre públic de la zona on es podia seguir estudiant en acabar els estudis primaris, i que ja no calia marxar fora per cursar estudis preuniversitaris). Aquesta n'és un exemple:

▲ Inauguració oficial de l'Institut el dia 8 d'octubre del 1970. S'hi observen l'alcalde Sr. Domènec Valls i d'altres autoritats locals i provincials així com, en primer terme, Mn. Miquel Ayats, rector de la Parròquia Santa Maria, que també en fou professor. Ajuntament de Girona. CRDI (Narcís Sans Prats)

“... Els pares de tots aquells fills en edat escolar i que tot el seu potencial econòmic es limita als ingressos que proporciona el salari tenim posada la nostra esperança en la nova Llei d'ensenyament¹⁹(...). Centrant-nos en el terreny concret de Blanes, la nostra esperança la diposem en l'Institut d'Ensenyament Mitjà (...), del contrari les institucions particulars fan difícil, per no dir impossible, que els treballadors tinguin accés a un nivell intel·lectual més

enlairat. Car ni la seva condició religiosa, que no impedeix uns preus poc menys que prohibitius, ni la seva tasca educativa fan factibles les nostres aspiracions (...).²⁰”

I així es va posar en marxa el centre, amb una matriculació, ja des del primer curs, molt important, que es va anar consolidant en els següents, tot augurant un futur carregat de possibilitats:

CURS	Alumnes lliures	Alumnes oficials	TOTAL
1970-71			
Batxillerat elemental	184	211	395
Batxillerat superior	74	-	74
1971-72	198	177	375
Batxillerat elemental	74	58	132
Batxillerat superior			
1972-73		189	189
Batxillerat elemental	-	101	101
Batxillerat superior		47	47
COU			

De la mateixa manera, a poc a poc, arrencaven les primeres activitats:

"(...) Aparte de las docentes propias del Centro, se han efectuado visitas a Museos, al Jardín Botánico, a representaciones teatrales. Se han llevado a cabo excursiones recreativo-formativas relacionadas con la geología, botánica y con historia y arte; también se han realizado exposiciones de dibujo, de labores, etc... También competiciones deportivas, intercambios con alumnos extranjeros, etc ...²³"

Des d'aleshores

La Sra. Rosario Santamaría va ser directora del centre entre el 1971-75. En ser preguntada en una revista local sobre quins problemes tenia l'Institut i quin futur immediat i a llarg termini li augurava, responia de manera rotunda:

"(...) És un edifici senzill i funcional, dotat de classes amb llum, alegres i ben airejades. L'inconvenient que té és que ens quedarà petit d'aquí a poc temps, però hi ha terreny suficient per una possible ampliació (...). Es tractaria de transformar zones de roca, sorra i parts que fins fa poc eren de cultiu i en l'actualitat estan plenes de brossa, en camps d'esport i jardins (...). També valoro molt el fet que els nostres alumnes començaran a crear un ambient estudiantil en el mateix Blanes (...). Són nois i noies amb molta vitalitat, que saben divertir-se, però que també volen aprovar ...²⁴"

Com hem vist fins ara, posar en marxa el centre volia dir resoldre problemes i més problemes: d'infraestructura (no hi havia menjador i de manera provisional es dinava en el Col·legi Mossèn Joan Batlle, no hi havia gimnàs ni pistes poliesportives ...), d'accessos, de mobiliari, de transport, de funcionament (calia començar a fixar qüestions acadèmiques com, per exemple, establir la periodicitat de les primeres

avaluacions -inicialment cada mes i mig- o els primers reglaments tant per a alumnes com per a professors) i també, no ho oblidem, problemes derivats de la dinàmica social d'un poble de costa en plena eferescència turística. El següent director de l'Institut, el Sr. Luís Casquillo, precisament preguntat sobre aquesta qüestió, era molt clar quan deia:

"(...) És molt difícil l'ensenyament a Blanes i a la costa en general. L'ambient no és de treball, ni d'estudi, hi regna un ambient de festa, de distracció, i això va en perjudici dels alumnes i dels mateixos professors (...). Quan arriba l'època d'exàmens, a finals de curs, que és quan la gent hauria de fer colzes, més aviat afluixen. I és que la concentració, quan hi ha tanta distracció al seu entorn és molt difícil. I pels que suspelen al juny no en parlem, perquè la immensa majoria d'alumnes a l'estiu treballen (...). Puc dir que he sentit comentar a uns alumnes que a l'estiu és quan realment treballen, i a l'hivern venen a l'Institut a descansar ...²⁵"

Acadèmicament, els primers anys havien de coincidir amb la implantació de la nova Ley General de Educación del Ministre Sr. José Luís Villar Palasí, que introduïa l'EGB (amb escolarització obligatòria fins als 14 anys), el BUP i el COU, a més de posar en funcionament els estudis de formació professional. L'Institut, doncs, va anar suprimint progressivament l'antic batxillerat (elemental i superior) i el PREU per oferir els nous BUP i COU.

Les places docents les ocupava un professorat "numerari" (que tenia la seva plaça en propietat després d'haver superat unes difícils oposicions) o bé "interí", força majoritari aleshores, que protagonitzà rellevants episodis reivindicatius per tal de millorar la seva precària situació laboral. Ambdós col·lectius podien provenir d'arreu de l'estat espanyol.

Durant molts anys el centre no va tenir cap nom. Se n'hi deia senzillament "L'Institut" i, amb el temps, se'l va anar diferenciant de "La Professional", futur Institut Serrallarga, que havia d'iniciar les seves activitats el curs 1974²⁶. No va ser fins al curs 1982-83, en la diada de Sant Tomàs, que "oficialment" se'l batejà (tot i la negativa inicial de l'Ajuntament) com a Institut "Sa Palomera", nom que fou escollit pel claustre de professors entre d'altres propostes: Nil Fabra, Blanda, Jaume Ferrer i Ventura Gasol.

Arribats a aquest punt, i per no cansar excessivament el lector, creiem convenient de referir-nos a alguns fets, situacions, esdeveniments ... d'una forma més breu i genèrica, de manera que ens permeti arribar assossegadament al moment present.

Començant per aspectes de funcionament, trobem, al curs 1975-76, l'assistència de representants dels alumnes als claustres. Al curs següent, 1976-77, coincidint en el temps amb l'inici de la llarga problemàtica laboral del

professorat interí, s'implantaven els esperats i llargament reivindicats estudis de nocturn (Mataró i Girona eren els centres més propers on aquests estudis es podien cursar) que obriren una gran quantitat de portes laborals a un nombrós (i excel·lent) alumnat adult, tant blanenc com de les rodalies. Seguint en ordre cronològic: l'assistència de representants dels pares als claustres (1979-80); la primera fotocopiadora, que arraconaria l'antiga màquina de clixés (1980-81); el 1r. Reglament de règim intern (1981-82); l'assistència d'alumnes a les avaluacions (1982-83); la matriculació mecanitzada (1983-84); la instal·lació d'una línia telemàtica (1987-88); la creació d'una aula d'informàtica, la implantació del 1r. programa informàtic per a les avaluacions i el 1r. Projecte de normalització lingüística (1988-89); la creació d'una Aula d'Idiomes (1991-92); les "taquilles" (1992-93); el naixement de la UAC -Unitat d'Adaptació Curricular- (1997-98); la posada en marxa dels importants cicles formatius (des del 2002-03, de grau superior,

▲ Els primers alumnes de l'Institut i alguns professors el dia de la inauguració. Es troben en l'espai que, si bé inicialment havia de servir de capella, s'utilitzà com a gimnàs transformant-se, més endavant, en el primer bar. Fons Joaquim Robert (AMBL)

i des del 2006-07, de grau mitjà); l'inici de l'Aula d'Acollida (2005-06); la implantació del BATXI-BAC (2017-18) o doble titulació del batxillerat català i el *baccalauréat francès*; les moltes novetats arran de la implantació de la LEC (que comentarem més endavant), la recent introducció del SIEI –Suport Intensiu per a l'Escolarització Inclusiva-, adreçat alumnes que tenen algun grau de disminució (2019-20) ... I, ja més lligat a la normativa i a tall de curiositat o anècdota que ens permet prendre consciència del pas del temps, la prohibició de venda de begudes alcohòliques al bar (1978-79) o la prohibició de fumar a les classes tant a alumnes com a professors (1982-83)²⁷.

Si ens referim a les infraestructures, des dels primers anys i com auguraven els primers directors, no han parat de millorar per adaptar-se a les necessitats de cada moment. La construcció del gimnàs (1974-75), la seva ampliació i l'edificació de l'ala nova, que permeté la construcció dels seminaris (1978-79), l'aparcament i la renovació de la instal·lació elèctrica (1983-84), la il·luminació exterior (1984-85), la remodelació de l'estructura i la renovació de les dutxes del gimnàs (1991-92), la construcció dels dos mòduls provisionals exteriors per donar solució a la manca d'espai (1994-95), l'ampliació i modernització de tot el centre (2004-05) i la renovació de la xarxa informàtica en els darrers anys (wifi, fibra òptica) amb l'objectiu que els alumnes puguin utilitzar tota mena d'eines telemàtiques.²⁸

Cinc anys després de la inauguració del centre, el 1975, una activa Associació de Mares i Pares d'alumnes es posava en funcionament: es reunia tots els dilluns –amb el permís previ del Govern Civil-, amb el Sr. Josep Ardanuy i Rossell com a primer president. Al llarg d'aquest temps la seva feina ha estat sempre propera i de col·laboració. La venda de llibres de text (des del 1980-81), la compra del primer ordinador

(1982-83), el primer butlletí informatiu (1983-84), la celebració d'un important congrés d'APAS de tot Catalunya al centre (1984-85), la contractació dels serveis d'un psicòleg (1990-91), el suport econòmic per a la contractació de dos becaris (exalumnes) per a suport informàtic (1993-94), l'exitosa campanya de reciclatge i socialització de llibres (2015-16), subvencions a sortides, col·laboració en la compra d'equipaments diversos i de diferent material informàtic ... serien exemples d'algunes de les moltes iniciatives o implicacions.

En aquests cinquanta anys la vida docent ha transcorregut paral·lelament a l'evolució política del nostre país. Podríem recordar, per exemple, encara en l'època franquista, les matèries obligatòries de Religió i Direcció Espiritual, de "Formación del Espíritu Nacional" (FEN), les classes de "Hogar" de la Sección Femenina i el "Servicio Social", que les alumnes podien realitzar col·laborant a la Biblioteca del centre. També que, un any després del restabliment de la Generalitat (1977), s'iniciaven les classes de Català (curs 1978-79), com els alumnes i professors de nocturn van viure en directe la tensa confusió arran del cop d'estat del 23 de Febrer del 1981, amb quina esperança tota la comunitat educativa celebrava l'anhelada participació democràtica dels primers consells escolars el curs 1985-86 o la transformació del centre en seu electoral tant el 9 de novembre del 2014 arran de la consulta sobre el Procés Participatiu sobre el futur polític de Catalunya com l'1 d'Octubre del 2017 quan tingué lloc el Referèndum d'Autodeterminació de Catalunya.

Volem fer un especial esment a les activitats, les nombrosíssimes activitats que l'Institut ha portat sempre a terme. La revista *TOTHOM* (1978-79), les primeres Jornades Culturals per a alumnes de BUP (1982-83), les primeres Jornades Interdisciplinàries per a alumnes de COU (1982-

▲ Aspecte de l'Institut abans de la darrera modernització. Arxiu fotogràfic de l'institut Sa Palomera

83), el primer Viatge de Dialectologia (1983), la creació d'una Comissió de Cultura (1984-85), la Setmana Clàssica (1986-87) ... van ser fermes punts de partida que mostraven la implicació d'un professorat compromès i convençut que calia obrir portes als alumnes. L'Institut "Sa Palomera" s'ha caracteritzat, al llarg de la seva trajectòria, per ser un vertader focus cultural, ha promogut contínues sortides al teatre, a exposicions, ha fet intercanvis lingüístics (a França, a Anglaterra), ha organitzat viatges, representacions teatrals, esdeveniments esportius (Cursa de Sant Jordi), xerrades, recitals poètics i debats (els únics debats electorals a les eleccions municipals blanques s'han efectuat al gimnàs del Sa Palomera convertit en sala d'actes), ha potenciat publicacions internes (Sa Palomera News), ha participat en projectes internacionals (com el Projecte Comenius i el Projecte Erasmus), ha procurat adaptar sempre

al curriculum el coneixement del nostre ric patrimoni tant artístic com natural (crèdits de síntesi a la Val d'Aran, viatges anuals a Madrid...) i ha fomentat la creativitat, el rigor i l'esperit de recerca. Per moltes d'aquestes tasques, els alumnes del centre han rebut importats reconeixements (Premis CIRIT, Premis a millors Treballs de Recerca de la UDG, Premis del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Terrassa, Premis de Ràdio Marina, Premis d'Educació Josep Pallach, Premis Auriga, etc ...).

I què dir dels plans d'estudis?. Doncs que, des de la seva posada en funcionament, l'Institut n'ha viscut set: La ley General de Educación (1970), la LOGSE (1990), la LOPAG (1995), la LOCE (2002), la LOE (2006), la LEC (2009) i la LOMCE (2013). Entre tots destacaríem, pels grans canvis que van representar respecte dels anteriors, tant per a alumnes com per a professors, d'una banda la Llei del 1990, que

introduïa l'ensenyament obligatori fins als 16 anys: s'iniciava l'ESO (Ensenyament Secundari Obligatori) i, amb aquests estudis, l'arribada al centre d'alumnes més petits, així com la implantació de dos cursos post obligatoris d'un batxillerat més específic. I de l'altra, la del 2009, vigent en l'actualitat, desenvolupada a partir del 2010 amb el Decret d'autonomia de centres educatius, que havia de modificar molts i molt importants aspectes de funcionament intern, com: l'elecció dels directors així com les seves potestats (més poder però més control sobre la seva tasca, que és contínuament avaluada) i la seva representativitat (ja no són representants dels claustres sinó de l'administració educativa), l'autonomia dels centres (poden decidir més de forma autònoma), l'estructuració de les matèries per competències (ja no s'avalua numèricament sinó per assoliment de la competència), plena autonomia en l'administració del pressupost, reducció del poder al Claustre de professors (ara només li resta la funció pedagògica) i augment de poder al Consell Escolar ..., entre d'altres qüestions. I, recentment, s'acaba d'aprovar una nova Llei, la LOMLOE (Llei Orgànica de Modificació de la Llei Orgànica d'Educació), la vuitena de la democràcia, i que, novament, introduirà nous canvis.

Per acabar, farem referència a la funció del centre com a formador de nous professors. En aquest sentit, l'institut Sa Palomera, que històricament ha permès als estudiants universitaris aplicar i complementar els coneixements adquirits en la seva formació acadèmica amb una part pràctica al centre, és actualment seu del Pràcticum del Màster en Formació del Professorat d'ESO i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes, obligatori per als professionals que es volen dedicar a l'ensenyament.

50 anys són molts anys i l'Institut (que en els inicis va ser INEM -Instituto Nacional de

▲ Placa commemorativa de la inauguració del nou gimnàs del centre l'any 1975. Arxiu fotogràfic de l'institut Sa Palomera

Enseñanza Media-, después INB -Instituto Nacional de Bachillerato-, tot seguit IES -Institut d'Ensenyament Secundari- i ara mateix INS -Institut-, ha viscut un llarg i apassionant recorregut. Blanes també. Aquell poble de 16.000 habitants s'ha transformat en un altre de gairebé 40.000, que té una situació social i econòmica completament diferents. Al poble ara hi ha actualment tres instituts i les viles veïnes gaudeixen també d'infraestructures educatives que els garanteixen, des de fa anys, una total autonomia. A les seves aules s'hi barregen, com no pot ser d'altra manera, moments d'il·lúsió, frustració, satisfacció i cansament, i són el perfecte reflex d'una ja consolidada realitat on la multiculturalitat es viu amb respecte i naturalitat, com un element enriquidor per a la comunitat. Molts alumnes són fills d'exalumnes i alguns dels actuals professors van córrer, anys enrere, per passadissos i patis.

I en el moment tan incert de tancar aquestes ratlles, seguim immersos en una pandèmia mundial que, a hores d'ara, no sabem on ens portarà, qui sap si a canvis fins fa poc insospitats, com la docència telemàtica, vigent ara mateix en l'etapa postobligatòria.

El "SAPA" vol mirar endavant. I la millor manera de fer-ho és encarant el futur tot aprenent del passat. És impossible saber quantes "faldades d'alumnes" (recollint la bonica expressió d'una antiga i estimada

professora del centre) hauran passat per les seves aules ni quants professors i personal d'administració i serveis (PAS) s'haurà abocat a la seva formació. Però sí que sabem quin és el moment present: un pressupost de 408.000,00€ (2019), 84 professors, un total de 921 alumnes (504 d'ESO, 126 de batxillerat diürn, 62 de batxillerat nocturn, 129 del cicle formatiu de grau mitjà "Sistema Microinformàtic i Xarxes", 51 del cicle formatiu de grau superior "Sistemes Informàtics en Xarxa", 49 del cicle formatiu de grau superior "Desenvolupament d'Aplicacions Webb") i 11 treballadors entre el PAS i la cantina.

A tots ells, per molts anys, gràcies i molta sort.

I per als membres de la comunitat educativa que ens han deixat al llarg d'aquest temps, un emotiu record.

Maria Àngela Sagrera Perpiñà,
 Professora d'Història
 (1976-1979/1980-2012)

Agraïments:

Eva Arias, Anton Aubanell, Jordi Bacardit, Pep Bagué, Nathalie Bittoun-Debruyne, Miquel Buixeda, Vicenç Cànovas, Javier Cantero, Pietat Casadevall, Jordi Caseny, Luís Casquillo, Carlos Claver, Anna Cots, Anna Codony, Demba Drammeh, Fina Extremera, Enric Falgàs, Isabel Gaitan, Jordi Gaitan, Àngel Gallart, Mariana Gargaglione, Jordi Gelabert, Gemma Grau, Maria del Vilar González, Josep Maria Guinart, Esteban Gutiérrez, Antonio Hernández, Josep Maria Ibáñez, Dolors Illa, Alexandra Kolesova, Nataliya Kolesova, Inés Lorenzo, Lucía Lorenzo, Núria Maresma, Katerina McCarey, Núria Membrives, Matías Mendoza, Jeroni Mercader, Imma Moreno, José Moreno, Xavier Oms, Irene Orús, Manal Ouardi, Pere Puig, Carme Puig, Miquel Pujadas, Jaume Pujadas, Aitor Roger, Jesús Ruiz, Sara Sagué, Lúdia Sagué, Cristina Sagué, Josep Maria Sala-Valldaura, Mercè Sallés, Adrià Sánchez, Montserrat Serra, Farnés Simon, Xavier Solà, Elisa Sola, Susanna Subías, Josep Torras, Rafel Torelló, Glòria Torner, Maria Carmen Torres, Frederic Tort, Laura Valverde.

¹ La fàbrica SAFA es posà en marxa el 1926 i arribà a tenir 3.000 treballadors, de Blanes i també dels pobles veïns.

² Valls, D. *Doce años de gestión municipal*, p.19

³ Valls, D. Op. cit. p. 105-115

Roger, A. *Blanes, barri a barri*.

⁴ Valls, D. Op. cit. p. 63-75

⁵ Acta Municipal 20-06-1967

⁶ Conversa amb el Sr. Bacardit

⁷ Conversa amb el Sr. Oms

⁸ Acta Municipal 8-08-1967

⁹ Acta Municipal 5-05-1970

¹⁰ Revista *Villa de Blanes*, juny 1969

¹¹ Revista *Recvll*, 17-10-1970

¹² Revista *Recvll*, 17-10-1970

¹³ El Sr. Miquel Golobardes va ser el primer director de l'Institut. Gran intel·lectual, havia nascut a Perelada. Va ser catedràtic de Grec i morí prematurament als 62 anys. Santiago Sobrequés va publicar un elogiós article sobre la seva persona a la revista *Recvll*, el 26 de juny del 1971, amb motiu de la seva mort.

¹⁴ Revista *Recvll*, 3-10-1970

¹⁵ Revista *Recvll*, 3-10-1970

¹⁶ Revista *Villa de Blanes*, Septiembre-October 1970

¹⁷ Acta del Claustre del dia 8-10-1970

¹⁸ Acta Municipal, 6-11-1970

¹⁹ Es refereix a la Ley General de Educación del 1970, de la qual parlarem més endavant

²⁰ Rocabert, J., Revista *Recvll*, 6-03-1971

²¹ Els alumnes lliures no assistien a classe i tenien dret a un examen a final de curs. Els alumnes oficials assistien a classe i seguien el curs de forma reglamentària.

²² Valls, D. *Doce años de gestión municipal*, p.74

²³ Valls, D. *Doce años de gestión municipal*, p.74

²⁴ Revista *Recvll*, 28-04-1973

²⁵ Revista *Recvll*, 18-10-1975

²⁶ Inicialment al carrer de Santa Anna i, des del 1980, a les noves instal·lacions del carrer de Joan Benejam, sobre la Carretera de Lloret

²⁷ Actes de claustres i consells escolars

²⁸ Actes de claustres i consells escolars

EL TESTIMONI DELS DIRECTORS

Vaig formar part del claustre de l'Institut de Batxillerat de Blanes durant quatre anys i mig (1974-1978). Per a mi va ser una època de gran il·lusió. Recordo la primera vegada que em van demanar: "Tu, ¿què ets, castellà o català?" Jo havia escollit anar a Blanes des de la meua destinació a Madrid, però en realitat no sabia què contestar. De veritat que jo podia considerar-me tant català com castellà. La llengua catalana vaig trigar molt poc a aprendre-la: els meus avis materns eren oriünds de Graus, un poble de la Franja aragonesa que limita amb la província de Lleida, un d'aquests pobles que eren llavors considerats per molts Països Catalans.

A l'Institut de Blanes conviviem en una molt afectuosa relació catalans i castellans (tant professors com alumnes). I crec que molts professors castellanoparlants fomentàvem la consideració de Blanes i de tot Catalunya com una nació dins de l'estat espanyol. En aquells anys em considerava català sense deixar de desconsiderar-me espanyol i ara em considero espanyol sense deixar de considerar-me català. Quan, ja després de la mort de Franco, en la tardor de l'any 1975, vaig ser nomenat director de l'Institut de Blanes, hi havia total llibertat per donar les classes en català o en castellà. Així m'ho ha confirmat M. Àngela Sagrera i Perpiñà, que conserva en català els primers apunts de professora (1976-1977) per a les seves classes d'Història. Per la meua part, quan com a professor de llatí vaig portar els meus alumnes de viatge a Empúries, a les ruïnes del moll grec del port, els vaig dir: "aquí, segons assenyalen tots els historiadors antics, els romans van desembarcar per primera vegada "en Hispània"(vegeu Titus Livius, *Ab Urbe Condita XXI*, 60,1-2). Ningú em va discutir llavors la dada. Ignoro si algun d'aquells alumnes ha canviat d'opinió. No ho crec.

Durant la meua etapa de direcció es va inaugurar un nou gimnàs separat del vell edifici de l'Institut. Potser el primer o un dels primers instituts de Batxillerat d'Espanya a gaudir de tal privilegi va ser el de Blanes. El vell gimnàs, que formava part de l'edifici de l'Institut, es va convertir en un bar restaurant, on alguns dels alumnes de Tordera, Malgrat, Lloret i Calella podien quedar-se a dinar al migdia a un preu assequible. El nou gimnàs va atorgar al professor d'Educació Física, Vicenç Cánovas, la possibilitat de crear un equip de voleibol de tanta qualitat que va arribar a proclamar-se campió absolut de la província de Girona.

També em va tocar viure i gestionar el trànsit de l'antic doble batxillerat de l'època franquista (batxillerat

elemental -els quatre primers cursos- i batxillerat superior -cinquè i sisè-) al nou BUP o Batxillerat Unificat Polivalent.

En el meu últim curs com a director de l'Institut vaig sol·licitar la construcció d'un nou pavelló, situat entre l'antic Institut i el nou gimnàs, que donés cabuda a noves aules i, sobretot, a despatxos de seminari per a les diferents assignatures. Encara que jo em vaig traslladar d'Institut i no vaig arribar a veure-ho, sé que es va construir amb èxit.

Luis Casquillo Fumanal

Director (1975-1978)

Professor de Llatí (1974-1978)

***

Vaig entrar a l'Institut Sa Palomera el setembre de 1971, just acabada la carrera de Ciències Químiques (el meu primer contracte va ser d'interina de Matemàtiques), i vaig marxar-ne el juny del 2009 amb motiu de la meua jubilació, llavors ja com a catedràtica de Física i Química, tot i que al mig vaig estar tres cursos a l'Institut d'Amer amb motiu de l'accés a càtedra.

La meua estada a l'Institut té dues etapes: la primera, de 1971 a 1984, en podria dir d'aprenentatge, en la qual vaig impartir totes les assignatures de ciències i alhora vaig ocupar tots els càrrecs possibles des de sotssecretària fins a directora. Encara ara, quan vaig a l'Institut, veig que sobreviuen i perseveren les dues alzines i el *Ginkgo biloba* que, en la meua etapa de directora, es van plantar davant de la primera ampliació del centre. I la segona etapa, o de consolidació, des del 1987 fins al 2009, ja dedicada únicament a la Física i a la Química. De totes dues en servo records meravellosos, especialment dels centenars d'estudiants que van tenir la paciència d'escoltar-me i de deixar-se guiar pels viarans de la ciència.

Pietat Casadevall Bruguera

Directora (1983-1984)

Professora de Ciències i Física i Química (1971-1984/1987-2009)

***

Trabajar durante 34 años en un centro de adolescentes llenos de vida y energía no es para olvidarlo. Y no se olvida:

Con los primeros “grises” (presencia en Blanes de la Policía Nacional por los conflictos laborales en SAFA), llegó también la noticia: se abre en Blanes el primer Instituto Público y, con él, una serie de expectativas. Para los padres: nuevas posibilidades de futuro para sus hijos. Para los alumnos: ¿llegaré a ser lo que quiero?, ¿me libraré de la disciplina de los internados?. Para los profesores: libertad de cátedra.

Y, a partir de entonces, *flashbacks*: la capilla pasa a ser gimnasio y el gimnasio, a bar. La gasolinera (donde había un pequeño bar) y Sant Francesc (la playa) se convierten en aulas.

“Prohibido prohibir”: cubatas y lumumbas en el bar, aulas llenas de humo y colillas, horas y horas de claustros para mejorar aquello que aún está por mejorar...

Los alumnos de entonces son los que hicieron el Blanes de hoy y los profesores somos los “viejetes” de ahora que miramos de reojo y con una cierta desconfianza “lo políticamente correcto”.

Fui dos años directora del INEM Sa Palomera. Nunca se me hubiera pasado por la cabeza, pero como nadie quería serlo las autoridades decidieron que me tocaba a mí por antigüedad. Y no hubo manera. Recuerdo el disgusto de mi madre (inválida y 90 años): “No hay hombres en tu instituto?”.

Pero pronto se me abrió el cielo. Pude contar para el cuerpo directivo con Gloria, Carles y Ángela, gente de una valía innegable que han pasado a ser grandes amigos, todos ellos con una gran capacidad docente, de trabajo y de paciencia.

El problema es que no teníamos idea del backstage de un centro: qué funciones tenía cada cargo. No hubo forma de encontrar ningún documento que lo explicara. Y, entonces, apareció quien ya había sido jefe de estudios del nocturno: Juan Antonio. Sólo puedo decir de él que es la persona más buena que he conocido. Para él fue lo más natural del mundo pasarse todo el verano, mañana y tarde, explicándonos horarios, protocolos, ubicaciones.... Siempre con bromas y buen humor. Siempre le recordaremos y querremos.

También recuerdo la ayuda de Roser e Imma, que nos aportaron generosamente su experiencia. Y la colaboración del APA, siempre que fue necesaria. ¿Qué más recuerdo? Nos pusimos a arreglar las duchas, a gusto de unos y disgusto de otros. Apareció una empresa que se puso a arreglar el tejado del gimnasio. Empezó la LOGSE, como siempre con sus fans y sus detractores.

Los de inglés empezamos a “hacer proyectos” y a llenar las paredes de dibujos. Luego me he enterado de que enseñábamos competencias.

Recuerdo nombres, caras, anécdotas. Pero como no sé si son de mi época de directora, me paro aquí. Eso sí, dando las gracias a todos los que me ayudaron a sobrevivir sin morir en el intento.

Irene Orús Portera

Directora (1991-93)

Professora d'Anglès (1970-2004)

***

Records d'un professor d'Institut

Homines, dum docent, discunt

Els homes, ensenyant, aprenen (Sèneca, Epístoles 7, 8)

Ja fa un any que havia estat pensant en el cinquantenari de l'Institut Sa Palomera i en l'alegria que em donaria de poder-lo celebrar amb antics companys i alumnes i personal d'administració i serveis. La maleïda Covid-19 ens ha estroncat a tots plegats la possibilitat de viure plenament aquest aniversari.

Aquestes ratlles venen a ser un record i un homenatge a totes aquelles persones que han fet possible que des de 1970 el nostre institut sigui un centre de referència en la formació dels joves blanencs i d'altres contrades veïnes. En aquest sentit, recordo que vaig començar a impartir-hi classes el curs 1976-77 en el règim de batxillerat nocturn -on jo era més jove que la majoria dels meus alumnes- quan el nostre centre era l'únic institut de Blanes i rebia alumnes del Maresme Nord i de la Selva Marítima. Aleshores s'estava implantant el sistema educatiu del ministre Villar Palasí (el batxillerat unificat i polivalent, BUP) que coexistia amb el batxillerat elemental i superior, sistema al qual va substituir.

Als anys 70 del segle passat hi havia centres, com el nostre, que impartien classes de llengua catalana com a assignatura optativa fins que l'any 1979 la Generalitat va convocar les primeres oposicions per a professors especialistes en aquesta matèria, moment a partir del qual es va regular el català dins el currículum obligatori.

Al llarg de la meua vida professional he viscut tres sistemes educatius diferents: el del batxillerat elemental i batxillerat superior, el del BUP i el COU i el de l'ESO i batxillerat, amb l'encàrrec, entre d'altres, d'implementar aquest darrer com a director del centre.

Records d'un professor d'Institut

Exercint aquest càrrec al llarg de 12 anys vaig tenir la responsabilitat, amb el meu equip i tot el personal del centre, val a dir-ho, d'organitzar un nou sistema educatiu que derivava de la Llei Orgànica General del Sistema Educatiu de 1990 (LOGSE) que més endavant ha estat reformada (LOPEG, LOCE, LOE i LOMCE).

Va ser un moment complex en què havíem de fer canvis substancials: preparar el centre per a la rebuda d'alumnes a partir dels 12 anys (fins aleshores, amb el BUP, els rebíem a partir dels 14 anys) -al centre vam començar amb el 3r d'ESO, de manera esglaonada i coexistent encara amb l'antic BUP-, canviar les pràctiques pedagògiques per assolir una educació universal inclusiva que havia de donar rellevància a la diversitat dels estudiants i al progrés de les seves competències, entre moltes altres qüestions. Val a dir que, tot i les dificultats que comporten els canvis profunds, vam reeixir en l'assoliment dels objectius.

No està de més incidir que el nou sistema educatiu preveia l'obligatorietat de l'educació fins als 16 anys, no pas fins als 14, com fins aleshores.

Al principi, però, hi va haver moments de certa desorientació, més que res provocada per la mateixa administració educativa de la Generalitat, que introduïa constantment canvis quan ja havíem iniciat el curs. És a dir, canviaven les regles del joc quan aquest ja havia començat. Això va durar diversos anys.

També recordo que vam crear i oferir estudis de cicles formatius d'informàtica, que continuen avui dia, que eren una novetat en l'entorn educatiu de la nostra zona d'influència.

Un fet curiós que molta gent no deu saber és que al principi de la implementació del nou sistema educatiu, l'Institut Sa Palomera havia de tenir el perfil de centre d'idiomes (IESI, Institut d'Educació Secundària i d'Idiomes). N'hi havia d'haver dos o tres a les comarques de Girona. Tot i haver iniciat des del centre els contactes i les reunions pertinents per adequar-nos-hi, la Generalitat va decidir de suspendre-ho a tot Catalunya, segurament perquè no sabien com compaginar-ho amb les Escoles Oficials d'Idiomes, EOI).

També em ve a la memòria que, al principi d'iniciar l'ESO, molts, sobretot els pares dels futurs alumnes, tenien cert temor perquè als 12 anys consideraven que eren massa petits per anar a l'Institut. I els tranquil·litzàvem tot recordant-los que a l'època del batxillerat elemental els alumnes començaven als 10 anys.

Cloenda

Voldria escriure més sobre l'Institut, sobre vells companys i antics alumnes. Per manca d'espai no ho podré fer. Tant de bo hi hagi la possibilitat algun dia de celebrar aquests 50 anys (i els que vindran) tots plegats, junts, sense distàncies de seguretat ni màscares de protecció, quan l'abraçada i la paraula viva i desemmascarada retornin com a eines de comunicació i d'afecte.

No voldria acabar sense emprar una frase que deia un professor amic, ja jubilat com jo: que el pas per l'Institut ens hagi ensenyat a tots, estudiants i professors, a ser bons ciutadans i millors persones.

Jordi Gelabert i Billoch

Director (1993-2005)

Professor de Llengua Catalana i Literatura

(1976-2011)

***

Fer cinquanta anys és una fita important per a qualsevol persona, però també ho és per a una institució educativa.

Després de la meua família i els meus amics, formar part de la vida de l'Institut Sa Palomera ha estat una les experiències més enriquidores de la meua trajectòria vital. Vaig arribar al Sa Palomera el curs 1993-1994. Feia poc temps que havia aprovat les oposicions de professor agregat de batxillerat i tenia molt poca experiència en l'ensenyament secundari, podríem dir que era un professor novell. Vaig tenir la sort de coincidir amb un claustre força madur que tenia molt clares quines havien de ser les línies educatives de l'Institut i que els alumnes havien de ser el centre de l'acció educativa.

Dels meus primers anys recordo el compromís del claustre a donar a conèixer a l'alumnat la realitat cultural que envoltava el centre i a convertir l'Institut en un focus cultural per a la Vila de Blanes. L'Àngela Sagrera organitzava visites pel territori per conèixer les principals zones monumentals: Girona, Besalú, Ripoll, Torroella de Montgrí, Banyoles, Empúries, Barcelona eren indrets que es visitaven regularment, a més de diferents exposicions temporals; la Dolors Illa, l'Anna Codony i la Glòria Torner organitzaven sortides al teatre que em van donar l'oportunitat de veure representacions d'obres d'autors que desconeixia; la Carme Puig organitzava visites a la natura (encara recordo les magnífiques explicacions que feia a la zona dels volcans de la Garrotxa); en Josep M Guinart organitzava concerts de música clàssica al gimnàs de

l'institut, en Jesús Ruiz organitzava les setmanes culturals i el viatge cultural de fi de curs amb els alumnes de 3r de BUP; en Miquel Pujades, sortides a Tarragona, i moltes altres activitats que ara m'és impossibles recordar.

També em va sorprendre l'interès dels departaments de ciències a desvetllar l'esperit científic entre l'alumnat. Els alumnes entraven als laboratoris, sabien manipular correctament l'instrumental, experimentaven tant en l'àmbit de les ciències naturals com en el de la física i química, i arribaven a petites conclusions científiques. Aquesta manera de motivar l'alumnat és mèrit dels grans professors que van liderar aquesta manera de treballar al centre: la Pietat Casadevall i en Carles López, a física i química, la Carme Puig i la Isabel Riera, a biologia i geologia, i l'Anton Aubanell, a matemàtiques.

El 1995 el Departament d'Ensenyament va decidir avançar la implantació de la Reforma Educativa, la LOGSE, a la comarca de la Selva. Tot el professorat es va haver de reciclar i introduir nous conceptes al seu vocabulari: currículum comú, currículum variable, crèdits comuns, crèdits variables d'ampliació, de reforç, de consolidació, de síntesi, continguts mínims, pla individualitzat, adaptació curricular, etc. Va ser un període de canvi en què l'ensenyament obligatori s'allargava fins als 16 anys i s'apostava per una escola inclusiva en què tot l'alumnat, independentment de les seves característiques acadèmiques i la seva procedència, havia de ser atès per superar l'ensenyament obligatori. Aquesta nova orientació de l'ensenyament secundari implicava necessàriament un canvi metodològic dins l'aula i un esforç més gran en la preparació de les classes. Aquesta transformació que exigia la nova legislació no va ser gens fàcil, hi va haver força resistències al canvi i a una part del professorat li va costar molt adaptar-se a la nova realitat.

En aquest context, l'any 1997 en Jordi Gelabert em va proposar formar part del seu equip directiu com a coordinador pedagògic en substitució de la Mariví Fonseca. Vaig acceptar la proposta, però ben bé no sabia on em posava. Davant nostre se'ns presentaven dos grans reptes: acabar d'implementar l'ESO a tots els cursos i organitzar el batxillerat LOGSE. Els dos reptes es van superar amb força èxit gràcies a la direcció d'en Jordi Gelabert i a l'ajut de la coordinadora de batxillerat, la Neus Matamala. L'any 2000 vaig deixar l'equip directiu.

L'any 2005 la Neus Matamala va presentar el seu projecte de direcció i va ser triada per la comissió de selecció. Vaig formar part del seu equip directiu com a coordinador pedagògic fins l'any 2012 juntament amb en Matías Mendoza, la Maria del Vilar González i en Rafel Torelló. En aquest període l'ESO i el batxillerat ja estaven consolidats al centre i s'havien de fer petites adaptacions mentre s'anaven aprovant les noves lleis d'educació. D'aquest període recordo l'autorització

del Departament d'Educació per impartir el cicle mitjà d'informàtica i l'intent de l'administració educativa per suprimir els estudis de batxillerat nocturn. El professorat i l'alumnat de nocturn es van mobilitzar, van recollir suports dels diferents ajuntaments de l'Alt Maresme i la Selva marítima, van anar a manifestar-se a la Plaça Sant Jaume de Barcelona, van recollir signatures entre l'alumnat de la zona i van llegir manifestos davant l'Ajuntament de Blanes. Finalment, es va aconseguir que no suprimissin el batxillerat nocturn al centre, i ara és un dels tres instituts que l'imparteix a les comarques de Girona.

També podem destacar els dos programes estrella del Departament d'Educació d'aquest període: Els Plans d'Autonomia de Centre (PAC) i el programa Educat 1x1. L'institut va entrar als PAC el curs 2007-2008. L'objectiu d'aquest programa era millorar el resultat educatiu i la cohesió social dels centres participants. Calia dissenyar unes estratègies d'actuació i planificar unes activitats per a complir els objectius. També calia definir uns indicadors per valorar si el que s'havia planificat havia donat els resultats previstos. Tot aquest pla anava acompanyat d'una dotació econòmica extraordinària per aconseguir els resultats planificats. Els Plans d'Autonomia de Centre van significar un canvi molt important en la gestió del centre educatiu: es va haver d'incorporar la planificació a mig termini i s'havia de rendir comptes al Consell Escolar i a l'administració educativa superior. Aquesta nova manera de gestionar el centre no va ser prou compartida per tot el claustre de professors, es va estendre una ombra de dubte ja que semblava que el Departament d'Educació pagava els centres perquè aprofitessin més els alumnes. Finalment es va poder comprovar que no era així, cap professor es va veure pressionat per aprovar alumnes, però sí que molts professors van haver de fer una reflexió sobre la metodologia que utilitzaven. El programa Educat 1x1 tenia com a finalitat dotar d'equipament informàtic als centres i als alumnes per accelerar la transformació digital dins l'ensenyament. Va ser un programa que es va implementar precipitadament: el centre no tenia la infraestructura telemàtica suficient, els llibres digitals no estaven prou desenvolupats i una part del professorat no estava preparat per a dur-lo a terme. Malgrat això, el centre va apostar per introduir les eines telemàtiques com un element important dins la formació dels alumnes.

El curs 2015-2016 vaig haver de substituir la Neus Matamala a la direcció del centre. Va ser un nomenament extraordinari per un any, que es van anar repetint, any a any, fins als curs 2017-2018. Em van acompanyar en aquest camí l'Eva Arias, l'Esther Bartolomé, l'Anna Triadó i en Ricard Caparrós. Tots érem conscients que substituir una directora tan carismàtica com la Neus no seria gens fàcil i vàrem decidir continuar amb la seva línia d'actuació i mantenir i ampliar el seu llegat.

El curs 2018-2019 vaig presentar la meua candidatura a la direcció del centre per un període de quatre anys. D'aquest període a la direcció del centre destacaria l'aposta de convertir el Sa Palomera en un institut d'idiomes, impulsant entre l'alumnat l'estudi d'una segona llengua estrangera, afavorint que els alumnes es presentin a proves externes per aconseguir el nivell A2 i B2 dels nivells comuns de referència per a les llengües del Consell d'Europa, promovent intercanvis d'alumnes amb centres d'Anglaterra, França i Alemanya, participant en els programes Erasmus, etc. També en aquest període es va implementar el Batxibac, la doble titulació de batxillerat i *baccalauréat*.

Durant tot aquest període les diferents Juntes directives de l'AMPA han donat suport a la nova orientació que se li vol donar al centre i han implementat noves iniciatives, com el programa de socialització i reciclatge de llibres.

Per altra banda, el centre també es va veure immers de manera indirecta i involuntària en dues iniciatives de la política catalana. El 2014 va ser una de les seus a Blanes de la convocatòria de la consulta popular no referendària sobre el futur polític de Catalunya, i el 2017, una de les quatre seus del referèndum d'autodeterminació de Catalunya. La convocatòria del 2017 va comportar una certa tensió entre l'alumnat i les famílies, que es va veure reflectida en el normal funcionament del centre.

Vull destacar la relació de confiança i col·laboració que s'ha teixit amb els dos instituts germans de Blanes, l'Institut Serrallarga i l'Institut S'Agulla, i també amb el Centre de Formació d'Adults "Es Piteus"

Conforme va passant el temps, la gestió del centre es va fent més complexa, la diversitat dels alumnes i les famílies és més gran i la societat ens exigeix que estiguem a l'alçada dels nous reptes que ens planteja el futur. No sabem com serà l'educació dels futurs ciutadans, però sí que sabem que moltes de les feines que desenvoluparan els nostres alumnes encara no s'han inventat i que l'institut ha de donar les eines perquè els alumnes puguin adaptar-se a les noves realitats i puguin formar-se durant tota la seva vida. L'Institut Sa Palomera continuarà amb la seva tasca educativa, sabrà adaptar-se als nous temps i continuarà donant una formació de qualitat als ciutadans de Blanes, com ha fet durant aquests 50 anys.

Jordi Caseny Durro

Director des del 2015
Professor de Ciències Socials des del 1993

▲ Detall del "Paper d'Estat". El Paper de Pagament de l'Estat era un full timbrat expedit per Hisenda per fer els pagaments previs a l'expedició de títols. Es comprava als estancs i constava d'una part on figurava el valor i que s'adjuntava a l'expedient corresponent i d'una altra que es lliurava a l'interessat com a comprovant. Arxivi fotogràfic de l'institut Sa Palomera

▲ Detalls del centre en el dia de la inauguració: Sobre les taules els primers llibres d'escolaritat i, al primer pis, el passadís que comunica amb les aules d'aquesta planta. Ajuntament de Girona CRDI (Narcís Sans Prats)

DIRECTORS I DIRECTORES DE L'INSTITUT SA PALOMERA (1970-2020)

CURS	DIRECTOR/A
1970-71	Miquel Golobardes
1971-72	Rosario Santamaría
1972-73	Rosario Santamaría
1973-74	Rosario Santamaría
1974-75	Rosario Santamaría
1975-76	Luis Casquillo
1976-77	Luis Casquillo
1977-78	Luis Casquillo
1978-79	Concepció Piedrafita
1979-80	Germán Álvarez
1980-81	Germán Álvarez
1981-82	Ferran Illa
1982-83	Ferran Illa
1983-84	Pietat Casadevall
1984-85	Justo Silvestre
1985-86	Alejandro Pérez
1986-87	Mariano Aisa
1987-88	Josep Bota
1988-89	Josep Bota
1989-90	Josep Bota
1990-91	Josep Bota
1991-92	Irene Orús
1992-93	Irene Orús
1993-94	Jordi Gelabert
1994-95	Jordi Gelabert
1995-96	Jordi Gelabert

CURS	DIRECTOR/A
1996-97	Jordi Gelabert
1997-98	Jordi Gelabert
1998-99	Jordi Gelabert
1999-00	Jordi Gelabert
2000-01	Jordi Gelabert
2001-02	Jordi Gelabert
2002-03	Jordi Gelabert
2003-04	Jordi Gelabert
2004-05	Jordi Gelabert
2005-06	Neus Matamala
2006-07	Neus Matamala
2007-08	Neus Matamala
2008-09	Neus Matamala
2009-10	Neus Matamala
2010-11	Neus Matamala
2011-12	Neus Matamala
2012-13	Neus Matamala
2013-14	Neus Matamala
2014-15	Neus Matamala
2015-16	Jordi Caseny
2016-17	Jordi Caseny
2017-18	Jordi Caseny
2018-19	Jordi Caseny
2019-20	Jordi Caseny
2020-21	Jordi Caseny

50 ANYS, 50 VEUS

... de cinquanta persones que han format (o formen) part de la comunitat educativa de l'Institut Sa Palomera i que, molt gentilment, han dedicat una estona a pensar en la seva vinculació amb el centre al llarg d'aquests anys. Elles han expressat lliurement allò que la seva memòria, els seus records, les seves vivències els han suggerit. Senzillament això. El resultat? La riquesa de poder-ho compartir.

Fa 50 anys, el 1970, es produí un fet que va ser un dels importants de la meua vida. S'havia d'inaugurar el primer Institut d'Ensenyament per a Blanes i els pobles de l'entorn i no hi havia professorat suficient. Em van venir a demanar ajuda, i així va començar la meua etapa a l'Insti que tantes alegries m'ha donat.

Aquell primer any va ser molt especial. Vàrem començar matriculant a l'Ajuntament, ja que a l'Institut no hi havia res, ni taules ni cadires. Recordo quan, amb els alumnes, descarregàvem els camions de pissarres, cadires, taules ... O quan fèiem classes al voltant de qualsevol taula improvisada, o anàvem a fer-la directament al pati, si no hi havia cap altre espai disponible. Tot i així, vàrem tirar endavant...

Tampoc es disposava de suficient professorat i ens ajudaven marits, metges de Blanes, amics... Qualsevol que pogués donar un cop de mà. La majoria érem uns "novatos" en tot allò de l'Ensenyament, però ningú ens podrà retreure la gran il·lusió que hi vam posar.

També recordo el claustre on es va decidir el nom de Sa Palomera: no us podeu imaginar les hores que s'hi van dedicar i les grans discussions que hi varen haver, però crec que es va fer finalment una gran tria.

Amb els anys tot va canviar molt, lògicament a millor, i es va aconseguir arribar a ser un dels millors centres de Girona (bé, això és de collita pròpia).

Tinc un gran record d'aquella etapa, tant dels meus companys com dels molts alumnes que vaig tenir en els 20 anys que hi vaig ser. Alguns d'aquells que van començar ja no hi són, però la seva memòria no es perdrà mai.

A tots, una forta abraçada!

Anna Cots Clariana

professora de Física i Química (1970-1990)

▲ Detall d'una E.R.P.A (Extracto del Registro Personal del Alumno). Era la fitxa que contenia l'expedient acadèmic de l'alumne i va ser vigent durant molts anys. Arxiu fotogràfic de l'Institut Sa Palomera

Recordo el primer any. Els pupitres estaven molt deteriorats, la sensació de provisionalitat, l'entusiasme del Sr. Golobardes, el director, la implicació del professorat d'art, de literatura, de filosofia, de matemàtiques, de física, etc ... Gent jove i apassionats per la seva feina.

Ens van ensenyar a tenir criteri, a pensar. Van fer molt bé la seva feina!

Fina Extremera Muñoz, alumna (1970-1976)

***

En la dècada dels noranta, després dels Jocs Olímpics a la Barcelona de 1992, el país vivia uns moments d'eufòria, optimisme i molts canvis. I a nosaltres ens tocava deixar enrere la zona de confort del col·legi dels Padres, on havíem compartit els estudis d'EGB amb els mateixos companys de classe durant els darrers 10 anys. Començàvem el primer dels tres cursos de BUP. Era el mes de setembre de 1993 i arribàvem a l'institut amb una mica de respecte: nou espai (allunyat del centre on nosaltres vivíem), nous professors i nous companys. Ens hi vam adaptar molt ràpid i, sense adornar-nos-en, aviat vam deixar de ser els més petits del centre per ser els grans que cursaven COU, a punt per deixar enrere una altra etapa i començar la universitat. Però, quins són aquells records que no s'esborren del nostre pas pel Sa Palomera?

Doncs, per molts potser seran anècdotes sense importància, però posades una al costat de l'altra ens permeten recordar els amics i aquelles lliçons que ens van servir per fer-nos grans, en coneixements i també com a persones. Recordo especialment les classes de música amb en Josep Maria Guinart, amb aquells calaixos on es guardaven els auriculars i les gravacions en cintes de casset que ens anàvem passant per tenir una còpia i poder estudiar les cançons que podien sortir a examen; les classes de llatí amb en Miquel Pujadas o les del reduït grup de grec amb la Maria José; l'EATP d'Astronomia amb la Carme Puig o la de Fotografia, que em va fer estimar encara més l'art fotogràfic; o les classes d'història amb l'Antonio Bara i els seus resums en carpetes d'anelles; les d'en Maurici Corominas o les d'en Jordi Casseny; i també les lliçons d'art amb la Maria Àngela Sagrera. És impossible sintetitzar tot aquell munt de records en un espai reduït com aquest i deixem per a una propera ocasió altres vivències. En tot cas, l'oferiment per fer aquestes ratlles ens ha servit per refrescar la memòria dels intensos quatre anys a l'Institut Sa Palomera, quan encara no havia arribat l'ESO, que imagino que devia suposar un gran canvi per al centre.

Aitor Roger Delgado, alumne (1993-1997)

En una trajectòria professional llarga, hi ha èpoques i dies (i classes) de tot. Els companys, i encara més els alumnes, van i venen, alguns moren dolorosament joves, i no sempre els que consideres els millors són els qui tenen un millor destí.

De la diversitat didàctica que ofereix el centre, em vaig dedicar especialment a l'Aula d'Acollida i al batxillerat nocturn. Vaig fer en ambdós llocs el que vaig poder i és possible que no sempre amb encert. A l'Aula d'Acollida vaig tenir molt la sensació que es perdien més nens i nenes dels que es guanyaven i que, davant el fenomen duríssim de la immigració, molt sovint no n'hi havia prou ni amb l'esforç ni amb la bona voluntat.

Pel que respecta al nocturn, era "l'altre Institut". No sempre comprès ni sempre valorat, perquè es mantenia a recer de les grans batalles i dels traumàtics canvis educatius. El nocturn tenia, però, les seves pròpies crisis i els seus altibaixos, que se saldaven sempre en positiu, tan i tan convençuts estàvem els seus integrants de la seva utilitat social i de la seva necessitat absoluta. En aquesta vida a part, on hi havia molt a guanyar i poc a perdre, el nocturn es podia permetre molts luxes, entre ells, el de tenir un bon ambient: en les classes, en la sala de professors, en el bar i els passadissos ... I el de no excloure ningú: personal de neteja, de consergeria ... Entre tots, cada curs lliuràvem una nova promoció de nois i noies batxillers. Alguns d'una competència acadèmica extraordinària, la majoria unes excel·lentíssimes persones. Penso en tots ells cada vegada que reveig amb la imaginació la llum solitària de l'aula on es fa la darrera classe del dia, mentre ja fa estona que el món ha acabat la jornada.

I és així com dels últims anys aconseguixo emportar-me, d'una manera quasi furtiva, la inestimable amistat de l'Encarni, la Ceci i la Soni quan, a última hora de la nit, en un institut ja desert, intercanviàvem primer un salut i després llargues converses, mentre elles feien la seva feina deu mil vegades encara més desagradida que la meva.

Anna Codony Busquets,

professora de Llengua Catalana (1983-2016)

***

Per a molts l'inici de l'ESO no és fàcil, ja que sol ser un canvi molt gran quan vens de primària, però vaig tenir la sort que em vaig poder adaptar força bé perquè soc una persona bastant sociable.

Acadèmicament no puc dir el mateix perquè, com que no em vaig aplicar, vaig haver de repetir curs el primer any. Sempre diré que em va anar bé per escarmentar. El més dur va ser que el meu pare va decidir treure'm el que més estimava: jugar a futbol. Però em va servir d'estímul positiu i, gràcies als professors i a la meva

tutora, la Mar (a qui dec molt perquè va ser de les poques persones que van confiar en mi), vaig poder treure'm bé el curs, aprovar les assignatures i anar passant cursos.

Els estudis no són una cosa que vagi amb mi, això ho sé, però crec que al Sa Palomera vaig aprendre molt gràcies a alguns professors amb els que, a més, vaig connectar bé i vaig formar-me com a persona que, al final, crec que és l'objectiu de l'educació.

Sense ser el que treia les millors notes ni ser un alumne modèlic, em vaig sentir molt ben valorat, participava en moltes iniciatives que plantejava el claustre escolar i, entre altres coses, vaig ser delegat de classe l'últim any i també vaig tenir la sort de presentar la gala de l'acte del 40è aniversari, cosa que ara recordo amb nostàlgia i orgull.

Va ser una gran etapa on vaig conèixer companys que ara són amics de veritat i també alguns professors, amb qui encara mantinc el contacte.

I tot això és el que m'emporto d'aquells cinc anys.

Demba Drammeh Drammeh, alumne (2008-12)

***

Em vaig incorporar a l'Institut Sa Palomera el curs 1982-83 i vaig treballar-hi 24 anys, amb un parèntesi de tres anys a l'Institut Coll i Rodés de Lloret de Mar. Vaig arribar-hi com un professor jove i inexpert i, a poc a poc, vaig anar descobrint l'art d'ensenyar i gaudir de la millor feina del món. Vaig tenir la sort de treballar al costat d'excel·lents professors, amb els quals conservo una relació afectuosa. I vaig tenir el goig de compartir amb tants i tants alumnes que he vist passar per les nostres aules el gust per les matemàtiques i l'emoció d'arribar a un resultat bonic.

Recordaré sempre una demostració de la fórmula d'Heró, que no és al currículum però que és tan bonica que vàrem acabar tots entusiasmats; la curiositat d'una construcció geomètrica; la potència d'una aplicació; la bellesa d'un teorema...

Desitjo haver posat el meu granet de sorra a la bona tasca que ha fet l'Institut Sa Palomera al llarg d'aquests 50 anys.

Anton Aubanell Pou, professor de Matemàtiques (1982-2006)

Dicen que uno es de donde ha hecho el bachillerato ... Algo de verdad debe de haber en ese dicho, pues una parte de mi vida transcurrió en el Instituto Sa Palomera, en una época en que se manifestaron las virtudes propias de la mocedad, según Ortega y Gasset: la risa, la amistad, el amor y el entusiasmo.

La risa, expresión de un alma limpia y sana, nos abre a los demás; no nos reíamos "de", sino "con"; no nos reíamos porque éramos felices sino que éramos felices porque nos reíamos. Por la amistad descubrimos al otro y es en ese período breve cuando se forjan las amistades duraderas, aunque la vida sea breve, como la de Paco Montero. ¿Y qué decir del amor? El amor nos hace descubrir en la persona amada no sólo lo que es sino lo que puede ser; por amor dejamos de ser ave de paso para anidar en los brazos (Serrat) de la persona amada. Pero lo peculiar de la juventud es el entusiasmo, el amor por todo, incondicionado, la fuerza que nos impulsa a romper moldes, a crear, a inventar...

Así es como yo viví aquella época. Hoy, a mi edad, teniendo llenos de risa los sótanos del alma, conservo a los amigos de aquella época y vuelvo siempre a mis primeros amores (Freud) y puedo gritar, entusiasmado, como el viejo Empédocles: "Yo fui un joven, un pez, agua, roca en el mar"... como la Palomera.

Antonio Hernández Rodríguez,

alumne (1975-1977) i professor de Filosofia (1986-1987/1996-1997)

***

Fa gairebé 16 anys que vaig deixar les aules de l'IES Sa Palomera i encara se'm dibuixa un somriure quan penso en totes les experiències viscudes allà. Recordo els 6 anys d'institut com una etapa molt especial de la meua vida.

Durant els primers anys, quan cursava 1r i 2n d'ESO, moltes coses eren noves per a mi, la qual cosa feia que ho visqués tot amb molta il·lusió. Quan penso en aquesta etapa, em ve al cap en Maurici Coromines i les seves classes de ciències socials, tan vinculades a la geografia. Segurament va ser en aquest moment quan es varen sembrar les primeres llavors del que és ara una de les meves passions: viatjar i descobrir món.

Els cursos 3r i 4t d'ESO els recordo com una etapa de transició. Vaig adonar-me del poder que té el coneixement i vaig veure clar que volia continuar estudiant. Va ser quan va començar a interessar-me la història, l'economia i la política. Recordo les classes d'història d'en Jordi Caseny, que sempre acabaven en debats improvisats, i les màgiques classes de matemàtiques de l'Anton Aubanell. Mai havia vist una persona viure amb tanta passió alguna cosa com ho

◀ *Els barracons, que van ocupar bona part de l'espai exterior durant molts anys. Arxiu fotogràfic de l'institut Sa Palomera*

feia l'Anton amb les mates!: eren classes ambientades amb historietes amb els companys en què sovint acabava plorant de riure. Sens dubte, va ser una etapa especialment divertida.

Després, va arribar el batxillerat. Dos anys molt intensos d'estudi però, a la vegada, també divertits gràcies al dia a dia amb els amics (alguns que, com jo, havien continuat estudiant allà i d'altres que varen arribar nous). Sempre he pensat que aquests dos cursos em varen ajudar a adquirir una bona base acadèmica per a anys posteriors d'estudi i per a la vida en general.

Recordo d'aquesta etapa, i amb especial afecte, les classes d'història de l'art amb l'Àngela Sagrera, que sempre anaven més enllà de la simple descripció de l'obra en qüestió, i introduïen anàlisis de l'actualitat. I, per descomptat, les de literatura espanyola amb el gran Esteban Gutiérrez, amb el seu humor irònic i la seva pausada manera de recitar poemes. Unes altres classes que em varen marcar molt varen ser les de filosofia, amb la Charo, que aconseguia guiar-nos de forma espectacular pels grans pensadors de la humanitat. I també les classes d'història de la Maria del Vilar, una dona curiosa amb la seva feina i que explicava amb il·lusió i detalls els grans esdeveniments de la nostra història.

Crec que vaig tenir la sort de comptar amb un molt bon equip docent que, entre moltes altres coses, ens ensenyaven a pensar per nosaltres mateixos i a tenir un bon esperit crític.

Des d'aquí vull enviar una forta abraçada a tots els companys amb qui vaig passar tan bones estones, així com als docents que varen formar part de la meua educació, especialment a en Jordi Caseny, que va fomentar molt el meu esperit crític i em va ajudar tant en el meu Treball de Recerca sobre el poble sahrauí.

Carlos Claver Pedraza, alumne (2004-2010)

***

Quedar-me amb una de les anècdotes o experiències viscudes durant aquests anys fantàstics no és gens fàcil. A mesura que vaig escrivint aquestes línies vaig recordant més detalls del meu pas per l'Institut. Tinc molts bons records d'aquells anys: les sortides que vam fer per als famosos Treballs de Síntesi i Recerca a la Vall d'Aran i Palma de Mallorca, la sortida a Madrid, quan havíem de confeccionar treballs més "interactius" i gravar-nos fent una escena d'un llibre que llegíem a Castellà, o recreant que érem periodistes anant a una casa amb un fantasma, etc... Ens ho passàvem realment genial tots junts! Això sí, amb moltes escenes eliminades i anècdotes inundades de riure. També em quedaria amb tots els finals de curs de cada any. Recordo que ens ho vam passar realment bé dissenyant un any el *lipdub*,

▲ Mural a la rampa d'accés al centre en l'actualitat.
Arxiu fotogràfic de l'Institut Sa Palomera

o un altre any que vam crear unes sessions de música, activitats de ciència i de tota mena.

M'agradaria destacar l'època més clau: la de batxillerat, sobretot el segon i últim any. Tot i ser un infern d'exàmens i exercicis per preparar-nos per a la Selectivitat, encara que sembli contradictori, en tinc molt bon record. Formàvem un gran equip amb els companys/es de classe. Vam fer més pinya que mai. La bona relació amb la classe i, per descomptat, amb tots els docents que he tingut tots els anys van ser les millors de la meua vida. Em sento molt privilegiat d'haver coincidit amb tots ells.

La veritat és que mai més he viscut uns moments semblants amb tanta intensitat com aquells 6 anys. Avui dia, quan ja han passat quasi 7 anys i recordo tots aquests bons moments, els trobo a faltar. No dubtaria ni un segon a reviure'ls!

Mil gràcies, INS Sa Palomera i per molts anys més!

Adrià Sánchez Ponsdomènech,
alumne (2008-2014)

***

D'aquests 50 anys d'història de l'Institut n'he compartit trenta-un; des del curs 1983-84 fins al setembre de 2014, la qual cosa vol dir pràcticament tota la meua vida professional.

Com a professora de Llengua Catalana i Literatura recordo especialment els Viatges de Dialectologia amb els alumnes de COU, l'impulsor i l'ànima dels quals va ser en Josep Bota. Una experiència didàctica innovadora que com d'altres –xerrades d'escriptors, lectures públiques o recitals poètics- eren la part més vistosa de la feina més important, el dia a dia a l'aula, el "picar pedra" que deia el mateix Pep.

En tots aquests anys he tingut la sort de conèixer grans

persones: alumnes, pares, mares, personal no docent, professores i professors d'una gran categoria humana i professional entre els quals també hi compto molt bons amics.

L'institut que vaig deixar en jubilar-me ja no era el "meu" institut; però això no treu que l'institut Sa Palomera sigui una part important de la meua vida, per totes les vivències, les bones i les dolentes, la vida i la mort.

M. Dolors Illa i Morera, professora de Llengua Catalana (1983-2014)

***

Vaig anar a l'Institut (sense cap més qualificatiu; llavors només n'hi havia un a Blanes) des del curs 1977-78 fins al curs 1980-81 a fer el BUP i el COU. Per a mi, passar del col·legi de les monges a l'Institut va ser com obrir un finestral enorme que deixava entrar un sol radiant, i no només perquè el canvi suposava passar d'una escola d'educació diferenciada a una escola mixta o perquè això succeïa en plena adolescència, sinó sobretot perquè es van combinar aquests factors amb l'adveniment de la democràcia (feia dos anys que havia mort el dictador).

La vida a l'Institut respirava democràcia i la impressió que conservo després de gairebé 40 anys és que allà vaig començar a aprendre de veritat. Tot convidava a fer-ho:

un ambient d'optimisme generalitzat i un equip docent heterogeni i molt i molt jove eren el terreny adobat per encomanar una gran curiositat per totes les coses. Com un signe de llibertat més, cada professor marcava les seves línies i desenvolupava el seu mètode. Tot plegat mostrava un mosaic molt ric, amb una estètica una mica *hippy* i un gran rigor intel·lectual.

Amb el risc de caure en l'anècdota, no puc deixar de recordar les classes del poeta Josep Maria Sala-Valldaura (el responsable de la meua elecció universitària) sobre el Siglo de Oro, i les seves classes voluntàries de comentari de textos a l'hora de dinar. Mentre amb en Josep Maria llegíem tot *El Quixot*, la Glòria Torner n'utilitzava fragments per ensenyar-nos anàlisi sintàctica (aprenentatge transversal *avant la lettre?*).

Tinc també un record molt viu de les classes magistrals d'història de l'Antonio Bara sobre les grans guerres del s. XX; de les classes d'art de la M. Àngela Sagrera, la primera gran oradora que he tingut el plaer d'escoltar; de l'empatia de la professora de clàssiques Pilar Tomás o de la descoberta dels cantautors francesos de la mà d'en Josep M. Guinart, que m'han acompanyat sempre més. La llista seria llarguíssima perquè guardo un record positiu de tots els professors que vaig tenir.

A tots ells els agraeixo profundament que m'acolorissin la vida en aquell moment de construcció i que m'inocuessin el virus de la curiositat.

Elisa Sola Ramos, alumna (1977-1981)

▲ Entrada principal de l'Institut després de la darrera remodelació. Arxiu fotogràfic de l'Institut Sa Palomera

Per a la majoria de blanencs la paraula Palomera té un significat molt concret: lloc idíl·lic on comença la Costa Brava. En canvi, quan en alguna conversa entre persones desconegudes es pronuncia aquesta paraula, immediatament el meu cap pensa en l'Institut Sa Palomera. Com és que el cervell inconscientment pot prioritzar un edifici més o menys agraciadament arquitectònicament i el que representa abans que l'indret més fotografiat de Blanes?. La resposta és senzilla: el Sapa, com afectuosament es coneix, forma part de diferents etapes importants de la meua vida.

Com a alumna recordo aquells anys amb gran estima: matèries noves que m'entusiasmaven, els professors i professores de qui vaig absorbir els coneixements que m'oferien i, per últim, les amistats que vaig fer durant aquells 4 anys.

Més tard, quan vaig començar a treballar com a professora d'anglès, m'encantava creuar-me amb els meus antics professors. Era tan emocionant! Havia passat a ser una d'ells. I què dir dels alumnes? Si decideixes dedicar-te a la docència, l'alumnat del Sa Palomera t'ofereix tots els reptes i oportunitats per créixer com a professional i com a persona.

Puc afirmar que no canviaria d'institut per res del món. Un dia els meus pares van triar-lo perquè em formés i uns anys després jo el vaig elegir per a desenvolupar la meua professió. I sé del cert que no em vaig equivocar.

Eva Arias Rodríguez, alumna (1993-1997), professora d'Anglès (des del 2009) i cap d'estudis (des de 2015)

***

Després de tants anys al nocturn et venen al cap molts records i persones amb qui vas conèixer. Però només diré que espero que el nocturn fos, per a la majoria de la gent que ens hi vàrem trobar, un punt d'avituallament, si se'm permet fer ús d'aquest símil de les curses. Un punt d'avituallament: de coneixement, d'un títol acadèmic, de relacions, d'una mica d'independència personal..., segons les necessitats de cadascú.

Una abraçada a tothom i un record molt especial per a totes les persones amb qui vàrem córrer i que ja no són entre nosaltres.

Xavier Solà Armengol, professor de Matemàtiques (1980-2014) i cap d'estudis de nocturn

***

Els meus tres fills, Josep, Patrick i Kevin, eren alumnes de l'Institut i jo vaig formar part, com a membre de l'APA, del Consell Escolar durant uns anys. La meua llengua (soc irlandesa) em va donar la possibilitat de ser professora a l'escola Berlitz de Barcelona i, ja a Blanes,

al col·legi Santa Maria, a l'escola d'idiomes Anita Marcó i de col·laborar també amb empreses i iniciatives turístiques del poble.

A l'institut vaig contribuir a impulsar, juntament amb la resta de pares, la creació d'un laboratori d'idiomes per tal que les noves tecnologies d'aleshores permetessin millorar el seu aprenentatge. D'això ja en fa uns trenta anys!

Katerina McCarey Boyle, representant de l'APA i membre del Consell Escolar a finals dels anys noranta

***

Llegué al Instituto a mis veintinueve años y salí de él a los sesenta. Aquí viví el 23-F, los Juegos Olímpicos de Barcelona, los atentados de las Torres Gemelas... Aquí conocí a varios de los que son hoy mis mejores amigos. Y a tantos alumnos, algunos inolvidables, que guardo y guardaré siempre en la memoria.

Todo era nuevo en aquel 1979 en que llegué destinado a Blanes. El Instituto ni siquiera tenía nombre, que acabaríamos sacando del pozo de los interminables claustros de los sábados; claustros (literalmente 'lugares cerrados'), por cierto, que abríamos (con manifiesta insensatez, como pronto comprendimos) a la participación de padres y alumnos. Y es que pasábamos entonces el sarampión de la democracia recién estrenada: a ver quién se arriesgaba a ser tildado de exclusivista o de totalitario.

No obstante, aún no era forzoso decir siempre amén a los alumnos. Aún se calificaban los logros más que las intenciones. Aún se podía corregir con tinta roja. Algunos atrevidos hasta penalizábamos las faltas de ortografía en los trabajos escritos.

Pero lo nuestro es pasar...

Esteban Gutiérrez Díaz-Bernardo, professor de Llengua i Literatura Espanyoles (1979-1986 i 1991-2010)

***

Al Sa Palomera vaig viure-hi molts canvis en la llei que defineix els diferents nivells d'educació, però, malgrat les modificacions que representava cada nou pla d'estudis, sempre he cregut que les ciències naturals on s'aprenen millor és al laboratori i a les sortides de camp. Per això organitzàvem, per a cada nivell educatiu, una activitat relacionada amb la programació de curs: vulcanisme de la Garrotxa, botànica del Montseny, geologia de la costa blanenca, fauna i flora del delta de la Tordera...

Recordo amb una estima especial les observacions de constel·lacions i de la lluna amb l'alumnat de l'EATP

(Enseñanzas y Actividades Técnico-Profesionales) de 3r de BUP. També la preparació i participació de l'alumnat de 2n de batxillerat en les Olimpíades de Geologia, que en la convocatòria de 2010 els tres primers classificats de Girona varen ser de l'institut. Els vaig acompanyar a la fase estatal a Madrid: fou una experiència única per a ells i per a mi!

Carme Puig Bassas, professora de Ciències Naturals (1978-2016)

***

Un dels records que em queden del pas per l'institut és del darrer any (abans era COU), quan ens preparàvem per a la Selectivitat per tal d'intentar accedir a la universitat. Em vaig trobar amb problemes per decidir cap a on seria convenient tirar. Recordo que el tutor (un profe molt jove que havia vingut de fora feia poc, que sempre anava vestit de negre i que crec es deia Jordi) va aconseguir desfer l'entrellat.

Finalment, contra tot pronòstic i havent parlat amb el professor de biologia, ens va suggerir, a mi i als meus pares, que podria intentar fer estudis de biologia. Dic contra tot pronòstic perquè la biologia l'havia suspesa sempre des del dia que vaig arribar a l'institut. Sempre he recordat aquell tutor de COU, perquè (aparentment, sense conèixer-me de res), va ser capaç de recomanar-me que iniciés un camí que ara ja porto mes de 20 anys transitant.

Frederic Tort Escalé, alumne (1990-1994)

***

Vaig arribar a Blanes el setembre de 2007. Començava el meu any de pràctiques tot just després d'haver superat les oposicions a professor d'economia. Després d'uns quants intents no reeixits, per fi assolí l'anhelat objectiu. Em vaig trobar amb un centre que culminava un procés de reformes: les aules remodelades, una sala de professors àmplia i lluminosa, el *hall* tot de vidre que semblava talment el del Teatre Nacional. I el bar, no podria oblidar-me del bar i de la Joanna!

Jo, que venia d'un centre petit i vell, molt petit i molt vell, em va semblar que tot plegat em resultava una mica massa gran. Posats a ser sincer, aquell primer any se'm va fer un pèl feixuc. El trajecte diari des de Bordils a Blanes era tota una aventura. A l'institut les obres ja eren història, però a la carretera Nacional II no se'ls veia el final. Per acabar-ho de rematar, l'inspector, ara mateix no vull recordar el seu nom, em va tenir posat el dit a l'ull bona part del curs.

Els viatges en cotxe es van allargar uns quants anys. Però, finalment, Rodalies Renfe va restablir el servei

que em permetia viatjar "còmodament" en tren fins a Blanes amb uns magnífics combois "cafetera exprés". Per a mi, aquell va ser un canvi important. El tren passava per Bordils a les 6.26 h i arribava a Blanes a les 7.45 h. Aquelles dues hores llargues entre anada i tornada em van obrir un petit món entre relacions socials i recolliment personal. El tracte quotidià amb el revisor, les llargues converses amb la Isabel i la Marina, i també el meu espai de lectura. Però el tren també em va permetre retrobar antics alumnes que anaven i venien de la universitat i de les seves ocupacions. Alguns em saludaven, d'altres m'explicaven el seu present i els seus projectes de futur. Aleshores pensava en la reflexió insistent que sovint ens feia en Jordi Caseny a les reunions d'equips docents: "per als nostres alumnes el pas per l'institut constitueix un ascensor social". De fet, una de les principals satisfaccions de la meua tasca docent és la d'haver tractat de contribuir en el creixement personal i social de totes aquelles noies i nois que al llarg d'aquests anys m'han fet sentir responsable de part de la seva formació.

Moltes felicitats a totes i tots per aquest cinquantè aniversari de l'Institut Sa Palomera.

Enric Falgàs Gubau, professor d'Economia (2007-2016)

***

La "Saga SAGUÉ" era com ens anomenaven alguns profes, i el cert és que nosaltres tres, germanes seguides i molt ben avingudes, durant una bona etapa consideràvem l'Institut Sa Palomera la nostra segona casa. Allà vam viure la nostra adolescència en el seu punt més àlgid, amb experiències inesborrables, anys de molta revolució emocional, de canvis interns, amb els quals cadascuna de nosaltres creixíem i buscàvem el nostre propi camí. Al "Sapa" no només vam aprendre continguts i habilitats, sinó que vam créixer en valors, vam aprendre a identificar veritables amistats i, de mica en mica, vam anar configurant la nostra identitat i personalitat.

Malgrat les complexitats i dificultats que comporta aquesta etapa vital, ens sentim molt afortunades d'haver trobat en aquest institut un professorat excel·lent (...). Voldríem recordar l'afecte amb què ensenyava el Sr. Esteban Gutiérrez que, amb les seves lectures i declamacions en veu alta, ens deixava fascinades. També el caràcter proper i honest de l'Àngela Sagrera que, a més de nodrir-nos de coneixements de ciències socials i art, ens orientava en l'escolta i empatia envers els altres (...), així com en Jordi Caseny, que ens va engrescar amb alegria per a esdevenir persones crítiques i reflexives respecte el món. També l'energia, proximitat i valor per la ciència i la biologia que van transferir-nos la Isabel Riera i la Carme Puig, que van

▲ Aules actuals a la primera i segona plantes. Arxiu fotogràfic de l'institut Sa Palomera

influir en el fet que una de nosaltres estudiés Medicina. Recordem també la simpatia d'en Bernat Jarque, en les seves classes amenes d'anglès; la passió eufòrica de l'Anton Aubanell en les matemàtiques (sempre recordarem les seves famoses bombolles de sabó), el Sr. Maurici Coromines per fer-nos estimar la geografia i els reptes cognitius i cites reflexives d'en Ioan Aní. Tampoc oblidem el respecte per la música així com la descoberta de la seva immensa diversitat de la mà d'en Josep Maria Guinart (compte! No et deixessis els auriculars), o el fort entusiasme i la devoció per l'economia d'en Juan Fran Simón, que va influir decisivament en el fet que una de nosaltres estudiés Ciències Empresarials, Comptabilitat i Finances, la conscienciació en el seguiment dels bons hàbits i l'esperit de superació en l'esport d'en Toni Gordillo o la infinita paciència d'en Miquel Pujades en el nostre apropament al llatí. A tots vosaltres i a tota la resta del professorat que n'heu format part us volem donar les GRÀCIES per acompanyar-nos!

Sara Sagué Bravo, alumna (1998-2004)

Lídia Sagué Bravo, alumna (2000-2006)

Cristina Sagué Bravo, alumna (2001-2007)

Nosaltres veníem de "la Vila", veníem de fer vuitè amb en Julio i el Sr. Pérez i la Rosa. Fèiem força minuts de caminada per arribar a l'escola i, de cop, entrem al Sa Palomera, a un minut de casa: Uau! I vam conèixer el Sr. Rossell, que explicava mates i que sempre anava de verd i tots sospitàvem que era ecologista i mai no ho vam saber del cert. Ens vam enamorar d'en J.J. (Joan Josep Pérez-Benach) i del seu intercanvi amb França, a Luçon (quantas cartes! Perquè no existia el mòbil i tot era escriure a mà i enviar-ho dins d'un sobre). Ell mateix va inventar-se el concurs de pintar les parets de les aules ... Que bé que ens ho vam passar! Fèiem primer de BUP i ens deixaven fer els propis dissenys a les classes ... Els de COU ens van superar, però! La Sílvia també feia COU quan la van matar, tornava a casa el dissabte a la nit i diumenge, a l'hora de comprar els diaris, la van trobar. La Sílvia era molt forta, riallera i tothom la coneixia. És un record molt bèstia i trist. L'institut plorava.

Hi havia també l'optativa de periodisme d'en Pep Bota i tot el seu amor per la literatura i per les persones. I quan els delegats podíem assistir a la part final de les sessions d'avaluació per dir la nostra, per resumir en dos minuts

les peticions dels companys i per conèixer més de prop els nostres professors i professores, rostres seriosos o amables i a vegades incòmodes.

Les classes magistrals i ordenades de la Piti (per ella vaig acabar estudiant Química, gràcies!) i d'en Jordi, de física. Tots van animar-nos a seguir estudiant ciències. És veritat que no hi havia ni món digital, ni desdoblaments, ni ... Però hi havia enamoraments, viatges, un bar espectacular i tota la moguda que es viu dels catorze als disset anys! Què més volem? Gràcies, SAPA! (com en diuen ara, no?).

Isabel i Jordi Gaitan Clarà, alumnes (1994-1998)

***

Records llunyans, moments presents.

Amb la distància de 47 anys, intentaré descriure, amb uns quants flaixos, les sensacions de la meva arribada, l'octubre del 1976, a l' Institut de Blanes, quan només n'hi havia un i no tenia nom, i els records que m'acompanyen dels cursos 76-80.

Un edifici rectangular, d'obra vista, rodejat d'un gran pati, va ser l'entrada del llavors anomenat "Instituto Nacional de Enseñanza Media" on conviuríem, amb la nomenclatura d'aquell moment, catedràtics, agregats, PNNS (abreviatura de professors no numeraris), i possibles substituïts. Una sala de professors petita, silenciosa, amb un sofà i dues butaques era el punt de trobada on compartíem, en un ambient molt distès, les nostres primeres experiències professors que arribàvem de procedència molt diversa i distant.

Una etapa escolar que corresponia a un batxillerat i COU que estava a punt d'extingir-se i l'inici del que s'anomenava BUP. Una atmosfera relaxada i un tracte molt cordial i amistós predominava entre professors i alumnes. Nosaltres, conscientment, intentàvem fer desaparèixer l'autoritarisme de la nostra educació franquista, amb una disciplina molt poc rígida, que em fa recordar fets que, amb la distància, poden sorprendre, com la possibilitat de fumar a la sala de professors, passadissos i classes, o recordar que ningú t'obligava a passar llista als alumnes.

Uns moments pels quals ara sento alhora una gran satisfacció, tristesa i enyorança. I si els comparo amb l'actualitat, hi trobo immenses i marcades diferències.

Si Bob Dylan va dir "*The Times They Are A-Changin'*"... Jo penso que l'ensenyament ja ha canviat!

Glòria Torner Russinyol, professora de Llengua i Literatura Castellanes (1976-2010)

Escriure aquestes línies és molt emotiu per nosaltres, ja que podem dir que la millor època de la nostra vida va ser la d'estudiants i va començar, sense dubte, a l'Institut: l'etapa de créixer, de conèixer, de construir el caràcter i la personalitat.

Més endavant va venir la universitat, i va ser allà on vam valorar la importància d'haver estudiat a l'Institut

Les parets del Sa Palomera no només ens van veure aprendre, van ser partícips d'històries d'amistat profundes que encara continuen avui dia, dels primers amors i les primeres baralles. I els professors, grans protagonistes en la guia de les nostres decisions.

Com a record inesborrable destaquem el treball de recerca a final de cicle, dirigit per l'Àngela, la nostra mestra -encara avui dia- que ens va guiar durant mesos en la investigació sobre la vida dels pescadors blanencs i la seva feina de "tirar l'art". Sense oblidar-nos del viatge de fi de curs a Itàlia. Era el primer viatge a Europa, on va començar la nostra "inquieta" ànima viatgera. Quasi 20 anys després encara en parlem i recordem les classes amb afecte cada cop que visitem un museu arreu del món.

Podem dir que la nostra generació és una de les que ha viscut més crisis, que no ens ha estat fàcil trobar una bona feina tot i tenir bons estudis, però també podem dir orgullosos que hem tingut una bona educació. Així que només ens surt donar les GRÀCIES, per no tallar mai els somnis i les bogeries d'aquestes dues somiatruïtes.

Inés i Lucía Lorenzo Colomar, alumnes (2001-2007)

***

No recordo quants cursos varen ser; potser tretze, a les darreries dels anys setanta i durant tota la dècada dels vuitanta. Fou una època que obria finestres i que deixava entrar la rosa dels vents. Els anys anteriors, que havia passat en un institut entre Terrassa i Sabadell, varen tenir una inquietud més política, però a Blanes visquérem una obertura total, fruit d'uns estudiants entusiastes i encuriosits i de la pluralitat dels professors que ens hi vàrem aplegar.

Si ho hagués de sintetitzar, ho faria amb un somriure a la boca i al cor: ensenyar, aleshores, era el contrari de la monotonia. Després, per aquells canvis que de tant en tant cal fer, vaig anar a raure a la Universitat de Lleida.

Josep Maria Sala-Valldaura, professor de Llengua i Literatura Espanyoles i de Llengua i Literatura Catalanes (1978-1991)

Enguany l'Institut Sa Palomera ha fet 50 anys. Jo hi vaig estudiar a nocturn, des de l'any 1993 fins al 1998, quan encara es feia el BUP i el COU. Tinc molt bon record d'aquesta època; les experiències que vaig viure durant aquests anys van fer sorgir moments i amistats que duraran per sempre.

Recordo els docents que van formar-me, en especial aquells que em van ensenyar més enllà d'un coneixement bàsic, i que van marcar-me fins al dia d'avui: com explicava la història en Juan Vives, l'entusiasme d'en Xavi Solà explicant les matemàtiques, les classes de biologia amb la Isabel Riera, en Miquel Pujadas i la Maria José, que van aconseguir que m'agradés el llatí, en Jordi Bertran donant-ho tot perquè entenguéssim la física i la química, la filosofia amb l'Anselmo Sanjuán i, sobretot, l'Anna Codony, que em va ajudar fins i tot quan ja no era alumna del centre.

Gràcies a l'horari nocturn vaig poder reprendre els meus estudis i poder accedir i acabar la carrera que volia, que va millorar la meua vida en tots els aspectes. Tots els meus professors i totes les meves professores de l'Institut van ajudar-me a aconseguir-ho. Per aquest motiu els tinc molta estima i els recordaré sempre amb afecte.

Maria Carmen Torres Cobos, alumna (1993-98)

***

L'arribada a l'institut té forma de plantilla per no escriure tort, per escriure de forma pautaada en els fulls en blanc que a partir de llavors ompliríem alguns durant dos anys, d'altres durant quatre anys i uns altres durant vuit anys més o, qui sap, potser tota la vida.

Entre fulls de paper i hores del pati vam mudar la pell. Lliçons escrites i dibuixades per companys a la pissarra i a les taules. La primera de totes: «La vida es una tómbola, de luz y de color», que sense saber-ho deixava de ser una estrofa d'una cançó, per convertir-se en un avís per a navegants a mans d'adolescents de 14 anys que reien, confiats que tenien tots els números de la rifa. A l'institut vam interioritzar pautes i coneixements, a saber què sí i què no, a reproduir conductes, i també vam aprendre a estimar, a buscar complicitats, a tenir referents i a intuir alternatives. Fills i filles de l'ensenyament públic, el nostre pas per l'institut ens ha marcat a totes; amb una pauta que alguns han seguit, d'altres que mai han volgut seguir i uns tercers que després d'integrar-la han decidit estripar-la i trencar la baralla.

Jaume Pujadas Codony, alumne (1996-2000)

Recordo els 25.

Hem arribat als 50. Les xifres rodones conviden a la celebració i a la memòria. Benvingudes, l'una i l'altra, tot i que la primera, ara per ara, sembla que quedarà posposada. Aquests aniversaris, al meu entendre, són una gran oportunitat però també un greu perill. Un perill? Sí, el de la nostàlgia immobilitzadora, el de considerar el passat com un refugi segur i acollidor. Una oportunitat? Sí i sobretot l'oportunitat d'utilitzar l'anàlisi del camí recorregut com a palanca impulsora per fer front a un futur incert que demanarà a aquest centre compromís, i molt, però molt! D'esforç.

Bona ruta cap als 75!

Pep Bagué Oller, professor d'Història (1980-1983)

***

Quan penso en el Sa Palomera sempre recordo que per a mi era com una segona casa. Amb els anys m'he adonat que no són les parets de l'edifici les que em feien sentir així, ho són totes les persones que ens hi vam trobar durant aquells 6 anys. Ha estat el lloc on han germinat i madurat moltes de les amistats més importants de la meua vida, aquell indret on aniria si pogués fer un viatge en el temps per tal de revivre molts moments de complicitat, molts amb la nostra estimada Sara..., on viuria qualsevol cosa per petita que fos amb la intensitat que es viuen les coses a l'adolescència, i on seuria hores i hores per aprendre de grans professors que vaig tenir durant aquells anys que, com dèiem, eren "marca de la casa"...

Per a mi ser del "Sapa" és una espècie de segell que m'acompanyarà tota la vida i del qual em sento realment orgullós.

Javier Cantero Garcia, alumne (2003-2009)

***

Ja fa sis anys que soc a l'Institut Sa Palomera i, en la meua experiència personal, mai he tingut cap problema en aquest institut.

Una cosa que fa que l'Institut Sa Palomera sigui tan especial és la gran quantitat d'oportunitats que ofereix, ja que qualsevol alumne té la capacitat d'accedir-hi.

Al començament de l'educació secundària, vaig optar per l'Institut Sa Palomera i no per cap altre a causa de la informació que vaig rebre a través de familiars. La meua primera impressió va ser positiva, perquè vaig veure que era un centre en el qual es valora la diversitat i, com que jo sóc d'origen magrebí, em vaig sentir acollida.

▲ L'actual zona del gimnàs, amb les pistes poliesportives, i el bar. Arxiu fotogràfic de l'institut Sa Palomera

I si alguna vegada vaig ser discriminada per part dels meus companys, els professors ho van solucionar immediatament.

Una altra raó que em farà recordar aquest institut com un dels millors és la seva capacitat de fer el fet d'estudiar divertit, a través de professors que amb cada classe ens omplen de coneixements d'una manera amb la qual no sentim que estem aprenent.

Encara que aquest que és el meu últim any a l'Institut, intentaré aprofitar-lo al màxim per no anar-me'n sense cap record, encara que ja tinc alguns dels meus millors records a les classes del Sa Palomera.

Manal Ouardi Alami, alumna des del 2015

***

La veritat és que no guardo gaires records vius del meu pas per l'Institut Sa Palomera i haig de fer memòria per anar recordant anècdotes. Era una època estranya de la meua adolescència, amb molts canvis emocionals i poca seguretat personal, i en la qual no tenia gens clar què faria amb la meua vida. Suposo que era, i encara és, un mal comú entre l'alumnat de l'Institut... Així que, simplement, anava fent perquè era el que tocava i mirava d'anar passant els cursos com bonament podia.

Tampoc no tenia gens clar què fer un cop acabés COU, però la sort d'haver tingut una professora a l'assignatura de geologia tan entregada a ensenyar als seus alumnes com era la Carme Puig va acabar per fer-me decidir a provar aquesta carrera. A final de curs, un cop la Carme es va acomiadar de nosaltres, ens va dir que esperava que ningú hagués triat seguir estudiant geologia a la universitat, perquè era una carrera amb molt poc futur, i que estava convençuda que tots havíem fet la seva assignatura perquè era la "maria" de COU ... Em vaig quedar glaçat!!! Però quan va acabar la classe i li vaig dir que era l'única opció que havia triat jo, es va desdir de les seves paraules i em va animar moltíssim a fer-la i a gaudir-la... I, ves per on, ara em dedico a fer recerca científica en l'àmbit de la geologia marina. Aquesta és una anècdota que sempre comento quan explico per què vaig triar la carrera que vaig fer, i que bàsicament tot va venir de la il·lusió per ensenyar d'una molt bona professora, a qui sempre li estaré agraït.

Gràcies!

Pere Puig Alenyà, alumne (1983-1987)

"Institut, digui?", em va respondre l'Alonso quan vaig trucar-hi per primer cop. En aquells moments l'Institut no tenia ni nom. A Blanes teníem "la Profe i l'Institut". Uns anys després ja es deia Institut Sa Palomera (encara recordo que vam portar una roca de sa Palomera, que va desaparèixer en poc temps, sa Palomereta). Tot i que ja tenia nom, va continuar sent l'Institut fins que va arribar l'ESO.

El primer dia de classe, quan encara no havíem ni entrat tots -ja sabem com som els alumnes- es va apropar una professora i em va dir: "Moreno, a classe". Jo no sabia ni qui era, no la tenia com a professora, però ella sabia el meu nom, era la Piti, gran professora!

Al començament em va costar molt: jo venia d'un barri castellanoparlant i al col·legi només fèiem unes hores de català a la setmana. I, de cop i volta, em trobo les Mates en lleidatà, les Ciències de l'Oswald en menorquí ... Només entenia l'Esteban!

Tinc molt bons records de quan vaig ser alumne. Hi havia molta llibertat, fins i tot es podia fumar a l'aula. Tot i així, en general, es respectaven molt les sessions de classe.

Després de molts anys, al 97, vaig tornar-hi com a professor. Ara, a la Piti li deia Pietat i amb l'Oswald anava a fer el cafè ... Al centre es començava a impartir l'ESO. Recordo claustres de dos dies per parlar només de disciplina, i no es trobava cap solució. Per a molts professors va ser molt dur el canvi d'escenari, molts d'ells grans professors. Els van canviar la feina sense canviar-li el nom. Ara s'havien de preocupar també de la disciplina, "que no es poco".

El 2001, després de molt lluitar, vam començar els cicles d'Informàtica al Sa Palomera. És com si m'hagués canviat la feina, com va passar a alguns companys amb l'ESO. Com que soc el més veterà a cicles, ara em tocarà a mi aprendre'm els noms dels alumnes abans no comencin les classes!

Una abraçada,

José Moreno Sánchez, alumne (1982-1986), professor des del 1997. Inicialment, de Tecnologia i, més endavant i fins ara, de cicles d'Informàtica.

***

La meua vida laboral al Sa Palomera es va dividir clarament en dues parts. La primera, en què vaig ser professor de BUP (17 anys) i la segona (quasi 19 anys), en què vam ser degradats a professors d'ESO. Si bé la primera part va ser majoritàriament un seguit d'experiències positives, el canvi de règim va ser una davallada progressiva fins a convertir una feina plaent i enriquidora en una simple ocupació ("job", que diuen els anglesos). Si els alumnes de BUP podien aprofitar la "saviesa" de les nostres llicenciatures (i del que havíem hagut d'estudiar per a les oposicions), a nosaltres, els professors, per fer ESO ens servia de ben poc haver estudiat el que havíem estudiat. En canvi, bona falta ens hauria fet ser experts en una altra sèrie de matèries per a les noves tasques que ens van caure a sobre.

Una anècdota (?): Una vegada, per canviar d'ubicació la biblioteca, es va organitzar una magnífica cerimònia, com una processó, on tots els alumnes i professors traslladàvem llibres d'un lloc a l'altre. Anys més tard, la magnífica biblioteca es va anar reduint. Els llibres es regalaven o es llençaven directament. Ja eren "vells" (!) i ja no feien falta.

Una satisfacció? Veure com antics alumnes arriben un dia al centre convertits en professors.

Josep Maria Guinart i Vilaret, professor de Català, Llatí, Francès i Anglès en diverses ocasions, i de Música des l'1 d'octubre de 1979 al 3 de març de 2014

***

Considero aquest equipament un bé cultural social per a qualsevol poble, ja que facilita l'accés a estudis a molts fills de famílies amb pocs recursos econòmics.

En tota organització hi ha alts i baixos, segons el pes del personal coincident. Penso que hi ha quatre col·lectius que requereixen gran vocació: religiós, militar, sanitari i docent. Felicitats per aquells que són conseqüents amb ells mateixos i bufetada quan no ho són.

Com a membre de l'AMPA, el meu pas pel Consell Escolar no va ser massa gratificant; cal dir que també hi va haver honroses excepcions. Alguns membres no

eren gaire imparcials i estaven dominats sovint per ideologies particulars. També recordo que, en aquells anys, hi havia algun professor que, sistemàticament, arribava 5-10 minuts tard a classe i que, quan el cap d'Estudis li cridava l'atenció, era insultat greument. Jo em preguntava: i la Inspecció Provincial?. Als membres del Consell Escolar no se'ns va informar mai de la seva visita a l'institut.

Acabo, ni tot negre ni tot blanc: com sempre i arreu, grisos (i més cap la banda clara que fosca).

Amb tot, llarga i fructífera vida a l'Institut "Sa Palomera"!

Josep Maria Ibáñez Fornés, representant de l'AMPA i membre del Consell Escolar (1995-1997)

***

Una de las cosas que más me marcaron durante mi paso por el instituto fue el temario de Biología de 4º de ESO. Concretamente, la parte relacionada con la Genética, carrera que comencé a cursar un par de años más tarde. En ese momento, comenzó a despertarse mi amor por la ciencia, que continuó y aumentó durante el Bachillerato. No solo por lo aprendido, sino también gracias también al entusiasmo y a la pasión con que mis profesoras de Biología y de Ciencias de la Tierra (Isabel y Carme) impartían sus clases.

Por otro lado, las muchas vivencias y experiencias vividas con mis profesores, compañeros y amigos marcaron en gran parte mi vida y me ayudaron a construir la persona que soy hoy.

Laura Valverde Carvajal, alumna (2007-2013)

***

Jo no he nascut a Blanes, hi vaig venir per motius de treball. Va ser així que vaig conèixer el meu nou institut que, quina casualitat, es diu com la gran roca que hi ha dins el mar, al centre de Blanes.

Vaig començar l'any 2001 com a professor de tecnologia

▲ Aules, tallers, seminaris ... a la segona planta amb els arbres plantats davant de la primera ampliació del centre el curs 1983-84. Arxiu fotogràfic de l'institut Sa Palomera

i vaig plegar el 2013. Per tant, només he pogut viure en persona una part molt petita dels cinquanta anys de vida del Sa Palomera.

Vull explicar (això d'explicar em ve de professor, no ho puc evitar!) que, encara avui, estic il·lusionat amb el Sa Palomera perquè, quan dic el seu nom, penso en els molts professors i professores que em van acollir d'una manera que em va arribar al cor. Tots ells primer són professionals de l'Ensenyament, d'acord, però jo els sento, a més de companys de feina, com a bons amics i amigues que em van fer sentir com a casa. I el mateix podria dir dels meus nombrosos alumnes a qui recordo amb enyorança.

Vull acabar felicitant a tots aquells que, durant aquests cinquanta anys, han donat vida a l'Institut.

Rafel Torelló Meya,

professor de Tecnologia (2001-13) i cap d'estudis

***

Sens dubte, l'institut Sa Palomera ha estat una segona casa per a mi. Hi vaig cursar els estudis de batxillerat a partir de 3r i després hi he estat 26 anys com a professora. Moltes hores viscudes que l'han convertit en un lloc molt important. Vaig arribar-hi amb un grup d'amigues del Cor de Maria, "les monges", el curs 1972-73. El fet que el Cor de Maria no pogués fer els exàmens oficials de batxillerat i que això comportés haver d'anar a examinar-nos al Vicens Vives a Girona, amb la dificultat que significava jugar-se tot el curs en un sol examen, va ser fonamental a l'hora de prendre la decisió de matricular-nos al primer institut públic de la zona. El canvi va ser notable en tots els sentits: l'escolarització mixta, la proximitat que tenien amb nosaltres els professors, la llibertat de moviments pel centre, l'esperit crític dels docents i el bar, on s'hi podia fumar i beure cerveses! Totes aquestes novetats van representar una experiència molt enriquidora personalment i acadèmicament i, sense cap mena de dubte, van posar les bases de la meva evolució intel·lectual i social.

Vaig acabar COU i després vaig anar a la universitat. Em vaig acomiadar dels meus professors i de l'institut, i el vaig deixar enrere com una etapa superada de la meva vida. En aquell moment no sabia que el meu pas pel centre era només un tastet i que l'àpat important vindria uns anys després.

Vaig tornar-hi com a professora el setembre de 1994, recent aprovades les oposicions de batxillerat i amb una il·lusió immensa per ensenyar allò que tant m'agradava, història, a l'institut on havia estudiat. Trobar-me els meus antics professors va ser il·lusionant i vaig rebre

una càlida acollida per part de tots. Em vaig trobar un equip de professors seriós amb ganes de fer les coses bé, però una mica trasbalsats per tots els canvis que s'estaven portant a terme amb la LOGSE i la unificació dels estudis de secundària fins als 16 anys. La transició va ser complicada, però a poc a poc es va anar superant.

Fa 26 anys que soc al Sa Palomera i no em canso d'anar-hi cada dia durant el curs escolar. Em gratifica moltíssim la relació amb els meus alumnes, veure com aprenen i com maduren amb el pas dels anys i sentir que, poc o molt, jo hi he contribuït. Amb els companys hem treballat molt, hem compartit moltes experiències i n'han sorgit grans amistats. Com he dit al principi, "l'Institut" ha estat una segona casa per a mi.

M. del Vilar González Rocafort, alumna (1972-1976) i professora de Ciències Socials des del 1994

***

Feia un any i mig que érem a Alemanya quan la meva família va decidir traslladar-se a Espanya. En arribar a Blanes, preciós poble on comença la Costa Brava, em vaig tornar a sentir com a casa. Em recordava molt Piriapolis, poble on estiujejava amb la meva família a l'Uruguai, el meu país.

Per sorpresa meua, el dia que vaig fer la matrícula a l'Institut Sa Palomera vaig saber que hi havia un nou idioma a aprendre, el català. Sens cap dubte el començament no va ser fàcil, però els amics i els professors van fer que, a poc a poc, em sentís com una blanchena més.

Podria fer una llista interminable amb els records viscuts a l'Institut, però les classes de Tecnologia, el crèdit de síntesi a la Vall d'Aran, el viatge de final de curs a Florència i el David de Miquel Àngel, aquell del qual tant havíem parlat a història de l'art, són els que més m'han marcat.

Mariana Gargaglione Luján, alumna (2004-2007)

***

Nací y estudié Magisterio en Jaén pero, cosa curiosa, nunca he ejercido allí. He dedicado treinta y seis años a la enseñanza, cuatro en Murcia y los treinta y dos restantes en Blanes, doce en el colegio Carles Faust y veinte en el Instituto de Sa Palomera, donde llegué en el curso 1997-98 como consecuencia de la entrada en vigor de la LOGSE y la implantación de la ESO: los alumnos de 7º y 8º pasaron a los institutos y a los maestros de primaria nos dieron la posibilidad de dar clases en secundaria.

◀ Vestíbul actual amb les dependències de Secretaria al fons.
Arxiu fotogràfic de l'institut Sa Palomera

En los años que estuve allí desempeñé diferentes cargos, cuatro años de coordinador de ciclo y siete de jefe de estudios. Estos siete años fueron unos años intensos donde tuvimos que:

- Hacer frente a la implantación del SAGA. ¡Cuántas horas llegamos a dedicarle para que funcionase!
- Iniciar el proyecto EduCat 1x1, un portátil por alumno, que tenía como objetivo integrar las tecnologías de la información y la comunicación (TIC) en los centros educativos. Se instalaron pantallas digitales y proyectores en la mayoría de las aulas.
- Iniciar el PAC, plan de autonomía de centro, que tenía como objetivos mejorar los resultados educativos, mejorar la cohesión social y prevenir el abandono escolar.

Fueron unos años difíciles en los cuales yo, como responsable de la disciplina del centro, tuve momentos en los que me sentí agobiado, pero con la ayuda del resto del equipo directivo conseguí seguir adelante.

Como profesor de Matemáticas intenté en todo momento hacer la materia lo más divertida posible, utilizando todos los recursos a mi alcance: material manipulable, ordenadores, uso de nuevas tecnologías... A la hora de evaluar al alumno siempre tuve muy en cuenta la actitud de cada uno y el esfuerzo personal, dando al alumnado las oportunidades que hiciesen falta, con el objetivo de que la mayoría de ellos acabasen aprobando la asignatura.

Del Sa Palomera tengo muy buenos recuerdos, tanto de los alumnos que han pasado por mis clases como de los compañeros con los que he coincidido a lo largo de estos años. Guardo especial recuerdo de los compañeros del Departamento de Matemáticas y de los que formaban el equipo directivo en los años en que fui jefe de estudios. Todos me ayudaron mucho.

Matías Mendoza Esteller, professor de Matemàtiques, coordinador de cicle i cap d'estudis (1997-2017)

***

Vaig estudiar l'ESO i el batxillerat a l'Institut Sa Palomera des del curs 2007-2008 fins al curs 2012-2013. El record que tinc d'aquests anys és molt dolç i agradable. Encara em puc imaginar caminant pels passadissos, pujant i baixant escales per canviar de classe i recordar molts moments que he compartit amb tots els companys amb qui vaig coincidir aquests anys.

Un dels grans regals que m'ha deixat l'etapa a l'Institut són grans amics i amigues que encara avui conservo, així com el record de grans professors i professores que a cada classe em transmetien l'amor que senten per la seva professió. Sempre diré que va ser arran de l'assignatura de Ciències de la Terra, impartida per la Carme Puig, amb el seu toc d'humor, exigència i passió, que vaig acabar cursant el doble grau en Ciències Ambientals i Geologia a la UAB.

Núria Maresma Pacheco, alumna (2007-2013)

***

Era a començaments dels anys 90 (del segle passat !).

Arribo a Blanes, tot es barreja. El que he deixat enrere i la incògnita del que trobaré... Però el torbament ben aviat s'esvaeix i es va transformant en una allau d'ocupacions que es multipliquen i engegaren el meu primer curs al "Sa Palomera".

Han passat 25 anys llargs. El pas del temps fa com d'alambri: en destil·la l'essència, allò que queda i que forma part del més íntim de cadascú. Aquí hi trobo un claustre que acaba sent un espai on el "jo" es transforma en "nosaltres", que fa que el comú sigui l'interès que ens aplega per acompanyar el creixement dels nostres alumnes. I els companys, que de col·legues passen a ser amics, amics entranyables que hi són, hi són sempre.

Amb ells, la descoberta de cadascú, però també del territori i del gaudi de totes dues coses juntes. Un plaer complet. Per tota aquesta essència : GRÀCIES, gràcies a tot el comú!

Mercè Sallés Serracanta, professora de Ciències Naturals (1991-1995)

***

A l'Institut, en aquests cinquanta anys, s'han desenvolupat estudis seguint diferents lleis educatives. En els primers cursos hi havia vigent la Llei de 1953 del ministre Joaquín Ruiz Jiménez, amb el batxillerat de sis anys i el preuniversitari. El 1970, la Llei general d'Educació del ministre Villar Palasí fixava el BUP de tres anys i el COU, i endarreriria l'inici dels alumnes a la secundària fins als catorze anys, amb l'entrada de la nova EGB. El 1990 s'aprova la LOGSE, que canvia, una altra vegada, l'estructura del sistema educatiu amb la implantació de l'ESO, de quatre cursos obligatoris, i un batxillerat de dos anys, mentre que el COU desapareix. Aquesta estructura segueix, grosso modo, en vigor. Després de la LOGSE, però, es va passar a la LOSE, a la LOMCE...

El/s seminari/s de clàssiques ha/n "patit" aquests canvis: progressiva reducció de l'espai docent de

matèries clàssiques, reducció dràstica -i dramàtica- de les plantilles (en el Sa Palomera, de tres professors a un i mig), amb el perill afegit de l'amortització de places... I s'ha de dir que, malgrat tot, hi ha un professorat molt preparat, innovador, vocacional i actiu.

Quantes vegades he hagut de sentir allò de "per a què serveixen les llengües clàssiques?, quina és la seva utilitat pràctica i mediata o per al futur laboral dels alumnes?". En aquest sentit, l'ensenyament del grec i el llatí no és ni més ni menys útil i pràctic que la de qualsevol altra assignatura de l'ensenyament secundari, ja sigui les matemàtiques, la literatura, l'economia o la física, senzillament perquè la utilitat immediata no és l'objectiu de l'ensenyament en aquest nivell educatiu.

D'altra banda, la cultura i les llengües clàssiques permeten als estudiants conèixer millor les nostres llengües (d'origen llatí), un apropament a tot el vocabulari científic i tècnic universal (que és de base grecollatina), els permeten també conèixer no només el passat, el seu passat, sinó reflexionar-hi d'una forma dinàmica per comprendre, assumir i interpretar el present i el futur. I així podríem anar seguint amb la mitologia, el llegat artístic i la seva influència, el patrimoni arqueològic, etc.

Després d'aquesta "peroració", voldria acabar amb un record molt sentit per tot el professorat, alumnat, personal de secretaria, personal de consergeria, de la neteja, per tots els que durant aquests anys han estat vinculats al nostre centre. I amb un parell de màximes:

Omines dum docent, discunt (Els homes, ensenyant, aprenen)

Quod iuventute non discitur, immatura aetate nescitur (El que no s'aprèn de jove, s'ignora a l'edat madura)

Llarga i fructífera vida per al Sa Palomera!

Miquel Pujadas Teixidor, professor de Llatí (1982-2020)

***

HA PASSAT MOLT TEMPS...

Ara fa 30 anys que vaig aterrar a la Secretaria de l'Institut Sa Palomera, però la meva relació amb l'institut havia començat abans.

Vaig estudiar COU nocturn al "Sapa". Assistir a classe era molt gratificant perquè, a banda dels coneixements que anàvem adquirint, hi havia un ambient fantàstic entre alumnes i professors.

Des de llavors, les coses han canviat molt, tant pel que fa a la feina com pel que fa al sistema educatiu. Enrere han quedat la màquina d'escriure, el paper carbó, el BUP i el COU, el paper de pagament a l'Estat...

Durant tots aquests anys, per l'institut han passat molts professors i també moltíssims alumnes. He conegut gent meravellosa, companys que s'han convertit en amics, alumnes que, a dia d'avui, són grans professionals, d'altres, una mica trapelles però d'allò més entranyables.

Hem viscut moments alegres i moments tristos, però tots junts hem celebrat les alegries i ens hem donat suport per tal de superar els moments tristos, com fan totes les famílies, perquè així és com m'he sentit i em sento a l'Institut Sa Palomera, part d'una gran família.

Imma Moreno Corregidor, alumna de nocturn (1987-88) i administrativa des del 1990

***

Sempre recordaré la meua arribada a l'Institut Sa Palomera... El senyor Alonso em va rebre i, quan em va preguntar què volia, li vaig dir que era la nova catedràtica de Francès. En aquell moment, baixaven les escales la Piti Casadevall, l'Anton Aubanell i la Carme Puig...

Com resumir tots aquells anys on s'ajuntaven pissarra i guix, boli vermell i correccions, classes i alumnes, riures i enrabiades, teatre i poesia, jornades culturals i sopars de final de curs, grans amistats i decepcions, timbre i rellotge, patis i guàrdies, aules i sala de professors, passadissos i gimnàs?

Escrivint aquestes línies, tot somrient, puc dir que al Sa Palomera vaig aprendre molt i vaig viure amb gran intensitat.

I vaig tenir la sort de trobar l'home de la meua vida, que està treballant a l'habitació del costat.

Et voilà!

Nathalie Bittoun-Debruyne, professora de Francès (1983-1991)

***

Jo venia de l'EAP de l'Alt Maresme. Tot i que va ser una experiència enriquidora, no tenia el contacte directe amb els alumnes i els desplaçaments amb cotxe diaris eren força pesats, així que vaig demanar la plaça d'acadèmic psicopedagog de centre a l'IES Sa Palomera.

La nova feina era per a la UAC (Unitat d'Adaptació Curricular); és a dir, una aula per a alumnes objectors de l'àmbit. D'entrada, no era una tasca fàcil. Per això recordo amb agraïment els ànims de la directora, la Neus Matamala, el primer dia a l'Institut.

Per sort, no vaig estar sol en la tasca. Vaig gaudir de

companys excepcionals: Nacho Pérez, Àngels Pujol, Javier Rivera ... Érem un pinya : cadascú aportava idees engrescadores i suport anímic a la feina i vam crear unes dinàmiques per treballar amb els alumnes que no seguien la ruta acadèmica. Intentàvem educar per a la vida i no tant per a l'ESO.

Els tres directors amb qui vaig compartir etapa al centre: Jordi Gelabert, Neus Matamala i Jordi Caseny sempre ens van donar, a l'equip de la UAC, suport en les idees proposades: fer tasques de manteniment del centre , creació d'un hivernacle i una zona verda amb reg davant del pati asfaltat, fer estades prelaborals dels alumnes en empreses de la localitat...

No tot va ser fàcil, però si teníem un problema amb els que anomenaven eufemísticament "renglones torcidos de Dios " ens limitàvem a dir: "són de la UAC, no hi penseu més, demà serà un altre dia"...

De vegades, un comentari dels alumnes o d'un company ens servia per difuminar un conflicte i ens feia somriure tota la setmana:

"Jo vull ser professor de guàrdia, és una feina que mola"
(ALI)

"A tu et paguen més per donar classe a la UAC , no ?"
(EMMA)

Un any en què ens van destrossar els barracons a l'estiu i van fer pintades ofensives vers el centre, en Javier Rivera va comentar: "no ho fèiem tan malament, ja que no hi havia faltes d'ortografia ..."

A poc a poc el professorat va anar valorant la nostra feina i ens demanava orientació i/o recursos específics per treballar a l'aula ordinària .

Va anar passant el temps: la reforma del centre ens va fer perdre la zona verda i l'hivernacle, ja no teníem barracons, ens van canviar el nom i ara érem "l'Aula Oberta", vam introduir els ordinadors a l'aula, els companys van plegar (en Nacho se'n va anar a la "competència", l'IES Serrallarga, l'Àngels va marxar a Itàlia (...), en Javier es va jubilar), es va ampliar el nombre de psicopedagogs (Anna Triadó i Neus Pastells, professionals que continuaran fent una tasca excel·lent).

Què més podria dir del meu pas per l'Institut?: no era casa meva, més aviat era la meva segona residència; no era el lloc on treballava, més aviat era el lloc on em divertia, on gaudia de la feina i de conversar i intercanviar experiències amb el professorat en general.

Potser en una altra vida vaig ser molt bo i per això el meu karma em va donar la satisfacció de ser psicopedagog/ orientador en el SAPA .

Jeroni Mercader Sala, psicopedagog de centre (1999-2020)

Em diuen, Sa Palomera, que enguany fas 50 anys. Quants adolescents, joves i adults han passat per les teves aules en cinc dècades! Quants professors de vocació incombustible hi han transmès la passió pel coneixement, el valor de la curiositat, la recerca de la veritat i l'alegria de viure, perquè per a mi vares ser una veritable escola de vida: una finestra a un món que amb prou feines havia pogut somiar. A les acaballes d'un règim gris i opressiu, em vares obrir els ulls a tots els colors, totes les oportunitats, gairebé sense límits per aprendre, per reivindicar, per gaudir, per respectar i, sobretot, per millorar, sempre. Recordo especialment el COU del 1981-1982, amb el carisma entusiasta de la triada de Peps: el gran i malaguanyat Pep Bota; l'admirat Pep Sala-Valldaura, poeta; i l'encara avui amic Pep Bagué: tres mestres, tres maneres de fer, però un sol missatge: observeu, llegiu, escolteu, poseu en qüestió, penseu, imagineu... I viviu!

En 50 anys el món ha canviat molt, però si aspirem a ser persones lliures la lliçó encara és vigent.

Susanna Subías-Auswitz, alumna (1978-1982)

***

Amb la implantació del BUP, em vaig quedar entre dues aigües i la meva matriculació a l'Institut Sa Palomera va suposar per a mi l'oportunitat de continuar estudiant. El director del moment, el senyor Luis Casquillo, va aconseguir crear un 5è repetidor del batxillerat a extingir al qual em vaig enganxar després d'uns exàmens de setembre extraordinaris que em van convertir en alumne repetidor del centre. Va ser el primer contacte amb la meva segona petita pàtria, Blanes, on després he desenvolupat tota la meva carrera professional, primer a l'escola Carles Faust i després a l'Institut S'Agulla.

Guardo records, de vegades esbiaixats pel pas del temps, d'alguns companys i companyes d'aquell curs tan curiós com reduït. I també, com no podia ser d'una altra manera, del professorat. Sempre he reivindicat que al batxillerat vaig tenir bons professors i professores i em vaig sentir molt preparat per afrontar la universitat.

La professora Àngela Sagrera m'ha ofert la possibilitat de recordar amb un somriure escenes d'aquells anys: el professor que explicava acudits el dia de l'examen, els meus problemes amb sant Agustí a les classes de Filosofia, les suades a la matèria de Física, les batalles per tal de complementar els meus buits a les Matemàtiques, el plaer de les classes de Literatura i d'Història, el maleït poltre que vaig ser incapaç de saltar... Vivències que porto a la butxaca del record i que formen part del vestit de persona que he anat construint amb l'ajuda de tots els que m'han envoltat en algun moment de la meua vida.

L'institut Sa Palomera van suposar tres anys d'esforç i aprenentatge dels quals estic molt satisfet i orgullós.

Josep Torras Lobato, alumne (1975-1978)

***

El pas per l'Institut va fer-me conscient del meu valor com a persona. La importància de trobar amics molt diversos amb qui descobrir moments i situacions noves, i criticar d'una manera molt innocent els professors i les feines com a alumnes. Va ser el moment d'afrontar les pors a l'acceptació.

I no puc més que agrair l'acompanyament rebut en el que ha sigut el meu futur professional.

Núria Membrives, alumna (1986-1990)

***

Tinc molts bons records del meu pas per l'Institut de Blanes per motius diferents: va ser la meua primera destinació i vaig trobar un claustre de professors petit i amb bona empatia entre tots (amb alguns encara mantenim l'amistat després de 45 anys). També vaig trobar excel·lents alumnes que de seguida es van comprometre amb l'Educació Física i en la pràctica de l'esport escolar i federat.

Vam tenir la sort d'inaugurar un gimnàs ampli que permetia la pràctica del voleibol. Així que, amb el suport del director Lluís Casquillo i el compromís dels alumnes, en un any vam aconseguir que el Sa Palomera fos l'Institut de referència de la província de Girona en la promoció i la pràctica de l'esport escolar i federat.

Cada dos anys passo uns dies a Blanes i quedem amb professors i alumnes de la nostra època. Ens alegra reviuir les nostres vivències!

Un salutació molt afectuosa d'enVicenç.

Vicenç Cànovas Sánchez, professor d'Educació Física (1972-1976)

***

Once upon a time... així començàvem les redaccions d'anglès a l'Institut ... I és que ja en fa 30 que el vaig deixar. Sembla molt lluny, però a l'hora el tinc molt present. Deu ser que aquells quatre anys els vaig viure molt intensament i amb moltes emocions, les emocions dels moments viscuts que et fan recordar...

L'any 87 sortia dels Padres, ben centrat i ordenat, i entrava a l'Institut on es respirava més llibertat, noves maneres de fer, ganes de canvi. Al bar encara s'hi fumava i es despatxava alguna cervesa als grans; tot un món per descobrir. Em van escollir delegat de classe els tres cursos

de BUP i això donava certa representació davant els adults i a les reunions de delegats per poder estar a tots els muntatges: gestionar les vagues i manifestacions, les campanyes de "No Al Port" (la primera, que suposava la pèrdua de la platja de Santa Anna) i la de "No a la Guerra" (la del Golf Pèrsic), Carnestoltes, sortides al teatre a Barcelona, la participació al concurs de TV3 Dit i Fet, sopars de classe, nits de divendres al Cortijo, esqujada, castanyada per recollir fons per al viatge de final d'etapa a Àustria ... No en vaig deixar perdre cap.

I els continguts, que se suposava que ens havien de donar, els recordo en un segon pla. Van ser com el fil conductor de tot plegat: el que per una banda m'obligava a assistir cada dia a l'Institut i, per l'altra, l'excusa de trobar-nos per fer Ciències, Matemàtiques, Llengua, Educació Física, Geografia i Història, Dibuix... Amb més o menys grat.

Del treball d'aula me'n vaig endur les claus del mètode científic tecnològic per investigar, dissenyar i crear, les llengües per anar pel món, l'arqueologia i la història per entendre el passat, i les nits d'astronomia a Santa Bàrbara per mirar i conèixer més enllà del sistema solar i somiar amb el futur que ens esperava.

Tot plegat formava part de l'aprenentatge i dels estudis que les nostres famílies ens volien donar. I ara ja som en aquell futur que somiàvem, que vaig començar a enfocar el que volia ser i fer. També tinc un fill i una filla d'Institut, a qui animo dia a dia a aprofitar el temps i els acompanyo cap al futur que es vulguin construir.

A tots els docents que ens van acompanyar aquells anys, que ens van deixar fer el que els demanàvem, que van aguantar les nostres neures d'adolescents i que ens van donar l'oportunitat de ser nosaltres mateixos: un record i una abraçada molt forta!

Àngel Gallart Portas, alumne (1987-1991)

***

Fa ja uns quants anys vaig decidir canviar les verdes valls prepirinenques per la costa mediterrània. Va ser així com vaig arribar al Sa Palomera, el centre educatiu on he treballat la major part de la meua vida laboral.

Tants anys han deixat, sens dubte, empremta en el que ara soc, com a docent però també com a persona. Mirant enrere, un bon grapat de records se m'amunteguen a la ment, la majoria entranyables, tot i que mentiria si digués que tot ha estat fàcil. Entre els més tristos hi ha els adeus de companys amb els quals he compartit tants bons moments, tant de feina com d'amistat que han durat per sempre.

Malgrat tot el temps que he exercit com a professor al centre, he de confessar que cada començament de curs el visc amb el neguit del primer any. L'espai, l'edifici, molts companys, continuen igual, però els alumnes canvien constantment i aporten noves realitats. Com deia Heràclit d'Efes: "Mai et banyaràs dues vegades en el mateix riu".

Crec que això és un dels pilars de la motivació del professorat: plantejar cada dia com si fos un de nou, amb nous reptes i noves situacions que cal afrontar, amb la saviesa acumulada però sense permetre que la monotonia enteli l'entusiasme; perquè per al nostre públic aquells moments que compartim a l'aula són irrepetibles.

Jesús Ruiz Durán, professor d'Anglès des del 1992

***

Recordo, com si fos ahir, aquell dia en què en Jordi Caseny ens va manar escriure un relat sobre la vida d'una dona a la Grècia clàssica. Van ser els deures que més he gaudit a la meua vida. Em vaig documentar a fons, vaig deixar volar la imaginació i vaig escriure un relat tan fantàstic que la setmana següent Jordi em va fer sortir a la pissarra per llegir-lo davant de tota la classe.

Aquell dia va canviar la meua vida i vaig aprendre dues coses: que era una patata parlant en públic i que era bona explicant històries. Quan vaig arribar a casa vaig provar d'escriure un altre relat: "Ei, això no se'm dona malament, i m'agrada. Em puc passar hores imaginant personatges xulos sense avorrir-me", vaig pensar, i no vaig parar d'escriure mai més.

Vull agrair molt, moltíssim, a Jordi Caseny per animar-me constantment, tot i que en aquell moment jo semblés un cas perdut. Vull honorar tots els meus professors de Literatura i Llengua per descobrir-me tants llibres meravellosos que em van servir de referent i m'han acompanyat la resta de la meua vida. Gràcies a la Glòria, la Dolors i l'Esteban, us tinc sempre presents.

Nataliya Kolesova Kolesova, alumna 2001-06

Fa ben poc vaig obrir el meu àlbum de records i vaig trobar-hi un tovalló del "Cafè Florian" de Venècia. Quan vaig assabentar-me que Goethe era client habitual d'aquell cafè, em vaig submergir en els comentaris de literatura que fèiem amb la Glòria Torner i que tant m'agradaven. Aquell viatge de fi de curs a Itàlia em va despertar d'interès per l'art, l'arquitectura, la història i la literatura.

Avui, quan trepitjo el Museu del Prado, el Louvre i tants d'altres, puc apreciar i entendre tots els detalls de les obres que em va ensenyar l'Àngela Sagrera a Història de l'Art.

A l'Institut és on vaig aprendre sobre el país en el qual visc, la seva història, la llengua, a millorar la meua fonètica del català i a desfer-me d'aquesta "R" russa tan forta que tenia (encara que després a Periodisme seguien intentant corregir-me-la!)

A l'adolescència tots som una mica complicats, però el Sa Palomera i el seu professorat va aconseguir una de les coses més importants: riquesa interior, valors i estar en pau amb un mateix.

Alexandra Kolesova Kolesova, alumna (2001-06)

Fonts consultades

1. Fonts bibliogràfiques

- Crous, J.: *Blanes, Cronologia històrica*. Ajuntament de Blanes, 1994.
- Roger, A.: *Blanes, barri a barri*. Anglès, Impremta Pagès, 2015.
- Valls, D. : *Doce años de gestión municipal*. Blanes, Indústria Gràfica Montserrat, 1972.

2. Fonts documentals

- Actes dels Claustres i Consells Escolars de l' Institut Sa Palomera.

3. Fonts orals

- Entrevistes als Srs: Jordi Bacardit Puig i Xavier Oms Bassols.

4. Fonts arxivístiques

- Actes Municipals, anys 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972 (AMBL).
- Revista *Recvll*, anys 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975 (AMBL).
- Revista *Villa de Blanes*, anys 1969, 1970 (AMBL).

5. Fotografies

- Fons d'imatges de l'Arxiu Municipal de Blanes (AMBL).
- Fons d'imatges de l'Institut Sa Palomera.
- Fons d'imatges de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.

LA VERGE DEL VILAR

Se venera en lo Santuari de dit nom
en lo terme municipal de BLANES

04 L'oda a la Mare de Déu del Vilar (1889) d'Agustí Vilaret i Cendrich

per Pep Vila

Justificació

La poesia mariana; és a dir, la dedicada a cantar les virtuts i les excel·lències de la mare de Déu, és una de les més esponentes de la poesia catalana de tots els temps. Des dels orígens de la lírica, en totes les llengües romàniques, la importància i veneració de la Verge entre els creients, fidels, confreres, l'església... fou objecte d'himnes, poemes, meditacions, cants de joia, relacions, goigs... escrits per religiosos i seglars. Recordo ara la composició primerenca de Ramon Llull: «A vós, dona verge Santa Maria...». Llegiu també el bonic poema de l'escriptor Joaquim Ruyra i Oms a la Maredeu del Vilar: *Per què sou boscana?* (1926).

En aquesta avinentesa Agustí Vilaret i Cendrich (Blanes, 1820 - 1903) empresari vitícola i polític català, diputat a les Corts Espanyoles durant la restauració borbònica, creador de les caves Mont-Ferrant on s'elaboraven vins escumosos, escrigué durant la seva maduresa un poema: *La Verge del Vilar* (1889) que es venera al santuari del Vilar a Blanes. En el camp literari també fou autor d'una obra de teatre bilingüe: *La filla de la cova* (1886), que properament serà motiu d'anàlisi comentat en aquesta publicació.

L'any 1834, amb només catorze anys, Vilaret va emigrar a Puerto Rico, on va treballar com a administrador de dues *haciendas*. Es va casar

amb Maria Massó i Soler i el 1852 va participar en l'Exposició Agrícola de Madrid, on mostrà un enginy per produir sucre. El 1859 adquirí una casa senyorial a Blanes i el 1862 va retornar amb tota la seva família. El 1865 va comprar Mas Ferrant, des d'on es va dedicar a la producció de vi. Vilaret, com molts altres blanencs (Cortils i Vieta, etc.), fou d'aquests que se n'anaren a fer ses Amèriques. En tornar, es relacionaren amb el Vilar. Van ser molts els americanos enriquits que aportaren diners i recursos per mantenir i embellir el santuari. L'etapa americana, sobretot pel que fa a l'enyor i a l'esperit protector de la Verge, també es deixa sentir en aquesta oda.

La Maredeu del Vilar

Per la meua part crec que seria una temeritat insistir en la importància que tenia i que encara té la figura i la devoció a la Verge del Vilar i en tot el que aquest santuari representa per a molts blanencs. Soc conscient, però, que la religió en totes les seves vessants passa per hores baixes, inclosos els aspectes literaris, iconogràfics, musicals, etc. L'oda que Vilaret va dedicar a aquesta Verge crec que hauria de figurar a les antologies de la poesia religiosa catalanes per la maduresa d'estil, per la sensibilitat, pels coneixements bíblics, per

▲ *El Mas Ferran. 2005. Foto Aitor Roger*

l'acostament als gustos romàntics. La peça, que encaixa dintre de la trilogia poètica dels Jocs Florals, no deixa de ser un petit prodigi davant la mediocritat d'aquests tipus de composicions, pintorescament medievalistes, escrites per versificadors ocasionals, capellans, devots, frares, etc. També recorda el món dels goigs perquè hi ha una pregària individual i col·lectiva, la satisfacció per uns dons rebuts. La Verge i els sants sempre han fet de mitjancers entre el cel i la terra. No hem d'oblidar que en èpoques anteriors, per regla general, la vida era molt més curta i perillosa que no pas ara. Calia,

doncs, adreçar-se a sants, santes i verges amb dolçors de cortesia per implorar el seu ajut.

Segons la tradició, l'any 1012 una pastoreta va trobar la imatge de la Maredeu del Vilar. Aquesta troballa fantàstica, com d'altres en què apareixia una imatge en una cova llaurant un camp, en un forat d'un arbre... entra dintre de l'imaginari de les verges trobades. L'església de llavors feia col·locar imatges en llocs estratègics per tal d'afavorir el culte en determinats paratges, per fer avançar la fe en llocs remots que s'anaven repoblant. Així

s'aixecaven ermites, llocs de culte, esglésies, etc. Altres imatges trobades havien estat amagades durant la dominació musulmana. El seu santuari és situat a la serra de Marina. La devoció a la Maredeu del Vilar està més o menys contrastada des de mitjan segle XIV. El santuari ha sofert molts canvis i modificacions, sobretot a partir dels segles XVII i XVIII. Des del barroc fins al XIX són in comptables les ocasions en què els blanencs han tret la Maredeu en processó perquè fos intercessora en moments col·lectius difícils: pestes, guerres, desastres naturals, naufragis, terratrèmol (13-8-1798), sequeres, la pandèmia de còlera (1854), etc. La Verge és una talla romànica de la segona meitat del segle XIII. En moments difícils la gent del poble l'anomenava: «sa santa mare des blanencs». El llibre de Josep Maurí Serra, *Història de la Mare de Déu del Vilar de Blanes* (1952 /1974) encara fa goig de llegir, s'aguanta dret a la taula de treball de la crítica històrica.

En el gravat que serveix que portada a l'edició barcelonina del poema es veu la Verge, amb una figura de dona jove, guarnida amb un vestit de forma acampanada, sense plecs, ricament treballat, que sosté el nen Jesús. La imatge apareix descansant sobre una peanya, un pedestal de marbre que la sosté. La Verge solia anar guarnida amb una camisa interior que portava cosits una mena d'arcs rígids sobreposats. Això permetia aquesta estructura de campana que servia per donar més volum a les roberies amb què anava vestida i que li tapaven els peus. Actualment la imatge de fusta, despullada d'aquests vestits comuns als segles XVII-XIX, apareix asseguda, duu el nen Jesús assegut de forma hieràtica. A la mà subjecta un fruit, una poma, simbolisme del pecat dels nostres primers pares. Duu una corona de metall, acabada amb una aurèola de tretze raigs d'estels, potser de plata. Una toca li cobreix el cap i el coll. Només resta lliure la

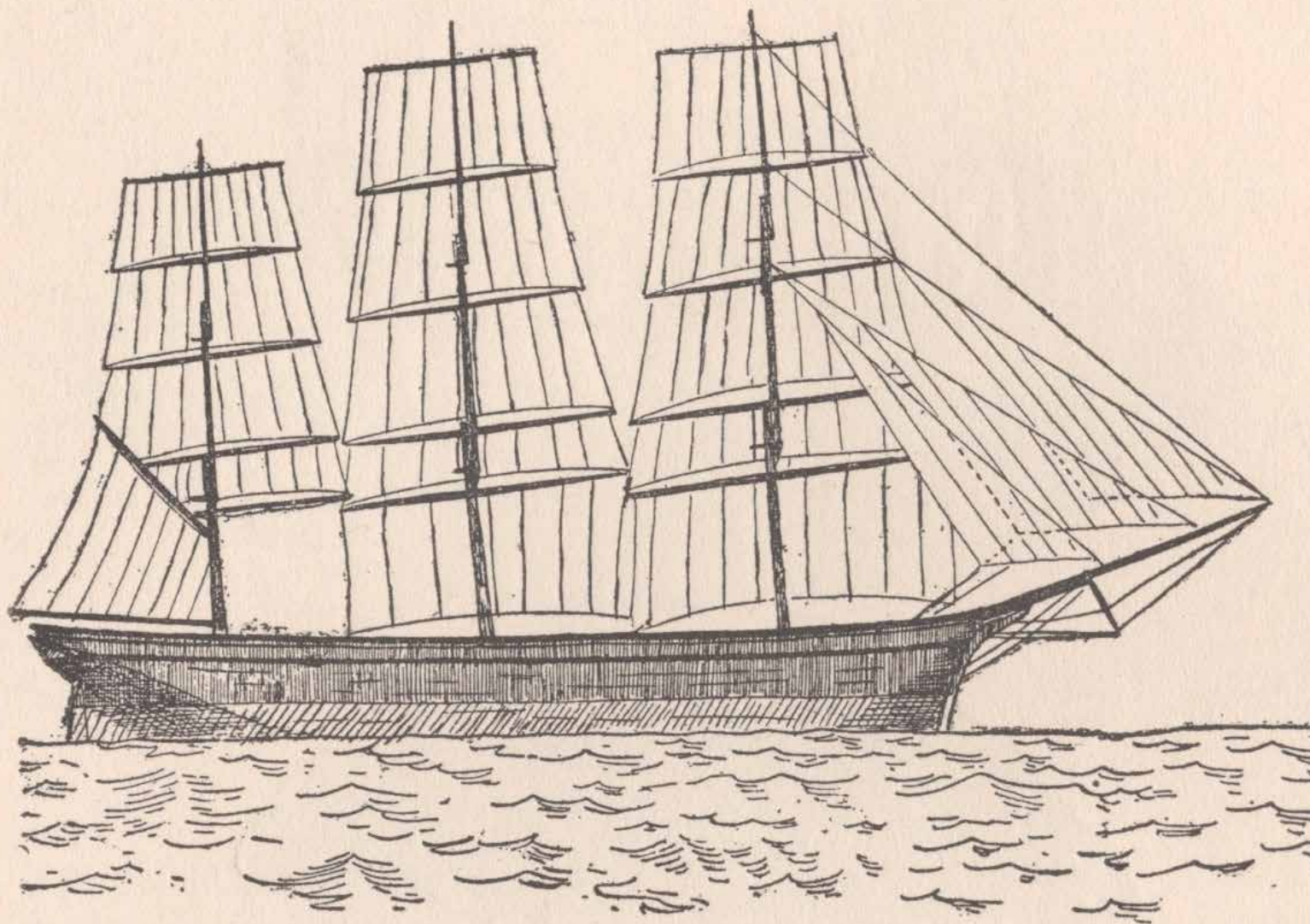
carona graciosa de la Verge. L'infant sembla dur una bola del món, una pinya, símbol de la unió entre persones. No sabem si les imatges portaven els peus nus. Era costum que la figura de la Verge canviés sovint de vestits segons les estacions o les solemnitats de l'any; o sigui, el calendari litúrgic. Per tant, eren postissos. A mitjan XIX, la del Vilar en tenia fins a 43 de diferents, regals de devots i de particulars que els oferien com a ofrena, per promeses que havien fet. etc. També posseïa una bona col·lecció de joies. Aquesta imatge de la Verge, amb els atributs barrocs, apareix en fotografies, boxos i gravats de goigs fins al primer terç del segle XX.

El poema

Si portem aquest poema fins a aquestes pàgines és perquè creiem que té una dignitat literària remarcable, per l'adequació dels recursos retòrics, pel sentit musical de molts dels seus versos, per l'èmfasi en el discurs, per una certa pulcritud d'estil malgrat alguns castellanismes que no deixen de ser impureses... Els catalans que tornaven de les Amèriques ben sovint havien perdut el català genuí que s'afegia al decaïment literari del país, sense escola ni premsa.

La composició, encara que escrita a Blanes, fou impresa a Barcelona. Duu l'aprovació del senyor bisbe de Girona, el *nihil obstat*, perquè es pogués editar. Són 108 versos alexandrins (6+6 versos, gairebé tots amb rima femenina) amb un nombre d'estrofes variables. L'oda, escrita en versos llargs, dona a la poesia culta un caire de noble magnificència serena. Vilaret, industrial del vi, no deixava de ser un autodidacte amb una formació intel·lectual remarcable.

Fa la impressió que Vilaret era un catòlic fervent,

FRAGATA

▲ *Fragata. Il·lustració d'Emerencià Roig Raventós, autor de Blanes Marítim (1924)*

un home de creences arrelades, que sofria pel problema del mal, per l'acció perseverant del diable en molts actes de la vida. També patia per l'ateisme practicant de molts dels seus conciutadans. Els indevots eren com esclaus de l'infern. Un personatge d'*El rem del trenta-quatre* de Ruyra s'exclamava contra Satanàs amb aquesta lletania: «Que giti (giti, tregui)

d'un cop Satanàs tota sa sua verinada, mal com no es rebenta!».

Potser el va escriure en un moment de crisi personal, en plena maduresa (69 anys), com a creient i pecador? El seu poema marià, amb passatges d'intenció moralitzant, és una lloança a la figura de la mare de Déu, a la seva

La filla de la cova (1886) ►

miraculosa imatge, a la qual ens hem d'adreçar en moments difícils, a la pàtria blanenca, al dogma catòlic, a la tradició que s'estilava entre la pagesia de llavors. No deixa de ser tampoc un cant a l'enyorança quan es trobava en terres americanes. Diuen que el català és un animal enyoradís: religió i pàtria anaven íntimament lligades.

Una proposta d'estructura del poema:

Estrofes: 1-4: identificació del santuari del Vilar amb el record d'una naturalesa portentosa, en les quals expressa els seus sentiments lligats a tòpics romàntics. El primer vers sembla tenir un ressò d'un de l'*Oda a la Pàtria* d'Aribau: «En va a mon país en ales jo em transport».

Estrofes: 4-8: lloances i epítets dedicats a la seva imatge.

Estrofes: 9-10: tema de la fragilitat humana. La mort és l'única realitat merescuda que ens iguala a tots.

Estrofa: 11-12: records de la infància lligada a la figura del seu avi quan el portava d'excursió fins al santuari. El nen en la llunyania veu aquella potent figura familiar que el guiava.

Estrofes: 12-15: el retorn americà. El casament de l'autor. Denúncia de l'ateisme i indiferència existent en la societat del seu temps. La Maredeu del Vilar és guia de la gent de mar, la brúixola del món.

Estrofes: 16-219: elogis a la Maredeu del Vilar. El poeta, que vol fer prevaldre la seva

veu, ofereix els seus pobres recursos expressius i retòrics per cantar les seves excel·lències.

Estrofes: 20-21: davant dels perill de la mort, com que és una ànima afligida, demana la intercessió i consolació de la Verge.

Era un moment en què dequeia la seva moral i el seu ànim, i això el trasbalsava?

Resum

A les primeres 4 estrofes sovintegen les al·lusions a la naturalesa, al paisatgisme amb tots els tòpics de la poesia floral, el Jardí de Maria. Com Jacint Verdager, recull aspectes de la tradició bíblica i romàntica: el tema del jardí, la font, els ocells (rossinyols, caderner),

papallones, la lira trobadoresca, la potència dels arbres i les flors, plantes aromàtiques del país (romaní, farigola, sajolida, etc.), tropicals amb l'alè dels boscos, mars i terres. Remarco el potencial poètic que representa una naturalesa exuberant on s'hi barregen els paisatges del Vilar, de la costa blanenca i de l'interior, del tròpic americà. Tot va amarat d'aromes celestials.

Vilaret, home modest, reconeix que el seu cant amb la «lira destempada» sempre serà aproximatiu, ja que no gaudeix de la inspiració divina. Sap que la seva llengua és «tremolosa», aspra. L'oda també posa l'accent, com he apuntat, en el tema del mal, en la finitud de la vida, en el problema de l'ateisme, de la gent que no creia en res, amb el dogma catòlic de la salvació. Als poderosos els diu: «no sou més que una eruga de vida transitòria/ que tronxarà la Parca en lo moment fatal».

Els trets romàntics del poema, a més de la comunió amb el paisatge, els representen els records de la infantesa, quan el seu avi el portava a visitar el santuari. El poema també té un aire dels goigs que s'hi cantaven des del segle XVII, els exvots, les presentalles que s'hi portaven pels beneficis obtinguts, com el famós Rem de trenta-quatre de Ruyra. La Maredeu del Vilar també era invocada pels mariners en moments de perill, per la gent que feien la llarga i penosa travessia a les Amèriques.

La darrera estrofa que comença: «Quan l'ànima afligida per Déu sia cridada»...no deixa de ser un petit càntic espiritual, la lluita interior d'un home que fa com un examen de la seva vida. Vilaret, en la seva «solitària fe» demana l'ajut de la Verge del Vilar perquè amb la seva gràcia el porti i l'aculli fins a la seva presència. Tot el poema, que respira la condició de vot o promesa, és un cant de confiança cap a aquesta mare de Déu en termes de frenada prudència.

Comentaris al vocabulari

Castellanismes observats: «alhajas», «ausència», «ferases» (de “feraz”), terres amb abundants fruits, «lati», «lira», «manto», «sisquier» (“siquiera”, almenys), «tremendo».

Alguns mots explicats

aniar: derivat de «niar», fer niu.

cèrcols de arrebol (castellanisme): la imatge de la Verge apareixia il·luminada pels contrastos de llum, quan els núvols s'il·luminen pels raigs del sol al matí i a la vesprada.

enregullada: amb rogal. D'enrogallar.

fugir sens fil de barba: Vilaret va marxar del poble, com molts altres blanencs, quan tot just tenia 14 anys, encara sense pèls a la barba.

llunyera: de lluny. Mot que no he sabut trobar enregistat en els nostres diccionaris històrics.

maldat nativa: al·lusió a Adam, a la caiguda dels nostres primers pares, al pecat original.

Míriam: referència a un personatge bíblic, germana de Moisès, estimada de Déu, excelsa, eminent, profeta, cantora d'Israel. (Èxode 15: 20-21). Fou qui va començar els cants i danses en honor a Déu per haver permès el pas del mar Roig, quan el poble d'Israel va sortir d'Egipte.

sàlits: «Planta salicàcia de l'espècie *Salix purpurea*, semblant al vímet, vermellenca i flexible, que es fa a la vora de rieres i torrents i serveix per a fabricar cistells, còvens, gàbies» (DCVB).

tronxarà: del verb tronxar: «Trencar per l'acció violenta, a cops».

Pep Vila

A la Verge del Vilar

(MA SOLITARIA PE)

Porteume 'n vostras alas joh' brisas de l' aurora,
al peu de la montanya de forma singular,
ahont està la ermita de la immortal Senyora
del orbe Emperadora, la Verge del Vilar.

Ahont las papallonas lluint las sevas galas
de diferents dibuixos y naturals colors,
voltejan per los aires ab sas llugeras alas
y xuclan silenciosas lo nectar de las flors.

Ahont la cadarnera durant l' istiu s' ania
saltant de branca en branca en sàlita y olivers,
y l' rossinyol tan noble, de nit, anuncia l' dia
en las espesas copas de colossals llaurers.

Ahont la gran catifa d' hermosa sajudida,
de romani, frigola y plantas tropicals,
los aires embalsaman que al home donan vida
y al temple comunican aromas celestials,
qu' en ell està la Verge, la sempre Inmaculada
pregant per la ventura del poble català,
vestida de la lluna, d' estrelles coronada
puig que es la Soberana del mon que te en la ma.

Més bella que l' aurora al despuntar l' dia
quant, ella surt guarnida de cercols de arrebol,
y més que una gran perla de aquellas qu' el mar cria
tancada dins la ostra de nacar tornassol.

Més pura que la gota de una brillant rosada
formada dins la rosa del olorós abril,
y més que la poncella de gessami tancada
y més que l' yagua pura de llàgrima infantil.

De totas las nascudas es sempre la més maca,
de Blanes la esperansa, del desvalit consol,
la seva alé divina las tempestats aplaca,
la llum de sa mirada ofusca al mateix sol.

Ella es la pura essencia del àmbar, llum del dia,
emanació divina de aquell supremo Ser;
y un nom de criatura més dolç que l' de Maria,
no s' ha pogut compondrer en l' Univers enter.

Monarcas de la terra, ¡qué sou al davant d' ella
ab tota vostra pompa y terrenals poders,
si sols de sa corona la més petita estrella
val més que 'ls poderosos que hi ha en dit Univers!

No sou més que una oruga de vida transitoria
que tronxará la Parca en lo moment fatal,
y en tomba sepultada sols quedarà memoria
del nom en vostra Historia, y la Verge es immortal.

Recordo de la infancia los dias més ditxosos
en que l' meu avi invalit me duya de la ma,
y caminant ab pena per mitj de camps frondosos
me conduia al temple ahont la Verge està:
que al adoraria 'm deya, ab veu molt compunjada,
«Confia sempre en ella y no temis may la mort,
«qu' en mitj de las batallas te salvarà la vida
«y en mitj de la desgracia te donarà la sort.
«Veurás per ço en los temples ahont per sempre mora,
«de molts guerrers trofeus y alhajas de valor,
«ofertas que li donan a la immortal Senyora
«aquells que d' ella reban un singular favor.»

Aixó 'm deya l' meu avi quant jo no coneixia
la historia de la Verge, la mare de mon Déu:
creixent y educantme, empero, arribá un dia
que vaig alsarli un temple a dintre del cor meu,
y a América llunyera, la de ferases terras,
fugi sens fil de barba cercant la bona sort,
y acompanyantme ella, entre epidemia y guerras,
jamay temí desgracias, jamay temí la mort.

Casat per fi en ella durant la meva ausencia,
he regressat a casa lliurat de molts perills,
tan sols pera adoraria postrat a sa presencia,
y tributarli gracias y presentarli 'ls fills.

Apàrtials, carinyosa, de aquella gent impia
que ta pureza nega; dels homens insensats
que religió no tenen, ni fe, y ab cor de arpia
atacan las creencias dels seus antepassats.
Son sers que no meditan, d' escassa intel·ligencia,
que a Lucifer segueixen com un ramat d' anyells:
son cegos que no creuen de Déu en la existencia
ni veuen que sens ella no existirian ells.

Las brisas te saludan, dolcíssima Maria,
perque ets la Soberana del mon en ton altar,
la Miriam envejada, dels mariners la gula,
la brúixula del Orbe, la Estrella de la mar.

Pera cantar tas glorias, voldria ser poeta
de inspiració divina, y ab lira de marfil
imitaria 'ls cànchichs del gran Davit Profeta
y 'ls rafiets famosos del rossinyol genil.

Ma veu fóra més grata que tota l' armonia,
del vent en las acacias dels boscos del Orient;
més dolça que l' almibar; y al dir: «Salve Maria»
al cel ressonaria mon cadenciós accent.

Pero.... sent mal poeta y de veu enregulada,
de tò, ma llengua impura ¡no se que 't puga dir!
cantarte.... no es possible. Ab lira destrepada
tan sols podré enviarte un carinyós sospir.

Més tò 'm darás coratje siquier pera alabarte
ab llengua tremolosa en los meus anys postrers,
y ajuda que 't demano també pera adorarte
ñias que a la fi me falti la llum del Univers.

Llavors també joh Verge! en tant tremendo dia,
que la maldat natiya me borris per l' amor
que 't tinch inalterable, perque el nom de Maria
ningú podrà arrancarho de dintre del meu cor.

Quan l' ànima afligida per Déu sia cridada
y vejas qu' ella sia veüllada per Lluzbel,
ampàrala joh Maria! y ab maternal mirada
cubreixla ab lo teu manto y conduceixla al cel;
qu' en tant que l' hora arriba, a tò mon cor s' aferra;
puig mentre l' cor me lati, ó mentres tinga alé,
imploraré ta gracia, y de genollóns en terra
t' adorará en lo temple, ma solitaria fé.

Agustí Vilaret Cendrích

Blanes, Noviembre de 1889

05 Fernando Rivière de Caralt (1904-1992)

per Sara Vila Gomà

Per molts blanencs i blanenques, el nom de Fernando Rivière de Caralt va directament associat a un dels jardins botànics de la vila, el Pinya de Rosa. El que potser no s'imaginen és que, darrere d'aquest industrial barceloní del sector metal·lúrgic, hi havia un gran apassionat de la cultura. En les següents línies, farem una aproximació al seu entusiasme per la filatèlia, la bibliofília, el cinema i la fotografia. Passant també per la seva col·lecció d'art, una de les més importants del període de postguerra a Catalunya i, malauradament, una de les menys conegudes i valorades.

Enguany, farà vuitanta anys que el Sr. Rivière va passar el primer estiu a Blanes, a l'hotel Mediterrani. Però, què en sabem dels seus vuitanta-vuit anys de vida? Endinsem-nos a conèixer els seus orígens, la seva infantesa, els anys de Guerra i Postguerra, la seva tasca industrial, els vincles amb Blanes, el mecenatge artístic... Tota una vida plena d'històries que mereixen ser explicades.

Perfil biogràfic

Fernando, va néixer el 3 de febrer de 1904 al carrer d'en Serra, núm. 5, de Barcelona i fou el ter-

cer dels cinc fills del matrimoni entre Fernando Rivière Chavany i Rosalia de Caralt Sala. La seva infantesa però, tal com ell va explicar al pregó que va fer a Blanes, l'any 1990, va transcórrer, fins als set anys d'edat, al carrer Girona de la ciutat comtal. La seva mare, descendia d'una acomodada família d'industrials tèxtils amb fàbriques a Mataró i a Hospitalet de Llobregat. Quant al pare, formava part de la segona generació de la nissaga Rivière, estretament vinculada amb la indústria del ferro a Catalunya.

L'any 1911, Fernando i la seva família es van traslladar a viure a la *Villa Galia*, una casa unifamiliar, de nova planta, situada al carrer *Virgen del Rosario* amb *Escuelas Pías*. I, precisament aquí és on va iniciar la seva afició per les plantes crasses i les cactàcies. Amb el temps però, Fernando va veure que el terreny no era el més adequat i, per això, quan adquirí les finques de Blanes, a partir de l'any 1945, reprendria aquesta idea. Pel que fa als estudis, va realitzar l'escolarització entre la *Deutsche Schule*, els matins i, el Col·legi de Nostra Senyora de la Bonanova (actual La Salle Bonanova), a les tardes. En l'etapa de joventut, dels catorze als quinze anys, i amb l'objectiu de continuar el llegat industrial de la família, Fernando va estudiar peritatge

mercantil a la mateixa escola de la congregació religiosa, tot i que s'acabaria examinant a la *Escuela de Altos Estudios Mercantiles*, situada al carrer Balmes de Barcelona. Tanmateix, els idiomes van ser sempre un dels seus punts forts i, a banda del català i el castellà, sabia alemany, francès, anglès i italià. Finalment, l'any 1922, Fernando començava la seva labor a la "Rivière i Cia", amb seus a Sant Martí de Provençals i a Can Tunis.

La família Rivière, que tenia un alt poder adquisitiu, havia assolit un estatus social molt important a la ciutat. Fernando, en conseqüència, també establiria vincles amb els cercles de l'alta burgesia barcelonina. Des de ben aviat, va assistir a actes socials com les festes privades, els concerts al Liceu i al Palau de la Música, les posades de llarg, les vetllades literàries, la pràctica del tennis i l'assistència al Real Club de Golf de Pedralbes, entre d'altres. De fet, en una de les celebracions al barri de Sarrià, on ell vivia amb la seva família, va coincidir amb María Teresa Vidal-Quadras Villavecchia (1905-2004), amb la qual, es va casar l'any 1929, a la basílica de la Mare de Déu de la Mercè, a Barcelona. Després, s'instal·laren en un pis al carrer Muntaner, núm. 407 i, més tard, fruit del

naixement de Fernando (1930-2017), María Teresa (1931) i Myriam (1933), l'any 1934, la família Rivière Vidal-Quadras ja figuraven com a residents a la *Villa Elizabet*, situada al carrer Tres Torres, núm. 1-3, de Barcelona.

D'altra banda, Fernando, començava a formar el seu esperit crític, freqüentant llibreries, sales d'art i antiquaris, tot aproximant-se a les arts en general i al col·leccionisme d'art en particular. Així mateix, la seva fascinació per la cultura, el va portar a ser membre del Cercle del Liceu i l'Associació de Cultura Musical del Palau de la Música, dedicada a l'organització i promoció de concerts de música clàssica. Aquesta, estava integrada per conegudes personalitats de l'elit barcelonina com Isabel Llorach, el vescomte de Güell, Josefina Ferrer-Vidal, Manuel Rocamora, la marquesa de Marianao, la duquesa de Solferino, la marquesa de Vilanova i la Geltrú, la Sra. Mac-Crory i les baronesses d'Ovilvar i Güell, entre d'altres. Una mostra de la seva tasca foren les audicions musicals a càrrec de la violinista russa Mina Krokowsky, ara només recordada pels mitjans de l'època; i el pianista Josef Hoffman, aquest darrer amb més fortuna. Paral·lelament a aquestes agrupacions, Fernando es va adherir a l'Associació Bonanova, integrada per

Fernando Rivière de Caralt i María Teresa Vidal-Quadras Villavecchia, durant el seu viatge de noces a Egipte, 1929. (Arxiu de la família Rivière Vidal-Quadras)

antics alumnes del col·legi de Nostra Senyora de la Bonanova i amb un servei de biblioteca i cinema, amb local a la Ronda Universitat, núm. 33, entresol primera. Els socis, a més a més, organitzaven esdeveniments com excursions, exposicions d'art, campionats esportius...

La gerència de Rivière s.a. i l'esclat de la Guerra Civil

A principis dels anys trenta, la indústria metal·lúrgica i el sector químic havien esdevingut els nous puntals del Poblenou industrial i aquests fets foren de gran benefici per a les indústries Rivière. L'any 1933 però, sis anys després que la seva esposa, Fernando Rivière Chavany moria a la *Villa Galia*. El succés, va comportar diversos canvis a l'empresa i, des d'aleshores, la gerència de Sant Martí passaria a mans de Fernando Rivière de Caralt i, la de Can Tunis, al seu cosí, Francisco Luis Rivière Manén (1897-1980). L'any 1935, absorbiren la "Metal·lúrgica Rosés, S.A.", de Badalona, i constituïren la "Rivière, S.A.", consolidant-se com la primera empresa catalana de trefilatge. Malauradament, el 18 de juliol de 1936, s'iniciava la guerra civil i aquell benestar que la família Rivière havia anat forjant, s'apagava sobtadament. Les fàbriques, d'acord amb el Decret de Col·lectivitzacions i Control Obrer (promulgat el 24 d'octubre de 1936), van quedar col·lectivitzades i es denominaren *Trefilerías Barcelonesas*. D'aquesta manera, l'empresa estaria en mans de la Generalitat de Catalunya, que la controlaria degut a la seva vinculació amb l'anomenada indústria de guerra. En efecte, Fernando Rivière i la seva família, es van traslladar a Gènova i, a inicis de l'any 1937, van anar cap a Pamplona, on també hi acabarien arribant altres cosins Rivière. Des d'allà, i aprofitant els seus coneixements, Fernando va reprendre alguns contactes amb Alemanya, on

viatjaria diverses vegades per visitar proveïdors de maquinària que li garantissin el subministrament de productes per a la seu de Villareal de Urrechía (Guipúscoa), i pel nou taller que obririen, en substitució d'aquest darrer, al barri de San Jorge, a Pamplona. Ara bé, l'objectiu principal de la família Rivière era poder tornar a Catalunya el més aviat possible. L'estada a Pamplona però, es va allargar fins al 28 de gener de 1939, data en que Fernando i el seu cosí Francisco Luis, van arribar, després d'un llarg viatge, a Barcelona. Un cop establerts a la ciutat, els socis es fixaren reorganitzar el negoci i recuperar les seves cases. Tot i que el context no tenia res a veure amb l'anterior, el seu retorn va ser relativament fàcil. Tant la titularitat que tenien com a propietaris de fàbriques metal·lúrgiques com els bons contactes amb el règim, hi van ajudar. Tanmateix, el desenvolupament de la Segona Guerra Mundial (1940-1945) i Espanya quedant-ne al marge, els va permetre fer bons negocis i mantenir la representació que havien assolit a Madrid, Múrcia, València, Palma de Mallorca, Saragossa, Màlaga, Pamplona i Pontevedra.

La postguerra

Els tres anys de guerra havien deixat una economia totalment desorganitzada i les diferències entre els sectors de la població eren cada vegada més evidents. En el cas de Fernando i la seva família però, com comentàvem abans, els anys de bonança tornaren ràpid. Per consegüent, a partir de l'estiu de 1941, el matrimoni va començar a estiuejar a Blanes i, al cap d'un temps, veient les possibilitats que el territori oferia, el Sr. Rivière va decidir adquirir una sèrie de terrenys situats al Racó de s'Agulla, entre la cala de Sant Francesc i la platja de Santa Cristina. La zona, amb fins a 68 parcel·les diferents, comptava amb una gran extensió de vinyes

▲ El Sr. Rivière amb alguns treballadors al jardí Pinya de Rosa, c. 1958. Fons Rafael Bataller Giralt, Núm. reg. 13145 (AMBL)

afectades per la fil·loxera però, el nou propietari, va veure l'oportunitat d'endegar-hi una explotació agrícola, forestal i ramadera. Per fer-ho, va comptar amb un equip de treball multidisciplinari format per l'arquitecte Raimon Duran i Reynals (1895-1966), el dissenyador de jardins Joan Mirambell Ferran (1892-1983), el botànic Joan Pañella Bonastre (1916-1992), el dissenyador d'interiors Lluís Vidal-Quadras Villavecchia (1897-1994), el decorador Willy Peters Pons i el constructor i contractista d'obres, Antoni Bertran Boixasses. A més a més, Jaume Bertran Bosch (1913-2000), esdevindria el director del projecte i, el poeta i escriptor blanenc, Pere Puig Llena (1907-2002), seria l'assessor i intermediari en les adquisicions dels solars. Les compres, que s'estendrien entre els anys 1945 i 1966, es van signar, majoritàriament, a la notaria de Josep Maurí Serra (1912-1967), garriguenc amb despatx a Blanes. A tots

ells, s'hi sumaren fins a vuitanta blanencs i blanencs que, dia rere dia, transformaren el paratge en una residència privada, creant zones d'habitatge, àrees enjardinades, fonts, estanys, miradors, nous camins, escales, bancs i el jardí tropical, canviant per complet tota la seva fisonomia.

El *Jardín de Aclimatación de Pinya de Rosa*, amb prop de 7.000 espècies diferents, quedava oficialment inaugurat el 1952. El seu nom, suggerit per Puig Llena, pretenia ser un homenatge al poeta i escriptor gironí, Joaquim Ruyra i Oms (1858-1939), i al significat que aquest li donava al nom "Pinya de Rosa". Els resultats, de seguida foren reconeguts i el jardí va esdevenir un referent mundial a nivell de plantes suculentes. El Sr. Rivière, que passava fins a quatre dies a la setmana a Blanes, estava fascinat per catalogar l'evolució de les plantes,

▲ Placa de ceràmica confeccionada, l'any 1958, pel ceramista Joan Baptista Guivernau i Sans (1909-2001), recollint les paraules de Ruyra, 1958. Fons Pinya de Rosa, Núm. reg. 0189 © Institut Botànic de Barcelona (CSIC- Ajuntament de Barcelona)

deixant constància de quan les plantava i quan morien. Al seu torn, va emprendre un seguit de conferències que donarien a conèixer el jardí, com la que va realitzar al Centre Catòlic de Blanes, l'any 1955. De fet, el matrimoni Rivière, la seva filla Rocío (1941) i els altres tres germans, abans esmentats, sempre van procurar fer vida social al poble i rodalies. Com en motiu de la mostra *Exposición de Objetos y Miniaturas na-*

vales, organitzada pel Club de Vela de Blanes, on l'il·lustre va cedir diverses peces de la seva col·lecció naval. O, als anys seixanta, quan va figurar com a membre del patronat del *Festival de Música de S'Agaró*, en dues ocasions.

Mentrestant, el Sr. Rivière, va seguir aprofundint en la seva afició per la filatèlia, una curiositat directament associada a la seva incorporació a "Rivière i Cia" on, diàriament, rebia correspondència d'arreu del món. En aquest sentit, el seu criteri era col·leccionar segells de diversos països i, particularment, d'Espanya d'on arribaria a reunir diversos blocs de quatre segells. L'abril de 1936, aquesta constant dedicació, va ser premiada gràcies a la seva col·laboració a la *Exposición Filatélica Nacional*, organitzada per diversos cercles numismàtics i filatèlics d'Espanya, a l'edifici Madrid-París de la capital espanyola. L'acte, restringit a les col·leccions de segells d'Espanya i les seves colònies, va comportar una sèrie de distincions per als diferents assistents i, Fernando Rivière, fou guardonat amb el premi medalla d'or.

▲ XIV Exposición Filatélica de la Feria de Muestras, 26-03-1960. Fons Pérez de Rozas, Núm. reg. 002869 (Arxiu fotogràfic de Barcelona)

Més endavant, durant els anys quaranta, juntament amb Nieves Pont, apadrinaria la festivitat de Sant Gabriel de Barcelona, patró del *Gremio Barcelonés de Filatelia* i dels col·leccionistes de segells en general. Així mateix, va ser escollit membre del jurat de la *IV Exposición Filatélica*, organitzada pel Cercle Filatèlic i Numismàtic, l'any 1950. Deu anys més tard, amb l'arribada del Primer Congrés Internacional de Filatèlia de Barcelona, l'acte més important del sector celebrat a Catalunya fins aleshores, Rivière participaria com a expositor i, igual que Joan Antoni Samaranch i Torelló (1920-2010) i Mario Guerin Ventura (1894-1968), rebria el *Gran Premio Medalla de Oro*. La gestió d'aquesta col·lecció de segells però, no hauria estat possible sense la col·laboració del secretari del Sr. Rivière, Ricardo Sebastià Coch (1908-1969), que coneixia molt bé l'àmbit i, a més a més, en la *XIV Exposición Filatélica de la Feria de Muestras* (1960), va ser membre del jurat qualificador de la secció de segells d'Europa. No

obstant això, a causa dels problemes de salut del germà del col·leccionista, Delmiro Rivière de Caralt (1911-1964), i els consegüents entrebancs econòmics que havien comportat la seva mort, Fernando va haver de vendre's per complet aquesta col·lecció de segells.

La fotografia, el cinema i els llibres

Com hem vist fins ara, Fernando Rivière de Caralt, fou una persona amb un ampli caràcter il·lustrat i polifacètic. A continuació, farem una descoberta de la seva passió per la fotografia i el cinema que, amb més o menys intensitat, serien instruments presents al llarg de tota la seva vida. Per saber en quins moments va començar a utilitzar aquests mitjans ens hem de fixar, precisament, en una fotografia. Estem parlant d'un retrat de grup al jardí d'una casa de Viladrau. Una imatge que copsa una troba-

▲ Retrat de grup al jardí d'una casa a Viladrau, 1919. (Arxiu històric Francisco L. Rivière Manén)

da familiar dels Maristany Manén, una de les famílies de la burgesia catalana de principis del segle XX. I, entre els personatges, Fernando Rivière, amb tan sols quinze anys d'edat, portant una càmera a les mans i mostrant-la a l'espectador, com qui estrena sabates noves.

En aquest context, la fotografia, que s'entenia com una eina de socialització, va anar agafant embranzida i entitats com el Centre Excursionista de Catalunya, on Fernando era membre des de l'any 1922, l'emprarien com un mitjà de coneixement i documentació del territori. De fet, a partir de l'any 1904, comptaven amb la Secció de Fotografia, la qual organitzaria un seguit d'excursions de caire eminentment fotogràfic, arribant a progressar cap a diverses temàtiques com el paisatge, l'arquitectura... i, alhora, creant un arxiu de gran vàlua. No ens consta que Fernando s'hi adherís però, en tot cas, les seves fotografies posen en relleu molts dels interessos que aquesta fomentava. Fernando, era un fotògraf aficionat, ho feia ell i per a ell, documentant diversos instants a Pinya de Rosa, viatges culturals, exposicions i congressos sobre botànica i cactòfilia....Tot plegat per, després, il·lustrar les conferències que feia vers el sector, com la que va impartir a la *Asociación de Amigos de los Jardines*, d'on també era soci. Aquestes i fins a més d'un miler de diapositives, les podem consultar a l'Institut Botànic de Barcelona on, la família Rivière, va fer donació del fons l'any 2009.

Paral·lelament, va desenvolupar la pràctica del cinema, una altra manera d'observar la realitat i enregistrar-la. Les seves primeres realitzacions eren films amateurs i reflectien la representació de la «ciutat ideal», influïda per l'atmosfera cultural i política del Noucentisme. Com, per exemple, *La Resurrección de Mac Habu de Mury*, de l'any 1928, on un doctor regenta un sanatori on no hi ha pacients. El film, de for-

▲ *Hivernacles de Pinya de Rosa, 1955. Fons Pinya de Rosa, Núm. reg. 0053 @ Institut Botànic de Barcelona (CSIC-Ajuntament de Barcelona)*

▲ *La societat coral de La Flor Blanca, dirigida per Pere Portell, formant part dels actes celebrats a Pinya de Rosa en motiu del Centenari Ruyra, 1958. Fons Pinya de Rosa, Núm. reg. 0078 (Institut Botànic de Barcelona)*

mat super-8, té una durada de trenta-dos minuts, és en blanc i negre, mut i inclou crèdits en castellà. El treball, que actualment està disponible a *Youtube*, du el segell de *Bird Films* on, Fernando, era el director artístic i Guillermo Vidal-Quadras Villavecchia, cunyat d'aquest,

el guionista. Durant aquesta època, també és interessant recordar que, Rivière, es va afiliar a la “Secció de Cinema Amateur i Vídeo” del Centre Excursionista de Catalunya. L’origen d’aquesta es dona a finals de l’any 1930 quan, la Secció de Fotografia, va organitzar una projecció de cintes d’amateurs il·lustrades amb comentaris del pioner Josep Fontanet i Manén. Dos anys després, fruit de la proposta d’aquest i de Delmir de Caralt Puig (1901-1990), industrial i realitzador cinematogràfic, cosí germà de Fernando, l’il·lustre es va adherir a l’agrupació.

“La Secció de Cinema del Centre Excursionista de Catalunya ha organitzat per a demà dijous, a les deu de la nit una sessió en la qual seran projectats interessants films de viatges i reportatge col·lectiu dels socis senyors Ferran Rivière, Joan Marín i Joan Salvans.[...] El programa d’aquesta sessió és el següent [...] Luxor, Assuan i Barcelona, Ferran Rivière [...]”.

(“Secció de Cinema”, Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya: Club Alpí Català, jul. 1934, p. 287).

L’entitat, que arribaria a ser la pionera del sector, donaria peu a projeccions, debats, premis i altres estímuls que impulsarien un moment de gran creixement en la història del cinema del nostre país. Rivière, hi va ser premiat en dues ocasions, primer, gràcies a la projecció del documental “Luxor, Assuan i Barcelona”, l’any 1934, on va rebre la medalla honorífica. Més tard, en motiu del cinquantè aniversari de la seva adhesió a la secció, fou guardonat amb la medalla d’or. Aquesta dada, posa de manifest que la seva passió per l’àmbit va perdurar al llarg de molts anys. De fet, una mostra rellevant d’aquesta darrera època es troba a la Filmoteca de Catalunya on, la família Rivière, va cedir una quinzena de pel·lícules diferents sota

la firma de Fernando Rivière de Caralt. En conjunt, són filmacions dels anys setanta on l’autor recull els seus viatges culturals o aficions. Com *Crucero de Barcelona a Buenos Aires y regreso* (1972) o *Galicia sus pazos y monasterios*. Igualment, hi ha la pel·lícula de *Pinya de Rosa y su jardín de aclimatación* (1971) i la de *Colección de arte de Fernando Rivière*, dues produccions que donen visibilitat als seus dos grans projectes. En ambdós casos, trobem un documental en format super-8 amb una durada d’uns quaranta minuts, amb imatges a color, música, narracions i crèdits en castellà. Finalment, també cal recordar que, quan ell acabava de realitzar les pel·lícules, sempre convocava als seus amics i família per fer-los partícips d’aquella feina feta. Unes trobades que, generalment, es feien o a la casa de Barcelona o a la de Guils de Cerdanya, on Rivière també hi tingué una finca des de 1945.

En darrer lloc, i seguint el fil d’aquesta dèria documentalista del Sr. Rivière, no podem deixar de banda la seva passió pels llibres. Per encetar el tema però, ens hem de traslladar a la seva infància quan, a la *Villa Galia*, ja comptaven amb una gran biblioteca on Fernando va començar a agafar l’hàbit de la lectura. Més endavant, just quan es va emancipar, va fer el pas de la lectura de llibres a l’afició per col·leccionar-los. El primer document que evidencia el seu vincle directe amb el sector de la bibliofília, però, és la fitxa d’ingrés a l’Associació de Bibliòfils de Barcelona, l’any 1944. En aquesta, Rivière, va ser el soci número 64 i, aquest fet, ens determina que fou un dels socis fundadors. A l’Associació, Rivière va realitzar una conferència per als socis, el 23 de març de 1950, amb el títol *Sobre mi colección de libros de arte*. Una bona pista per, si més no, esbrinar una de les branques de la seva col·lecció de llibres. L’art, sens dubte, era un sector que li atreia i, en els llibres, tenia gairebé com a norma, adquirir un llibre o un

▲ Biblioteca de la Col·lecció Rivière, 1950. Fons Francesc Serra Dimas, Núm. reg. 020045 (Arxiu Fotogràfic de Barcelona)

catàleg de cadascun dels artistes que entraven a formar part de la seva col·lecció d'art. I el mateix faria amb les publicacions referents a exposicions on va prestar les seves obres. D'aquesta manera, Fernando anava creant una biblioteca adaptada a la seva pròpia col·lecció d'art on, a més a més d'un inventari de les peces, que ell mateix va fer amb l'ajuda del Sr. Sebastià, totes les obres d'art tindrien una font més on ampliar informació. Per altra banda, també va tenir col·leccions considerades més genèriques però, igualment, importants, com *Summa Artis*, *Ars Hispaniae*, les monografies i estudis dedicats a mestres de la pintura, com Joaquim Sorolla i Ignacio Zuloaga, de Bernardino de Pantorba; les obres de crítica d'art, *Arte y artistas* (1912), *La pintura catalana contemporània* (1931), entre d'altres, realitzades per Josep Maria Junoy Muns. El que més destacava de tot el seu repertori bibliòfil però, eren les revistes d'art on, per una banda, tenia les d'aquí, com la *Gazeta del Arte*, *Cobalto*, *la Revista Goya*, *Pèl & Ploma*, *Forma i Art*. I, per altra, les estrangeres

i poc habituals al territori, com les britàniques *The connoisseur*, *The Burlington Magazine* i *Apollo*. En línies generals, eren les seves fonts de coneixement, llibres d'investigació dels seus àmbits més apreciats i, per aquest motiu, també tindria una biblioteca dedicada a la botànica i a la cactofília. Aquesta, s'ubicava al Mas del Sol de Pinya de Rosa fins a l'any 2009 quan, juntament amb les imatges que hem comentat, fou donada a l'Institut Botànic de Barcelona.

La col·lecció d'art

A finals de l'any 1929, just quan Fernando Rivière de Caralt acabava de casar-se amb Maria Teresa Vidal-Quadras, iniciava la seva faceta com a col·leccionista d'art. Des del pis del carrer Muntaner, i sota la voluntat d'aplegar obres d'art antic i modern, va anar familiaritzant-se amb el camp. La idea, prenia forma visitant exposicions en museus, galeries d'art i cases de subhastes i, a més a més, aproximant-se als artistes. En aquest sentit, no hem de menystenir

que, dins dels cercles de la burgesia, aquesta pràctica sempre era present i, Fernando, a més a més, comptava amb alguns familiars que hi estaven estretament lligats. D'una banda, el seu cunyat José María Vidal-Quadras Villavecchia (1891-1977), i el seu nebot Alejo Vidal-Quadras Veiga (1919-1994), destacats artistes de la pintura de gènere retratista. De l'altra, el gran col·leccionista d'art Josep Sala Ardiz (1875-1980), cosí germà de la seva mare.

La primera obra, la va adquirir l'any 1929, es tracta de *Terres Roges* de l'artista Joaquim Mir Trinxet (1870-1940). Més tard, entre el 1934 i 1935, coincidint amb el moment en que la família es va traslladar a la casa del carrer Tres Torres, Fernando va encarregar diversos retrats dels membres de la seva família a José María Vidal-Quadras com el retrat a la seva filla María Teresa. En darrer lloc, i quan Barcelona es trobava pràcticament a les portes de la Guerra Civil, va comprar dos paisatges al pintor Hermen Anglada Camarasa (1871-1959), per mitjà de la Sala Parés.

▲ José María Vidal-Quadras Villavecchia: *María Teresa Rivière Vidal-Quadras*, 1934. Coll. I. i Vidal-Quadras, J.A., José María Vidal-Quadras: poeta del contraluz, Barcelona: Bustamante, 2007. p. 88.

Passada la guerra, la idea continuava però es volia fer amb més rigor. Per això, aquesta vegada, Fernando va recórrer a l'historiador Luís Monreal Tejada (1912-2005) i al decorador Willy Peters Pons. Ells, que coneixien àmpliament la situació artística barcelonina, sabien que el sector s'anava restablint amb força rapidesa, les galeries tornaven a obrir i els col·leccionistes estaven entusiasmats per comprar noves peces. Generalment, de les diferents branques de l'art, la pintura va ser la més sol·licitada, mentre que la resta va quedar en un segon pla. Monreal, era l'assessor de Rivière en quan a l'adquisició de pintures, i tenia clar que, aleshores, predominava el gust per temes realistes com paisatges, bodegons, figures, flors, marines, pintures religioses i retrats de dames i cavallers de la burgesia. Peters, que ja l'hauria aconsellat en el pro-

◀ Joaquim Mir Trinxet: *Terres Roges*, 1930. Jardí, E., Joaquim Mir, Barcelona: Polígrafa, 1975. Cat. rao. p. 158.

Willy Peters Pons i Fernando Rivière de Caralt a Pinya de Rosa, c. 1953. Arxiu particular Willy Peters Alexandre

jecte de Blanes, comptava amb una sòlida xarxa de contactes que li facilitaven peces de mobiliari antic i modern, ceràmica, talles i elements decoratius d'art antic. Així mateix, la majoria d'obres eren procedents de sales barcelonines com la Sala Parés, les Galeries Laietanes, la Galeria Syra, la Sala Gaspar i La Pinacoteca, entre d'altres. Ara bé, també n'hi hauria de Madrid, com Antigüedades Linares o el Salón Vilches.

L'any 1947, la col·lecció Rivière, ja era distingida per albergar obra d'artistes com Joaquim Sorolla, Ramon Casas, Isidre Nonell, Marià Fortuny, Ramon Martí Alsina... I també d'artistes del moment, com Francesc Serra Castellet, Rafael Durancamps, Carlos Nadal, Joan Colom, Emili

Grau Sala, Josep Puigdemolles, Lluís Muntané, Josep Maria Mallol Suazo i Jaume Mercadé, entre d'altres. Al seu torn, s'hi va afegir pintura de Manuel Benedito Vives, Aureliano de Beruete, Zuloaga, Chicharro, Gutiérrez Solana, Jiménez Aranda, Darío de Regoyos i Barrón Carrillo. Un corpus d'obres quantiós que calia situar en un espai gran, fora de la seva casa particular però dins de la mateixa ciutat. Aleshores, Fernando, va decidir llogar un pis al carrer Sant Gabriel, núm. 15, pral., de Barcelona, on hi romandria fins pels volts de l'any 1972. L'immoble, comptava amb nou espais diferents, cinc serien per la secció de pintura moderna i dos per a les de pintura antiga, escultura, mobiliari i arts decoratives. Les habitacions restants, van acollir la

▲ Sales de pintura moderna, 1950. Fons Francesc Serra Dimas, Núm. reg. 020033 (Arxiu Fotogràfic de Barcelona)

biblioteca i la sala de reserves. Gràcies a aquest canvi, Rivièrè va començar a organitzar visites per amics, artistes i empresaris però també per membres de l'Associació d'Amics dels Museus, de la qual Rivièrè formava part. Més endavant, a la col·lecció s'hi va sumar una variada selecció de pintura francesa d'artistes com Utrillo, Maurice de Vlaminck, Matisse, Baboulène, Jacques Yankel, Jules Cavaillès, Robert Humblot i Veyrassat. I part de la seva col·lecció de ceràmica que, disposada entre aquest pis i el Mas del Sol de Blanes, comptava amb uns tres-cents exemplars diversos entre rajola catalana d'arts i oficis, plafons de ceràmica religiosa de Manises, vaixel·la antiga, recipients de farmàcia i peces al torn.

Al mateix temps, Rivièrè va participar en diversos projectes artístics com la publicació *Figuras cumbres del arte contemporáneo español*, monografies d'artistes recopilades en volums que es van publicar entre l'any 1946 i 1952, incloent un assaig i la reproducció de deu obres de l'artista. El projecte, es va dur a terme gràcies al fons del *Archivo de Arte de Barcelona* i el finançament de diferents col·leccionistes d'art. I, seguint aquesta línia, va col·laborar amb la revista *Cobalto. Arte antiguo y moderno*, una iniciativa del crític d'art Rafael Santos Torroella (1914-2002) i la seva esposa, Maria Teresa Bermejo Hernández (1919-2013). Una publicació que, a més de promoure l'art, pretenia donar visibilitat als col·leccionistes d'art de l'alta burgesia catalana. Igualment, Santos Torroella va ajudar a Rivièrè en la compra d'obres d'artistes com Antoni Tàpies, Modest Cuixart, Benjamin Palencia i Salvador Dalí, aleshores poc presents en les col·leccions d'art.

En el cas concret de Blanes, hem de parlar de l'amistat que va establir amb el pintor Rafael Bataller Giralt (1920-2013), el qual coneixeria a l'hotel Mediterrani. L'amistat, va durar molts

▲ *Fernando Rivièrè de Caralt fent un discurs en motiu del Centenari Ruyra. Blanes, 24/09/1958. Fons Pinya de Rosa, Núm. reg. 0183 (Institut Botànic de Barcelona)*

anys i segurament va ser una de les raons per la qual Rivièrè acabaria participant a l'exposició del Club de Vela que abans comentàvem, d'on Bataller era un dels pioners. Del pintor, Rivièrè va arribar a tenir una trentena d'obres seves, predominant, com era habitual en Bataller, les vistes de París, la Vall d'Aran o Formentera. A l'Arxiu Municipal de Blanes, hi podem trobar correspondència i fotografies, que ens parlen d'aquest vincle.

Els darrers temps

Cap als anys setanta, la fi del franquisme i la crisi del petroli, suposaren una gran davallada per a l'economia i, el Sr. Rivièrè, no se'n va quedar al marge. Les fàbriques, van començar un procés d'integració que va comportar el tancament de totes les seues i la creació d'una única factoria, a Cerdanyola del Vallès. Tot plegat, a més a més, va coincidir amb la jubilació de Fernando Rivièrè i el seu cosí Francisco Luis, així com la majoria dels que havien emprés el projecte amb ells, durant els anys trenta. Fernando, per part seva, es va traslladar de la casa del carrer Tres Torres a un pis al carrer Johann Se-

▲ Marià Fortuny Marsal, *Paisatge napolità*, 1874. Gutiérrez, A., *Fortuny (1838-1874)*, Madrid: Museo Nacional del Prado, 2017, p. 326-328

bastian Bach, 13, a Barcelona, on hi establiria la seva residència particular i part de la col·lecció que tenia al pis del carrer Sant Gabriel. Deixant l'immoble, es feia difícil encabir les més de nou-cents obres que havia aplegat, per això va decidir vendre'n algunes i fer donacions a museus com el del barceloní Frederic Marès i Deulovol (1893-1991).

L'any 1978, va entrar a formar part del patronat del *Centro Mediterráneo de Investigación y Desarrollo*, pioner en el desenvolupament de programes d'investigació relacionats amb el medi marí i l'ecologia, amb seu a Blanes. Després del juliol de 1992, amb el recent decés de l'il·lustre, el jardí botànic de Blanes es va mantenir en mans de la família fins a l'any 2004. La col·lecció d'art així com la seva biblioteca, es van anar dispersant entre familiars, sales de subhastes, antiquaris, col·leccionistes particulars... però, tot sovint, passejant per museus d'arreu, podem tornar a contemplar part d'aquest llegat com la parella d'olis d'Isidoro Arredondo (c. 1657 - 1702) i el paisatge de Marià Fortuny, que ara són part de la col·lecció permanent del Museo del Prado de Madrid.

Bibliografia, hemerografia i webgrafia

- Dades registrals del Registre Civil de Barcelona dels naixements de l'any 1904. Vol. 216. Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona.
- Crous, J., *Llibre dels pregons de la Vila de Blanes*, Blanes: Ajuntament de Blanes, 1998. p. 271-278.
- Fernández, P., *Un siglo y medio de trefilería en España. Historia de Moreda (1879-2004) y Rivière (1854-2004)*, Barcelona: Rivière y Moreda - Trivium, 2004.
- Costa, F., *El llibre de les famílies de Mataró*, Recurs digital: Academia.edu, 2017. p. 39-40.
- Autoria desconeguda, *La felicidad en la práctica de la virtud. Un Ángel de la tierra: Francisco de P. Esteve Pi, gloria de la juventud católica española (1900-1918)*, Barcelona: Impr. Subirana, 1918.
- "De Sociedad", *La Vanguardia*, 06/06/1926, p. 18.
- Fernán-Téllez, "De Sociedad: Capítulo de Bodas", *La Vanguardia*, 26/11/1929, p. 29.
- "Música y Teatros", *La Vanguardia*, 31/10/1931, p. 15.

- “Vida de Sociedad: Un concierto en el Palau”, *La Vanguardia*, 08/12/1934, p. 10.
- “Necrológicas: Fernando Rivière Chavany”, *La Vanguardia*, 24/11/1933, p. 2.
- “Importantes decretos del Gobierno de Cataluña”, *La Vanguardia*, 09/08/1936, p. 3.
- Villa, C. de la, i Sans, F., (juny 2015), *Pinya de Rosa i Jardins i Jardiniers*, Conferència a la Sala Prat de la Riba de l’Institut d’Estudis Catalans, Barcelona. Recurs digital: Institut d’Estudis Catalans. [https://www.youtube.com/watch?time_continue=2383&v=ziVgb1EKWFQ&feature=emb_logo]
- Masgrau, M., “Pinya de Rosa: un paratge natural d’interés nacional”, *La Punxa*, núm. 42, 2006, p. 26-27.
- “El nuevo Ciclo de Conferencias”, *Recvll*, nov. 1955, p. 8.
- Soler, J.M., “En el dia del sello: El gremio barcelonés de filatelia, propulsor de la festividad de San Gabriel”, *La Vanguardia*, 23/03/1963, p. 27.
- Fernandez, M. (Stamp), “De Filatelia: Exposición Filatélica Nacional”, *ABC* (Madrid), 11/04/1936, p. 33.
- “Colecciones premiadas en la XIV Exposición Filatélica de la Feria de Muestras”, *La Vanguardia*, 18/06/1960, p. 33.
- Fermentino, M. de, *Cronica del CIF (I Congreso y Exposición Internacional de Filatelia - Barcelona)*, Barcelona: Artigas, 1964. p. 191.
- “Crònica del Centre”, *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, des. 1922, p. 403.
- Jolis, A. (coord.), *Centre Excursionista de Catalunya: 120 anys d’història: 1876-1996*, Barcelona: Centre Excursionista de Catalunya, 1996. p. 94.
- “Una sesión de los Amigos de los Jardines”, *La Vanguardia*, 02/11/1964, p. 24.
- Roger, A., “Josep Bouchet Roca, cantar i repartir peix”, *Blanda*, núm. 17, 2014, p. 141.
- Susanna, A., “Notícies i novetats de l’Institut Botànic de Barcelona: Donació de la Biblioteca i Arxiu Fotogràfic del senyor Fernando Rivière de Caralt”, *Collectanea Botanica*, Vol. 28, 2009, p. 146.
- Rivière de Caralt, F. (direcció artística) i Vidal-Quadras, Guillermo (argument i títols). (1928). *La Resurrección de Mac Habu de Mury* [cinta cinematogràfica]. País desconegut: Bird Films. Vvidalest, 2014. Recurs digital: You Tube. [<https://www.youtube.com/playlist?list=PL1E924E6E954C1146>]
- Fitxa d’alta de soci de la Secció de Cinema del Centre Excursionista de Catalunya. Núm. 5315. Arxiu Històric del Centre Excursionista de Catalunya.
- Tomàs, J. i Beorlegui, A., *El cinema amateur a Catalunya*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institut Català de les Indústries Culturals, 2009. p. 5.
- “Secció de Cinema”, *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya: Club Alpí Català*, jul. 1934, p. 287.
- Filmoteca de Catalunya, Dipòsit del Fons de pel·lícules de Fernando Rivière de Caralt.
- VVAA., *25 años de la vida de la Asociación de Bibliófilos de Barcelona. Le IIIème Congrès international de bibliophilie: actes et communications*, Barcelona: Asociación de Bibliófilos de Barcelona, 1971.
- Catálogo de la exposición de pintura antigua (siglos xv-xvi-xvii-xviii) de collecciones barcelonesas, celebrada en la Sala Parés-Barcelona, diciembre 1946-enero 1947 [catàleg d’exposició]. Barcelona: Edimar, 1946.

- Cirici Pellicer, Alexandre. *Tàpies: Testimoni del silenci*. Barcelona: Polígrafa, 1970.
- Fontbona de Vallescar, Francesc. «Plandiura, Sala i altres col·leccionistes. El seu paper en la fixació del cànon de la pintura catalana moderna». A: Bassegoda, Bonaventura (ed.). *Col·leccionistes, col·leccions i museus: Episodis de la història del patrimoni artístic de Catalunya*. Bellaterra [etc.]: Universitat Autònoma de Barcelona [etc.], 2007. (Memoria Artium; 5), p. 263-273.
- Fontbona, Francesc; Miralles, Francesc. *Anglada-Camarasa*. Barcelona: Polígrafa, 1981.
- «Labor cultural de invierno». *La Vanguardia* [Barcelona] (8 gener 1956), p. 21.
- Pantorba, Bernardino de. *La vida y la obra de Joaquín Sorolla: estudio biográfico y crítico*, Madrid: Extensa, 1970.
- Pérez Sánchez, Alfonso Emilio. «Un lienzo de Isidoro Arredondo para el Museo del Prado». *Boletín del Museo del Prado* [Madrid: Museo del Prado], vol. 1, núm. 1 (gener-abril 1980), p. 17-22.
- Vidal Oliveras, Jaume. «Cobalto, història d'una iniciativa editorial (1947-1953)». *Locus Amoenus* 3 [Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona], núm. 3 (1997), p. 215-240.
- Vidal Oliveras, Jaume. *Galerisme a Barcelona 1877-2012: Descobrir, defensar, difondre l'art*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona: Art Barcelona, Associació de Galeries, 2012.
- Telese Compte, Albert. *Valoració de la col·lecció de ceràmica de la col·lecció Rivièrè, c. 1975*. [Exemplar manuscrit conservat a l'arxiu familiar de la col·lecció Rivièrè, realitzat per encàrrec del col·leccionista Fernando Rivièrè de Caralt]
- *Cobalto: Arte antiguo y moderno*. [Barcelona: Cobalto], vol. 1, quadern 4 (1948).
- *Figuras cumbres del arte contemporáneo español*. Vol. 16: José Aguiar. Barcelona: Archivo del Arte, 1948, làmines núm. 6 i núm. 10.
- *Figuras cumbres del arte contemporáneo español*. Vol. 17: Eduardo Chicharro. Barcelona: Archivo del Arte, 1948, làmina núm. 10.
- *Figuras cumbres del arte contemporáneo español*. Vol. 20: Francisco Serra. Barcelona: Archivo del Arte, 1948, làmina núm. 1.
- *Figuras cumbres del arte contemporáneo español*. Vol. 21: Luis Muntané. Barcelona: Archivo del Arte, 1946, làmines núm. 8, 9 i 10.
- Arxiu i Biblioteca Rafael i María Teresa Santos Torroella, Ajuntament de Girona.
- Bota-Gibert, J., "Aproximació a la vida i obra de Rafael Bataller", *Blanda*, núm. 6, 2003, p. 45.
- Roger, A., "Respirant art: Rafael i Charo. A propòsit del fons Rafael Bataller", *Blanda*, núm. 16, 2013, p. 122.
- Fons Rafael Bataller Giralt, Arxiu Municipal de Blanes.
- Barrachina, J., Llonch, S. i Vélez, P., *La col·lecció somiada. Escultura medieval a les col·leccions catalanes*, Barcelona: Institut de Cultura de Barcelona, 2002. p. 108-109. Col·lecció Quaderns del Museu Frederic Marès.
- Vila, J., "Constituido el Patronato del Centro Mediterráneo de Investigación", *La Vanguardia*, 29/10/1978, portada.
- Gutiérrez, A., *Fortuny (1838-1874)*, Madrid: Museo Nacional del Prado, 2017, p. 326-328.

Sara Vila Gomà

Doctoranda en Història de l'Art a la Universitat Autònoma de Barcelona

Si

Escala amor

MARIA

-50

01

Les meves arrels

Maria Aladern

Em dic Maria Aladern i Sagrera. Vaig néixer a Blanes l'any 1941 en una família de pescadors del barri de sa Carbonera, entre el carrer Girbau i el carrer de la Porta Nova. A casa meva, com en totes les cases de pescadors, la vida girava a l'entorn de l'ofici d'anar en marc.

El meu avi, un gran cantaire de l'escola de Mossèn Joan Batlle, era de can Tem. A la

meva àvia li deien la Pepeta Sotana perquè venia de can Sotana, de Raval. El pare es deia Francisco, però la gent de Blanes l'anomenaven Panxito i la mare era la Conxita de can Capderé de Tordera, la masia que m'ha inspirat el meu llibre **Camins d'arrels** i on he passat els dies més feliços de la meva vida. I a mi, tot i que ja han passat molts anys, encara hi ha qui em coneix per la Maria de can Tem.

▲ Amb les noies que van fer el Servei Social l'any 1959. Col·lecció Maria Aladern

▲ Retrat familiar a Tordera, 1950c. Col·lecció Maria Aladern

▲ Can Capderé de Tordera. Col·lecció Maria Aladern

A pagès

La casa on va néixer la meva mare era una masia patriarcal on les persones naixien, treballaven i, si no es casaven, també hi envellien. Allà jo era l'única neta i l'única neboda. No hi havia més canalla, però jo m'entretenia sola. Jugava amb la fireta que l'àvia havia canviat al drapaire per pells de conill. També era capaç de donar vida a qualsevol objecte, fins i tot als cromos de la xocolata i a les estampes que havia trobat en un calaix, en el mateix calaix que, més endavant, vaig descobrir els contes i els llibres.

Vivien de la collita i de menjar no en faltava. Portaven el blat al molí i, un cop a la setmana, pastaven. Hi havia una quadra amb vaques i vi al celler. Pel gener mataven el porc i, de tant en tant, un conill o alguna peça d'aviram.

Recordo quan anàvem amb la tia Enriqueta, caminant, cap al Pla de Jalpí a portar el dinar als homes que eren allà des de la sortida del sol. Havent dinat, buscaven una ombra per fer la migdiada, i quan tornàvem a casa, cap al tard, pujàvem a dalt del carro damunt de l'alfals que ens feia de coixí.

També em ve a la memòria l'avi Miquel quan, descalç i amb els cuixots arremangats, amb el tràmec a la mà obria camí a l'aigua. Era a Solés, un hort separat de la casa només per un bosquet. Moltes tardes li anava a portar el berenar i em quedava una estona fent-li companyia.

Ben segur que ells tenien la seva lluita. Eren temps de postguerra i les coses no eren fàcils. Eren els avis els qui portaven la casa. L'hereu, que només amb setze anys se l'havien endut amb la quinta del biberó, encara no havia tornat de l'Àfrica, però jo no n'era conscient. El record que conservo d'aquelles temporades que vaig viure gairebé aïllada, a pagès, és d'un món idíl·lic, del qual havia de despertar quan començava el curs escolar.

Blanes i la seva gent

Quan ve una persona de fora i es queda parada de com ha canviat Blanes, normalment es refereix a la seva estructura, i és cert, perquè tot i que no me n'he anat del poble, lligada com estava a la botiga, d'alguna manera jo també he patit aquesta absència: un bon dia el passeig de

▲ La barca "Joaquina". Col·lecció Maria Aladern

◀ *Panxito Aladern i Conxita Sagrera el dia del seu casament, l'any 1940. Col·lecció Maria Aladern*

Mar s'havia convertit en un jardí, el port s'havia emplenat de passarel·les amb amarraments per a la pesca esportiva o un altre dia faltaven Els Piteus.

I ara, mirant-ho amb la perspectiva que donen els anys, el que més recordo és aquell Blanes amb la seva gent, persones que jo llavors veia molt grans i ara em sembla que soc jo més gran del que ho eren elles. No veig només les parets, els teulats, les canals que deixaven caure l'aigua damunt les voreres, les reixes i les portes, les finestres amb vidrieres o els testos als balcons, sinó que veig les persones. Sobretot en aquelles nits d'estiu, quan treien les cadires baixes i assegudes a la fresca passaven la paraula. I ens veig també, a nosaltres, criatures llavors, rondant pel barri des de les escales de missa fins a la sorra de mar.

Esperàvem amb candeletes la Festa Major, amb els *caballitos*, les fires i, sobretot, la nit de Santa Anna amb aquells coets que s'enlairaven omplint el cel amb guspines de colors i que deixaven tothom amb la boca com una o.

Recordo també les Enramades. Se celebraven durant la vuitada de Corpus, entre els diferents barris del poble. Els balcons apareixien engalanats. Les nenes, de dues en dues, ben mudades, portàvem una panereta plena de flors i, seguides per la música, anàvem cap a l'església parroquial on les anàvem escampant.

En aquells anys fèiem molta vida al carrer. Alguns pescadors que adobaven les xarxes amb una cantarella que no s'acabava mai, la modista voltada d'aprenentes que també cosien a la fresca, una botiga de laminadures "Can Galindaina" que no tancava mai i que, de tant en tant, a la que podíem arregar cinc cèntims, passàvem a visitar abans d'anar al col·legi, o una casa de senyors que només venien a l'estiu.

Una casa de pescadors

A casa, com a totes les cases de pescadors i també a moltes de terrassans, parlàvem salat, i si jo no hi parlo és perquè la meva mare, amb tota la bona fe, em va inculcar la seva parla.

La nostra era una vida senzilla entre penes i alegries. No oblidaré mai aquells temps de restriccions, quan l'aigua l'havíem d'anar a buscar a la font d'en Romà i la llum no la donaven fins molt tard. Llavors no quedava altre remei que fer els deures de col·legi respirant aquella fortor insuportable del carbur mentre les parets s'emplenaven d'ombres, amb l'olor de llenya i l'olor de mar que venia de les calces i caçadores penjades al respatllet de les cadires. Era roba gruixuda i encarcerada per la sal. L'havíem de tenir ben a la vora del foc, mentre nosaltres ens quedàvem amb l'esquena freda. Aquestes eren les nostres olors: olor de tint de les xarxes que hi havia apilades a l'entrada, olor de peix fregit, olor de malta i de tabac negre.

A casa, ben segur que com a totes les cases de pescadors, sobretot a la nit, quan hi érem tots, no es parlava d'altra cosa que de la barca i del motor, de si havien vingut ses roasses, d'on havien fet les calades, que si als Capets, a la Planassa, a la Malica o bé a la Rocassa. Encara guardo una llibreta del pare on explica aquests senyals. Hi havia un límit de milles que s'havia de respectar, cosa no gens fàcil per a nosaltres. Teníem una barca de bou on hi anaven el pare i l'avi. Potser era el més petit dels quillats. Es deia *Joaquina* i no arribava a les quatre tones. Jo no entenc com ara, tot i que aquest món ja l'he perdut de vista, es puguin veure, des del passeig de Mar, les embarcacions pescant a pocs metres de la costa (fa temps que no ho he vist).

▲ Josep Aladern i el seu pare Francisco Aladern, remendant les xarxes davant les "botigues". Col·lecció Maria Aladern

Avui dia, anem al port i veiem aquests vaixells tan grans que no tenen res a veure amb l'època que havíem viscut nosaltres. Em venen a la memòria tants de records que se'm fa el cor petit. Sobretot, perquè no puc deixar de pensar en en Josep, el meu germà. Tenia vint-i-quatre anys i semblava que havia nascut i havia viscut només per anar a pescar. Estava casat amb la Rosa Maria Gusi, tenien un fill d'un any i una filla que venia de camí. La seva mort no solament va colpejar la nostra família, sinó que va commoure tot el poble de Blanes. Era el mes de setembre de l'any 1970.

Malgrat tot, no vull renunciar als records de la nostra vida de pescadors. Ha sigut el món de la meva infantesa i de la meva joventut, un món que no ho deixarà de ser mai perquè són les meves arrels. Recordo quan érem petits: sortíem del col·legi i amb el meu germà anàvem corrents cap al moll a esperar el pare i l'avi per veure com arribava la barca, saber com els havia anat el dia i vigilar com descarregaven el peix. M'imagino el que devia representar per a aquells homes que havien passat tot el dia mar enfora -brandant dins aquell esclop, com deia el pare-, trobar tota la família esperant.

Mentrestant, la nostra infància transcorria a la sorra de mar. Els dijous a la tarda, quan no teníem escola i sobretot a l'estiu, en aquelles tardes tan clares i llargues, tot l'espai era nostre. Jugàvem a mel de córrer, saltant per on podíem entremig dels arts estirats. També jugàvem a mel d'amagar enfilant-nos a les barques i buscant racons soterrats entremig de les

▲ Dona tirant l'art. Pintura de Maria Aladem

xarxes dels magatzems. Érem feliços, però, tanmateix, ja de ben petits havíem après a patir, a compartir les angoixes de l'ofici. Recordo, sobretot, aquelles nits d'hivern quan es feia fosc i la barca no tornava. Miràvem l'horitzó i no veíem cap llum ni cap senyal, tan sols puntets que tan aviat apareixen com desapareixen. I nosaltres, amb la mare i l'àvia, dretes a la riba, espera que t'esperaràs només amb la frisança que un d'aquells puntets s'anés fent gran. Les nits sense lluna feien feredat. I més encara si estava núvol i no es veien ni les estrelles, o quan es girava el vent i semblava que podia

canviar el temps. Fins que no sentíem aquell pop-pop del motor no respiràvem.

I mentre els homes passaven la vida mar enfora, les dones s'ocupaven d'adobar els arts. Els estenien a la sorra gairebé cada dia i, allà mateix, recordo l'àvia asseguda amb un mocador al cap tirat endavant com si fos una visera, amb aquelles mans plenes de durícies pel frec amb el fil, treballant les hores que fes falta per tenir l'art a punt per a l'endemà. En aquells anys, tota aquella extensió de sorra fins al mur era només per als pescadors i per a les drassanes (*l'astillero*, que en dèiem nosaltres) A l'hivern solien remendar a dins o bé davant de les botigues, aquells magatzems petits que encara avui en dia hi ha al port: l'àvia, la mare, el pare i, més endavant, en Josep. Jo també en vaig aprendre, però la vida em va portar per altres indrets.

També em ve a la memòria, tal com ho explico a ***El Bram de l'aigua***, quan anava amb l'àvia a vendre peix al Portal. Era una dona molt trempada. De lletra no en sabia gaire, però de números sí que en sabia. La traça que tenia i com anava de lleugera! No acabava de tenir el peix al seu lloc que ja hi havia alguna dona esperant. I si no, les cridava pel seu nom. Alçava, lleugera, la balança. Primer, posava el pes en un plat i després, deixava caure el peix a l'altre plat. –Apa, té, bon pes, noa, els deia tot posant-n'hi un de la panera abans la balança no hagués tingut temps de reposar. Aviat tenia el compte fet i tothom content. I és que l'àvia les tenia ben apamades, coneixia els seus gustos, sabia les que es conformaven, les que els havia d'apujar el preu perquè regatejaven, i també la que hi anava a última hora a buscar *escatutxo*. –És pel gat –li deia–. Cada dia la mateixa cançó. Però ella sabia del cert que al pobre gat només li quedava l'espina. I allà s'estava, fes fred o calor, fins que no ho havia venut tot. En acabat, sola o acompanyada, se n'anava cap a

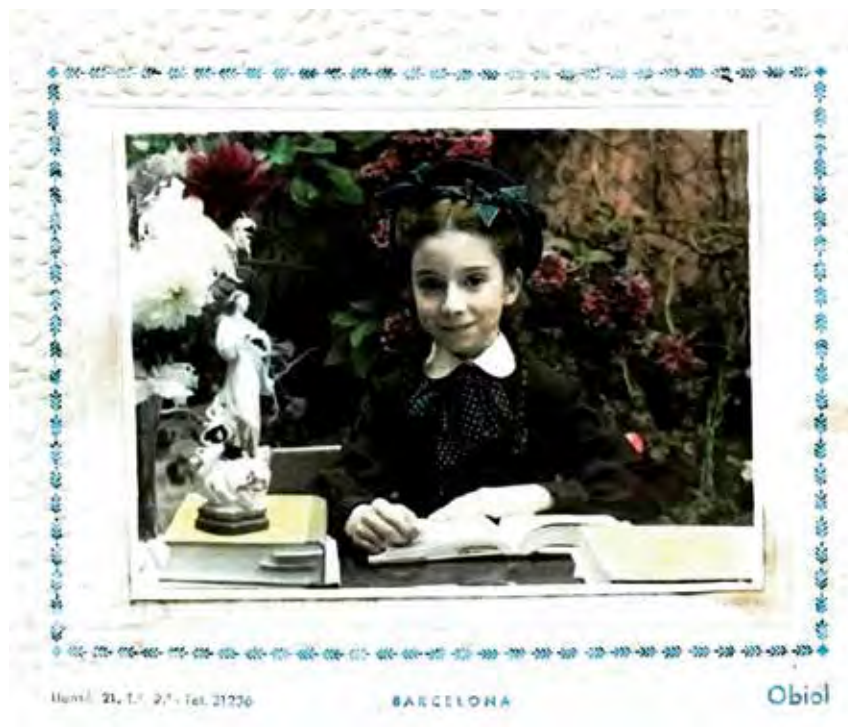
casa. La càrrega era més lleugera. Havia venut el peix. Aquell davantal de butxaques fondes, però, anava un xic de gairell.

L'àvia Papeta era una dona que tenia les coses molt clares. Recordo quan els dissabtes anàvem a comprar. Corríem totes les botigues de Blanes. –Hem d'anar una mica a cada lloc –em deia, convençuda–. S'ha d'estar bé amb tothom, no fos cas que tornessin a venir mal dades. Crec que encara portaven les vivències de la guerra aferrades a la pell. A mi m'agradava molt anar amb ella. Recordo que una vegada, era molt petita, em va deixar sola al Portal, al costat d'aquella panera rodona. Només per vigilar –em va dir–. Va venir una clienta i la vaig despatxar. No sé ben bé quin peix era, només sé que era un peix petit i relliscós que se me n'anava de les mans –devien ser guilles–, i que el vaig embolicar amb paper de diari. I com en vaig estar, de contenta, només de poder-ho explicar a l'àvia! També he de dir que això no ho hauria pogut fer si no m'hi hagués ajudat la Irene, que tenia la panera al costat. Fa tants d'anys d'això, que ben segur que ella no se'n deu recordar.

La infantesa i joventut

En aquella època encara anava a l'escola. No oblidaré mai el fred que passàvem al col·legi de les monges del carrer Forn de la Calç. Per més samarretes i mitjons que portéssim quedàvem amb els peus glaçats, les cames enravenades i, tot i portar guants, no ens estalviàvem els pene llons. També de com anàvem a l'ofici cada diumenge, de dues en dues, amb el missal. Dúiem el vestit blau marí de mudar, sabates de xarol i mitjons blancs, amb una boina ben enganxada perquè no voleiés, i corbata de piquets.

No oblidaré mai amb la fe que vam fer la Primera Comunió –En dèiem la “Comunió petita”–,

▲ Retrat de l'època escolar a les monges. Col·lecció Maria Aladern

vestides de blanc amb una diadema i pentinades amb tirabuixons. Una setmana abans ja ens posaven "torsidos". Dúiem un llibre nacrat i uns rosaris amb una creu daurada. Després passàvem per can Planchard i ens feia un retrat per emmarcar. I quan tornàvem a lluir el vestit de la Comunió era una tarda de Setmana Santa, quan anàvem a l'Hora. Ben arrengrerades en dues fileres, una a cada cantó de carrer, amb un lliri a la mà, caminàvem cap a la Parròquia a fer la Vetlla al Santíssim.

També em ve a la memòria quan fèiem la "Llibreta de Nadal", una llibreta molt ben feta "sin borrones ni tachaduras" –ens deia la "madre". Era un regal per als pares en aquelles festes nadalènques, juntament amb la postal del Naixement, i quan deia el vers enfilada en una cadira fent rodones amb les mans. Recordo, sobretot, quan anàvem a esperar els Reis de l'Orient al carrer Ample amb un fanal a la mà i quan, tremolant, els entregàvem la carta.

Les monges ens van ensenyar el que sabien perquè, llavors, de mestres gairebé no n'hi havia. Amb molt pocs llibres que, això sí, ens feien estudiar de memòria, vam aprendre tot el que calia saber: Tant la urbanitat, com els deu manaments, l'ortografia, les quatre regles o la llista dels reis gots. I amb aquest bagatge, als onze o dotze anys, la majoria de noies plegaven del col·legi i anaven a casa d'alguna modista a aprendre de cosir. D'altres vam fer Co-

merç, però de l'agulla no me'n vaig poder lliurar. –Una noia ha de saber cosir –deia sempre la mare i ves per on, al final va aconseguir que m'agradés i fins i tot que estudiés *Corte y Confección* per correspondència.

I va ser per aquella època que un esdeveniment imprevist va trencar la rutina a casa nostra. Quan ningú no s'ho esperava, va néixer la meva germana Conxita. Nosaltres ja érem grandets i va ser com un regal. No cal dir que jo me'n vaig apropiat com si fos cosa meua.

Aquell any vam acabar el Comerç només quatre noies. Ens vam examinar a Barcelona a l'Acadèmia Pràctica del carrer Pelayo. Això ens va donar tant de prestigi que semblava que havíem fet una carrera que, suposadament, ens faria entrar al món laboral per la porta gran.

Més endavant, era l'any 1959, ens va tocar fer el Servei Social. En dèiem la mili. Una activitat a càrrec de la *Sección Femenina*. Ens instruïen en religió, en *Formación del Espíritu Nacional* i,

sobretot, a ser una bona esposa. Estar sotmesa al marit sense protestar havia de ser el nostre objectiu primordial. El més curiós és que les senyorettes que, suposadament, ens formaven per a aquesta tasca, eren totes solteres. Hi anàvem a la nit després del treball. Era al carrer de la Muralla on ara hi ha el Casal d'Entitats la Cooperativa. També ens ensenyaven nocions de cuina, labors i costura. El més important era la *canastilla* –la primera muda del nadó– que ens durava tot el curs. No ens donaven el diploma si no l'acabàvem.

Per la seva part, també les monges s'havien esmerçat donant-nos consells. Ens advertien que havíem d'anar amb molt de compte amb els nois. Anar al ball era pecat. Era com si balléssim amb el diable, ens deien tot mostrant-nos una estampa on es veia una noia ben mudada, ballant amb un dimoni banyut (tinc l'estampa).

▲ "Anar al ball era pecat". Il·lustració d'un llibre.
Col·lecció Maria Aladern

També la *madre* Dolores, una monja magra, de veu escardalena, que havia encaminat les noies de més d'una generació, no es cansava de repetir: –Heu de ser com els mocadors de can Saura, que els venen dins d'una capsa. No vulgueu ser com els mocadors del mercat, rebregats, que els toca tothom.

I amb aquesta mentalitat, en plena adolescència, vaig entrar en el món laboral, una adolescència entre reunions d'Acció Catòlica, l'Esbarjo Parroquial i el cine Selecto. Això sí, sempre amb compte que no fossin pel·lícules de 3R.

On ens ho havíem passat molt bé era ballant sardanes. No ens en perdiem ni una, ni a Blanes ni als aplecs del voltant. Ens en va ensenyar en Josep Marcó, que vivia al carrer Llarg. Li deien en Maranya i era un gran sardanista que havia ensenyat a unes quantes generacions de blanencs. Tenia molta paciència. Va ser a cal Saraco, una casa de pescadors del carrer de Roig i Jalpí, on avui hi ha la llibreria Ça trencada. Allà, en aquella entrada, amb la Quimet Miralpeix, la filla de la casa, i totes les noies del carrer, entre xarxes i estris de pesca, vam aprendre a saltar i a puntejar.

El treball

El meu primer treball, amb catorze anys, va ser a la llibreria Bitlloch del carrer Ample. Can Miliu, com l'anomenàvem. A primera hora del matí, tan bon punt entrava, posava els diaris damunt del taulell: la Vanguardia, el Diario de Barcelona, El Correo catalán, La Soli, i el "Sieru", El Noticiero Universal, que sortia a les tardes. Ben ordenats i una mica escalonats per poder posar al capdamunt el nom de cada un dels abonats.

D'aquella època tinc un grapat d'anècdotes que ara recordo amb un somriure: hi havia la ca-

serna de la Guàrdia Civil allà mateix, ben a la vora. El primer client del matí era un noi, jove-net, tibat, amb el tricorni ben lluent, i que amb una veu estudiadament enèrgica em demanava “la Vanguardia del capitán”. Era el capitán *Sobrino* que de tant en tant també treia el cap per la llibreria.

Teníem damunt del taulell un àlbum de postals de Blanes, retrats d’alguns artistes i d’altres personatges famosos de l’època, com ara “El Caudillo con su hija Carmencita” i també algun del poble. Recordo la fotografia d’un noi del carrer Ample, somrient, galtes vermelles, ulls blaus i cabells arrissats. Quan venia a comprar i li ensenyava la postal, el feia enfadar.

Era un temps en què encara tot s’aprofitava. En Miliu tenia un aparell petit, muntat damunt del taulell, per carregar bolígrafs: una tinta espessa que per força t’havies d’embrutir els dits i, si no vigilaves, tot el que tenies al voltant. També havia de passar per can Miliu el que volia dedicar discos a “Ràdio Blanes”. Nosaltres els fèiem les dedicatòries, en castellà, com estava manat, i si no ho fèiem ens els traduïen a l’emissora. També, quan arribaven les revistes, si venien senyores gaire escotades, en Miliu agafava un bolígraf i, entre ratlles i piquets, els posava un farbalà.

Em donaven cent pessetes a la setmana i dues pessetes cada tarda per anar a can Sureda a comprar el berenar: un llonguet i una presa de xocolata. Eh que sembla poc? Doncs no era tan poc. Perquè més endavant, quan vaig anar a la SAFA, se suposa que per progressar, em van donar vuitanta pessetes la setmana i encara m’havia de gastar 7 pessetes per al bitllet de l’autobús, i de berenar, res, de res. Era l’any 1956. I tant que vaig protestar! Però això ja és una altra història amb noms i cognoms.

Can Miliu Bitlloch era un lloc de trobada de “gent de missa”. Baixaven de la Parròquia pel

carrer Nou i hi anaven de dret. Em sembla que no havia vingut cap capellà a Blanes que no hagués passat per la botiga, encara que només fos per saludar l’Emili i l’Aurora. Llavors els capellans anaven amb sotana i fins i tot algun duia barret, barret negre amb l’ala rodona.

Mirant-ho bé, aquella botiga, a les tardes, era com un club. A primera hora hi havia tertúlia amb les iaies de la família, cadascuna a la seva butaca. Venia gent molt diversa que quan entraven no tenien mai pressa. Els agradava passar la paraula. I una altra cosa –inaudita avui en dia–: moltes vegades en Miliu, amb una baralla de cartes, entretenia la clientela fent jocs de mans. Encara és l’hora que no sé com s’ho apanyava perquè, tant si em feia bufar com si em feia triar una carta, les barrejava d’una manera que sempre sortia la que ell havia dit.

Jo hi estava com el peix a l’aigua però, com que havia fet el Comerç, semblava que podia aspirar a un treball de més responsabilitat i vaig anar a treballar en un despatx, a la SAFA. Fins llavors la meva vida havia estat, relativament plàcida. A la fàbrica vaig començar a picar pedra. D’entrada, em van fer un examen que va durar tot un dia, matí i tarda. Tot just acabava de fer quinze anys. Amb les trenes i l’abric blau marí encara del col·legi –sense els botons daurats–, anava cada matí a la plaça d’Espanya a esperar l’autobús de can Pujol que ens duia a la fàbrica. Allà em trobava amb veïns del mateix barri. La meva mare m’havia encomanat a la Lola Carreras, que havia estat la meva senyoreta de doctrina. També hi havia, entre d’altres, el dibuixant Josep Pruna, en Nonell, sempre somrient, i el senyor Aldama, un personatge seriós que era el primer a arribar i que a mi em feia molt de respecte perquè era l’alcalde de Blanes.

I allà em vaig trobar darrere d’una màquina d’escriure, en un despatx amb parets de vidre

entremig d'una sala de màquines amb un soroll esfereïdor i olor de dowtherm.

El meu cap era el senyor Gràcia. Era el cap del Departament de Niló, el primer fil sintètic que va produir la fàbrica. Alguns potser el recordareu o en deveu haver sentit parlar. Ho volia tot a l'hora i a poder ser, al minut. Tot havia de ser el màxim de ràpid i perfecte. Em sembla que a ell li dec l'arrencada que encara porto: de trencar-me el cap i de no regatejar cap esforç per treure de tot el màxim profit.

Malgrat tot el que havia viscut fins llavors, estava clar que no sabia res de la vida. A la fàbrica vaig aprendre molt. És cert que se'm va respectar, sí, em van tractar bé, però també he de dir que allà vaig perdre aquella innocència que encara tenia de nena. Entremig d'aquell món jerarquitzat, em vaig assabentar del que era la vida fora de l'embolcall de la família.

Tinc una anècdota que no he oblidat mai: Feia poc que havia començat a treballar. Un dia vaig rebre una esbroncada que encara recordo, paraula per paraula. Em van carregar les culpes d'un treball que havia fet malament i jo no em vaig defensar, no perquè no tingués prou valor, sinó per no delatar una altra persona que s'ho mirava, impàvida, tot fent el distret, la qual era la verdadera responsable. No sé ben bé si va ser per una ètica professional mal entesa o perquè encara estava imbuïda per la mentalitat de les monges. Tanmateix, però, aquesta història no va acabar aquí. El pitjor va venir quan ho vaig explicar al pare. Em va dir que fos l'última vegada, que la vida no anava així i que m'havia d'haver defensat. Ben segur que a ell li devia doldre tant o més que a mi. Aquell dia vaig aprendre una gran lliçó.

Vaig treballar tretze anys fent de secretària en el mateix departament i amb el mateix cap. Les pors del principi havien desaparegut. Treballava tranquil·lament en un despatx lluminós i

sense soroll, ben considerada i amb l'ofici ben après.

La botiga

L'any 1966 vaig conèixer l'Antoni i el 1967 ens vam casar. Quan va néixer la nostra filla Anna, vaig fer els impossibles per no haver de deixar la feina, però llavors encara no hi havia guarderies.

I vaig haver de tornar a començar. Com que no podia anar a treballar a cap lloc, vam posar una botiga de queviures al baix de la casa que ens acabàvem de fer a la barriada de Mas Moixa, on llavors construïen l'Institut "Sa Palomera". Vam començar amb unes balances de ca l'Espigulé, un taulell de can Noranta-Cinc—ambdues botigues havien fet reformes—, la nevera domèstica i unes lleixes fetes a casa.

▲ El dia del casament amb l'Antoni Ramos, el 1967.
Col·lecció Maria Aladern

▲ A la botiga. Col·lecció Maria Aladern

Si bé és cert que al principi vaig gaudir del fet de treballar sense caps que et diguin el que has de fer, també és veritat que aquells primers anys van ser els més durs que hem passat a la vida, agreujats, sobretot, per les circumstàncies familiars. El febrer de l'any 1972 va morir el nostre fill Francesc Xavier, tres mesos després d'haver nascut.

Però com que la vida, implacable, no s'atura i no podem fer altra cosa que tirar endavant, al cap d'un any va néixer l'Albert, el nostre tercer fill.

A mesura que passava el temps i augmentava la clientela, vèiem que teníem a casa mateix un mitjà per guanyar-nos la vida i vam decidir convertir aquella botiga en una empresa familiar.

Mentrestant, també el país canviava de fesomia. Tot i que una part de la població gaudia de més benestar, treballar per compte propi era cada vegada més complicat. Sobretot quan havies de compartir la son amb els números, o la vida familiar amb la feina, o quan havíem d'acatar lleis que es fabricaven als despatxos

per persones que del teu ofici semblava que hi entenien ben poc. Tot i amb això, vam anar avançant. Al final, aquella botiga petita del començament es va convertir en un supermercat de 150 metres quadrats, amb tots els serveis: carnisseria amb elaboració pròpia, congelats, refrigerats, fruita i venda de pa, un establiment competitiu dotat amb les últimes tecnologies.

—T'has de posar al dia, et deien els entesos que de casa teva en volien saber més que tu.

I tots plegats ens vam equivocar perquè el salt va ser massa gran. Era a principis dels anys noranta. Gairebé al costat, van obrir un supermercat de 2000 metres quadrats. Vam aguantar dos anys, però vam acabar plegant perquè una cosa és treballar per viure i l'altra viure només per treballar. Se suposava que la botiga ens havia de mantenir, no pas que nosaltres haguéssim de mantenir el negoci, i sempre pendents d'un fil. Vam plegar en el moment just. Les grans superfícies es van multiplicar, i totes en aquella mateixa zona. L'esforç de tots aquells anys s'havia escolat per un forat negre.

Noves oportunitats

Vam haver de buscar feina. Potser alguns em van veure al Cinema Maryan. La taquilla era com una finestra oberta al carrer Ample, que d'alguna manera em va compensar dels anys que no m'havia mogut de casa. La meva tasca consistia a despatxar entrades i atendre el telèfon. Entre setmana no solia haver-hi molta feina; en canvi, els festius sí que venia gent. De vegades, depèn de quines pel·lícules feien, la cua arribava fins a l'església, cosa que, segons ens havien comentat, tenia ben desconcertat el senyor rector. Allà vaig estar-m'hi fins a l'any 2000, quan van tancar el cinema.

I llavors sí que vaig tornar a nàixer. Tenia cinquanta-nou anys, els nostres fills ja feien la seva vida, teníem diners per anar a comprar i, per primera vegada, era mestressa de totes les hores del dia. Hi havia tantes coses que m'agradava fer que no sabia ni per on començar. Tenia molt per aprendre. Vaig descobrir l'estudi de l'artista blanenc Ricard Ferrer, un àtic davant mateix de la capella de l'Antiga. No m'ho acabava de creure! Semblava un estudi d'aquells pintors parisencs que només havia vist a les pel·lícules. És tal com ho descriu en el meu llibre **Escales amunt**. Allà vaig aprendre el que era l'art i que, encara que semblés impossible, jo també hi podia participar.

Més endavant em vaig matricular a la Universitat de Barcelona. Només el fet de tenir accés a aquell recinte –per a mi tan solemne com entrar en una catedral– em produïa una forta emoció. Era per a la gent gran, però jo ja en tenia prou. Tampoc em volia complicar molt la vida. No hi havia deures ni exàmens, però en vaig treure molt de profit. Prenia apunts, i en el tren de tornada a Blanes ho passava a net.

Havia viscut tan tancada que per a mi Barcelona era un altre món. Vaig fer molts desco-

▲ Retrat familiar, amb els fills Anna i Albert Ramos Aladern.
Col·lecció Maria Aladern

briments. Vaig visitar tota classe de llibreries, de vell i de nou, museus i galeries d'art. I en aquestes, diguem-ne excursions, vaig descobrir l'Escola d'Esriptura de l'Ateneu Barcelonès. Vaig deixar les altres activitats i allà em vaig quedar. La vida m'havia donat una nova oportunitat i n'he gaudit molt.

Per a mi, escriure ha estat tan gratificant que engrescaria a tothom que tingués aquesta inquietud i que no se n'estigués perquè, al contrari del que pot semblar, amb voluntat, temps, i moltes ganes de treballar, es pot aconseguir. També voldria afegir que, el fet de fer-se gran no és cap impediment: si alguna cosa no et ve a la memòria, només cal buscar-la; d'eines, ja en tenim. D'altra banda, l'edat fa que t'ho puguis mirar tot amb una altra perspectiva. Tens molt més per explicar. Per exemple, el meu darrer llibre, **L'hoste inesperat**, l'he construït amb vivències, pròpies o alienes, en un moment de la vida en què els records prenen tanta solidesa que, moltes vegades, és en l'única cosa on et pots agafar.

I així, quan arribi el dia que de nosaltres només quedi el record, seria agradable que del nostre pas per aquest Blanes, que ja no serà el mateix, a través dels nostres escrits haguem pogut contribuir a preservar-ne la memòria.

Maria Aladern Sagrera

Can Borràs

02 Can Borràs, una botiga centenària

per Pau Pallarès

Al bell mig de la nostra vila hi ha les botigues més velles, moltes de les quals centenàries -tot i que en són poques- que avui encara treballen i estan al dia. Sovint, quan hi passo pel davant, cosa que faig moltes vegades, recordo la meva infantesa: m'encanto i intento imaginar com podia ser el tarannà d'aquestes botigues cent anys enrere, en els dies curts i foscos de l'hivern, quan els carrers eren de terra i estaven plens de basses i fang els dies de pluja, que el glaç tapava al matí en les nits gèlides de l'hivern. Ho puc veure mentalment perquè jo també ho feia. Veig la mainada arronsats pel fred de camí cap a l'escola, tots amb la gota penjada del nas, saltant-hi a sobre per trencar el glaç i esquitxar tot el que podien. Recordo passar per aquests carrers estrets, deserts al vespre, foscos com la gola del llop. No hi veies ningú, només podies escoltar l'udol del vent i qualsevol soroll et glaçava la sang. No gosaves ni tan sols girar el cap; si no, comes ajudeu-me, arrencaves a córrer. Avui dia les coses han canviat: els carrers ja no són de terra -tot i que els del centre continuen sent estrets-, la il·luminació és diferent i són més transitats, fins i tot bonics.

Una d'aquestes botigues és Can Borràs, coneguda per la majoria de blanencs i situada al rovell d'ou de la zona comercial de la nostra vila: el carrer Ample, un carrer que era i continua essent una de les artèries més importants de casa nostra. El meu record és el d'una botiga molt

petita i amb poca llum, amb lleixes atapeïdes de tota mena de productes, que venien a granel, com moltes altres botigues, i on podies trobar gairebé de tot. Tenia un aparador, també petit, on hi havia diferents productes, tot depenia de la temporada: castanyes i panellets per Tots Sants, llaminadures per Nadal i Reis, i ciris per Setmana Santa, que avui dia encara tenen juntament amb altres productes.

Sempre m'ha agradat remenar papers i tafanejar tot allò que fa referència a famílies amb arrel blanenca. Aquesta vegada m'he decidit per la família Borràs. Amb l'ajut, molt important i imprescindible, d'en Josep M., la Quimeta i la seva filla Maria Antònia, els companys de l'Arxiu, amb tota la documentació de la Parròquia i, evidentment, amb la paciència de mossèn Enric, vaig remenar molts papers que em van permetre endinsar-me i conèixer una mica més la història d'aquesta família i del seu negoci. Consultant llibres i documents a la Rectoria i a l'Arxiu s'hi pot trobar molta informació, informació que en aquest cas m'ha ajudat a conèixer una mica més a fons aquesta família.

Els orígens familiars

He decidit començar aquest article explicant el naixement dels que, amb els anys, seran els primers impulsors del negoci, en Salvi i la Catalina, la data del seu casament i donar el nom

▲ Retrat familiar amb "L'Avi botiguer", inspirat en l'avi Borràs. 2002. Col·lecció família Borràs

de la primera dona que va regentar la botiga, l'Adela, ja de gran, juntament amb la seva filla.

Al llibre de baptismes de la parròquia consta i podem llegir, en castellà, que jo he intentat traduir, el següent:

"El dia 6 de desembre de l'any 1832, a la pila baptismal de la Parròquia de Blanes, bisbat de Girona, jo, l'infrascrit, vaig batejar en Salvi, Joan i Nicolau, que va néixer el dia 5 de desembre, fill legítim de Josep Ribas i Marianna Albertí, tots dos de Blanes. Foren els seus avis paterns en Josep Ribas i la Narcisa Viñas, casats i naturals de Blanes. Els avis materns, Pere Albertí i Maria Gràcia Romaní, casats i naturals de Blanes. Consten com a padrins en Salvio Gayart i la Joaquina Rabassa Albertí."

En el mateix llibre trobarem les dades de l'altra part, que diu així:

"El dia 15 de desembre de l'any 1836 a l'Església Santíssima de Santa Maria de Blanes, bisbat de Girona, jo, l'infrascrit, vaig batejar la Caterina, Maria de la Font i Francisca que va néixer el dia 14 de desembre, filla legítima de Josep Ponsdomènec, de Blanes, i Margarida Llovet, de Vidreres, casats i que viuen a Blanes. Foren els seus avis paterns en Francesc Ponsdomènec i la Maria Fornés, casats i naturals de Blanes. Els avis materns són en Pere Llovet i la Maria Àngela Riera, casats i naturals de Vidreres. Consten com a padrins la Caterina Paula Llovet i en Francesc Ponsdomènec."

Amb aquestes quatre ratlles ja tenim les dades

de naixement de la parella, tot i que amb el pas dels anys el nom de la noia canvia i acaba duent el nom de Catalina. Coneixem, també, el nom dels seus pares i avis, així com d'on procedien. El temps passa i uns quants anys més tard trobem la data i la inscripció del casament:

“El 21 de juny de 1857, dispensades les proclames pel Molt Il·lm. Sr. Vicari General, en data de 19 del corrent mes, i sense conèixer cap mena d'impediment, jo, l'infraescrit mossèn, rector de l'església parroquial de Santa Maria de la vila de Blanes, del Bisbat de Girona, després d'haver preguntat i obtingut el mutu consentiment dels contraents per paraules que han pronunciat, uneixo en matrimoni, del qual informo a s'Excel·lència, en **Salvi Ribas Albertí**, solter, natural i veí de Blanes, fill legítim de Josep Ribas i Mariana Albertí, veïns de la vila, amb **Catalina Ponsdomènech Llobet**, soltera, filla legítima de Josep Ponsdomènech, tots dos veïns naturals de Blanes i de Margarida Llobet, de fora, d'un mas de Vidreres, sent presents els testimonis Amador Salvi Guillen i Bonosi Perdigó, ambdós majors d'edat i veïns d'aquesta vila. Acte seguit varen rebre la benedicció nupcial.”

Desconec l'ofici d'en Salvi, el lloc on vivien i la manera de viure de la família. El que sí que és cert és que d'aquest matrimoni naixeren set fills. El primer fou en Josep, Salvi i Rossend, nascut l'1 de novembre de l'any 1858. El següent va ser una noia, la Maria, Engràcia i Pilar, el 12 d'octubre de 1861. La segueix una altra noia, la Joaquina, Teresa i Silvestre, que ho farà el 8 de novembre de 1863. El 3 de desembre de l'any 1865 neix en Narcís, Francisco i Joan. En Francisco neix el 22 de gener de l'any 1868, però malauradament morirà als onze mesos d'haver nascut. Seguim per ordre amb la que serà la nostra protagonista, l'Adela, Teresa i Josefina, nascuda l'11 de gener de l'any 1870. I, finalment, el dia 8 de febrer de l'any 1872,

l'últim dels fills que, com a cosa curiosa, li posaran el mateix nom del fill difunt, Francisco, Faustí i Joan.

En diferents xerrades amb la Maria Antònia i el seu pare, en Josep M., em comenten que sembla que la família va marxar de Blanes i va emigrar cap a Barcelona, pensem que per motius laborals. També creuen que es dedicaren al gremi de la pastisseria amb algun dels fills. El retorn a Blanes sembla que només serà de l'Adela i la seva mare, la Catalina, ja vídua, per instal·lar-se definitivament a la nostra vila.

Les fundadores: Catalina i Adela

Passen els anys i la senyora Catalina Ponsdomènech i l'Adela Ribas, mare i filla, decideixen muntar un petit negoci en el carrer on diàriament s'hi feia la plaça, el més cèntric i potser el més comercial, el carrer més freqüentat per la gent. Tot i que en aquell temps no era gaire normal que els contractes -ja fossin de lloguer o de qualsevol altra cosa- es fessin directament a les dones sense que hi hagués un home a la família que ocupés el seu lloc, és així com el fan.

La casa que lloguen és propietat d'Antònia Esparragó Xirgu, soltera, que més tard passarà a la seva fillola i neboda, la Rosa Casamor Vilà. Respecte de quin any es va signar aquest contracte, no ho sé amb precisió, però em comenten que fou cap al 1898. Per aquestes dates el carrer Ample ja era l'artèria principal de la vila, i la plaça seguia fent-se en aquest indret, que encara no tenia sortida per la part alta. La informació que he trobat en el cens dels anys 1900-1901 indica que allà hi viu l'Adela Ribas Ponsdomènech, soltera, ella sola, tot i que m'imagino que la seva mare també devia viure amb ella.

Ja trobem l'Adela que, juntament amb la seva mare, passen a viure al carrer Ample número

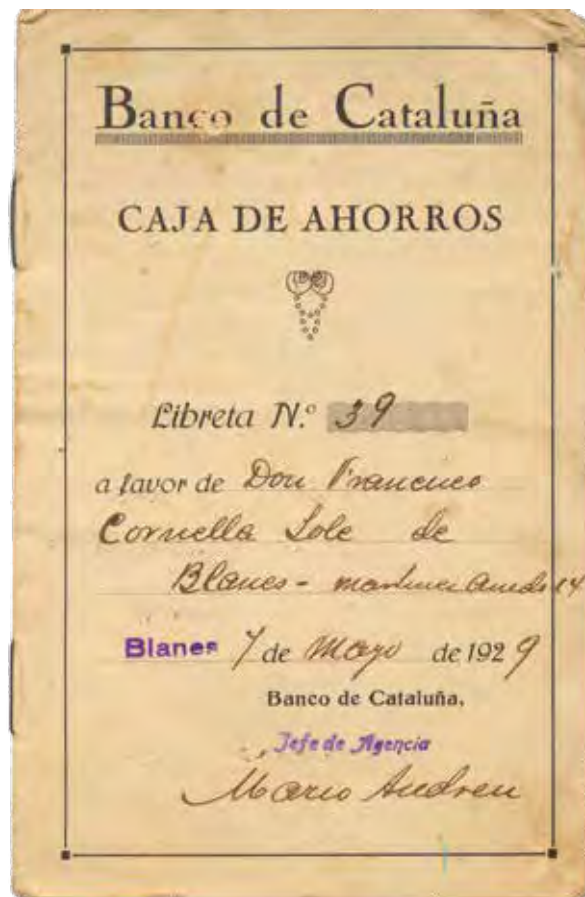
14, on instal·len el seu negoci de venda de comestibles. En aquesta botiga s'hi ven de tot, des d'oli fins a xocolata, a més de galetes, sucre, llegums i tot el que fa referència a comestibles. Fins i tot s'hi ven pinso per al bestiar. L'Adela, dona valenta i forta, emprenedora, sempre amable i servicial, no té por de res. Ben aviat aconsegueix reunir una clientela fixa i fidel. Amb el seu tarannà amable i servicial, sempre està a punt i en tot moment disposada a ajudar qui sigui.

Ben aviat la botiga se la coneix com a ca l'Adela de plaça. El motiu no és altre que molts dels venedors, majoritàriament terrassans i de fora vila que tenen la seva parada a plaça, guardaven les balances i d'altres estris per a la venda al magatzem de l'Adela fins al dia següent de mercat. Una altra dada interessant que he trobat de la botiga és la de la contribució industrial de l'any 1916, que és a nom de l'Adela Ribas Ponsdomènech juntament amb la seva mare Catalina. Allà hi consta el domicili, el carrer Ample núm. 14, i que el negoci es tracta d'una botiga de "comestibles".

El casament amb Francesc Cornellà

L'Adela coneix en Francesc, home profundament religiós, que és obrer de l'Altar del Roser de la Parròquia i l'encarregat, entre d'altres, de la conservació de l'ermita de Sant Joan. També fa de sagristà i ajuda a la Parròquia. Fill de terrassans, viu al carrer Pou Nou. El seu ofici és el d'espardenyer i té negoci propi.

Comencen a sortir junts fins que arriba l'hora que decideixen casar-se. La inscripció matrimonial diu així: "El 14 d'octubre de 1901 a l'església parroquial de Blanes, bisbat i província de Girona, obtinguda la llicència pertinent del senyor vicari general Josep Martos, expedida

▲ Col·lecció família Borràs

amb quatre dies d'anticipació pel rector Carles Falgueras, prevere de Blanes, assisteix al matrimoni de: Francesc Cornellà Soler, solter, de 38 anys d'edat, natural i veí de Blanes, fill legítim dels consorts naturals de Blanes, Jacint, difunt, i Antònia, vivent; amb Adela Ribas Ponsdomènech, soltera, de 31 anys d'edat, natural i veïna de Blanes, filla legítima de Salvi, difunt, i de Catalina, vivent. Foren els testimonis els senyors: Josep Albertí, oncle de l'Adela, i Josep Joseph. Acte seguit, foren beneïts."

Ben aviat, el jove matrimoni s'omplirà de joia amb l'arribada del que serà el seu primer fill. A la inscripció del bateig, el dia 20 d'agost de 1902, es pot llegir:

"El reverent Jaume Arcelós va batejar solemne-

ment Salvador d'Horta, Emili i Eusebi, nascut el dia 14 del present mes”.

Quatre anys més tard, quan en Salvador ja feia de les seves, la família celebrarà molt l'arribada del nou membre, que serà una noia. Per saber el dia del seu bateig reproduïm el que es diu en el llibre d'actes de batejos de la Parròquia:

“El 5 de maig de 1906, el senyor Emili Cornellà, sagristà de l'Església Parroquial de la Vila de Blanes, bisbat i província de Girona, va batejar solemnement l'Antònia, Josepa, Catalina, nascuda el dia 30 d'abril últim, filla legítima de Francesc Cornellà Soler i Adela Ribas Ponsdomènech. Són els avis paterns, en Jacint Cornellà Marcó i n'Antonia Soler Burcet, i els materns, en Salvio Ribas Albertí i na Catalina Ponsdomènech Llobet. Foren els seu padrins l'àvia paterna n'Antonia Soler i en Josep Ribas Ponsdomènech.”

Els dos germans van creixent a la llar d'una família treballadora i amb una forta creença religiosa. En arribar l'edat d'incorporar-se a l'escola ho faran, tots dos, als col·legis religiosos de la vila: en Salvador ho farà al Col·legi Santa Maria, els Padres, i l'Antònia, al Col·legi Cor de Maria, les Monges. Tots dos seguiran una formació general, la que pertocava en aquella època, però ben diferent. A en Salvador li agrada molt llegir i escriure. Des de ben petit els llibres formen una part molt important de la seva vida, són els seus aliats preferits. Pel que fa a l'Antònia, i pensant en la possibilitat de continuar amb el negoci familiar, farà una formació més encaminada a la botiga.

Segons el Registre de Contribució Industrial de l'Ajuntament de l'any 1921, el contribuent del carrer Ample núm. 14, l'Adela Ribas Ponsdomènech és baixa. Pot ser que per aquestes dates la salut de la seva mare, la Catalina, no fos gaire bona i, com era d'esperar, en el llibre d'òbits de la Parròquia, es pot llegir la seva defunció,

▲ Estampa de comunió.
Col·lecció família Borràs

als 88 anys. Morí el 12 de maig de 1923 i deixà cinc fills: en Narcís, en Salvi, la Joaquina, la Maria i l'Adela.

Aquell mateix any, el 1923, i sempre segons el cens de la Contribució Industrial de l'Ajuntament, surt anotada l'alta al carrer Ample, 14 d'una botiga de comestibles. Tot i que consta que està a nom d'en Salvador Cornellà Ribas, és més que probable que la mestressa fos l'Adela.

La figura de Salvador Cornellà i Recvll

Arribat a aquest punt m'agradaria fer un petit incís referent a la vida d'en Salvador Cornellà Ribas, que amb només 18 anys decideix llogar uns baixos al carrer Ample número 8, propietat dels Ruyra, on hi obre el què serà el seu negoci,

una llibreria. Se la coneixerà amb el nom de “la botigueta” i des del començament, a més de vendre llibres, “La Botigueta” es va convertir en el fogar on s’hi coïa l’entusiasme i la fe d’uns joves amb ganes d’expressar i portar a terme les seves idees i anhels literaris.

Aquella “cova” era el lloc de trobada d’un grup de companys, més o menys de la mateixa edat, que es reunien assíduament desitjosos, enllepolits de captar el tast dels valors dels tertulians ja consagrats que visitaven “La Botigueta”. La llibreria era el seu món, el lloc on parlaven i fins i tot discutien, sempre amigablement, dels diferents temes literaris i polítics. En aquestes reunions i tertúlies hi assisteixen diferents intel·lectuals i aviat es converteix en la botiga més popular de Blanes. Se la coneixia com “la cala dels intel·lectuals”. Entre els més assidus a aquestes xerrades trobem gent com “l’Avi”, que és el mestre Joaquim Ruyra, Roig i Raventós, en Joan G. Junceda, Coma i Soley, en Boada, en Valentí, entre molts altres.

Fruit d’aquestes reunions, els joves, encoratjats moltes vegades pels tertulians, comencen a parlar de la possibilitat de crear un periòdic que reflecteixi les seves inquietuds, els seus esperits idealistes i les seves inquietuds literàries, un diari on tot Blanes s’assabenti de les coses que passen a la nostra vila. És així com prenen la decisió de fundar el periòdic que serà la nova revista de Blanes. Els fundadors i el primer cos de redacció el formaven Joaquim Alemany, Fèlix Andreu, Francesc Cruz, Emili Bitlloch, Salvador Roig, Salvador Cornellà, Francesc Balliu i Joan Abril. Més endavant s’hi afegiren Pere Puig i Llensa i Benet Ribas, entre d’altres.

El primer exemplar del periòdic, tot ell escrit a mà, consta de 20 pàgines de la mida de paper de carta i surt a la llum el dia 12 de juny de 1920. A la seva primera pàgina hi diu: “RECU-LL D’OR. Manuscrit de escriptors novells. Redacció, Ample, 8. Blanes”.

S’hi poden llegir els articles dels diferents col·laboradors que formen part del diari com ara en Lluís Roch; en Josep Ruiz, que ens delecta amb els seus gravats; o F. Balliu, que tradueix diversos temes del francès i en l’àmbit local ens comenta totes les novetats de la vila. També es pot participar en un concurs de la mà d’en Castañé i Blanch. En el racó de la poesia trobem l’Emili Nonell; l’Antònia Cornellà, germana d’en Salvador; en Josep Mestres; en Joan Blanc i en Joaquim Sagrera. Potser un dels articles més concrets és la publicació d’una novel·leta original d’en Salvador Cornellà que porta per nom *Ramia el Bandit*.

Recvll sempre va demanar i comptar amb la col·laboració de distingides personalitats tant blanques com de fora, molts d’ells estiuencs. Durant molts anys hi varen col·laborar Coma i Soley, Joaquim Ruyra, els germans Roig i Raventós, Junceda pare i fill, Pasqual Boada, mossèn Salvador Roca, mossèn Josep Palomer, el pare Lluís Gudiol, Joan Vila, Valentí Feliu, Alemany i Borràs, Alemany i Sagrera, Josep M. Jordi, Pons i Girbau, À. Planells, Josep i Jordi Elías, entre molts d’altres.

▲ Col·lecció família Borràs

A partir del setè número es canvia de nom i passa a dir-se *Recull d'Or Quinzenari de Novells Escriptors*. També es pren la decisió, per tenir més lloc, de llogar el local del costat de la “Botigueta”, el número 10, també de la família Ruyra, i es munta una impremta. És el lloc on s'imprimirà el periòdic, que portarà per nom Blandònia, regentat pel mateix Salvador Cornellà. Ben aviat es comencen a veure els primers anuncis publicitaris, entre ells el d'en Salvador Cornellà.

El projecte del periòdic camina amb força, així com els subscriptors. A part de la gent de Blanes, també es pot comptar amb els lectors dels pobles veïns i dels estiuejants, que van augmentant dia a dia.

La relació entre en Salvador Cornellà i *Recvll*, i viceversa -podria dir-ho amb tota certesa i sense por d'equivocar-me- estava feta l'un per l'altra. Per fer-ho més entenedor, en Salvador fou la llavor, l'esperit, i *Recvll* l'efecte, l'abundor. Per a ell *Recvll* va ésser el sentit de la seva vida i va estar sempre al seu servei. Es preocupava sempre de tot, de la seva marxa, fins i tot absent al llit o a casa seva, quan la llarga malaltia no el deixava treballar.

El dia 8 de novembre de 1928, víctima de la tuberculosi, en Salvador Cornellà mor a la Clínica Plató de Barcelona a l'edat de 26 anys. A l'enterrament, juntament amb els seus familiars, hi foren presents els companys de *Recvll*, amics de Blanes i Barcelona.

Políticament, en aquella època *Recvll* es podria definir com a un grup d'amics de Blanes. Els seus integrants no estaven inscrits a cap partit en concret, eren un conjunt de gent heterogènia, amb tendència, la majoria, al fet cristianòsocial. En moments electorals col·laborarà periòdicament amb les candidatures que presentà l'Acció Catalanista.

Els Borràs

Reprenc el fil de la família i parlem ara de l'entrada d'una altra persona destacada. Tornant al nostre relat, el dia 22 de març de 1904 neix a Girona en Josep Borràs Creus. En el registre baptismal consta el següent:

“El dia 25 de març de mil nou-cents quatre, l'infrascrit, coadjutor de l'església parroquial de Santa Susanna del Mercadal de Girona, va batejar solemnement a la pila baptismal en José, Manuel, Antonio, nascut el dia 22 de març, fill legítim dels consorts Jaume Borràs Serena, natural de Capellades, i Teresa Creus Serra, de Sant Fruitós de Bages. Avis paterns, Jaume i Josepa, ambdós de Capellades. Avis materns, Ignasi, de Sant Fruitós de Bages, i Francisca, de Rocafort. Foren els seus padrins, Manel Jort Haragai i Conxa Borràs Creus.”

En Josep arriba a Blanes l'any 1927. Viu en una casa, de pensió, que pertany a en Piugcortina, al carrer de Pere Roura. Ben aviat comença a treballar, com a impressor, a la Impremta “Blandònia” d'en Salvador Cornellà, que en un futur no gaire llunyà serà el seu cunyat. Pel que sembla, i molt a poc a poc, en Josep, noi jove i ben plantat, mira amb bons ulls i s'interessa per l'Antònia, la mestressa que porta la botiga, i comencen a parlar fins que finalment s'atreveixen a sortir junts. En arribar el dia 22 d'abril de 1929, es prometen amor etern.

“En aquesta Església Parroquial de Santa Maria de Blanes, bisbat i província de Girona, l'infrascrit capellà arxipreste d'aquesta, prèvia dispensa de les proclames obtingudes del molt Illtre Vicari General de la Diòcesi i complerts tots els requisits canònics i civils per a la validesa i licitud del matrimoni, varen contraure matrimoni, d'una banda, Josep Borràs Creus, solter de 25 anys d'edat, natural de Girona (Mercadal) i veí de Blanes, fill legítim de Jaume Borràs Sere-

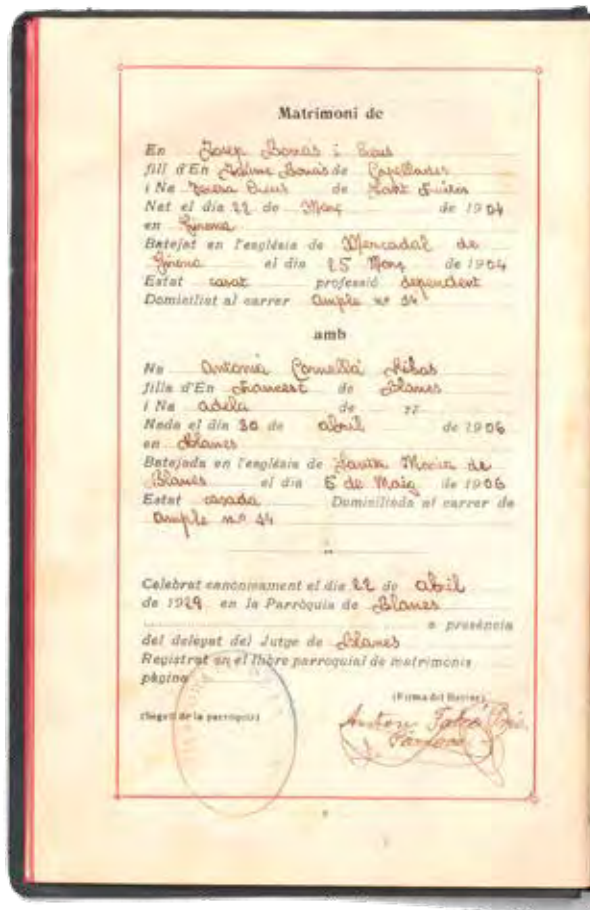
na, de Capellades, i Teresa Creus Soler, de Sant Fruitós de Bages, (Barcelona) vivents, i d'altra banda, Antònia Cornellà Ribas, de 22 anys d'edat, natural i veïna de Blanes, filla legítima de Francesc Cornellà Soler i Adela Ribas Ponsdomènech, vivents i naturals de Blanes. Foren presents com a testimonis, Enric Roch Gelabert i Salvador Roch veïns de Blanes. Acte seguit varen rebre la benedicció nupcial.”

Després d'una petita celebració en família, la parella emprèn el que serà el seu viatge de nuvis, que serà curt però intens. S'estaran uns quants dies a Barcelona i, finalment, visitaran Montserrat, des d'on retornaran a Blanes i donaran per acabat el seu viatge.

En Josep continua treballant com a impressor a la impremta “Blandònia”, que portava la seva sogra, l'Adela, fins que en arribar l'any 1930 la traspasa a un jove impressor, en Miquel Colomer Comas. Aquest impressor nascut a Arenys de Mar estava casat amb la Francisca Baldrich Coll. El matrimoni i el seu fill Jordi viuran a la part de darrere del mateix local. La impremta fou una de les més importants a la nostra vila, fins que entre els anys 1970-1980 va tancar.

Mentre que la botiga continua la seva marxa, en Josep deixa la impremta i comença a treballar als Teixits. El 1930 és un any important per a la família perquè el dia 24 de març neix el primer fill de la parella, en Salvador d'Horta, Paulí i Josep.

El naixement d'aquest fill omple de joia tota la família. La felicitat és immensa veient com a poc a poc el seu fill va creixent, tot i que el destí colpeja la família quan s'emporta el petit Salvador sense haver complert un any de vida. Era el dia 22 de febrer de 1931. Aquesta tragèdia, tot i tractar-se d'una família amb fortes conviccions religioses, els deixa amb una tristor immensa, i a l'avi matern se li escapà un petit comentari: “un altre angelet al cel”.

▲ Llibre de família (detall). Col·lecció família Borràs

La jove parella sap que la vida no és un camí de roses i que s'ha de lluitar sempre. Amb l'ajut dels pares, en Francesc i l'Adela retornen a la feina i al tarannà de cada dia. La botiga no es pot deixar, s'ha de posar al dia i atendre els clients, els nous i els de sempre, i ampliar els productes que tenen a la venda.

La felicitat torna a trucar a la porta de la família amb l'arribada d'un altre fill que naixerà el dia 25 d'agost. El 4 de setembre de 1932 el rector de la parròquia batejà un nen que portarà els noms de Paulí, Lluís, Josep.

Malgrat que els temps que corren no són gaire bons, la família ho porta força bé i la botiga, tot i que els diners no corren gaire, els dona

tota la tranquil·litat que en alguns moments no veuen al carrer. En Paulí va creixent a marxes forçades sota l'empara dels avis, que riuen amb la mirada totes les seves trapelleries. No li treuen l'ull de sobre i sempre estan a punt per a qualsevol cosa. Això dona una certa llibertat als joves pares per atendre el negoci i canviar, si cal, alguna de les noves mercaderies que surten al mercat o, per què no, oferir un ventall de productes nous més ampli que cridi l'atenció dels seus clients habituals i d'aquells que no ho són gaire.

Sortosament, l'any 1936 -una època que a moltes persones els porta mals records i que prefereixen no pensar-hi gaire per motius molts diferents- a la família Borràs aquest any, dintre del que cap, els portarà la joia del naixement d'un altre fill.

El 6 de setembre de l'any 1936 neix a Barcelona, a la Maternitat, un nen, fill legítim de Josep Borràs Creus i Antònia Cornellà Ribas. Fou batejat privatament per mossèn Joan Batlle el dia 27 de desembre de 1937 i li posaren els noms de Josep M., Eugeni i Sebastià.

No fou fins a acabar la guerra, l'any 1939, quan el dia 13 d'agost mossèn Agustí Andreu va fer oficial el bateig solemne d'en Josep Maria Borràs Cornellà.

Mentre la guerra segueix el seu curs criden a files en Josep Borràs, que és enviat a Burgos. L'avi, en Francesc Cornellà, roman al llit malalt i la seva màxima preocupació és comprovar si el seu net Josep Maria ja camina i la por dels milicians, que el van a veure tot sovint preguntant-li on estan amagats els diners i les joies de la parròquia, pensant que ell com a sagristà ho havia de saber. Finalment, a meitat de l'any 1937, en Francesc Cornellà Soler deixa de viure a l'edat de 64 anys.

Amb la defunció de l'avi i en Josep Borràs ab-

sent al front, queden a Blanes les dues dones soles. Soles i amb els dos fills i l'escassetat de gènere per vendre. Per poder tirar endavant han de fer mans i mànigues per sobreviure, cosa no gens fàcil.

La postguerra

En acabar la guerra, l'any 1939, en Josep Borràs torna a casa, però ha de fer el servei militar, que el portarà a l'Àfrica, on romandrà dos anys. Les dues dones, L'Adela i l'Antònia, amb els seus dos fills Paulí i Josep Maria, continuen igual o potser pitjor, perquè a part de la manca d'aliments ara tenen les llibretes de racionament, l'estraperlo i el contraban, amb tots els perills que això comporta. L'empenta de mare i filla eren l'única manera de poder sobreviure.

Amb el pas del temps les coses sembla que molt a poc a poc tornen al seu lloc. D'una banda, en Josep acaba el servei militar i torna cap a casa, i de l'altra els dos fills comencen a anar a l'escola, primer amb la Trini Guinart, a Can Vila, i a l'Acadèmia Aribau. Tenen com a mestres la Joanna Vila, en Carlos Pastor i el senyor Roca. En Paulí als quinze anys deixa el col·legi i comença a treballar, i en Josep Maria als onze anys continua els estudis als Padres. D'aquesta època recorda molt el professor Cortada.

El pare comença a treballar als Teixits. La seva feina era la d'acanador, l'encarregat de mesurar la llargada de les peces teixides tot comptant els doblecs que tenia cadascuna de les peces i, juntament amb les repassadores, fer la relació de les peces fabricades que posteriorment enviaven a Barcelona.

Pel que fa als dos fills, en acabar el col·legi comencen a treballar. En Paulí ho fa en el magatzem de fruita d'en Gasol fins que després de fer el servei militar entra a la fàbrica SA.F.A.

▲ Un casament passant per davant de la botiga de can Borràs, al carrer Ample, el 1962. Col·lecció Reynaldos Mas (AMBL)

Respecte a en Josep Maria, quan acaba la seva etapa escolar als Padres, als quinze anys comença a treballar com a aprenent de fuster a ca l'Albertí, al carrer de l'Esperança. En acabar el servei militar -que fa a Girona, a Artilleria 22- és l'hora de canviar d'empresa i entra a la fusteria Magí-Mas.

D'ençà que va acabar la guerra la salut de l'àvia Adela va empitjorant i, entre altres coses, malauradament perd la vista fins que la ceguesa és total. Alguns dies se la pot veure asseguda en una cadira, en un racó de la botiga fent-la petar amb algun client i recordant temps passats. El 4 d'agost de 1955, als 85 anys, ens deixa la que, juntament amb la seva mare, fou la primera dona de la nissaga.

L'Adela de plaça

La defunció de l'Adela em fa recordar el passatge d'un llibre que porta per títol *Viatge per la Costa Brava*. El seu autor és Jordi Elies i Campins, que juntament amb la seva família eren estiuejants de la nostra vila. El passatge que anotaré íntegrament ens dona una idea de com era l'Adela, de la seva bondat. Comença així:

"Tots els records d'estiu de la meva infantesa se centren al poble de Blanes. Les primeres ve-

gades havíem llogat una casa al barri de s'Auguer, arran de platja, més enllà de sa Palomera. Recordo, vagament, les tertúlies dels pescadors havent sopat i les partides de cartes que feien les velles del barri per ocupar l'oci dels diumenges a la tarda.

Entre els records d'aquests anys dels nostres estiueigs, hi ha, ben precís, el de la imatge d'una dona excel·lent que ens havia mostrat tothora una gran tendresa. La dona, de condició modesta, invariablement vestida de negre, tenia, al rovell de l'ou del poble, un petit establiment de queviures. Probablement férem amistat amb ella a través de *Recvll*, el setmanari local, del qual el seu fill, mort al cap d'uns anys, era el director. La dona ens permetia d'intervenir en els treballs de l'establiment i ens obsequiava, ben sovint, amb rutilants col·leccions de cromos de la xocolata.

Ella, d'una bondat exquisida, d'una rectitud exactament heroica, d'una intel·ligència molt superior a la que corresponia al seu ofici, posseïa unes característiques físiques desconcertants. Era -ras i curt- horriblement lletja: desdentegada, una piga molt peluda a la barbata prominent, una llúpia descomunal al nas carnós. El senyor Junceda, quan havia de dibuixar bruixes per a les històries del *Violet*, la prenia invariablement per model.

▲ Postal de la Plaça, quan es feia al carrer Ample. 1905 c. Foto Àngel Toldrà Viazó (AMBL)

La bona dona, molt vella, plena de xacres, completament cega, suportà anys més tard les seves malures amb una alegria franciscana perfecta. El seu record, directe, és i serà perdurable en nosaltres. Ella és la imatge exacta de la bondat, de la simpatia inexhaurible. La seva ànima, plena de llum, amb la saviesa rotunda que tenen moltes persones humils, va embellir les nostres impressions d'infant, i ens va demostrar, per la generositat d'ella, que l'amistat pot ésser en-

tranyable entre uns nois de ciutat i una dona ja gran que dirigia una botiga de queviures.”

Amb aquestes paraules en Jordi Elies i Campins ens dona una idea de com era aquesta dona, l'Adela de la plaça: lluitadora, valenta, alhora que humil, bondadosa, alegre i simpàtica. Aquesta dona, juntament amb la seva mare, no va tenir por d'obrir una botiga en uns anys tan i tan difícils com aquells.

▲ Antònia Cornellà. Col·lecció família Borràs

La segona generació

Amb l'Antònia Cornellà (segona generació) al cap de la botiga, en Josep que l'ajudava quan sortia de la fàbrica i els dos fills, que ja treballaven, tot funcionava força bé. Malauradament, l'any 1958, de sobte, sense cap avís, la fàbrica dels Teixits tanca portes. Alguns treballadors ja s'ho veien a venir i varen plegar abans. Els que restaren a la fàbrica varen cobrar una indemnització.

Tan bon punt tanquen els Teixits, en Josep entra a treballar a la SAFA, que també és una fàbrica tèxtil, però molt diferent del que està acostumat a fer. Allà no hi ha peces de roba per controlar i la seva feina és l'elaboració de fil, un fil fet químicament, cosa que a ell no li prova gaire. Després de força temps malalt a causa dels productes químics que remenava i per recomanació del metge, en Josep no té altre remei que deixar la SAFA i posar-se a treballar a la botiga, juntament amb la seva dona, on s'estaran, tots dos junts, fins que arribi la jubilació.

Amb el pas dels anys els dos fills es fan grans i ja pensen en la seva vida, a buscar-se una parella per començar una nova vida, formar una família i deixar la seguretat que dona viure amb els pares.

En el Santuari del Vilar, el 3 de maig de 1962, el reverent Narcís Costabella oficia el matrimoni entre Paulí Borràs Cornellà, solter de 29 anys, i Dolores Cardoso Martín, soltera de 30 anys, mestressa de casa, natural d'Ardales (Màlaga) i veïna de Blanes, filla legítima d'Antonio Cardoso Berrocal i Isabel Martín Mora, tots dos d'Ardales. La jove parella, després d'un petit viatge, reprèn la seva vida a casa dels pares fins que poc temps després estan en condicions de comprar-se el seu propi habitatge.

La Quimeta Vidal i en Josep Maria Borràs

Arribats a aquest punt m'agradaria aprofundir una mica més en la que fou la tercera generació de Can Borràs. Na Joaquina Vidal Cors neix el dia 20 d'abril de 1941 i és filla de Can Cinctet, important nissaga de pescadors del barri de s'Auguer.

Batejada l'11 de maig, li posen els noms de Joaquina, Salvadora i Manela. Els seus pares són Joaquim Vidal Arnés i Lluïsa Cors Espígol, naturals de Blanes i de la Cellera, respectivament. Els avis paterns són Salvador Vidal Pou i Manela Arnés Ventosa. I els avis materns són Mateu Cors Gironés i Dolors Espígol Turbau, naturals de la Cellera.

La seva infància passa de la mateixa manera que les noies de la seva època, ajudant la mare en les feines de la casa i jugant al carrer amb les altres noies del barri. La seva etapa escolar al col·legi de les Monges no és gaire llarga, però intensa, com la majoria de noies d'aquells anys. Als catorze anys, finalitzada la seva formació escolar, comença a treballar a l'estanc de Can Gironès, en la venda de tabac i de pa. Per a la Quimeta aquesta feina és molt important, perquè amb el seu sou, tot i que molt petit, pot ajudar i ajuda els pares. Anys més tard deixarà l'estanc i ajudarà la mare a vendre peix, fins que finalment entra a treballar a la botiga de la senyora Maria Teresa Guerrero, on també s'encarregarà de la venda de pa. Aquesta va ser la seva feina fins al dia que es va casar.

Per motius d'un viatge que ha de fer a França, l'obliguen a fer el Servei Social. Aviat s'aficiona al grup de dansa que hi havia a la Secció Femenina. Els components són tots del poble i els coneix. Més o menys tenen la mateixa edat. El seu Servei Social serà ensenyar a altres nois i noies els diferents punts que s'utilitzen

▲ Quimeta Vidal, davant la botiga, abans de la reforma. Col·lecció família Borràs

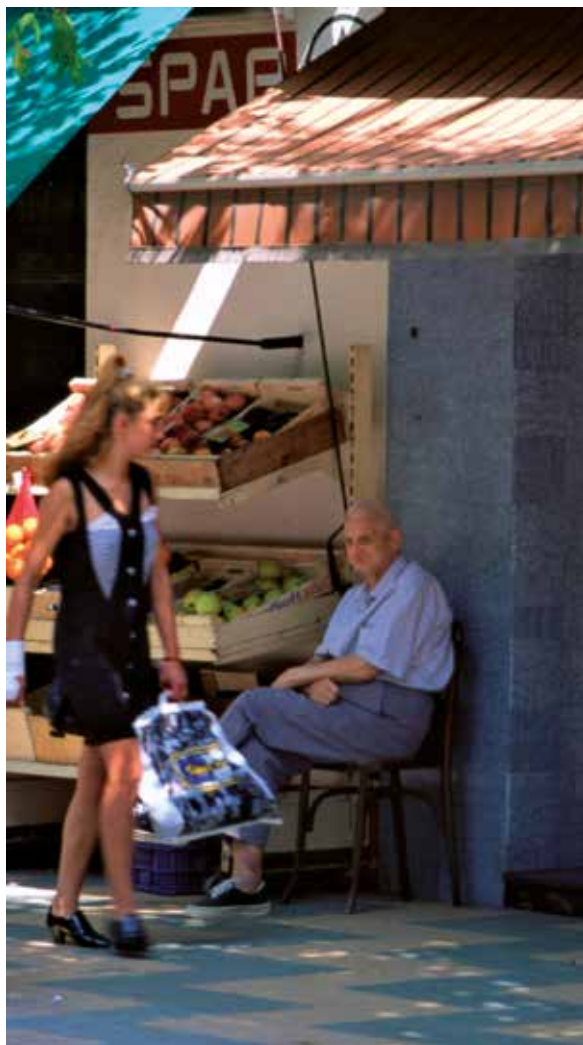
a la majoria de balls. Serà anys més tard, cap al 1961, que tot el grup decideix marxar de la Secció Femenina i formar el que avui tenim la sort de gaudir i coneixem com l'Esbart Joaquim Ruyra. La primera actuació del grup fou el 14 d'octubre de 1962 a Manlleu. I ja l'any 1963 és la data en què l'Esbart és fundat legalment. Per tant, la Quimeta, juntament amb tota la colla de jovent que integraven el grup de danses de la Secció Femenina, són els veritables fundadors de l'Esbart.

Sense perdre el fil de l'Esbart, dintre del grup, la Quimeta coneixerà un noi que sempre els ajuda en totes les tasques habituals d'una agru-

pació com aquesta: en els desplaçaments, tenir el material sempre a punt i, el més important, també coneix tots els seus integrants. Aquest noi no és altre que en Josep Borràs Cornellà. Com era d'esperar, els dos joves s'enamoren i amb el pas del temps arreglen un pis a sobre de Can Cintet.

Poc temps després, Mn. Joan Quer els casa a la Parròquia de Santa Maria de Blanes. Era el 24 d'octubre de 1966. Ell té 30 anys i ella 25 anys d'edat. Foren testimonis els senyors Josep Castany i Llorenç Roca, de Blanes.

Després d'un llarg i intens viatge de nuvis -vi-

▲ L'avi Borràs. Fons d'imatges municipal (AMBL)

siten Barcelona, Madrid i part del nord d'Espanya fins arribar a Torrelavega, on aprofitaran l'estada a aquesta ciutat per visitar a l'avi de la Quimeta, que no està gaire bé de salut, en arribar a Blanes tot torna a la normalitat: en Josep, a treballar a la fusteria de can Magí i la Quimeta, a les feines de la casa.

Ben aviat la família espera l'arribada del primer fill. El dia 11 de setembre de 1967 neix la Maria Antònia, Lluïsa i Joaquina. La Maria Antònia Borràs creix dintre l'entorn catòlic i feliç de la família, vigilada sempre per l'àvia, de qui és la nineta dels seus ulls. Comença l'època escolar

al col·legi de les Monges, on farà els estudis primaris i finalitzats aquests ingressa a l'Escola Freta on cursarà els estudis de Puericultura.

Anys més tard naixerà el segon fill de la família, un noi. En Josep neix el dia 24 d'octubre de 1969 i fou batejat el 2 de novembre. Li posaren els noms de Josep, Joaquim i Rafel. La seva infància transcorre feliç dintre de l'àmbit familiar i sempre amb la companyia dels avis, que no els deixen mai i estan atens a qualsevol dels seus moviments. La seva etapa escolar el portarà al col·legi dels Padres i, tot i que no li agrada gaire estudiar, acabarà els estudis bàsics i comença el Batxillerat, fins que en acabar el segons curs de BUP deixa els estudis i ingressa al món laboral ben jove. El 4 d'agost de 2013, a l'ermita de Sant Joan de Blanes contrauen matrimoni, d'un banda en Josep Borràs Vidal, solter de 44 anys, i Ana Maria Celaya Sanz, soltera de 43 anys i natural de Palma de Mallorca, filla de Vicente Celaya Gutiérrez i de Maria Flor Sanz Mendivil. La parella tindrà dos fills, l'Àfrica, nascuda el 2000, i l'Unai, nascut l'any 2005, i tenen la seva vida muntada a Suïssa, on viuen actualment.

Relleus generacionals

La botiga continuava amb l'Antònia Cornellà i el seu espòs Josep Borràs al capdavant del negoci. L'interior de la botiga, com sempre, seguia una mica fosc, amb el vell rellotge penjat a la paret, els mateixos prestatges atapeïts de productes, i, al carrer, l'aparador de tota la vida, des don podies veure els productes de temporada que t'assabenten de la arribada d'alguna data assenyalada, ja sigui Nadal i Reis o Setmana Santa. Tots podem recordar la figura del senyor Borràs amb la seva bata blava fent-la petar i atenent els clients. Però els anys van passant i no perdonen i l'any 1975 els avis es jubilen i entra la Quimeta com a mestressa de la botiga.

▲ La botiga, abans de la reforma. Col·lecció família Borràs

És la tercera generació que entra a la botiga, que sempre ha estat en mans de dones. I serà la jove de can Borràs la que es farà càrrec del negoci, sempre amb l'atenta mirada de l'àvia.

La botiga, després d'alguns petits canvis, funciona molt bé. La nova mestressa té caràcter i ànima de botiguera i es comencen a veure els canvis. L'any 1979 la fusteria on treballava en Josep Maria, a can Magí, tanca portes i amb 43 anys es troba sense feina, però no serà per molt de temps. Comença una altra etapa de la seva vida laboral i entra a l'Hotel Santa Marta com a fuster de conservació i després a la Cadena Rosamar de Lloret de Mar fins que arriba als 55 anys, que es jubila.

Quan aproximadament l'any 1987 la Maria Antònia acaba els estudis ja entra a la botiga per ajudar la seva mare. Totes dues s'entenen

molt bé i donen un altre aire a la botiga. A més, d'aquesta manera tenen més llibertat de moviment.

L'any 1994, als 29 anys, arriba el moment que la Maria Antònia es casa. El dia 12 d'octubre contrau matrimoni a l'església de Santa Maria de Blanes amb Francesc Carrión Rodríguez, solter de 29 anys d'edat, natural de Sorvilán (Granada), i veí de Lloret de Mar, fill legítim de Manuel Carrión Parra i de María Rodríguez López.

El dia 6 de febrer de l'any 1996 neix en Guillem, el primer fill de la família. El rector de Santa Maria, Mn. Lluís Solà, el va batejar el dia 21 d'abril. L'arribada d'en Guillem omple de joia i felicitat la jove parella. Ara tenen més feina que mai a la botiga, tot i que l'àvia també hi és. Però la família Borràs sempre ha destacat per ser gent forta i lluitadora, i ara és l'hora de

treballar amb més força i alegria que mai.

L'any 1998 es podria dir que és un any molt important per a la família perquè, a més de néixer el segon fill, és l'any en què finalment compraran la finca on està ubicada la botiga. El 18 de desembre neix la Paula. Mn. Miquel Àngel Ferrés la bateja el dia 17 de gener de 1999, a l'Església de Santa Maria.

La nova botiga

La jove família sap que si volen continuar s'han de modernitzar. S'han de posar al dia i canviar una mica el sistema. El 1999 comença la reforma de la botiga. La petita porta i aparador de fusta de color verd i l'escaló d'entrada dona pas a una entrada molt més àmplia. L'estança

interior, presidida pel rellotge antic i els vells prestatges, dona pas a modernes prestatgeries i càmeres frigorífiques. El dia 7 de juliol de l'any 2000, finalitzades les reformes, la botiga obre al públic.

En la nova botiga, a més dels articles de sempre, ara s'ofereix vi i tot tipus de begudes i, després d'un temps sense vendre fruita, es torna a recuperar aquesta tradició. Continuen amb un dels articles tradicionals: els ciris -potser és l'única botiga de Blanes on en pots trobar-, ja siguin per anar a la processó o els de bateig que els padrins o padrines han de comprar per al seu fillol.

L'any 2000, l'Associació de Botiguers de Blanes Centre farà el lliurament d'una reproducció, en forma del cap d'un nan, que representa l'avi

▼ Retrat familiar, amb les 3 darreres generacions. Any 2012. Foto Aitor Roger

Borràs. Malauradament, pocs dies després de l'obertura de la botiga i a l'edat de 94 anys es produeix la mort de l'àvia, l'Antònia Cornellà Ribas, la segona de la nissaga. L'avi Josep Borràs Creus ho farà poc temps després, als 96 anys, el dia 16 de febrer de l'any 2001

Els dos fills de la família, en Guillem i la Paula, ja en edat escolar, van al col·legi dels Padres i continuaran els estudis a l'Institut. Actualment, tots dos estudien a la Universitat de Vic: en Guillem, Fisioteràpia i la Paula, Magisteri. En arribar l'època estiuenca, tots dos treballen, en Guillem a la restauració i la Paula a la botiga, amb la seva mare.

La darrera reforma data de l'any 2010, quan desapareixen alguns productes i s'especialitzen en la venda de fruites, verdures i fruits secs.

Després de superar en escriure etapes molt dures de crisi, continuen lluitant per oferir un tracte familiar i proper als seus clients amb productes de proximitat i casolans enfront de l'oferta que donen les grans superfícies i altres supermercats.

Seria bo que aquesta nissaga centenària, com d'altres de la nostra vila, pogués continuar molts anys més. La seva continuïtat dona vida al poble i enriqueix la seva història. Tots aquests comerços són el reflex dels nostres avantpassats, de la lluita i la perseverança per sobreviure. Espero i desitjo que can Borràs sigui una d'aquestes botigues que perduri molts i molts anys.

Pau Pallarès

...

Agraïments

El meu agraïment a la família Borràs i Vidal. Sense el seu ajut aquest article no hauria estat possible; a mossèn Enric Roura per deixar-me consultar tots els llibres de la Parròquia Santa Maria, on es conserven els registres de baptisme, casaments i defuncions, i als companys de l'Arxiu Municipal de Blanes per tot l'ajut que m'han ofert i per permetre'm l'accés a les fonts consultades.

Fonts i Arxius

Arxiu Municipal Blanes (AMBL)

Fons Cens Municipal 1887, 1900, 1936.
Fons Contribució Industrial Municipal.
Fons *Recvll.*

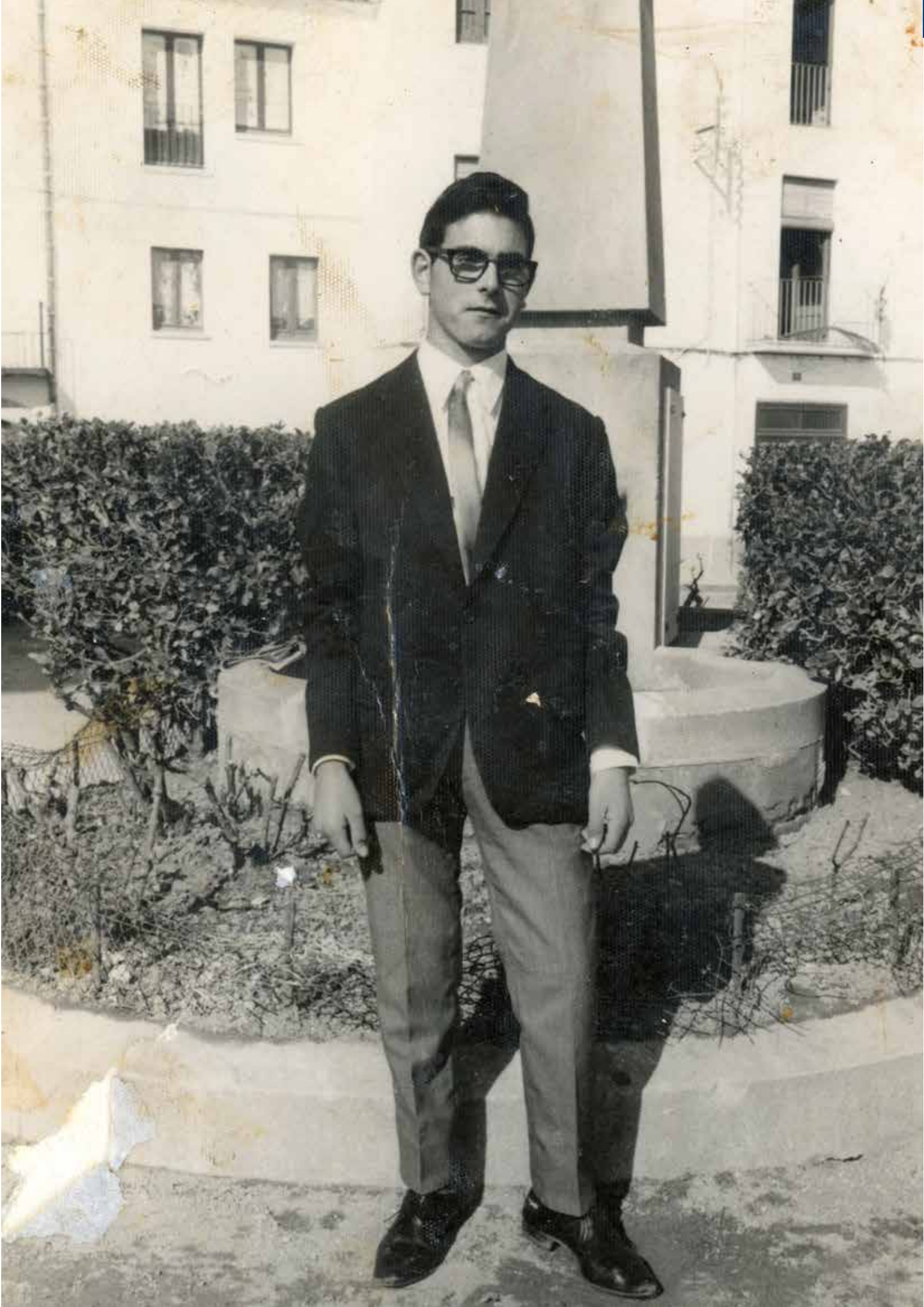
Arxiu Diocesà del Bisbat de Girona.

Registres Baptismes, Casaments i Defuncions.

Arxiu Ajuntament de Manresa.

Arxiu Parroquial Església Santa Susanna Mercadal Girona

Arxiu Municipal Girona

03

Mis recuerdos

per Víctor Pinto

Pienso a menudo en mi primer viaje en tren. Esa fue la primera vez que subía a un tren y la primera vez que vi el mar, un viaje de muchas horas con destino a Blanes que me permitió recordar cómo fue mi infancia y juventud en mi pueblo natal, Villaverde la Chiquita (León), y el agradecimiento a la gente por lo que habían hecho por nosotros. Dejaba las tierras de León y me preguntaba qué me depararía el futuro en Catalunya. Recuerdo que el tren iba corriendo, la noche avanzaba lentamente y la mayoría de los viajeros dormían, pero yo seguía con mis recuerdos. Ahora, ya jubilado y dando gracias por la vida que he tenido en Blanes, vuelvo a recordar momentos y situaciones vividos, recuerdos de cuando era niño en el pueblo, de la llegada a Blanes y del trabajo en la gasolinera en la entrada de Lloret, donde trabajé casi cincuenta años.

Nací el año 1952 y me bautizó el cura de mi pueblo con el nombre de Victoriano, por mi abuela. No fue hasta que empecé a trabajar en Blanes, cuando abrí una cuenta en la Caja de Ahorros al cumplir los 18 años y fui a Girona a hacer el carnet de identidad, que me percaté que mi nombre es Asterio. Tener dos nombres me ha acarreado algunos problemas y más de una anécdota. Me lo pusieron por mi padre biológico, que abandonó a mi madre antes de que yo naciera. Mi madre fue siempre muy valiente. Era muy difícil en el pueblo, en los años cincuenta del siglo pasado, criar a un hijo una

mujer sola. El destino del niño era casi siempre el hospicio, pero mi madre no quiso separarse de mí. En el pueblo la querían todos. Siempre alegre, estaba dispuesta a hacer lo imposible por los demás y tenía todas las puertas abiertas. Nadie en el pueblo le negaba nada. Me acuerdo que siendo yo muy pequeño, me cogió y me dijo: “Todo te lo toleraré, menos faltarme al respeto y que cojas de nadie ni lo negro de una uña”.

La vida en el campo

A mediados de los años sesenta yo era un chico joven del campo, sin temor a nada, dispuesto a lo que fuera. Quería dejar atrás unos recuerdos, a veces tristes y otras veces más alegres. Pero cuando era un guaje vivía con mi madre, los dos solos, en Villaverde la Chiquita. Recuerdo aquellas noches de invierno, nevando toda la noche con aquel “airón” que hacía, que parecía que se iba a llevar todo el “teja” de nuestra casa, que estaba sola, a la salida del pueblo. Alguna noche se oía “agullar” al lobo al lado del cementerio. Era una casa sin luz, con un candil que se apagaba y que tenía menos aceite que la lámpara de San Justo. El aceite para nosotros era un lujo, siempre cocinábamos con sebo. Quedaban unas comidas insípidas y tenías que comerlo quemando, porque el sebo quedaba apegado a la “cuchara”. Eso sí, con leña para

atizar y calentarnos. Mi madre me decía: “Hay que dar gracias a Dios que tenemos donde cobijarnos, y a esos pobres que andan por los caminos, que Dios les ampare!”

Un día llamó un pobre a la puerta pidiendo limosna. Le respondimos si quería acompañarnos a comer sopas de ajo “calentinas” y el pobre entró a comer, muy agradecido. Al marchar nos dio tres pastillas que le habían dado. No sabíamos lo que era y al final descubrimos que era caldo de pollo.

En casa teníamos lo justo para comer y éramos felices. Sólo teníamos tres “cuchares” para comer, de hierro “revillosas”. Para limpiarlas las refregábamos con cernada de la lumbrera y si venía algún forastero a comer, la vecina, la tía Tita, nos dejaba las “cuchares”. Un día jugando entre los escombros de una casa caída, me encontré una docena de “cuchares” nuevas y se las llevé al ama de la casa. Iba pensando por el camino: esta señora tiene muchas “cuchares” y en mi casa hay tres y viejas, podría llevarlas para casa, pensaba. Pero me acordé de mi madre: “no cojas de nadie ni lo negro de una uña”. Si las hubiera llevado para casa me habría “agarrado” de las orejas y me las hubiera hecho devolver.

Mi madre siempre cantaba mientras barría la casa, que eran cuatro paredes con el suelo de barro; una habitación con un catre que habíamos heredado de mi abuela Victoriana y una cocina con un escaño que estaba clavado en la pared y que se caía cada vez que nos sentábamos. “Dios aprieta, pero no ahoga”, decía mi madre.

Cuando no había cumplido los 7 años hice la Primera Comunión. Me sabía el catecismo de cabo a rabo y el señor cura, Don Faustiniño preguntaba: “Le aprobamos?” y todos los chicos y chicas decían: “Síiii!”. Pero había un problema. No teníamos dinero para comprarme

▲ Colección Víctor Pinto

el traje y una tía lejana llamada Ascensión nos dio 50 duros (250 ptas.) y fuimos al pueblo vecino de Villamizar, en casa de Celestino, que allí vendían de todo, lo mismo un traje que un litro de vino o un kilo de arroz, y su hermana Agapita nos vendió el traje. Costó 48 duros (240 ptas.) O sea, que nos sobraron dos duros y Agapita nos regaló 2 kilos de azúcar- que para nosotros era un lujo-. Los recordatorios me los mandó mi tía Milagros, que entonces estaba en Madrid. El día de la Comunión me caí camino de la iglesia. Todo lo largo que era en medio de la calle y con el traje nuevo. Había llovido por la noche y estaba todo embarrado.

Mi madre, como pudo, me limpió el traje, porque todo el mundo ya estaba esperando en la iglesia y no había tiempo para más. Yo nací con el pie izquierdo girado para dentro. Hubiera sido fácil de niño corregirlo con unas botas, pero allí ni teníamos dinero, ni sabíamos nada. Además de pobres, tontos. Me liaron un trapo al pie, y a tirar. De vez en cuando se me giraba el pie, y al suelo! Y me decían: “Sapo, más que sapo! Siempre estás en el suelo!”. También nací con la vista extraviada. Me llamaban “virojo”. Eso se corregía con unos lentes, pero nunca tu-

vimos dinero para comprar unas gafas. Para pagar los 50 duros que nos dejó la tía Ascensión, mi madre fue a encalarle la casa. Al año siguiente se murió, lo que significaba que estuvimos durante casi un año, todas las noches, rezando el rosario y padrenuestros por el alma de la tía Ascensión.

Habiendo hecho la Primera Comunión tenía la obligación de ir a misa cada domingo y fiestas de guardar. También tenía que abstenerme de comer carne los viernes de cuaresma, igual que mi madre. Me viene a la memoria un viernes de cuaresma, con un “hambre” que teníamos y solo había en casa un trozo de pan y una orza llena de chorizos en aceite con manteca del “gocho” por encima y que se guardaban para el verano. Y mi madre pensó que podríamos hacer sopas de ajo, pero no había aceite y con manteca también era “pecao”. “Vamos a hacer las sopas con el aceite del chorizo que hay dentro la orza, que será menos pecao que con la manteca”. Ya era casi de noche, a mí el hambre me venció y me dormí. Al cabo de un rato grande mi madre me despertó: “vamos a comer el pan con un cacho de chorizo, que ya serán más de las doce la noche”. En mi casa nunca tuvimos reloj, ni para eso teníamos dinero. Estando en casa, si quería saber la hora me mandaba en casa de la tía Cesaria. Como no llegaba a la ventana, me “espurría” desde la calle para ver el reloj de la cocina y volvía a decir a mi madre: “la aguja pequeña está en las doce y la grande está en las cinco.”

Los Quiñones eran unas tierras de secano que el pueblo daba a cada vecino. Eso sí, si se marchaban a vivir a otro pueblo se las quitaban. Pero en mi casa éramos tan pobres que no teníamos ni para comprar el mineral que había que echar al sembrar. Otra vez dimos las gracias a mi tía Milagros, que nos mandó 2.000 pesetas. El mineral era un precio fijo que ponía el Estado y cada saco costaba 100 Ptas. Yo, en

▲ Una de las pocas fotografías de niño. Colección Víctor Pinto

aquel entonces, apenas tenía 8 años y Remigio nos dejó el carro y las vacas para ir un domingo hasta Sahechores, que desde Villaverde hay un buen trozo, en casa del tío Eligio, que era el único que vendía mineral. Ahora nos faltaba el personal y las vacas para ararlos y sembrarlos. Era necesario juntar a varios vecinos del pueblo, con sus parejas de vacas, y en un domingo lo sembraban todo. Mi madre iba el domingo antes a hablar con el señor cura, don Faustiniño, y le daba el nombre de todos los hombres que vendrían a sembrarnos las tierras: Aderito, Sinesio, Midonio, Plácido, Melquíades, Carlos, Ladislao, Restituto. El señor cura les dispensaba de la misa dominical, y todos perdonados y absueltos. Mi madre les preparaba una buena comida, gallina con patatas y un garrafón de vino, y corrían más los amos que las vacas. A cambio, mi madre por el verano iba a segar para

ellos. Había pocos hombres que ganaran a mi madre a segar a hoz.

En verano mi madre se marchaba a segar muy temprano y yo me quedaba durmiendo. Me levantaba muy tarde. Para desayunar, un trozo de pan y una “copina de orujo” rebajada con agua - era costumbre de dar a los guages de corta edad, un poco de aguardiente o un poco de vino. A mí no me gustaba el vino y me decían: “bebe, bebe!, que da fuerzas!”. Al mediodía venía mi madre a hacer la comida y por la tarde quedábamos todos los chicos sueltos, “enredando” por la calle. Había dos vecinas, Rosaura y Jesusa, que sabían que estábamos solos y se quedaban un poco al “cuidao” de nosotros. Recuerdo una tarde que llegó una nube muy fuerte y nos llamaban a voces: “Venga!. Venid!. Corred!”. Y todos corriendo a casa de Rosaura. “Venga!. A rezar el Rosario de las Nubes!”. Se creía que rezando el rosario, la nube descargaba agua, no piedra, que era lo que tumbaba las cosechas, y no se podía segar. Y todos a rezar. Era como un rosario normal, pero en vez de rezar cada misterio diez Avemarías, se decía diez veces: “Detener Señor, su ira, su justicia y su rigor!” Y se contestaba: “Detener Señor, su ira. ¡Misericordia Señor!”. Al acabar el rosario, la nube ya había descargado, y llegaban sus maridos, Carlos y Midonio, de segar, con una buena mojadura, pero contentos porque la nube no había descargado piedra.

En pleno invierno, cuando caían aquellas nevadas tan grandes, las ovejas no salían a pacer. Algunas noches, uno o dos lobos, saltaban las tapias de los corrales y hacían una “zarrazina”, matando a varias ovejas y solo comían media. Por la mañana, cuando llegaba el pastor al corral y las veía muertas, era lo que llamaban “la lobada”. En aquellos tiempos no había congeladores ni neveras para conservar la carne, y entonces el amo de las ovejas avisaba a los más pobres del pueblo y les decía: “id al corral de

la era y coged una oveja”. Había que traerla a cuestras hasta casa, y desollarla con mucho cuidado de no romper el pellejo, que se devolvía al amo para vendérselo al pellejero. Ya me veías a mí, aguantando las dos patas de atrás de la oveja y mi madre con el cuchillo, con mucho cuidado de no cortarlo. Tendríamos carne para varios días para echar al puchero.

Eran los únicos días del año que los pobres comíamos carne, gracias a la generosidad de los ricos y también gracias al lobo.

Al estar solos mi madre y yo, en invierno, sin luz, en aquellas tardes y noches tan largas, rezábamos el rosario y contábamos los vecinos del pueblo. Me explicaba historias, cuentos, cosas de la familia... Y cuando nos cansábamos de estar en casa íbamos a pasar un rato en casa de Midonio. Llamábamos a la puerta y salía Jesusa, su mujer: “Pasad! Pasad! Íbamos a rezar el rosario, mientras se enfría la cena”. Y venga, a rezar otro rosario.

Corría el mes de abril del año 1967 y yo, con quince años cumplidos, estaba de “criao” con unos amos de los que ahora apenas recuerdo sus nombres. Llegaba el amo y me decía: ¿Has visto al ama? Y venía el ama diciendo: “dijo el amo que hagas esto o lo otro”. Vivía en un pueblo cercano a León y mi trabajo mayormente consistía en ordeñar las vacas a mano, atar las patas de atrás y el rabo, para que no me dieran una rabiscada en los ojos, les lavaba bien el reteso con agua... Cogía una banqueta y un caldero entre las piernas, y a ordeñar vacas -cinco o seis. Lo tenía que hacer por la mañana temprano y también por la tarde. Recuerdo que el “ama” me decía: “Lava bien las ubres a las vacas, que no caiga nada en la leche, que a mí me la pagan por buena!” Se esperaba a que yo acabara de ordeñar para salir a la capital (León) y con una burra y dos cántaras de leche se iba a repartir entre sus clientas. Antes

del desayuno y acabando de ordeñar, a echarles de comer, “echar la cuadra”, que es como se llama allí a limpiarlas y a “mullirlas” con paja nueva, echarlas al agua, llevarlas a los “praos” a pacer hierba... En casa del amo todos los días se comía a las dos y media de la tarde: cocido, con sopa, garbanzos... Toda clase de vianda, a comer hasta hartarte. Todos en familia y escuchando el parte de la radio. Por la noche, para cenar, sopas de leche, y para el almuerzo, a las 9 de la mañana, una “cazuelina” de sopas de ajo y un “torresnin”, que era lo que se almorzaba por aquellos contornos. Y yo, a las tres horas ya tenía las sopas en la punta de los zancajos.

Aparte de estos trabajos hacíamos algunos en el campo, como podar las viñas o limpiar las regueras de los “praos”. Pero en los meses de invierno era cuando había poco trabajo en el campo y también hacía “recaos”, como llevar a herrar a la burra al herrero. Recuerdo que costaba 4 pesetas las cuatro herraduras.

La iglesia

Los domingos, en el pueblo ayudaba a misa y hacía de monaguillo. Solo había misa los domingos; eso sí, no fallaba ni uno. El señor cura vivía a 10 kilómetros y si nevaba venía en una yegua que le dejaba un vecino. Nos daban una peseta por ayudar a misa, era en latín, y costaba mucho estudiar el “cartón”, que era donde venían preguntas y respuestas de la misa, porque había que aprenderlo de memoria, sin saber lo que significaba. En la fiesta del pueblo, por San Juan Degollao, el 29 de agosto, ya con once años, sacaba en la procesión con otros tres chicos de mi edad al Niño Jesús y se cantaba el quinto misterio del rosario y la letanía en latín por las calles. En la Cuaresma, todos los días me levantaba al amanecer, al toque de campanas, para ir al “Calvario”, que era cantado. Iban cuatro mujeres y los jóvenes, que a las dos y media

de la tarde rezaban otro calvario, al que acudían varias mujeres y todos los chicos y chicas, antes de entrar en la escuela.

El domingo también era el día que nos quedábamos con el “pan de las ánimas”. Cada sábado por la tarde los monaguillos íbamos pidiendo casa por casa, con una cesta grande de mimbre, y preguntábamos: “Dan limosna pa las benditas Ánimas?”. Generalmente salían con la hogaza de pan y un cuchillo, cortaban un cacho y lo echaban en la cesta. Y esa cesta llena de trozos de pan se subastaba el domingo después de misa. Los ricos compraban el pan para los animales y los pobres, para comer en casa. La cesta llena nunca pasaba de las dos pesetas y teníamos pan para toda la semana.

▲ Día de procesión. Col·lecció Víctor Pinto

▲ 21 de mayo de 1972, una Primera Comuni3n muy especial. Col·lecci3n V3ctor Pinto

En la iglesia, viviendo ya en Llamas de Rueda, en noviembre se le3an las novenas de “las 3nimas”. Primero se rezaba el rosario y despu3s la novena. Se nos hac3a de noche y en el pueblo hab3a mucho barro. Para ir de una casa a otra se usaban madre3as, que se dejaban a la puerta de la iglesia y se entraba en zapatillas. Las mujeres que iban al rosario por la noche dejaban las madre3as en el portal de la iglesia, que estaba m3s oscuro que la boca un lobo, y los “guajes” sal3amos antes que ellas, las revolv3amos todas, y al salir, met3an el pie y no coincid3an. Mientras gritaban: “¡Esta es tuya! Esta es m3a!”. Nosotros nos part3amos de risa y ellas dec3an: “Estos guajes ya nos han hecho una judiada”.

La limosna

Tambi3n recuerdo las veces que hab3a ido “a la limosna”. Cuando se mor3a un rico en alg3n pueblo del ayuntamiento – lo formaban 9 pueblos - los pobres pregunt3bamos: “¿Dan

limosna?”. Normalmente, al morir un rico dejaban mandado “dar limosna”, que pod3a ser dos heminas de garbanzos, una fanega de fr3joles o algo parecido, a repartir entre todos los pobres que fueran al entierro y a la limosna. Estaba mal visto que muriera un rico y no dejara limosna. Algunos dec3an que era para acallar las conciencias, pero a los pobres nos solucionaban el sustento de varios meses. Recuerdo la primera vez que fui. Era en Quintanas de Rueda. Yo era un “chiguito” y solo recuerdo ver c3mo bajaban la caja por la escalera y que el marido de la difunta era un m3dico, Don Macario, muy conocido y que estuvo toda la vida en el Ayuntamiento. 3ste dec3a que su mujer se hab3a muerto de una tripada de fr3joles, que la criada pon3a el puchero a cocer a la lumbre y cuando iban a comer el puchero estaba medio vac3o. Los com3a medio crudos. No recuerdo lo que nos dieron de limosna.

Otra vez que ya tendr3a yo 7 o 8 a3os, fuimos a la limosna a un pueblo vecino llamado Val-

depolo, a unos 3 Km de dónde vivíamos. Era invierno y por el camino había mucho barro. Cogimos el camino de la loma, por unas cuevas. Íbamos Fili, la de Argeciras, Aurelia y Raquel de Rosaura, mi madre Leonor y yo. Al salir del pueblo ya nevusqueaba y al llegar a medio camino había una nevada que esmorraaba. Nos metimos en unos corrales de ovejas, que habían salido a pacer. Salían todos los días aunque nevaba. Mi madre me puso un pasamontañas que dejó allí el pastor y a la vuelta lo volvimos a dejar donde estaba. Entramos en Valdepolo y nos dimos cuenta de que ya estaban en el cementerio. Después nos dijeron que la enterraron de prisa a causa de la nieve. No nos pareció correcto llegar tarde al cementerio y pensamos que luego ya iríamos a casa de la difunta. Nos metimos en una cuadra - allí la gente iba a misa o a un entierro y las cuadras quedaban siempre abiertas - y nos calentamos con el calor de las vacas. Llegamos en casa de la difunta y estaba la única hija que tenía. Esta tenía un único hijo "subnormal, tonto" - como decían entonces -, de mi edad. En ocasiones le comentaba a mi madre: "qué daría yo por tener un hijo sano como el tuyo". Al vernos nos dice: "vosotros no estuvisteis en el entierro!". Dijimos que era por culpa de la nieve. Habría allí 8 o 9 personas, a la limosna, y mi madre, que llevaba la voz cantante, empezó a rezar padrenuestros: "Por el alma de la tía X: Padrenuestro... Por las obligaciones de esta casa: Padrenuestro... Al bendito San Juan y San Pedro que la abran las puertas del cielo, y al bendito San Miguel, que le pese el alma bien: Padrenuestro...". Allí todos llorando, no por la difunta que no se lo merecía, sino por el frío que teníamos. Estábamos "arriacidos" en aquel portal con la nevada que había y cuando nos cansamos de rezar padrenuestros - no sé si servirían para algo-, salió la hija con un duro en la mano para cada persona. Aunque hablo de hace muchos años, era una burla dejar

un duro en limosna para una "rica". Agachamos la cabeza, cogimos el duro y a callar. Pero, ¡ay, amigo!. Había una "pobra" muy conocida, que era más pobre que nosotros, y le dijo: "yo no vengo aquí por la limosna. Yo no quiero el duro. Yo vengo aquí a rezar por ella, que buena falta la hará, que cuando me veía pidiendo por el pueblo se metía en casa y trancaba el postigo con el "cabijo", para no darme limosna."

Noticias desde Blanes

Me llegaron noticias desde Blanes de mi tía Milagros y su marido, mi tío Manolo, que necesitaban una persona para un negocio que iban a abrir en el pueblo de la Costa Brava donde vivían, y que me esperaban lo más pronto posible. Yo se lo dije al ama, que era la que me pagaba 500 pesetas al mes por mi trabajo, comida y cama. Ella se lo comentó al amo y me dijeron que si me quedaba con ellos me subirían el sueldo a 1.000 pesetas o incluso hasta 1.500 pesetas al mes. Había chicos de mi edad que les pagaban esa cantidad, pero tenían que trabajar mucho y la verdad que yo estaba muy bien.

El amo siempre me trató correctamente y algún domingo me daba una peseta, para que en el bar me tomara un "chato" de vino. A mí me apreciaban como si fuera de la familia, pero yo buscaba un futuro mejor, que como decían por allí no quería quedarme a "estripar tarrones" y pasar calamidades, o sea a hacer faenas del campo, que es lo que hacían la mayoría.

Pedí la cuenta y me fui para el pueblo de Llamas de Rueda, que era donde vivía, a prepararlo todo para salir en pocos días. Lo primero que necesitaba era una autorización para viajar porque era menor de edad y no tenía ningún documento que me acreditara. El DNI no se hacía hasta los dieciocho años y el alcalde del pueblo me hizo un salvo conducto que decía así:

“Yo, Quirino Sánchez Martínez, presidente de Llamas de Rueda digo: Que Victoriano Pinto Redondo es hijo de Eutimio y de Leonor y que tiene autorización de sus padres para viajar hasta Blanes (Gerona), ruego a las autoridades que pueda encontrar en su camino que no le pongan ningún impedimento, más bien facilítenle el apoyo necesario para llegar a su destino. Dios guarde a Ustedes muchos años. Firmado.”

Antes de proseguir mi viaje hasta Blanes, en este punto quiero esclarecer que mi nombre en el registro no es Victoriano, pero yo no lo sabía; lo explicaremos más adelante.

Ya con el documento en la mano y todo el dinero que había en casa -incluidas 25 pesetas que me dio Oliva, la mujer de Quirino, cuando fui a despedirme de ella- y la poca ropa que tenía metida en una caja de cartón -que era el envoltorio de una manta que había comprado mi madre - y atada con cuerdas, para León, a sacar el billete de tercera clase en dirección a Barcelona, hasta la Estación del Norte. Yo nunca había subido en un tren y el jefe de Estación de León me dijo: “Ya puedes dormir, que tarda en llegar a Barcelona 23 horas!”. En el tren venían gallegos que tenían más de treinta horas de viaje y que llevaban unas cestas maleteras para comer por el camino llenas de chorizos, torreznos, tortillas, botas de vino... Aquello era una fiesta!

Cada vez que venía el revisor, aparte del billete, todos enseñaban el carnet de identidad, pero yo presentaba el salvoconducto y los que iban a mi lado preguntaban: “qué

llevas ahí?”. Yo enseñaba el documento como si fuera el hijo de alguien importante. Con tantas horas de tren tenía tiempo de imaginar cómo sería mi nueva vida en una tierra desconocida. Iba lleno de esperanza, con unas ganas de conocer gentes y costumbres, de aprender el catalán... Para mí era llegar a la tierra prometida. Las veces que había soñado con hacer este viaje! Las veces que mi tía Milagros me había comentado cómo se vivía en este país cuando me enviaba ropa! Todavía recuerdo un abrigo negro que me mandó: me llegaba hasta los pies y me parecía al señor cura, solo me faltaba el collarín. Cuánto frío me quitó aquel abrigo!

Con ganas de integrarme pienso que estimaba Cataluña antes de conocerla. Mi mayor ilusión era poder traer a mi familia. Mi madre se había casado y habíamos cambiado de pueblo, a Llamas. Tenía dos hermanitas, una de ellas disminuidas, “subnormal”, que decían entonces: María Ángeles o Gelines era la alegría de la casa. Recuerdo que al despedirme de ella -era muy de mañana- le dije: “dame un beso que me marchó!”, y no podía abrir los ojos. En cambio, la otra más pequeña, Susi, abrió los ojos y me dio un beso.

▲ Escuela para todos. Colección Víctor Pinto

Llegada a mi nuevo pueblo

El tren iba avanzando y me di cuenta de que empezaba a ser de día. Estábamos frente a las costas de Tarragona y veo el mar por primera vez. Yo nunca había visto el mar. Tanta agua! Y tantas veces que había visto clarear el día y salir el sol camino de la siega y no se parecía en nada al espectáculo que estaba viendo: la salida del sol en el mar. Me quedé mucho rato de brucos mirando por la ventanilla y vi a los lejos un bulto, que podría ser un barco. El tren corría y corría, y aquella cosa no se movía. Pensaba yo: “será una casa?”. Intrigado, pregunté a los viajeros que me acompañaban: “¿Qué es aquello, un barco o una casa? y ellos se rieron.

Un poco más tarde anunciaban que ya faltaba poco para llegar a Barcelona. Pensaba en la ama, que era muy “buenina” y al despedirme de ella me aconsejaba: “ten cuidao, que dicen que en Barcelona las calles son muy anchas y

cuando llegas a la mitad de la calle el semáforo se pone “encarnao” y te puede pillar un coche.”

La carta que me habían enviado mis tíos explicaba que al llegar a Barcelona tenía que coger un taxi hasta la estación de Francia, donde estaban las cercanías, y sacar el billete para Blanes. Así lo hice y una vez en el tren volví a ver el mar, toda la costa. Era un día radiante de sol y yo me sentía eufórico. Cada vez me gustaba más lo que veía, el paisaje, la playa... Todo. Ya me quedaba dormido -en toda la noche no había dormido- y oigo que anuncian la llegada a Blanes.

Llego a Blanes sobre las 12 del mediodía. Bajo del tren con mi caja de cartón atada con cuerdas -con dos pantalones y una camisa dentro- y parecía el de la película de los pollos. Nadie me esperaba. Yo creía que la estación estaba dentro del pueblo y de pronto toda la gente se subió a los autobuses corriendo, y me quedé sólo.

▲ Casamiento de la tía Milagros i el tío Manolo, en la parroquia Santa Maria de Blanes. 1964. Col·lecció Víctor Pinto

Empiezo a andar, veo el cuartel de la Guardia Civil y me encuentro con otro chico un poco mayor que yo, que era de Soria y venía a buscar trabajo. Desde la estación hasta la entrada del pueblo solo había campos verdes.

Estaban sembrados de trigo, ya estaba granando, y nosotros, como éramos “labradores”, cogimos una espiga a ver qué clase de trigo era. Seguimos andando con la caja en la mano -que la llevaba con el dedo meñique de lo poco que pesaba- y anda que te anda, preguntando al que me encontraba por el camino, hasta llegar a la dirección de mis familiares, al final de la carretera de Lloret. Había enviado una carta diciendo el día que llegaba, pero llegué yo antes que la carta y no me esperaban -recibimos la carta al cabo de una semana-. Al llamar a la puerta salió la suegra de mi tía, la Valentina, y gritaba: “¡Milagros! Aquí hay un chico que dice que es tu sobrino.”. Salió mi tía, sorpren-

didamente al ver a un chico bajito, delgado, moreno del campo, con una caja en la mano atada con cuerdas. Se quedó de piedra, hacía unos años que no nos veíamos, y casi no me conocía.

Y cómo fue que mi tía Milagros llegó a Blanes? Pues ella primero estaba sirviendo en Madrid y vino a veranear a la Costa Brava con la señora, que así es como llamaban a la jefa. Estaban de vacaciones en Lloret y allí conoció a un chico que vivía en Blanes, mi tío Manolo. Pasó el tiempo y se casaron en Blanes, en la iglesia de Santa María. Asistieron a la ceremonia toda la familia y los amigos del novio, pero mi tía, a pesar de ser un día lleno de alegría, se sentía un poco triste, por no tener a su lado a nadie de su familia. Los invitados preguntaban si era huérfana -en parte tenían razón, se quedó sin padre a los dos años y sin madre a los quince - y tuvo que buscarse la vida sirviendo de casa en casa, primero en León, más tarde en Madrid y

▲ Casamiento de mi tía Milagros. Camino de la comida. 1964. Colección Victor Pinto

acabó en la Costa Brava. Era la menor de cuatro hermanos (tres hermanas y un hermano) que vivían en el pueblo, en la provincia de León, y no tenían dinero para venir a la boda. Hubieran vendido una vaca para los gastos, pero era su medio de vida y si se quedaban sin ella no podrían trabajar el campo. A mí me quería mucho, siempre me decía que me iba a traer con ella, que aquí la vida era diferente y que podría trabajar y ahorrar dinero. Y comprarme ropa nueva y vivir decentemente y dormir en una cama y en un colchón nuevo... Los seis años que viví en Llamas nunca tuve cama ni cochón, dormía en un jergón de saco, tirado en la tabla, relleno de "cuelmo" que eran cañas del centeno, se les sacudía el grano y cada año se cambiaba la paja del jergón.

Ya estaba en casa de mi tía, en Blanes. El viaje desde León hasta Blanes fue casi de 30 horas y me había sobrado del viaje 35 pesetas. Al día siguiente de llegar - que era lunes - fui con mi tía al mercado. Me compró unas zapatillas y me quedé sin un céntimo. Yo sí que puedo decir que todo lo que tengo -y lo digo con orgullo y agradecimiento- ha sido ganado con mi esfuerzo en esta tierra tan maravillosa que me acogió.

Ese mismo lunes me enteré de que el día que llegué a Catalunya, un 23 de abril del 1967, además de ser domingo era el día de Sant Jordi, el patrón de Catalunya. Fue mi estrella, tuve una suerte inmensa en todos los sentidos.

El trabajo

Yo venía a trabajar a una gasolinera de Blanes y, como todavía no estaba acabada, estuve unas tres semanas sin trabajar. Me pateé el pueblo de arriba abajo, un Blanes de hace más de 50 años, muchos barrios de hoy no existían. Estaba ansioso de conocer el pueblo, el castillo de San Juan, el Jardín Botánico, el Santuario del

Vilar, la Palomera, el puerto y los barcos de pesca, la subasta del pescado -que al principio no entendía nada-, los barrios antiguos, ver como bailaban sardanas... Para mí todo era novedad, con un ansia de aprender miraba a ver si encontraba libros en catalán. El oír hablarlo era muy común, aunque yo no lo entendiera, pero era más difícil encontrar libros. Fui a la parroquia Santa María y estaban en la catequesis. Solo el verme, sin conocerme de nada, me dijeron si quería dar catequesis a un grupo de chicos. Yo les dije que no podía, pues empezaría a trabajar pronto. Me acuerdo que llevaban en la mano el "catecismo del tercer grado" y lo iban leyendo, pero no les dije que ese catecismo lo sabía yo de memoria, letra por letra. A los pocos días celebraban los payeses de Blanes la fiesta de San Isidro Labrador, en la misma parroquia -en aquellos años todavía quedaban varios. Yo disfrutaba con todo, escribía a mis padres y les contaba las cosas bonitas de Blanes.

Enseguida empecé a trabajar en otra gasolinera, en Lloret. Los dueños eran socios de la gasolinera de Blanes y además allí trabajaba mi tío Manolo. Mi trabajo consistía en dar aire a los coches, les limpiaba los cristales, barría... Acostumbrado a los trabajos pesados del campo para mí eso no era trabajar, Me dijeron que el primer día empezara por la tarde y fue una sorpresa para mí, porque en cinco horas saqué 50 pesetas, solo de propinas. En el pueblo yo ganaba de sueldo 500 pesetas al mes. Con el primer sueldo que gané en Blanes mi tía Milagros me llevó a Gerona y me compré unas gafas adecuadas y se me corrigió la vista. Fui a Foto Catalán en la plaza de los Caídos (actualmente plaça de Catalunya). Me hizo la primera fotografía en Blanes, con las gafas, chaqueta y corbata.

En el trabajo encontré unos compañeros formidables, casi todos mayores, catalanes. Siempre me hablaban en catalán, incluido el jefe. Me contaban "acudits", me explicaban costumbres

de Cataluña, ellos habían pasado la guerra... Yo era el "Nano" para todo. Me sentía querido y apreciado por todos. Amaba a mi trabajo y prueba de ello es que estuve en la empresa toda mi vida laboral, 49 años.

Mi trabajo era una maravilla, los compañeros formábamos una familia. Yo era una esponja. "¡Nano, aire!" y ya iba yo corriendo a dar aire "Nano, moto!", ya iba corriendo a poner gasolina a las motos, en un mezclador manual. Cada manchada salía medio litro de gasolina, con un portátil con ruedas. Y si se acaba la gasolina a empujarlo y llenarlo de gasolina. Yo estaba encantado de hacer esos trabajos que a ellos les costaba hacer. Y me lo agradecían, porque, como conocían a los clientes, me decían: "vete a poner gasolina a ese, que te da propina".

Y qué os voy a explicar de los jefes! Francisco Codina era un hombre recto, siempre dispuesto a ayudar a cualquiera que lo necesitara. No hacía falta que se lo pidieras. Recuerdo un Viernes Santo, con un unimog, él y yo sacando todos los coches que quedaban en la carretera inundados por el agua, sin cobrarles nada. Y su mujer, Angelina, que cuando nos hacíamos la casa nueva nos ayudó a comprar parte de los muebles, que pagó su marido. Y Francisco Planet, su mujer, la Lola y su hija Lolita. La señora Lola tenía "remeis" para todo. Si estabas constipado te traía hierbas, "remeis" para la circulación, para el hinchazón... Si algún día por algún motivo no podías ir a comer a casa nos llevaba la comida al trabajo. Y yo, que era el chico de los recados, cuando iba a buscar a su marido a la carnicería, lo primero que hacía era envolver una butifarra y dárme-la, "para la merienda" - me decía.

Mi jefe me pedía que lo acompañara a las visitas a Barcelona o Girona, a ver a los directivos de la CAMPSA, al director del Banco Central.

▲ En la gasolinera. Col·lecció Víctor Pinto

Yo le llevaba el maletín. Estas reuniones siempre acababan en una comilona y yo, siempre con mucha prudencia, mirando de qué manera se usaban los cubiertos.

Recuerdo que en el año 1970 Lloret rebosaba de turistas. Fue un año caluroso y no había llovido en todo el verano. Ardían hasta las piedras y una tarde de agosto se prendió fuego en la gasolinera. Por una imprudencia de unos ingleses ardían un centenar de litros de gasolina, mezclados con varias garrafas de plástico. La gasolinera y el motel estaban llenos de gente y el bar, que se había inaugurado hacía dos meses, también. Todos se marcharon corriendo y los coches que estaban repostando se fueron sin pagar. Y yo allí solo, con un extintor y con 19 años y 50 kilos de peso, luchando contra las llamas. Saltaba como un corzo y quería apartar el fuego de las máquinas de la gasolina hacia las de gasoil, que tardaban más tiempo en encenderse. Las llamas llegaban por encima de la marquesina y era peligroso, pues allí estaban todos los respiraderos de los tanques y salían

todos los gases. Había más de 100.000 litros de combustible y todo eran llamaradas encima de mi cabeza, ¡Booom! El mismo miedo que sentía me daba fuerzas para ser responsable, porque si se quemaba la gasolinera y explotaba medio Lloret se iría al garete. Al fin lo pude apagar, con muchos esfuerzos y sudores, y al volver los clientes del hotel y gente en particular, me felicitaban: “¡Qué valiente! ¡Qué valiente!”, pero no sabían que era el miedo el que me había hecho ser valiente. Cuando llegó el señor Francisco Codina y vio aquello no se lo podía creer y decía incrédulo: “Què ha passat? Què ha passat?”. Siempre fui valorado en la empresa y desde aquel día me consideraron uno más de la familia.

Ya llevaba tres años en la empresa de Lloret, pero viviendo en Blanes, cuando le comenté a mi jefe que deseaba traer a mi familia para Bla-

nes, más que nada pensando en mi hermana María Ángeles. Por aquel entonces empezaba a funcionar la Escuela Especializada “Mare de Déu de l’Esperança”, para ayudar o los subnormales, que así era como los llamábamos entonces. Mi jefe me acompañó a hablar con Mossèn Pujol de Blanes, íntimo amigo suyo, y con el presidente de la entidad, Guelfo Zola, y dejamos todo listo para la llegada de mi hermana.

Mi “padre” Eutimio o Timio - que así se llamaba porque nació el día de San Eutimio - hizo un viaje desde León para hablar con mi jefe a ver si le daba trabajo. Le dijo que donde quisiera, por ejemplo en las obras que se estaban haciendo en Lloret, y como tenía varios negocios, le prometió que nunca le faltaría el trabajo y que en último caso siempre le daría faena para “rozar bosque”, palabras textuales.

▲ Gasolinera del señor Codina. Lloret. Col·lecció Víctor Pinto

La familia y la casa de Mas Florit

Era mayo de 1970 cuando llegan a Blanes mis padres y mis hermanitas. Gelines iba a cumplir 9 años y Susi, con 7 años cumplidos. Con la ayuda de mi tía Milagros buscamos un piso pequeño de alquiler, con una cocina de gas y algún utensilio más. Al llegar mi madre, que nunca había salido del pueblo, no sabía cómo funcionaba la cocina y se emocionó mucho, pero en seguida le cogió el tranquillo.

Mi hermana Gelines empezó en la escuela especializada, que estaba en el colegio de La Vila y, gracias a la asistenta social Conchita Requena, consiguió una pequeña ayuda. Pero mi hermana tenía un problema de salud, le daban ataques de epilepsia. Fue entonces cuando con mi madre -siempre tan devota- fuimos toda la familia a hacer una promesa a la virgen del Vilar. Subimos al Santuario a ver a la Virgen y le pedimos con fervor que si se le quitaban los ataques volveríamos toda la familia a cumplir la promesa. Y así fue como, con la ayuda de la asistenta social, un médico especializado y por supuesto la intercesión de la Mare de Déu del Vilar, en poco tiempo desaparecieron los ataques. Y otra vez toda la familia a dar gracias a la Virgen del Vilar y a cumplir la promesa, con la ermitaña como testigo, todos emocionados, y dándole gracias por lo conseguido.

Ese día, en el camarín, con toda mi familia emocionada y Gelines mirando con mucha atención a la Virgen, me vino al recuerdo del día en que nació, un 2 de agosto, Nuestra Señora de los Ángeles. Por aquellos pueblos era costumbre poner de nombre el santo del día. Así que miraban el "taco" y el nombre más raro que encontraban "zas!" para ti. Aquel día nos levantamos mucho antes de hacerse de día. Desde Llamas de Rueda, el pueblo en que vivíamos mi madre y yo, había que estar en la tierras de Villaverde la Chiquita, mi pueblo na-

▲ Mas Florit. Blanes. Fons J. Padern (AMBL)

tal, antes de que amaneciera, y empezar a segar con la fresca, porque más tarde alcanzaría una temperatura de 40 grados. Desde Llamas hasta las tierras habría unos 9 km. por unas cuestas y unos caminos pedregosos. Cogimos las hoces, la merienda y una botella de agua, y para Villaverde. Llegar y empezar a segar. Mi madre llevaba una mano muy ancha y yo con 10 años hacía lo que podía. Sobre las 9 de la mañana ya empezaba a calentarse el sol y veo a mi madre que se sienta en la tierra -raro en ella- y me dice: "Acaba de segar ese poco y marchamos pa Villaverde, que me encuentro muy mal". Recojo todo y empezamos a andar. Ya llegábamos a las Eras, que estaban trillando, y en la Majada, a la sombra de un roble, se entregó, no pudo más, y me dice: "Vete a la era y pide ayuda". Llegué a la primera parva y les dije lo que había. Ita y Catalina, que eran familia nuestra, echaron a correr, y allí nació mi hermana Gelines. Al cabo de una hora llevaban a mi madre agarrada entre tres mujeres hasta la casa de Catalina, que estaba a un buen cacho de camino, y allí se quedó. Ella quería que la llevaran a casa de su cuñada, mi tía Celestina, que vivía al lado, pero no había nadie en casa, estaban todos segando. Me dicen que vaya a Llamas a avisar al padre y

me dan un papel escrito, con varias cosas que tiene que traer para la niña y para la madre. Me acompañó otro chico del pueblo, normalmente de pequeños para ir de un pueblo a otro nos mandaban a dos juntos. Llegamos a Llamas y estaban trillando en la era. Timio, el padre, al ver el papel decía: "Por Dios! Por Dios! Y por España!". Cuando nacía un niño la madre no salía de casa para nada hasta los cuarenta días. Normalmente a la semana lo bautizaban, pero la madre no iba nunca al bautizo, y a los cuarenta días iba a la iglesia con el niño, se quedaba en el portal de la iglesia, salía el cura, echaba unos cuantos "asperges" con agua bendita, colocaba la estola encima la cabeza del niño, y todos para dentro a presentarlo a la Virgen. Eso se llamaba "salir a misa". Hablamos con el cura de Villaverde, Don Faustiniiano, que nos dio la dispensa para ir a Llamas y que allí la bautizara Don Eulogio, y a los cuarenta días que "saliera a misa". A los tres días buscamos una burra y madre y niña para Llamas.

El día que nació la otra hermana pequeña, Susi, me quedé sin almorzar. Era temprano y a mí me dijeron, "coge un cacho de pan y ale, a la escuela!. Y avisa a Lucía que venga -era la tía de la niña". Había que buscar el nombre y miramos el calendario, el "taco", y era el día de Santa Aquila. "No, no!, ese nombre, no!". Llegó el padrino -que pesaba mucho lo que dijera él -y sentenció: "Como yo! Que se llame Indalencia", Y nosotros, "quítate pa allá! En Villahibiera había una y estaba loca! Ni hablar!". Vamos a bautizarla a la semana siguiente, y pregunta Don Eulogio, ¿Qué nombre la van a poner? Y el padrino contesta y dice "Jesusa", como su abuela. Y a partir de aquel momento para nosotros fue Susi.

Ese año 1970 fue la primera Navidad que pasamos todos juntos en Blanes. Estábamos contentísimos, porque teníamos una mesa decente preparada para celebrar la Nochebuena, mi

hermana Gelines había empezado en la Escuela Especializada Mare de Déu de l'Esperança, Susi iba al colegio, mi "padre" y yo trabajando... y recientemente habíamos comprado el terreno para hacer una casita. Qué Navidades más diferentes del pueblo!

Al venir para Blanes mis padres vendieron todo lo que tenían: 2 vacas, una jata y una camada de "gochines". Y con ese dinero y lo que tenía yo ahorrado, al final del mismo año compramos un terreno para edificar, por mediación del señor Codina y un socio suyo, que era el dueño del "Manso Florido". Se estaba constituyendo la Urbanización Mas Florit y apenas había tres casas edificadas. No había agua corriente y la que había era a través del pozo, que todavía se conserva en el barrio. El motor del pozo se quemaba cada dos por tres, las calles estaban sin asfaltar y para hacer las obras nos dio el agua un vecino de Mas Carolet. Los domingos por la tarde veníamos a ver el terreno. Estábamos contentos de tener el solar y ya nos sentíamos más de esta tierra. Queríamos hacer una casita y nos hicieron un presupuesto de la obra de 300.000 pesetas, que era lo que teníamos ahorrado. El señor Codina me aconsejó que no hiciera una casa tan pequeña en un solar tan grande, que luego me arrepentiría y que si necesitaba dinero él iría conmigo a la Caja como fiador. Y así fue como nos afincamos en el nuevo barrio de Mas Florit.

Nos habíamos integrado en esta nueva tierra. Mi madre, acompañada de mis hermanas, iba los domingos a misa por la tarde, a Santa María, que la decían en castellano. Yo iba cuando me lo permitía el trabajo. Mi madre todas las tardes rezaba el rosario, como lo hacía en el pueblo. Tanto es así que años más tarde, cuando ingresaba frecuentemente en el hospital, lo primero que llevaba era el rosario.

Como ya he explicado anteriormente, en in-

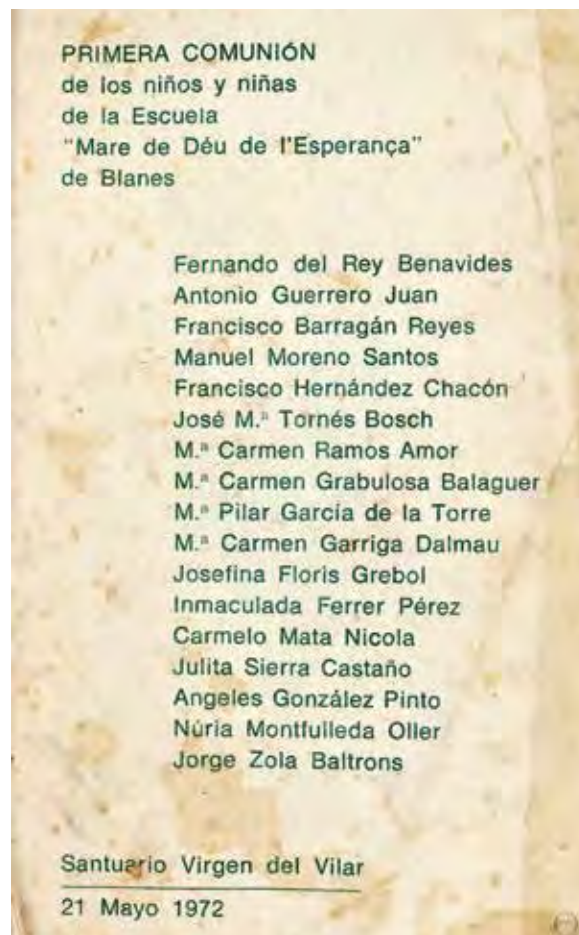
vierno en Llamas cada noche se rezaba el rosario. Y cuando lo rezaba mi “padre” se quitaba la boina -que sólo se descubría cuando entraba en la iglesia o para rezar-. La letanía la decía en latín y también el Gloria Patrix, pero cuando lo rezaba mi madre era todo en castellano. A veces mi padre se quedaba dormido y mi madre le despertaba diciéndole: “Ya te está tentando el demonio!”. Al morir, en Blanes, le enterramos con la boina.

Al principio de llegar en el barrio de Mas Florit todos estábamos contentos. Éramos pocos vecinos y bien avenidos. Quedaba lejos del pueblo y había muchos decampados. Estaba rodeado de viñas, que a última hora ya no se cuidaban ni se vendimiaban, y los vecinos del barrio nos aprovechábamos de las uvas. El sábado por la noche se iba al cine y al regresar desde el centro parecía que veníamos de otro pueblo. Actualmente, al bajar al centro todavía decimos que vamos a Blanes.

Mi hermana María Ángeles iba al taller especializado de ASPRONIS, donde realizaba trabajos manuales y participaba en varios eventos, tales como teatro, piscina, petanca... Se hacían competiciones, con entrega de medallas. Recuerdo que una vez le dieron la medalla de oro en su categoría. Solo participaban dos deportistas. Así pues, para una la de oro, y para la otra la de plata.

El Vilar, siempre presente

El 21 de mayo de 1972 recibieron la Primera Comunión un grupo de niños y niñas de la Escuela Especializada, Nuestra Señora de la Esperanza en el Santuario del Vilar, entre ellas, mi hermana María Ángeles. Era la primera vez que niños y niñas subnormales -así los llamaban- hacían la Primera Comunión. Anteriormente decían que no tenían uso de razón y también

▲ Col·lecció Víctor Pinto

que eran “tontos”. En los pueblos incluso se avergonzaban de ellos y les encerraban si llegaba alguna visita a casa. Para nosotros esa celebración fue una gran alegría y ella estaba contentísima de hacer “la Unión” en el Vilar.

Tuvo mucha repercusión en Blanes y en general en todos los medios de comunicación de la época. Recorté las noticias que aparecían en los periódicos, como en el diario *Los Sitios de Girona*, donde se podía leer: “En el marco incomparable de la capilla del Santuario de Nuestra Señora del Vilar, tuvo lugar el pasado día 21 el emotivo y solemne acto de recibir su Primera Comunión 16 alumnos de la Escuela Especializada “Nuestra Señora de la Esperanza” de la villa blandense.”

▲ Visita de la Mare de Déu del Vilar a Ca la Guidó. 2005. Col·lecció Víctor Pinto

▲ Cambril de la Mare de Déu. 1972. Col·lecció Víctor Pinto

Los *Sitios* también felicita al padre Lanen, con foto incluida, y a los miembros de la Junta Directiva, cuidadores, y demás personas, que con proverbial cariño prepararon a los niños. Además, explica con pelos y señales los regalos que

recibieron los comulgantes, donados por varias firmas comerciales de Blanes, para acabar con un almuerzo para todos los asistentes.

En mi casa siempre hemos sido muy devotos de la Virgen del Vilar y por eso cuando el año 2007 me ofrecieron ser miembro de su Obrería fue mi mayor alegría. Lastimosamente, ya habían fallecido mi madre y mi hermana Gelines. En el Aplec de aquel año, mi primer año de “Obrer”, iba orgulloso con mi coche y parte de la Obrería con las coronas de oro de la “Mare de Déu i del Nen Jesús”. Mientras el Obrer Aitor colocaba las coronas, yo atentamente “embobao” delante de la imagen, al poner la corona a la Virgen ésta me echó una sonrisa, un resplandor la iluminó la cara, y yo sentí en el corazón que la Virgen me decía: “Después de tantas veces que has venido a visitarme ya es hora que hagas algo bueno por mí. Si estuvieran aquí tu madre y tu hermana se sentirían orgullosas de ti.” Desde aquel momento prometí hacer todo lo posible para poner el pabellón bien alto y mantener lo mejor posible el Santuari. Agradezco a los miembros de la Obreria, que han puesto en mí toda la confianza y me nombraron tesorero, entre otras responsabilidades. Yo seguiré dando lo mejor que pueda aportar y el honor que posiblemente “sigui el primer Obrer no nascut a Catalunya”, como me decía Mossèn Miquel Àngel.

El servicio militar

Pasaban los años y me tocó hacer la “Mili”. Me tallaron en Blanes y por dos centímetros no me libré del Servicio Militar. Mi destino fue el campamento de Zaragoza, y tenía que incorporarme en la caja de reclutas de Gerona. El alcalde de Blanes me hizo una autorización que todavía conservo que dice así: “Autorizo para expender un billete de 3ª clase para el trayecto de Blanes a Gerona que efectúa un individuo, indicado en el mismo. Este talón no será válido para viajar más que hasta el día 16 de abril de 1973. Firmado el alcalde, Domingo Valls.”

De Zaragoza un año en Candachú, Pirineo aragonés, en la compañía Esquiadores y Escaladores de Alta Montaña. Éramos 150 soldados y yo era el encargado de la Capilla. Aparte de que nos daban un material malísimo, estuvieron a punto de darme el premio por ser el peor esquiador de la compañía. Llegó la fiesta de la Patrona de la Infantería, La Inmaculada, e hicimos una gran fiesta. Como el 80 por ciento de los soldados proveníamos de Catalunya y se hablaba diariamente el catalán queríamos cantar alguna canción en catalán, pero no nos atrevíamos. Franco todavía estaba vivo. Había llegado un teniente nuevo, que venía de la Legión y traía unas pintas, que solo con verle temblábamos. “Mí teniente! ¿Podemos cantar una canción en catalán?”. Él, con su vozarrón y mucha solemnidad dijo: “El español que tenga oídos para escuchar una canción en inglés y no tenga oídos para escuchar una canción en catalán, ese no es español!,” Todos aplaudiendo y venga fiesta y a cantar “Baixant de la Font del Gat, una noia i un soldat...”

De vuelta a la gasolinera

Qué ambiente se respiraba en verano en Lloret en los años 70! Tiempos gloriosos!. El turis-

mo demandaba mucha construcción y salían de Blanes en dirección a Lloret, cada mañana temprano, dos o tres autobuses de la empresa Pujol llenos de trabajadores para las obras. En mi empresa se hicieron unos edificios nuevos y mi “padre” empezó a trabajar allí. Trabajaban día y noche y cada persona hacía las horas que el cuerpo le aguantara. Le pagaban a un tanto la hora y algunos trabajaban hasta 18 horas diarias. Se trabajaba mucho, se ganaba mucho dinero y como había poco tiempo de gastarlo, el dinero corría. Mi “padre”, como muchos otros, trabajaba 10 o 11 horas diarias, también el domingo por la mañana, que iba a hacer remiendos con un paleta.

Al acabar el servicio militar volví de lleno a mi trabajo. Me hicieron encargado de la empresa. Si había un problema entre los compañeros, yo lo apaciguaba en seguida. Nuestro jefe siempre decía que si en una empresa los trabajadores van unidos siempre irá bien la empresa, pero si entre ellos no se arreglan, mal asunto. Juntos hacíamos los pedidos de aceites para los coches, que entonces gastaban muchísimo, y solo se vendía en gasolineras.

En aquellos años todos los oficios celebraban su santo y, por tanto, las gasolineras, teníamos y tenemos por patrona a Santa Bárbara, el 4 de diciembre. Cada año, esa noche todos los “expendedores” íbamos a cenar invitados por el jefe. A los pocos años murió joven de cáncer su hijo mayor y Romà Codina, que entonces estaba cumpliendo el servicio militar en Madrid, poco a poco fue llevando las riendas de la empresa y supo llevar y modernizar el negocio, con la ayuda de su hermano “Tito”.

En este intervalo de tiempo y con el dinero de las comisiones seguíamos celebrando Santa Bárbara por nuestra cuenta, pero sentíamos la necesidad de tener cerca de nosotros su imagen. Así, en una visita que hice a Olot encargué

▲ Fiesta de Santa Bárbara. Col·lecció Víctor Pinto

una imagen de 50 centímetros y otra Santa Bárbara más pequeñita. Era el año 1986 y me costaron 16.000 y 1.600 pesetas, respectivamente.

El día 4 de diciembre del mismo año llevamos a la iglesia de Lloret a bendecir su imagen. A la bendición acudimos casi todos los expendedores. Después de la misa, a la gasolinera, con un altar preparado para este fin, a la vista de todos, para celebrarlo con una gran chocolatada y toda clase de pastas para todo el mundo que pasara por allí. Tuvo un éxito impresionante y todo eso, pagado por nosotros, los trabajadores. Esa noche fuimos todos a cenar. Llevamos a la santa en procesión y la pusimos de presidenta de mesa con flores. A la cena también vinieron las mujeres de los trabajadores. Qué buena armonía! Durante la cena obsequiamos con la imagen de Santa Bárbara pequeñita, -que el domingo anterior yo había llevado a bendecir a la Parroquia de Santa Teresa de Blanes, en el barrio de Ca la Guidó. La bendijo el Pepe, el famoso Mossèn Pepe, querido por todo el barrio. Pero, antes de empezar a cenar tocó un sermón sobre Santa Bárbara y a mi tío Manolo le pusieron una cinta dedicada "A l'Avi de la gasolinera", por ser el trabajador más antiguo en la empresa.

Al tomar el mando de la empresa Romà Codina

volvió a pagar la empresa todos los gastos de la cena de Santa Bárbara. Y cada año, el día 4 de diciembre, se la coloca en un lugar destacado, a la vista del público, adornada con flores, las cuales al día siguiente serían depositadas en el cementerio ante la tumba de su padre, Francisco Codina, fundador de la empresa. Fue él quien nos inculcó el celebrar esta fiesta, cosa que se sigue haciendo en la actualidad. Este año será el 34 aniversario de nuestra Santa Bárbara. Yo cada año hacía una poesía, que leía en la cena. A veces era pidiendo cosas a la Santa, otras veces me metía con los jefes o con los clientes, siempre en un buen ambiente, y a modo de sorpresa ofrecía unos detalles para mis compañeros.

Mi vida no tendría sentido, aparte de mi familia, que es lo que más valoro, sin mi puesto de trabajo. Al llegar había Climent, Jaume y Antonio, en el turno de día. Y mi tío Manolo y Marcelino, en el turno de noche.

Climent, siempre tan pulido y con el uniforme bien planchado. Vivía en Lloret y de joven había tocado en alguna cobla de sardanas. Era de los catalanes que bebían al acabar de comer. Se tomaba el bocadillo sentado en una silla y después, en el bar que había en la empresa se pedía un vaso de vino. Estaba Jaume, risueño y juguetón. Vivía en Vidreres y hacía el trayecto en un Seat 600, de los primeros que se abría la puerta al revés. Antonio era natural de Ronda (Málaga). Se había casado y vivía en Lloret. Al poco tiempo llegó Pepe, que se casó en su pueblo y vino a vivir aquí con su mujer Mari Carmen. Mi tío Manolo era un buenazo. De buen comer y buen beber, daba lo que no tenía. Recuerdo que al llegar a Blanes - ya he explicado que estuve tres semanas sin trabajar - cada domingo me daba 25 pesetas para ir al cine del Centro Católico. Costaba 13 pesetas y para ir el domingo siguiente me faltaba una peseta, y me daba otras 25 pesetas. Cuánto agradecimiento le debo a él

y a su mujer, mi tía Milagros! Marcelino, igual que el resto de los compañeros con los que he pasado tantos años en la gasolinera, también era muy conocido en Lloret.

Al marchar a hacer la mili me sustituyó Francisco Giralt "Cisco", denominado "el pagès". Era natural de Tordera y anteriormente hacía de "pagès". Después llegó Juan García, jovencito, que es el único de los antiguos que está en activo y lleva en la gasolinera más de cuatro décadas. No podemos olvidar a las secretarias. Mari Luz pasó allí toda su vida laboral y llevaba el timón de la contabilidad. Mari se ocupaba de los documentos, ayudada por Dori. Y la Puri, la señora de la limpieza, siempre dispuesta a ayudar a los demás.

En más de 50 años pasaron por la gasolinera muchas personas, algunas dejaron menos huella, pero siempre nos tuvimos una gran estima.

En el año 2003 hice un balance general de todos los trabajadores y era de 39 personas. Entre los más antiguos estaban Valentín y su hermano Isidro, Marciano, Segundo y su hijo "Champi", Pedrete, Gregorio, Juanjo, Mario padre e hijo, Fernando, Juan "Juanillo"... También recuerdo a Noelia y a Núria y, entre los trabajadores que están en activo, a Jose, que dirige la empresa; Fran, José María, Raúl, Conchi, Guada...

Al prejubilarme, mis compañeros me hicieron varios regalos que conservo con cariño. Mis jefes participaron como un compañero más y reconocieron mi labor durante tantos años al servicio del pueblo. El alcalde Romà Codina me dio un pin con el escudo del Ayuntamiento de Lloret y me explicó que este pin es concedido a pocas personas. Me lo colocó en el ojal de la americana y sabiendo que yo pertenecía a la Obrería del Vilar me dijo: "Póntelo cuando vayas al Vilar". Lo llevé puesto el día del Aplec y las autoridades de Blanes se extrañaban que luciera el pin del Ayuntamiento de Lloret.

Despedidas

Pasan los años, la vida sigue y mi madre fallece. María Ángeles queda a mi cargo. Yo era para ella más que su hermano, su amigo, su ídolo... Aparte de su trabajo no iba a ningún sitio sin mí. Cuando nuestra tía Milagros le preguntaba "¿Cuándo vienes a verme?", ella respondía que "cuando quiera mi hermano". Todas las noches al ir a acostarse me daba un beso y delante de la foto de la Virgen del Vilar, con su media lengua me decía: "dime el rosario para mi madre". Un día, al ir a despertarla, vi que por la noche había fallecido. Estaba en su cama que parecía un angelito del cielo.

Yo estaba acostumbrado a llevarla siempre conmigo, agarrada de la mano. Ahora pienso en el día de su entierro, en el cementerio, acompañado de mi familia, frente al nicho en el que acababa de ser enterrada. Alguien dijo: "Vamos para casa" y yo instintivamente alargué la mano, esperando que ella me la agarrara. Todos mis familiares se dieron cuenta de este gesto.

Años después de fallecer le dediqué un poema a mi hermana Gelines, que empezaba así: "Nació en el medio del campo / lo mismo que la amapola/ entre chirridos y cantos/ de pajarillos y alondras." Cómo nos cambió la vida al venir a Blanes!

Cuando empecé a tener más tiempo libre y ya hacía fiesta los domingos, empecé a ir a mi parroquia de Santa Teresa de Ca la Guidó. Iba con mis sobrinas, que eran pequeñas, pero Sara ya hacía de "escolana". Siempre estaba dispuesto a ayudar en lo necesario y con la llegada del nuevo párroco Mossèn Josep Perich, en septiembre de 2004, me pidieron formar parte del Consejo Parroquial, de la Comisión de Liturgia, de llevar la economía y la tesorería de la parroquia, que acepté con mucho gusto. También colaboraba en la contabilidad de la parroquia de la Sagrada Familia del barrio de los Pinos.

▲ Mi madre y mi hermana Gelines. 1972.
Col·lecció Víctor Pinto

Me ofrecieron formar parte de la Asociación de Vecinos de Mas Florit, mi barrio, que lo vi crecer y en el que resido desde hace 48 años. Y así es como empiezo a colaborar con el resto de los miembros de la asociación y su presidenta, Rosa, que me otorgaron su confianza y me eligieron como tesorero. Todos estos cargos sin remunerar no producen ningún beneficio económico, a veces es al contrario, pero siento la satisfacción de ser útil. Y los dones que Dios me dio, gratis, devolverlos para ayudar en lo posible. Y nunca me cansaré de repetir los versos de Lope de Vega que dicen así:

*Lo que gasto para Dios,
en los libros, no lo asiento.
Para lo que Él me ha dado,
es poco lo que le vuelvo,
porque por más que me pago,
siempre le quedo debiendo.*

Víctor Pinto

▲ Con mi familia del trabajo en la gasolinera de la familia Codina, en Lloret. 2005. Col·lecció Víctor Pinto

Donacions 2020

Família Burcet Moran

- Recull de premsa sobre la Fonda i Restaurant Can Patacano.
- Llibres de Matrícula del personal de Can Patacano (1969-1997) i de viatgers (1959-1996).
- Fotografies, menús i rebuts.

Maria Gómez Garcia

- 2 bons de la Unión Obrera SAFA Cooperativa de Consumo de Blanes (1968) a nom d' Antoni Rams Alum.

Família Buixeda Sagrera

- Revista Villa de Blanes 1966 – 1970
- Retalls de premsa, documentació i publicacions sobre les eleccions al Parlament 1980, el Referèndum Constitució 1978, eleccions municipals 1979, eleccions Generals 1979 i 1982 i el Referèndum de l'Estatut 1979.
- 55 fotografies, la majoria de la festa de Carnaval dels anys 1989,1990 i 1991.
- Cintes de vídeo sobre el Carnaval 1994, sopar de Barri, Ruyra, Salvem Pinya de Rosa (2003) i Aspronis.
- Quadre làmina original d'en Roquer i tres ampolles de vi blanenc.

Fills de Salvador Maresma Martí i Àngela Serra Roger

- Record de la Missa Nova de Mossèn Genís Baltrons i Robert, celebrada a Blanes el 15 de juliol de 1956.

Carme Santacatalina

- Enregistraments en cinta de casset d'un casament, acte del Vè aniversari de la Coral Veus Blanques i de l'obra En Garet a l'enramada.

Esperança Ferrer Pérez

- Rebut a nom de Francesc Carbó del Col·legi Franco-Espanyol, datat a Blanes el 1881.

Júlia Saura

- Fotografia i un exemplar dedicats d'*El llibre de l'amistat*, amb autògraf de Benet Ribas, provinent de la col·lecció Isabel Galdeano, cuidadora del senyor Ribas.

Alfons Romeu Sabater

- Còpia d'un escrit del donant a una publicació de Sant Sadurní d'Anoia, coincidint amb el centenari de l'escriptor Joaquim Ruyra (1958).

Associació Recvll

- 2 exemplars del llibre *Poemes hitites*, de Joan Carles González-Pujalte i tríptics dels 56 Premis Recvll.
- Exemplar del número commemoratiu dels 100 anys de la revista *Recvll*.
- Reproducció del dibuix commemoratiu dels 100 anys de la revista, obra d'Eduard Kryga Benavides.
- Làmina commemorativa del centenari de *Recvll*, amb la dedicatòria de l'alcalde Àngel Canosa.

Josep Soley

- 8 fotografies de temàtica esportiva (futbol).

Òmnium Cultural Selva Marítima

- 3 targetes de la celebració de *La Flama del Canigó 2020*.

Eduard Kryga

- Diferents revistes, full informatius i publicacions blanques, així com publicacions de temàtica històrica.

Joan Adell Álvarez

- Capsa de Teules Tuyarro amb la reproducció de la poesia *Tothom ho diu* de Josep Alemany i Borràs, premiada en els Jos Florals de Santa Coloma de Farners l'any 1904.
- 500 fotografies en blanc i negre originals del seu pare, el farmacèutic i fotògraf amateur Joan Adell Escalante.
- Documentació procedent del Mas Montells: 1 fotografia de Blanes de gran format, 2 pergamins, 10 edictes impresos (1835-1935), llista de tarifes de Tabacs, declaració de comptes (1823) i altres impresos.

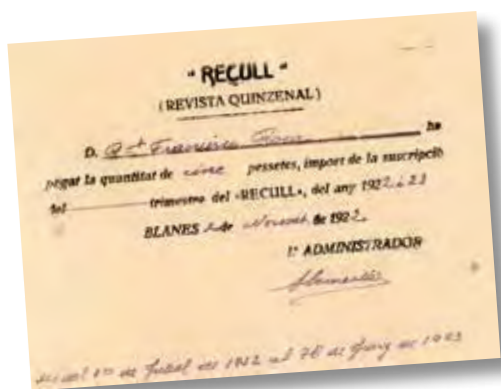

Francisco Javier Padilla Barragan

- Objectes diversos trobats en superfície s. XVII-XX: 1 botó d'uniforme del Regiment 18 de cavalleria (1823-1876); 1 moneda de 4 Maravedís Ressegellament 1654/5, punta de bala 11 mm Remington (1833 -1876), punta de bala de 22 mm, 2 sivelles de ferro, tisores, 1 clau, 1 argolla de ferro, una punta de bala de coure Mauser, 2 bales mosquet de 16 mm o 1 bala mosquet de 20 mm. Moneda 8 maravedís Carles IV 1808 (Guerra del Francès). Moneda 1809 Quarts de Barcelona (Guerra del Francès). Medalla (Sant amb bíblia o llibre. 1 moneda 2 cèntims (1870), 1 moneda 8 maravedís d'Isabel II (1838), 1 moneda 4 maravedís Felip V (1718-1720), 1 bala mosquet 16mm, 5 bales, 1 precinte segellat i 2 claus metàl·liques.

Aitor Roger Delgado

- Factures d'establiments comercials: Almacenes Francisco Saura (1931), Carpintería Joaquin Mora (1912), Albañil Joaquin Roger Albañil i Contratista (1933), Transporte Hijos de Francisco Brillas (1928), Lampisteria Salvador Roig (1931) o Constructor Jose Carreras (1935).
- 5 rebuts de subscripció a la revista *Recvll* del període 1922-1927.

Júlia Saura

- Targeta de condol de Carles Faust. 3 receptes mèdiques del Dr. Xavier Brunet. Necrològiques (com les del Dr. Xavier Brunet o Casellas i Paca Vilà Carbó). El Full Parroquial dels anys 2018 i 2019 (núm. 4705 - 4808). Programes diversos esdeveniments. Rebut que certifica haver complert el Servei Social. 4 cartells de les exposicions organitzades per l'Agrupació Pessebrista (1985-1989).
- Documentació Parròquia Santa Maria referent a subvencions d'acció cívica (2000-2014).

- Documentació referent a l'enllumenat de Nadal de les botigues del carrer Raval (1985-2020).
- Documentació vinculada a la seva tasca a l'Esbarjo Parroquial (1985-2015).

Joan Ferrer Bernat

- 50 Cintes VHS de temes diversos, la majoria enregistrats pel donant o el seu pare, Joan Ferrer Ferrer. Entre d'altres: Els quatre corders de Blanes (1988), Setmana Santa (1985), Reis (1984), Corpus (1984), Festival Vetlles d'Estiu, 100 anys dels Fills Sagrada Família (1987), 25è aniversari de l'ordenació de Mn. Guillermo Dümmer (1999), festes d'aniversari de la Penya Barcelonista Blanes (1991-2004), trobades amb Mn. Miquel Ayats (1991-1997), actuació Esteban (1991), Cant de l'Àngel (1987), Expodiver (1987), centenari de la Capella Sta. Cecília (1996), el Vilar (1992), diada de la Parròquia i Jubileu (2000), Setmana Santa i Pasqua (1992) o la benedicció del retaule del Sant Crist (1998).
- Àlbums de fotografies sobre Aspronis (37 fotografies) i l'Esbarjo Parroquial (126 fotografies).

Família Puig Camps

- Llibre de poesia "POEMADA" : cent poemes pels cent anys de Pere Puig i Llensa.

German Bartolomé

- 1 Vídeo, en format digital, sobre el Jardí Botànic Marimurtra (1995). Realització de Carlos Herrero i música de G. Bartolomé.

Xavier Burcet Dardé

- 2 exemplars del llibre "Arrels", escrit pel donant, un d'ells amb dedicatòria. Botànic Marimurtra (1995). Realització de Carlos Herrero i música de G. Bartolomé.

Marc Rius, de Sant Feliu de Llobregat

- 43.000 fotografies en format digital fetes pel donant durant les seves vacances del mes d'agost a Blanes entre els anys 2004 i 2019.

Elisa Viura

- 3 llibres de Joaquim Casas, nascut a Blanes el 1911: *Festival de cendres*, *La insòlita aventura d'Elisenda Camprubí* i *Diari d'un soldat*.
- Programes de la Festa Major de 1958 editat pel Centre Catòlic i de la Festa Major de l'any 1967 amb l'actuació de l'Orfeó Català.
- Número 34 de *La Il·lustració Catalana*.

Carme Domènech Jordà, de Caldes de Malavella

- Làmina de la platja de Blanes amb barques de mitjana descarregant mercaderies vers el 1866. Col·lecció Casablanques 2.

Jordi Roig, Conxita Ricart i Joaquim Portas – Cor de Cambra Sota Palau

- Documentació diversa del Cor de Cambra Sota Palau (1996-2013). Tríptics i programes d'actuacions. Fotografies. Cartells d'actuacions. Partitures. Comunicacions amb ens públics. Carpeta amb una breu història de l'associació, actuacions realitzades i llocs on s'ha actuat, currículum vitae de Josep Maria Guinart i llista de membres. Notícies de Celobert i Actual sobre el Cor.

Josep Recio

- Medalla, diploma i navalla de la fàbrica de curtits Tosas & Cia. de 1908

Marta Calderó

- 128 fotografies en color i blanc i negre originals del seu pare, el pintor Anton Calderó.

Maria de Vilar Puig Llorens

- Donació de cartells diversos.

Carmen Vives

- Plànol comercial i de la restauració de Blanes.

Joaquim Portas Portas

- Programes culturals. Entre d'altres, del Concert de la Escolania de Montserrat (2019), Òpera Ballet (2014-2017), Trobada de músics de Cobla Blanencs (1999-2003), Concert de Nadal (1995 i 1997), Concert de música a la Capella de l'Antiga (1997 i 2001), Música a l'Esperança (1995, 1996, 1997 i 2007), Esbart Joaquim Ruyra, Jornades de la Família al Col·legi Santa (1993), Concert X Aniversari Cobla Blanes (1995), Concert de Carles Marigó (2010), Jazz Club Blanes (2001, 2002, 2003 i 2005), presentació de la Coral Polifònica (1995), Festival Vetlles d'Estiu. (1992), Centenari Col·legi Santa Maria (1996) o de la Celebració Noces d'argent de Mn Miquel-Àngel Ferrés (2003).
- 14 Fotografies de temàtica esportiva (futbol) i dels socis de la Casa del Poble; 1 àlbum de caricatures editat per l'Associació de Botiguers Blanes Centre (1996); 4 mocadors del 40è aniversari de l'Esbart Joaquim Ruyra, les Festes de Santa Anna (2005) i els 100 anys de la Casa del Poble (2005).
- 1 escut de roba de l'Associació de Pesca Deportiva "Virgen del Vilar".

Romina Aguirre Rodríguez

- Plànol comercial i de la restauració de Blanes.

Josep Alum Vilabella

- 1 exemplar del poemari "I allà a fora, la primavera", obra del COL·lectiu19 (Jaume Claret, Núria Baldrich, Roser Gelabert i Josep Alum), amb il·lustracions de Patrícia Cabello.

Notícies

L'Arxiu s'adapta a la COVID-19

A causa de la situació d'emergència sanitària provocada per la COVID-19, no ha estat possible la celebració de moltes de les accions habituals.

La dura pandèmia que estem patint ha obligat el servei d'arxiu municipal a prendre un seguit de mesures que ens han obligat a tots a adaptar-nos als nous canvis que ha provocat el Coronavirus. Així, entre les mesures per a l'obertura externa de l'Arxiu Municipal adoptades a partir de l'1 de juny hi havia:

- El servei que s'oferirà serà el d'accés dels usuaris a la sala de consulta de la documentació de manera esglaonada.
- També es reprèn l'atenció individual a titulars de fons documentals i a possibles donants o dipositants de documents.
- Aquest servei es prestarà només amb cita prèvia, que es pot sol·licitar per correu electrònic (arxiu@blanes.cat) o per telèfon (972355268).
- Per a les peticions d'accés a la informació pública a través de sol·licitud electrònica o sol·licitud presencial a l'AMIC, el mateix servei d'arxiu els proporcionarà dia i hora per a fer efectiu aquest dret.

Mesures de seguretat:

- La sala de consulta de l'Arxiu s'ha habilitat perquè hi hagi la distància mínima de seguretat de 2 metres i s'han senyalitzat els diferents espais i distàncies amb cintes. L'aforament de la sala no supera l'1/3 de la seva capacitat.
- Cal que els usuaris portin mascareta.
- L'Arxiu posarà a disposició dels seus usuaris guants d'un sol ús, solucions hidroalcohòliques, aigua i sabó i tovalloles de paper d'un sol ús.

- L' Arxiu netejarà i desinfectarà la superfície de les taules de treball i els braços de les cadires després de la consulta.

- De moment no es podrà utilitzar l'ordinador de consulta pública i els materials informatius i de consulta de la sala els servirà el personal de l'arxiu de manera personalitzada.

- Els usuaris podran usar càmeres fotogràfiques per evitar o minimitzar l'ús de fotocopiadores o escàners del servei.

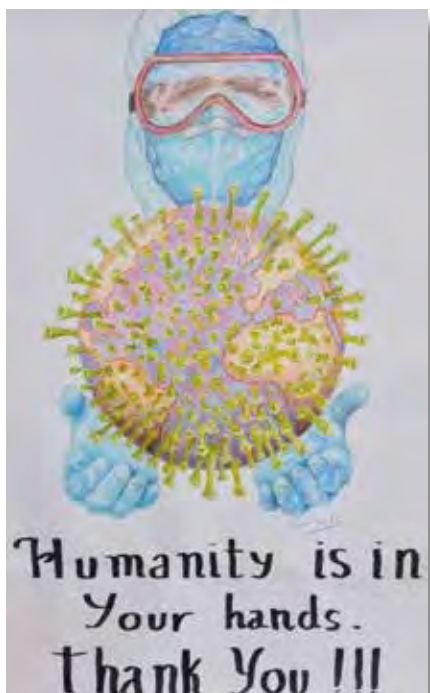
- La documentació consultada restarà en la quarantena preceptiva d'entre 10 i 14 dies en funció de les diferents superfícies contenidores.

Durant el confinament, a partir del mes d'abril de 2020, ja vam intensificar la publicació de documents a través del Facebook de l'Arxiu. Per exemple, amb un nou apartat batejat amb el nom de "La foto del dia" i que permet conèixer alguna de les fotografies que ingresseu a partir de les donacions de les famílies, empreses o entitats de la vila. Cada any, la revista *Blanda* dedica una secció per recordar les donacions més destacades que ha rebut l'Ajuntament i que queden dipositades a l'Arxiu, per fer-ne una correcta conservació, documentar-les i fer-ne difusió quan s'escau. En aquesta iniciativa a través del Facebook utilitzem les etiquetes #ArxiudeBlanes i #ArxiuaCasa.

Al mateix temps, també demanàvem la col·laboració dels usuaris perquè ens fessin arribar fotografies, vídeos o cartells, tant en suport paper - quan l'AMBL tornés a obrir - com en format digital, que facin referència a la situació que es viu Blanes per la pandèmia i ajudar-nos a documentar el moment històric causat per la pandèmia del COVID-19.

La campanya #arxivemlacovid19 se sumava

a la crida que es feia des del món dels arxius per recollir documents que posin de relleu solidaritat entre els veïns i veïnes per tal de fer front a la pandèmia. Ens referim a documents que mostrin com ens organitzem per ajudar els més necessitats; fent-nos arribar vídeos i fotografies dels carrers i paisatges buits de persones; dels aplaudiments i cartells penjats als balcons; de la tasca que fan els comerços, sanitaris i serveis essencials; de l'elaboració de mascaretes; de les propostes que fan des del món de la cultura local ... Aquesta campanya encara està oberta a la recepció de nous documents.

La Ruta Ruyra

El president Quim Torra i l'alcalde Àngel Canosa van inaugurar el 15 de febrer la Ruta Literària Joaquim Ruyra a Blanes. Inclou 18 senyalitzacions completades amb tríptics en 4 idiomes, i un llibret en català. És la segona ruta literària de la vila després que el 2013 es va inaugurar la de Roberto Bolaño. L'Arxiu

Municipal s'ha encarregat de la redacció i tria de textos i documents gràfics, així com de coordinar la feina d'instal·lació de les plaques informatives coordinats amb el Departament de Turisme i els Serveis Municipals. La tarda de la inauguració de la Ruta Ruyra, l'Arxiu Municipal oferí 2 visites guiades per conèixer l'obra de l'escriptor blanenc i alguns dels punts de l'itinerari que ressegueix els espais que van servir d'inspiració al mestre de la prosa catalana. Les inscripcions es van exhaurir ràpidament. La visita anà a càrrec del tècnic de l'AMBL, Aitor Roger, gran coneixedor de la vida i obra de Joaquim Ruyra. La segona tinenta d'alcalde, Olga López, encapçalà la visita. Us convidem a entrar a la versió digital de l'itinerari ruyrià: <https://www.blanescostabrava.cat/pf/ruta-joaquim-ruyra/>

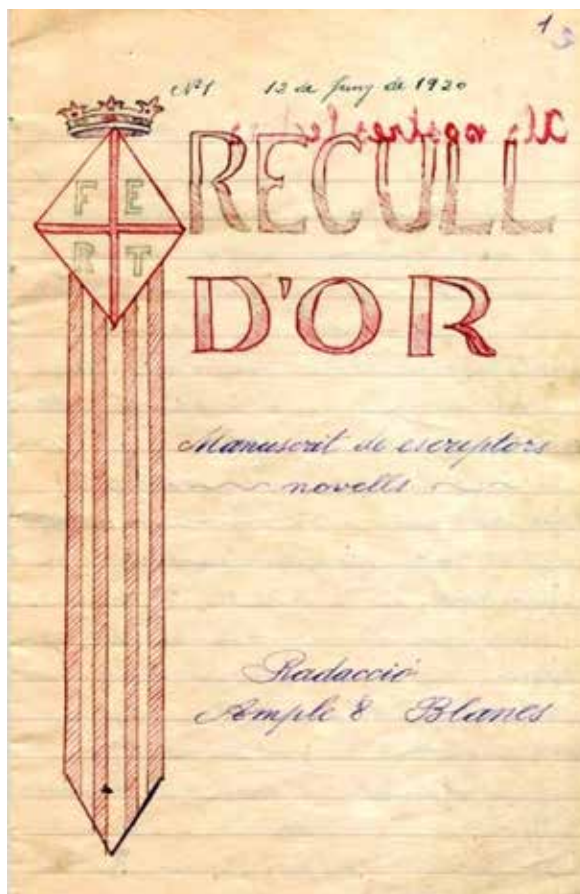
Centenari de Rafael Bataller i Giralt (Blanes, 1920-2013)

Aquest 2020 hem celebrat el centenari de l'artista Rafael Bataller. L'Arxiu Municipal custodia el fons personal del pintor i fotògraf blanenc Rafael Bataller i Giralt (Blanes, 1920-2013) i volíem compartir amb la ciutadania algun dels documents més interessants. Per aquest motiu vam organitzar, conjuntament amb l'Associació Recvll - que també celebra enguany el centenari de la revista - un cicle de conferències, que començà el dijous 27 de febrer, a l'auditori del Centre Catòlic, amb la primera conferència del cicle commemoratiu titulada "Bataller. Apassionat de la cuina", a càrrec d'Aitor Roger, historiador i tècnic de l'AMBL, Malauradament, les altres 2 conferències han quedat ajornades per un altre moment en que les condicions sanitàries ho facilitin.

Centenari de la revista Recvll i la seva digitalització

El 19 de juny es commemoraven els 100 anys de la revista *Recvll* (1920-2020) amb un acte institucional encapçalat per l'alcalde Àngel Canosa i el president de l'Associació Recvll,

Salvador Roca, on també s'hi va presentar la consulta en línia que es pot fer dels 1.240 primers exemplars al web de l'Ajuntament de Blanes.

Des de l'Arxiu Municipal ens vam sumar a la celebració del centenari i ho vam fer posant a disposició de la ciutadania la consulta en línia de la revista *Recvll*, des del primer número, del 12 de juny d 1920, i fins a l'any 1975. En total són 1.240 exemplars (ens falta trobar alguns números dels primers mesos de vida) i més de 15.000 pàgines, que es troben penjades a la web municipal www.blanes.cat. Aquest és un primer pas perquè tothom els pugui consultar, però de moment estan a baixa resolució i no es disposa de motor de cerca. Ben aviat esperem poder penjar tots els números de la revista que falten fins a arribar a l'actualitat, en alta resolució i amb un cercador intern o extern que permeti

introduir-hi paraules clau. Això facilitarà la recerca als usuaris que fan investigació o que tinguin curiositat per saber algun dels temes que ha tractat la revista en aquest segle de vida.

Setmana dels Arxius 2020

L'Arxiu és el servei públic especialitzat en la conservació i difusió del patrimoni documental de Blanes. La seva finalitat és posar aquest patrimoni a disposició de tots els ciutadans i de la pròpia administració. A l'Arxiu es recullen, es conserven, s'organitzen i es difonen els documents que l'Ajuntament ha anat creant al llarg del temps i també aquells documents d'origen privat de qualsevol mida i suport que hi han anat arribant a través de donacions i cessions.

Tot això fa que l'Arxiu desenvolupi una doble funció dins l'Ajuntament: per una banda la d'ajudar a una millor eficàcia de la gestió municipal participant en la correcta organització de la documentació administrativa des del seu origen i de l'altra esdevenir un òrgan de dinamització cultural per a la comunitat en tant que promotor de la conservació i difusió dels fons documentals històrics, un element bàsic per ampliar coneixement de la història de la vila.

Així doncs a l'Arxiu tant es podran satisfer les consultes d'informació i documentació

necessàries per a la recerca i la investigació històrica del nostre entorn proper com les demandes administratives encaminades a justificar els drets dels ciutadans.

El 9 de juny se celebrà el Dia Internacional dels Arxius i l'AMBL es va adherir a la campanya de l'Associació d'Arxiviers de Catalunya "Persones-Vides-Arxiu" i va preparar un petit audiovisual. Vam parlar amb una de les usuàries de l'Arxiu Municipal, la Júlia Saura Tordera, que des de casa seva, amb el seguiment i suport de l'AMBL, ens va explicar la seva experiència, també com a col·laboradora de la Secció d'Imatges. També donà a conèixer les històries familiars que hi ha rere els documents que ha decidit donar a la vila.

També vam celebrar el Dia dels Arxius compartint una desena d'imatges del fotoperiodista Joaquim Robert Ruiz (Blanes, 1936-2013). A l'Arxiu Municipal conservem el seu fons personal, format per més de 4.000 negatius sobre plàstic. Al mateix temps, animàvem els usuaris que ens ajudessin a posar-hi noms i reviuire records.

La Ruta dels Cabrera

El 10 de juliol Blanes acollia el tret de sortida de la 'Ruta del Vescomtat de Cabrera', que abasta 12 municipis de la Selva. L'alcalde de Blanes, el president del Consell Comarcal i el president del Patronat del Castell de Montsoriu van encapçalar la presentació de la ruta. A la plaça de l'Església, davant del palau vescomtal, es van inaugurar els tòtems i panells dels elements patrimonials del projecte. Aquesta nova senyalització està emmarcada en l'operació FEDER "Producte turístic-cultural Vescomtat de Cabrera" del Consell Comarcal de la Selva i està dirigida a estructurar una proposta de caire cultural i turístic al voltant del llegat patrimonial i del relat històric del vescomtat de Cabrera. A l'acte hi van participar els representats dels diferents municipis que formen part d'aquesta ruta, així com l'Esbart Ruyra que va fer ballar els seus gegantons: Violant de Prades i Bernat Joan de Cabrera. L'Arxiu Municipal ha revisat els textos històrics i ha facilitat documents gràfics per als 5 plafons blanencs.

Segueixen els treballs per conèixer millor la Blanda romana

Blanes ha fet el pas previ per a l'excavació del jaciment romà dels Padrets i s'ha realitzat una prospecció amb georadar per determinar l'estat del jaciment i corroborar les zones per excavar.

A finals d'any 2019, en Joan Llinàs Pol d'Atri Cultura i Patrimoni, conjuntament amb en

Toni Reyes, director de l'Arxiu de Blanes, també van participar en el programa ConnectiCat de la Xarxa de Televisions Locals per explicar l'excavació al jaciment romà dels Padrets.

Ens ha deixat en Falet, als 110 anys, el col·laborador més veterà de l'Arxiu

En Joaquim Illas i Illas va néixer a Blanes el dia de Santa Anna, el 26 de juliol de 1909 i ha mort el 13 de juliol de 2020. Al llarg d'un segle de vida ha sigut testimoni d'excepció de la vida social i dels fets més importants de la història recent del nostre poble. Fins fa poc, amb una vitalitat extraordinària, amb la passa ferma i decidida i una memòria privilegiada ningú hauria dit que tenia més de cent anys. Sempre disposat a obrir-nos el calaix on guarda tots els

seus records, era el col·laborador més veterà de la secció d'imatges de l'Arxiu Municipal. Va ser fidel a la cita de cada dimarts fins fa uns 3 anys, quan per precaució i salut ja no sortia tan sovint de casa com acostuma a fer. Això sí, sempre el podíem visitar a casa quan teníem algun dubte o s'havia de documentar alguna fotografia. Ens va explicar moltes vegades com havia estat la seva vida al llarg de tots aquests anys, una vida de treball i de lluita per tirar endavant la botiga familiar d'alimentació i per donar la millor educació als seus dos fills, en

Francesc i la Maria Àngela. Un dels moments més emotius per tots nosaltres va ser quan el van nomenar pregoner de la Festa Major de Blanes. També el dia que va fer 100 anys, quan tots els amics de l'Arxiu vam celebrar-ho amb ell en un dinar molt animat, on no hi van faltar les seves poesies.

Descansa en pau, Falet! El personal de l'Arxiu Municipal i els companys de la Secció d'Imatges de l'AMBL volem tornar a expressar el nostre condol a la família.

Breus

- El 6 de febrer a la tarda, a la sala de plens, presentàrem el número 22 de la Revista *Blanda*. Les dones i el moviment feminista a Blanes; l'avi més longeu del país, el blanenc Joaquim Illas de 110 anys; així com de l'efemèride dels

50 anys del Concurs de Focs d'Artifici van ser alguns dels articles que es van presentar aquell dia, acompanyats dels autors de les recerques i els responsables polítics, com la regidora de l'Arxiu, Olga López i l'alcalde, Àngel Canosa.

- El 23 d'abril d'aquest 2020 no vam poder fer la tradicional parada de Sant Jordi de l'Arxiu Municipal, però us vam oferir un petit vídeo amb una tria d'imatges d'anteriors edicions que vam penjar al nostre Facebook. Començàvem tot un seguit d'accions a la xarxa social utilitzant el lema #ArxiuAcasa. I per celebrar des de casa aquest Sant Jordi confinat us recomanàvem reservar el llibre commemoratiu dels 700 anys de la parròquia Santa Maria, que vam coordinar des de l'Arxiu Municipal, com també la monografia Blanes de la Revista Girona.

- Per Sant Jordi us vam animar a participar de la iniciativa "Poesia en sabatilles", llegint poemes propis o d'altres autors i compartir-los a les xarxes socials amb el #SantJordiBlanes2020 i #poesiaensabatilles i etiquetant CulturaFestesBlanes. A més, els escolars de 3 a 12 anys també van poder participar des de casa al "Concurs de Murals de Sant Jordi Edició Confinada".

- Una altra proposta que us vam fer en temps de confinament era poder consultar totes les revistes Blanda per Internet. I ho podeu continuar fent accedint a la secció de l'Arxiu Municipal dins la web de l'Ajuntament de Blanes: https://www.blanes.cat/docweb/arxiu.index_revista Hi trobareu desenes d'articles

sobre la història, les tradicions blanenques, biografies....

- El 5 juny vam participar en la conferència virtual que va organitzar la Xarxa de Municipis Indians al voltant d' "El turisme cultural davant la "nova normalitat": reptes a curt, mig i llarg termini" a càrrec de Jordi Tresserras.

- Aquest any l'Agrupació fotogràfica i cinematogràfica de Blanes ha commemorat els 60 anys de la seva fundació. I per celebrar-ho ha organitzat una exposició que recollia els seus 60 anys de vida en imatges, gran part provinents dels fons que es conserven a l'Arxiu Municipal de Blanes. La inauguració havia de tenir lloc el 14 de març a la Casa Saladrigas, però per la pandèmia es va acabar fent el mes de juny. Les fotografies procedien majoritàriament dels fons personals que custodia l'Arxiu Municipal, d'autors com Joaquim Robert, Josep Maria Padern, Ricard Serrat Ayats i Ricard Serrat Rondón, Esperança Ros-Anna Maria Barnés... tots ells membres destacats de l'AFIC.

- Aquest estiu ens hem fet ressò de l'audiovisual que ha realitzat la Xarxa de Municipis Indians a la qual pertany l'Ajuntament de Blanes i vam compartir en el nostre Facebook el vídeo "Descobreix el llegat dels americanos a Blanes!". Des de l'AMBL seguim col·laborant activament en la renovació dels continguts i referències blanenques que es realitza des de la Xarxa, ja sigui en els fullets informatius o a la web.

- A la secció "Des de l'Arxiu" - en un espai que ens cedeix la revista Recvll del mes d'agost -, vam parlar de la darrera donació del Fons Ferrer Bernat i de l'Esbarjo parroquial.

- Hem fet recerca entre els fons i col·leccions fotogràfiques de l'AMBL (Fons Juli Barber, Fons Antón Calderó i Fons Josep Maria Padern) per atendre la sol·licitud de l'Associació de Veïns de Can Borell. Al mateix temps vam compartir al nostre Facebook alguns dels documents gràfics seleccionats i que ens permeten veure la gran transformació d'aquest sector i el naixement del barri.

- L'Associació d'Arxivers i Gestors de documents de Catalunya, en la seva revista virtual la Dada, inclou un reportatge sobre l'Arxiu Municipal de Blanes. Adjuntem l'enllaç per si voleu llegir-lo: <https://arxivers.com/ladada/arxiruta-arxiu-municipal-de-blanes/>

- L'Arxiu col·labora amb el Pla de Barris i ha facilitat informació històrica i documents gràfics. Així si s'accedia a l'Instagram @barrisblanes es

podia descobrir un joc sobre la història i curiositats dels barris de s'Auguer i sa Massaneda. L'acció va tenir una durada de 4 setmanes.

- Fotografies del Fons Rafael Bataller que custodia l'Arxiu Municipal de Blanes es van poder veure a una exposició a Formentera, organitzada pel Consell de Formentera, a través de l'àrea de Medi Rural i amb motiu de la celebració del Dia Mundial de la Dona del Món Rural del 15 d'octubre, L'exposició fotogràfica "Homenatge a la dona de Formentera en el món rural" recull una selecció de 26 fotografies on estan representades dones del món rural de Formentera en diferents situacions. Les fotografies estan datades entre l'any 1950 i l'actualitat i pertanyen al fons de l'Arxiu d'Imatge i So del Consell de Formentera. Els autors de les instantànies són Pere Català i Roca, Helga Sittl, Melba Levick, participants del concurs de fotografia de Beni Trutmann i Rafael Bataller i Giralt.

- El dia 13 d'octubre, el Col·legi de Periodistes de Catalunya a Girona va lliurar la Mosca de la Informació 2020 a la revista Recvll de Blanes. A l'Arxiu conservem el fons documental d'aquesta publicació centenària i aquest any hem posat a disposició de la ciutadania la consulta en línia de tots els exemplars del període 1920-1975. Felicitem a l'Associació Recvll per aquest nou reconeixement i agraim les paraules que ens dedicà la Presidenta dels Premis Recvll, Maria Mercè Roca en l'acte de lliurament, que s'acompanyava d'una projecció d'imatges històriques de la revista, procedents dels Fons Juli Barber i Recvll custodiats a l'AMBL.

- L'Arxiu Municipal de Blanes restaura un pergami que testimonia l'ampliació territorial del 1603, així com un mapa que representa la primera planificació moderna de principis del segle XX.

- L'Arxiu ha ingressat una còpia digitalitzada facilitada per Nicolau Guanyabens, del Museu Arxiu Santa Maria de Mataró, amb la documentació del contracte de construcció de l'altar de la parròquia de Blanes per Joan Vila.

- Col·laborem amb l'Associació de Botiguers Blanes Centre i els fem imatges i textos amb la història dels establiments centenaris de la vila, perquè siguin utilitzats a través de l'Instagram de l'ABBC, en el seu joc de memòria històrica sobre les botigues blanenques més antigues

- El 6 de desembre Blanes es va acollir el rodatge d'un vídeo promocional de la 'Ruta Cultural del Vescomtat de Cabrera' de la Selva. L'antic Palau Vescomtal, amb la façana de l'església Santa Maria i els antics murs, així com la Font Gòtica, van ser els escenaris del rodatge. Des de l'Arxiu s'ha col·laborat en la cessió d'imatges del llegat des Cabrera a la vila per als recursos que s'ofereix als visitants durant la visita del Castell de Montsoriu.

- Facilem al Servei de Català una fotografia evocadora del Blanes d'una altra època, per posar d'imatge a la publicació del recull de dites i frases fetes que ofereix a la seva web aquest servei.

- Durant l'any 2020 l'Arxiu ha comptat amb tot un seguit de persones que ens han ajudat a desenvolupar les nostres funcions habituals. A banda del personal fix del servei i de les col·laboradores i col·laboradors de la secció d'imatges (degut a la pandèmia enguany de manera presencial fins el mes de març), hem pogut comptar amb personal eventual provinent de plans d'ocupació i amb persones que fan treballs en benefici de la comunitat a través del Departament de Justícia. Pel que fa al primer grup agraim la presència de Cristina Vares Troyano, Albert Jalil Díez i Rosa Maria Moreno Rodriguez. Aquest any, quatre persones han prestat un servei a la comunitat a través de l'Arxiu.

Eduard Puigventós López

Marimurtra, la república dels biòlegs

Biografia de Carl Faust

ESPÍGOL AL JARDÍ

M. Montserrat Medalla i Cufí

I allà a fora, la primavera

COl·lectiu 19

Atrapados por Saturno Imaginarios recientes de la melancolía

Anna Adell

gründels

23è Premi de Poesia
A ella a Maria Oleart

La ceguesa dels miralls

JOAN ADELL ÀLVAREZ

Viurem per sempre?

Com la biomedicina
ens està canviant la vida

Salvador Macip i Chris Willmott

Truman

BIBLIOGRAFIA

Publicacions blanques

Marimurtra, la república dels biòlegs. Biografia de Carl Faust

Autor:
Eduard
Puigventós López
Editorial:
Fundació Privada
Carl Faust – Documenta
Universitaria
Any: 2020
Pàgines: 640

Aquest és el primer gran treball que permet conèixer a fons la figura de Carl Faust, creador del Jardí Botànic Marimurtra. Carl Faust (Hadamar 1874 – Blanes 1952), va ser un somiador, filantrop, empresari i amant de la ciència i les plantes.

Faust va arribar a Barcelona a finals del S. XIX per fer-

hi negocis i va trobar a Blanes, a la Costa Brava, el racó de món que convertiria en la seva llar. També el racó on duria a terme el seu somni de crear un jardí botànic. Gairebé 100 anys després, el Jardí Botànic Marimurtra continua fent el seu camí sota el paraigua de la Fundació Carl Faust, creada pel propi Faust amb la intenció de mantenir viva la seva obra. Una obra que passa, irremeiablement, també pel coneixement d'aquest gran personatge que se suma a una corrent humanista que, seguint els pensaments de Goethe, vivia i actuava convençut que una bona vida era aquella que deixava al darrere un llegat per a la humanitat.

Faust va deixar-nos Marimurtra, un jardí botànic que, gairebé 100 anys després de la seva creació, continua essent una obra admirada per desenes de milers de visitants cada any.

Eduard Puigventós, doctor en història, és l'autor d'aquest exhaustiu treball biogràfic sobre Carl Faust. Un treball que explica i contextualitza la vida d'una persona enfocada en tot moment a donar compliment al seu somni vital. Com a tal, aquesta biografia no és només una recerca excel·lent, sinó també una obra que fa justícia a la vida de Carl Faust.

La ceguesa dels miralls

Autor:
Joan Adell Álvarez
Pròleg:
Laia Carbonell
Col·lecció:
Joan Duch, 56
Any: 2020
Pàgines: 800

Joan Adell (Blanes, 1938) És llicenciat en Farmàcia i en Medicina (Universitat de Barcelona). Escriu prosa i poesia. Ha publicat nombroses novel·les, entre les quals destaquen *Només són pedres* (Pagès, 2017), *El carrer* (Gregal, 2018) i *I matarem els morts* (Gregal, 2019). Ha guanyat diversos certàmens de poesia per obra inèdita. Ha publicat el poemari *Taronges calentes* (Fonoll, 2017). Col·labora amb les revistes *Recull*, *Celobert* i *Espais*. És soci d'honor de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

La ceguesa dels miralls (Crònica d'una anorèxia) recull les llums i foscors d'un pare colpit pel cruel trastorn alimentari de la seva filla, amb poemes d'impotència, de refugi i d'alliberament. Guanyador del XXIIIè Premi de Poesia Alella a Maria Oleart. Són els versos d'algú que acompanya des del silenci, que cerca desesperadament senyals de recuperació, que va rebutjant i arraconant les convencions i prejudicis de la mirada dels altres i desterra de casa seva la refotuda culpabilitat

Cinc minuts tard

Autor:
Salvador Macip
Dibuixos:
Carme Sala
Editorial:
La Galera
Any: 2020

Tercera aventura d'en Biel i en Picapoc, aquesta vegada per a nens més grans. En Biel sempre arriba cinc minuts tard a tot arreu, i les coses es compliquen quan en Picapoc intenta arreglar-ho amb un invent que agafa prestat...

Viurem per sempre?

Autor:
Salvador Macip amb
Chris Willmott
Editorial:
Eumo
Any: 2020

Segon llibre amb l'expert en bioètica Chris Willmott, aquest cop parlant de l'impacte dels descobriments científics en un format de diàleg de ficció.

Blanes, tan sols una història

Autor:
Joel Ristol
Aitor Roger
Any: 2020
Pàgines: 20

Presentada amb el títol 'Blanes, tan sols una història', aquest llibret recull el contingut de l'exposició que estava formada per un seguit d'imatges pictòriques –oli sobre tela- que transporten el visitant al Blanes del passat comparat gràcies al complement de la instantània fotogràfica que situa la creació artística en l'actualitat. D'aquesta manera, hi ha una comparació visual entre el passat i el present que permet una experiència completa, tant si es coneix Blanes com si s'hi acaba d'arribar.

Els quadres de Joel Ristol reinterpreten el passat tot utilitzant una sèrie de recursos pictòrics com ara les taques als marges de les obres, que li confereixen un deix romàntic i qualitatiu alhora.

Entre les creacions que conformen l'exposició i el llibret, amb textos històrics d'Aitor Roger, s'hi reproduïx el Primer, la Parròquia Santa Maria, Sa Palomera, l'antiga Font de la Creu, les drassanes de l'Esteveta o bé una panoràmica del Port i el Convent.

Espígol al jardí

Autora:
Montserrat
Medalla Cufí
Editorial:
Onix
Pàgines: 134

Tal com ho defineix la pròpia autora: *“Són pensaments, moments, músiques, lectures, records de persones... En definitiva, sentiments que queden gravats al llarg de la vida, que podrien haver-se quedat oblidats, i que en un moment donat, han sorgit en forma de poemes”*. La compilació està estructurada en 5 grans parts.

Montserrat Medalla i Cufí s’ha encarregat de posar nom a aquestes cinc parts: ‘Poemes molt petits’, ‘Acompanya’m pel meu passat’, ‘I la vida continua...’, ‘Temps de foscor’, i ‘Enmig de la foscor, encara la vida’. També és la mateixa autora qui s’encarrega de reblar el clau a l’hora de definir la seva pròpia creació. Són les paraules que es poden llegir a la contraportada del seu llibre: *“En una vida hi ha molta vida. I en un poema, també”*.

Arrels

Autor:
Xavier Burcet Dardé
Editorial:
Curbet Edicions /
Mínima LLibres
Any: 2020
Pàgines: 176

Una família, un poble... Blanes i els Burcet. L’autor explica: El meu viatge de vida, ha sigut pels cors i els cosos dels malalts durant 41 anys... Ho he vist tot, tot. Ara ja vell he tornat a Blanes, les meves arrels, a sa Paloma, on vam néixer tots, per veure l’estel Blau: Sírius. Aquí es la meva pàtria on lo viure delita.”

Atrapados por Saturno. Imaginaros recientes de la Melancolía

Autora:
Anna Adell
Editorial:
Casimiro Libros
Any: 2020
Pàgines: 152

La historiadora de l’art Anna Adell Creixell (Blanes, 1972) ha escrit un assaig on parla de la societat actual, el capitalisme o l’art amb la malenconia com a eix central.

“El miedo al futuro, la angustia ante el presente, la cultura de la culpa, la textura ilusoria de la realidad, los laberintos de la identidad, son algunos síntomas atrabiliosos que observamos en el mundo actual. Este ensayo los deshila, a la par que ausculta el latido social a través de un pensamiento crítico salpicado de metáforas artísticas y paseos literarios. La meta del arte, escribía Michel Leiris, es explorar los demonios interiores. ¿Y qué hay de los demonios exteriores? Lo cierto es que se engendran unos a otros, los síntomas individuales y los signos culturales de malestar se entrelazan como una doble hélice en el ADN de la humanidad.”

A Blanes ha obert l'editorial infantil i juvenil Entredos. Cristina Concellón, Teresa Plana i Núria Torrelles (sí, son tres) han posat en marxa aquesta nova editorial amb la intenció que "la història i les il·lustracions tanquin un cercle on la passió per la lectura es desperta".

Doncs, sí! entreDos neix amb la voluntat de fer arribar a les nenes i als nens llibres on la història que s'explica i les il·lustracions que l'acompanyen tanquin un cercle on la passió per la lectura es desperti. Sabem que no és fàcil trobar aquestes històries i aquests contes, però aquesta part de la feina ens esperona i ens captiva. Compartir durant els primers anys, com a lectors i com a oïdors, bons llibres, bones històries, ajuda els nens i les nenes a crear vincles amb l'entorn, i amb la realitat que viuen.

Per què aquesta nova proposta editorial es diu entreDos? La lectura és el que hi ha entre el conte i el lector (entre dos) quan aquest últim es pren una estona de tranquil·litat per gaudir d'un llibre. En homenatge a la *màgia de la lectura*, hem posat aquest nom a la nostra editorial i per tal de recordar en el nostre recorregut la importància de llegir al llarg de la vida. Primer ens agradaria que llegeixin aquests llibres les mares i els pares i més tard les/els mestres de les diferents etapes educatives. El nostre desig és que s'allargui aquest gust per escoltar i llegir bones històries tant com sigui possible.

Quan una nena o un nen posa atenció en allò que passa al conte que té entre les mans, arriba a descobrir noves situacions i noves emocions. Deixa de banda la visió egocèntrica de les coses i pot entendre que li passa al seu voltant. El seu propi jo comença a elaborar el món leg intern per entendre altres vivències, fent créixer les eines pròpies per interactuar amb el món.

Cuidarem els llibres del nostre segell tant pel que fa a l'edició com pel que fa al contingut. Per fer això, treballarem amb els millors professionals de casa nostra i també viatjarem en el temps per recuperar bons clàssics de la literatura infantil i juvenil (LIJ), que voldrem posar a les mans d'àvids lectors, i ens submergirem en la LIJ d'altres països per descobrir bons llibres que paguin la pena traduir.

En Gripau i en Gripere son amics

Autor:
Arnold Lobel
Any: 2020

Cinc històries per gaudir de l'amistat entre un sensible gripau rabassut i un granot alegre de potes llargues que s'entenen, s'ajuden i es respecten malgrat les seves diferències.

Un llibre escrit amb humor per a nens i nenes a partir dels 4 anys i, sobretot, també per a aquells que volen experimentar la lectura tots sols per després compartir-la amb els amics i la família.

En Gripau i en Gripere van plegats

Autor:
Arnold Lobel
Any: 2020

Amb aquest segon llibre de la sèrie d'en Gripau i d'en Gripere, guardonat amb la medalla Newbery, tornem amb cinc noves històries d'aquests dos amics inseparables que parlen de flors, de galetes, de valentia, de somnis i, sobretot, d'amistat.

Un llibre sobre l'estira i arronsa de l'amistat, sobre els petits drames quotidians –qui és el millor amic de qui, qui voldrà ser el meu amic per sempre?– que als nens els agrada escoltar per descobrir que tot això és normal i que passa cada dia.

Truman

Autor:
Jean Reidy
Il·lustracions:
Lucy
Ruth Cummins

A La tortuga Truman viu amb la Sara per damunt dels taxis, dels camions d'escombraries i de l'autobús de la línia 11, que du cap al sud. Mai no pensa en el món que hi ha a sota, fins un dia que la Sara es penja una motxilla molt grossa a l'esquena i fa una cosa que en Truman no havia vist mai abans: puja a l'autobús! En Truman espera el retorn de la Sara. Espera i espera i espera. I quan ja no pot esperar més, té clar el que ha de fer –encara que sembli. . . *impossible!*–.

I allà fora, la primavera

Autors:
I COL·lectiu19
(Josep Alum,
Núria Baldrich,
Jaume Claret i
Roser Gelabert)
Il·lustracions:
Patricia Cabello
Pròleg:
Joan Adell Álvarez
Any: 2020
Pàgines: 256

El llibre, amb il·lustracions de Patricia Cabello, està escrit per quatre persones: Jaume Claret, Núria Baldrich, Roser Gelabert i Pep Alum, sota el nom de Col·lectiu19. Es trobaven diàriament a les 19 h de la tarda durant la primavera confinada i aquelles estones de conversa han acabat donant forma a un llibre extraordinari. 255 pàgines plenes de reflexions curtes, inspirades en el haiku japonès.

Serva ordinem et ordo te servabit

Aquesta edició fou acabada
el desembre de 2020
als tallers d'Impremta
Pagès - Anglès

